

მ ი ჯ ნ ა

№3 (18) ოქტომბერი, 2020 წელი

მოქმედებს - აი ყველას საწყისი და საწყისი.
მხოლოდ ის ადამიანი შეიძლება იწოდოს მწერლად,
რომელიც განაგებს მას და განაგებს უნარს, გამოიყენოს
ის სხვაში.

სწევან ცვაიგი

მიჯნა

საზოგადოებრივი ჟურნალი, № 3 (18), სექტემბერი, 2020

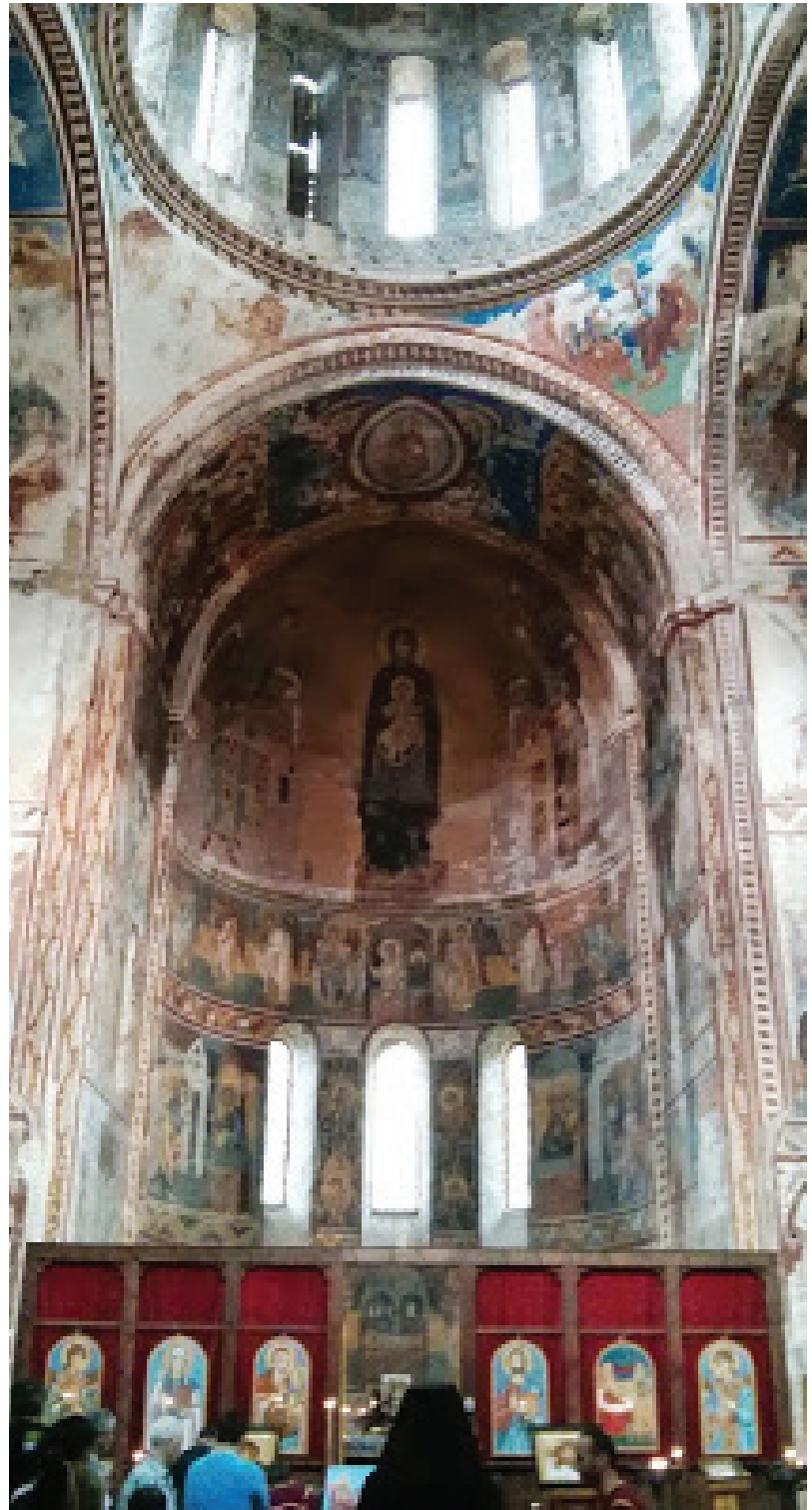
დამფუძნებელი, პროექტის
ავტორი და გამომცემელი:
თავისუფალ შემოქმედთა გაერთიანება და შპს „გამომცემლობა
„მიჯნა“, რეგისტრაციის
№ B12127840

რედაქტორ-
გამომცემელი
მურმან ზაქარაია

რედაქტორი
ჯემალ შონია

მისამართი:
ქ. თბილისი, ტაშკენტის ქ.
№25, ბ. 1, ტელ./ფაქსი
2-38-03-11

ISSN
მიჯნა 2449-237X

ს ა რ ჩ ე ვ ი

კლასიკა

სტეფან ცვაიზი

ბალზაკი 3

პოეზია

ზაურ მოლაშხია

ლექსები 9

თორნიკე ქავჭავაძე

ბიცოლა ორბი 13

სიმონ ზაქარაია 80

სიმონ დომენტის ძე ზაქარაია 20

ჩვენი მილოცვა 22

რაჭდენ ქარდავა

აფხაზეთის ტრაგედიის პიროვნული მონმე 24

კუკური ფიფია

საინტერესო მეცნიერი და პიროვნება 25

ვაჟა ებრისელი

სიმონ ზაქარაიას ფენომენი 25

შალვა დავითაშვილი

ვამაყოთ 26

ნუგზარ კვაშილაძე

მამულიშვილი! 26

ილია კატაშური

ჭემარატი ქართველი 26

სიმონ ზაქარაია

ლექსები 27

ალექსანდრე ჩაჩანიძე

გზა მშვიდობისა, მოძღვარო! 30

პროზა

ლაშა გვასალია

ცოტნე დადიანის ქვეყრი 32

გია ხუბუა

„უტუ მიქას“ მოგზაურობა განმუხურში 34

წერილები

მურმან ზაქარაია

„ფიქრის კაცთა“ ცნობიერი სამყარო რომანში

„უტუ მიქა“ 36

ლაშა გვასალია

ქართული მწერლობის მრავალლონე 56

21-ე საუკუნის შემოქმედი, ანუ ზაალ

ჯვალალონიას პოეტური სანიერი 57

ენით ქართულით 61

წიგნის თარო

მრავალტომეული აფხაზეთის ქართული

მწერლობის ისტორიაზე 63

მედეა კვარაცხელია

რამაზ კუპრავა 64

ნანა არასამია

დალი ცაავა 68

ჯემალ შონია

რედაქტორისაგან 76

თვალსაზრისი

კუკური ფიფია

მეგრული (იბერიული) ბგერა-სიტყვები –
ებრაული ასონიშნების შექმნის საფუძველი 77

მოსაზრება „ფაზისისა“ და „აიას“ საერო-

სამეცნიერო აკადემიების წევრის, ბატონ

კუკური ფიფიას ნაშრომზე „მეგრული

(იბერიული) ბგერა-სიტყვები ებრაული

ასონიშნების შექმნის საფუძველი“ 85

ჭიდაობის ისტორიიდან

თინგიზ კუბლაშვილი

გვასხოვდეს ჭიდაობა! 87

დევნილის სტრიქონები

ქუჩუნა კასანია-ლოლუა

გაგრის მონატრება 89

ჩვენი სტუმრები

რანისა მუზიჩანკო 90

ვლადიმერ ჩხაიძე 93

ტარანტი ბრანალი 97

კვალი ნათელი

ნანული ნებიერიძის ხსოვნას 105

სტიჟან ცვაიზი

ბ ა ლ ზ ა კ ი

1. ბალზაკის აღმოჩენა შემოქმედების საგანზე

ბალზაკი ყოველ ადამიანს ხედავს გასწვრივ, სულის სიღრმემდე. მან გამოიცნო ადამიანის საიდუმლოებანი. საჭიროა მხოლოდ ყველა ამ პერსონაჟის შეჯახება, საზოგადოების ყველა სფეროს ჩვენება, ბოროტისათვის ბოროტის წოდება, კეთილისთვის – კეთილის, საჭიროა სიმბდალეს ფარდა ახადოს, ეშმაკობა და სიმდაბლე ამხილოს, ისე რომ მორალის ქადაგება არ გამოვიდეს. მოქმედება – აი ყველა სანყისთა სანყისი. მხოლოდ ის ადამიანი შეიძლება იწოდოს მწერლად, რომელიც განაგებს მას და განაგებს უნარს გამოიცნოს ის სხვაში.

ამ წლებში ბალზაკმა აღმოაჩინა დიდი საიდუმლოება. ყველაფერი სიუჟეტია, ყველაფერი მასალაა. სინამდვილე დაუღვეველი მალაროა, თუ გაქვს წიაღის დაზვერვის უნარი. საჭიროა მხოლოდ კარგი დაკვირვება და რომელიც გნებავთ მოკვდავი შეიძლება გახდეს „ღვთაებრივი კომედიის“ მსახიობი.

არ არსებობს დაბალი და მაღალი, შეიძლება ამოიჩინოთ ყველაფერი, რაც გნებავთ, და – ასეთია ბალზაკის გადანყვეტილება – უნდა აირჩიოთ ყველაფერი. ვისაც სურს ასახოს ქვეყნიერება, ნუ გამოტოვებს მის ნურც ერთ ასპექტს, რანგების საზოგადოებრივი ცხრილის ყოველი მხარე უნდა იყოს წარმოდგენილი: მხატვარი და ადვოკატი, ექიმი, მეღვინე და მეკარე ქალი, გენერალი და რიგითი ჯარისკაცი, გრაფის ქალი, პატარა ქუჩის მეძავი, თულუხჩი, ნოტარიუსი და ბანკირი, – რადგანაც საზოგადოების ყველა სფერო იღებს ურთიერთმოქმედებაში მონაწილეობას, ყველა ხვდება ერთიმეორეს. სწორედ ასევე უნდა იყონ წარმოდგენილი ხასიათები. პატივმოყვარე და ძუნწი, ინტრიგანი და კეთილშობილი, მფლანგველი და ანგარებიანი – ადამიანთა მოდგმის ყველა მოვლვარე ნახნაგი, ყველა ჩრდილი და ელფერი.

მერე, სულაც არ არის აუცილებელი ყოველი ახალი ნაწარმოებისთვის ახალი გმირების გამოგონება, – შეიძლება გონივრული დაჯგუფებით გაიმეოროს ერთი და იგივე ფიგურები, გამოიყვანოს ერთი ექიმი ყველას მაგიერ, ერთი ბანკირი – ბანკირთა მთელი ბრბოს ნაცვლად. ასე თუ არ მოიქცა, ვერც დაატევეს მთელს ამ წარმოუდგენელ სიღრმესა და სიგანეს ერთი ნაწარმოების ჩარჩოებში. სულ უფრო გარკვეულ სახეს იღებს

ბალზაკისათვის იმისი რწმენა, რომ არსებობის საერთო სისრულის დასამორჩილებლად, ბოლოს და ბოლოს, უნდა მოხაზოს რაიმე გეგმა – ცხოვრების გეგმა, შრომის გეგმა, რომ მან, ჭეშმარიტმა რომანისტმა, არ უნდა შექმნას დაქუცმაცებული ნაწარმოებები. ერთი ნაწარმოები უკვე ჩასმულია მეორეში, ყველანი გადაჯაჭვული არიან ერთმანეთში. ამრიგად, ის უნდა გახდეს „ვალტერ სკოტი და დამატებით არქიტექტორი“. არ კმარა „კერძო ცხოვრების სცენების“ შექმნა – ყველაზე უფრო მნიშვნელოვანია სწორედ მათი კავშირი და ურთიერთობა.

ბალზაკს ჯერ თვითონაც არა აქვს ნათლად წარმოდგენილი „ადამიანური კომედიის“ კონცეფცია მთელი თავისი გრანდიოზული მას-

კონცეფცია მთელი თავისი გრანდიოზული მას-

შტაბით. კიდევ გავა ათი წელი, ვიდრე დაინახავს იმის გამოკვეთილ კონტურებს. მაგრამ ერთი რამ მისთვის უკვე ცხადია – თხზულებები, რომლებიც შევა მის „კომედიასში“, უბრალოდ არ უნდა მისდევდნენ ერთიმეორეს. ყოველი მათგანი უნდა გამოჩნდეს ისე, როგორც გიგანტური კიბის საფეხურები.

1834 წლის 26 ოქტომბერს, როცა ჯერ კიდევ ვერ წარმოუდგენია თავისი გრანდიოზული შრომის მასშტაბი, ბალზაკი წერს:

„მე ვფიქრობ, 1838 წელს ამ გიგანტური ქმნილების სამი ნაწილი, თუ დამთავრებული არაა, ყოველ შემთხვევაში, აყვანილი იქნება ერთიმეორეზე დადგმული სართულების სახით იმ ზომამდე, რომ შესაძლებელი იქნება მასზე მსჯელობა მთლიანობაში.

„ეტიუდებსა და ზნეობებში“ ასახული იქნება ყველა სოციალური მოვლენა, ასე რომ, არც ერთი სოციალური მოვლენა, ცხოვრების არც ერთი სიტუაცია, არც ერთი ფიზიონომია, არც ერთი ხასიათი, ქალის თუ კაცის, ცხოვრების არც ერთი ფენა, საფრანგეთის არც ერთი პროვინცია – არაფერი იქიდან, რაც ეხება სიყრმეს თუ სიბერეს, სიმწიფეს, პოლიტიკას, ომსა და მართლმსაჯულებას, არავინ და არაფერი არ იქნება დავინწყებული.

როცა ყოველივე ეს განხორციელებული იქნება – ადამიანის გულის ისტორიის ყოველი ნაბიჯი გაიზომება, საზოგადოების ისტორია ყოველმხრივ შეისწავლება, – მაშინ ნაწარმოების საძირკველი ჩაყრილად ჩაითვლება. ჩემს ქმნილებაში ადგილს ვერ იპოვნიან მოგონილი ფაქტები, მე აღვწერ მხოლოდ იმას, რაც ხდება ყველგან.

მაშინ დაემატება მეორე იარუსი – „ფილოსოფიური ეტიუდები“, რადგანაც შედეგებს უნდა მოჰყვეს მათი მიზეზების ჩვენება. „ეტიუდებში ზნეობებზე“ მე აღვწერ გრძნობების თამაშს ცხოვრების მანძილზე, „ფილოსოფიურ ეტიუდებში“ საიდან იქმნებიან გრძნობები, რა არის ცხოვრება. რანაირია გარემოებები, პირობები, ურომლისოდაც არ შეუძლიათ არსებობა არც საზოგადოებას, არც ცალკეულ ადამიანს. მხოლოდ მას შემდეგ, რაც მიმოვიხილავ საზოგადოებას, რათა აღვწერო, შევუდგები მის აღწერას, შევუდგები მის მიმოხილვას, რათა განაჩენი გამოვუტანო. ამრიგად, „ეტიუდებში ზნეობებზე“ თავმოყრილი არიან ტიპიზირებული ინდივიდუალობანი, „ფილოსოფიურ ეტიუდებ-

ში“ – ინდივიდუალიზირებული ტიპები. გვიან, შედეგებისა და მიზეზების შემდეგ უნდა განისაზღვროს საგანთა სანყისი. ზნეობანი – ესაა სპექტაკლი, მიზეზები – კულისები და სცენის მექანიზმი, დასანყისი – ესაა ავტორი. მაგრამ იმის მიხედვით, რაც უფრო უახლოვდება ნაწარმოები აზრის სიმაღლეს, ის, მსგავსად სპირალისა, იკუმშება და მკვრივდება. თუ „ეტიუდებს ზნეობებზე“ დასჭირდება ოცდაოთხი ტომი, „ანალიტიკური ეტიუდებისათვის“ საკმარისი გახდება მხოლოდ ცხრა ტომი. ამრიგად, ადამიანი, საზოგადოება, კაცობრიობა აღინერებიან განუმეორებლად, განიხილებიან და მსჯელობის საგნად გახდებიან ნაწარმოებებში, რაც იქცევა დასავლეთის თავისებურ „ათას ერთ ლამედ“.

როცა ყოველივე დასრულდება... ფუნჯის უკანასკნელი გასმა გაარკვევს, მართალი ვიყავი თუ ვცდებოდი. მას შემდეგ, რაც დავამთავრებ ცხოვრების მთელი სისტემის ახლად შექმნას, დავინყებ მის მეცნიერულ აღწერას „ცდაში ადამიანურ ძალებზე“. და ამ სასახლეს მე, მხიარული და მიაბიტი ბავშვი, დავამშვენებ უზარმაზარი არაბესკებით – „ასი ოინბაზური მოთხრობით!“

ასე, თავისი მომავალი შრომის განუზომლობით აღფრთოვანებულმა და შეშინებულმა მწერალმა შესძახა:

„აი ნაწარმოები, აი უფსკრული, აი კრატერი, რაც ჩემ წინ ძევს, აი მასალა, რისი ხორცშესხმაც განზრახული მაქვს!“

შეგნება იმისა, რომ მის წინაშე მისი სიცოცხლის შრომაა – აი, ამისი შეგნება განსაზღვრავს ამიერიდან ბალზაკის ცხოვრებას. თავისი საკუთარი ძალის, ამოცანის სიდიადის გრძნობა – აი მისი მონაპოვარი, ვისაც ერთიორი წლის წინ თავისი თავი ჯერ კიდევ დამწყებად მიაჩნდა; ამ გრძნობამ მოუპოვა ფოლადივით მტკიცე, ამიერიდან შეურყეველი თვითშეგნება. 1833 წლის სექტემბერში ბალზაკი წერს:

„მე გავხდები ევროპის სულიერი ცხოვრების მბრძანებელი! კიდევ ორი წლის მოთმინება და შრომაც – და მე თავებზე გადავაბიჯებ ყველას, რომელთაც სურდათ ჩემთვის ხელები შეეკრათ და ჩემი წინსვლა შეეჩერებინათ! დევნამ და უსამართლობამ ჩემი ნებისყოფა სპილენძივით გაამყარა“.

იცის, თვალწინ უდევს თხზულება, უკან ჰყავს მკითხველი საზოგადოება, და გადაწყვეტილი აქვს აღარავის შეუკრას პირობები, აღარ მიუსადაგოს თავისი საქმიანობა გამომცემლო-

ბისა და გაზეთების მეპატრონეთა სურვილებს. ცალკეული უსიამოვნებანი და მცირეოდენი წყენა მისთვის საშიში აღარ არის, ყოველივე ამ წვრილმანმა ბალზაკზე ძალაუფლება დაკარგა. ის კარნახობს გამომცემლებს თავის პირობებს, ერთიმეორეზე იცვლის მათ, ვიდრე სურვილებსა და მოთხოვნებს არ აუხსრულებენ, წყვეტს კავშირს პარიზის უძლიერეს ჟურნალისტებთან, თუ თავს ოდნავი ურჩობის ნებას აძლევენ, თვით უმწარესი ფინანსური სიძნელეების ჟამს, და ზიზლით აქცევს ზურგს ჟურნალისტებს, რომელთაც თავი საზოგადოებრივი აზრის მედროშეებად მიანჩნიათ. დე, გაულანძღონ ზოგიერთი ნაწარმოები – რა უძღურნი არიან ეს საცოდავი მჩხრეკელები, რომელთა სულ უფრო ფართო და გაბედული პროპორციები მას ნათლად უდგას თვალწინ! დე, შეუტეონ, დასცინონ და გაქურდონ გონებასხვილურ საგაზეთო ნაცოდვილარებში და სცადონ მისი სასაცილოდ გამოხატვა ღვარძლიან ანეკდოტებში! დე, თითხნონ მისი კარიკატურები და ბეჭდონ ჟურნალ-გაზეთებში, მისი შურისძიება იქნება უღმობელი და შემოქმედებითი: მთელ ამ ხროვას, ძლიერსა და იმავე დროს უძღურს, თავის რომანებში ასახავს; სამარცხვინო ბოძზე გააკრავს „დაკარგულ ილუზიებში“ საზოგადოებრივი თვალსაზრისის კორუფციას; რეპუტაციებითა და სულიერი ღირებულებებით საბირჟო ვაჭრობას საუკუნის კედელზე ჩაუქრობელი ცეცხლის ასობით წაანერს. დე, გული გაუნვრილონ თამასუქებითა და საჩივრებით მევალებმა, აუნერონ ავეჯი – სულერთია, ერთ ქვასაც ვერ წაიღებენ, ერთ მუჭა მინასაც ვერ დააკლებენ იმ სამყაროს, რომელსაც ის ააშენებს. ველარაფერი შეარყევს მას შემდეგ, რაც არის გეგმა და ძალა ქმნილებისათვის, რაზედაც იცის, რომ მხოლოდ ერთადერთ ადამიანს შეეძლო მისი მოხაზვა და ერთადერთ ადამიანს შეუძლია მისი დაძლევა: თვითონ მას, ჰონორე და ბალზაკს.

2. ჟურნალ „რევიუ პარიზიენის“ დაფუძნება

ბალზაკს არ შეუძლია დიდი ხნით დააოკოს თავისი ნებისყოფა, წინ აღუდგეს სურვილს, რომ ისევ უშუალოდ გაანდოს საზოგადოებას თავისი პოლიტიკური, თავისი ლიტერატურული, თავისი სოციალური იდეები. ბალზაკს სურს ილაპარაკოს დროში და დროსთან. რაკი ის დაიღალა სხვა გაზეთებთან დამოკიდებულებით; რაკი იცის, რომ ყოველ დამოუკიდებელ სიტყვას ახშობენ,

ასხვაფერებენ და ადუმებენ; რაკი ჟურნალისტებსა, გამომცემლებსა და რედაქტორებს შორის თავისი დამოუკიდებელი მოქმედებით მტრები შეიძინა, – დაგუბებული გრძნობისა და აზრის მოზღვავებამ რომ არ დაახრჩოს, დროგამოშვებით მას თავისი საკუთარი ნაღარა ესაჭიროება, საკუთარი სალაპარაკო ორგანო, ნაღარა.

ამჯერად ჟურნალს უწოდა „რევიუ პარიზიენი“ და ეჭვი არ ეპარება წარმატებაში, რადგან გადაწყვეტილი აქვს, თითქმის მთელი ჟურნალი თვითონ დაწეროს. განა მთელი პარიზი, მთელი მსოფლიო არ მიაპყრობს სმენას, როცა ჰონორე დე ბალზაკი, საფრანგეთის ერთადერთი თავისუფალი და დამოუკიდებელი პოლიტიკოსი და მოაზროვნე, თავის პოლიტიკურ მოსაზრებებს ყოველკვირეულად გადაუშლის მკითხველს? როცა ჰონორე დე ბალზაკი, ლიტერატურის მარშალი, ყოველ ახალ უმნიშვნელოვანეს წიგნსა და თეატრალურ დადგმაზე მიმოხილვას გამოაქვეყნებს? როცა ჰონორე დე ბალზაკი, ევროპის პირველი რომანისტი, თავის ნოველებსა და რომანებს დაბეჭდავს? მხოლოდ ასე გამოვა აქედან რაიმე – თუ საქმეს სხვებს არ მიანდობს. რაც ხუთ კაცს მოეთხოვება, იმას ბალზაკი თავის თავზე აიღებს, იმავე დროს არ მოიშლის პიესების წერას, რეპეტიციებს ჩაატარებს და რომანებს დაწერს. ხელმძღვანელობას გაუნეწვს ფინანსურ მხარეს, კორექტურას ნაიკითხავს, ურედაქტორებს ჟურნალს მარტოდმარტო და დაწერს ყველაფერს თვითონ, თავისი ხელით. აი, ელაპარაკება მბეჭდავებს, აჩქარებს ასოთამწყობებს, თვალყურს ადევნებს საცალო გაყიდვას. ალიონიდან ღამემდეგ გახსნილ სერთუქს დააფრიალებს, ოფლსა ღვრის და ორთქლი ასდის, ხვნიშითა და ქმენით დააბოტებს სარედაქტორო ოთახიდან საამწყობოში და იქიდან ისევ რედაქციაში. საერთო დავიდარაბაში ისევ უჯდება სახელოებდაკაპინებული თავის დასვრილ-დალაქულ მაგიდას და სასწრაფოდ წერს რაიმე საშურ სტატიას, იმავე დროს კიდევ ყოველი მხრით დავალებებსა და განკარგულებებს იძლევა. განცვიფრებული გებულობს რომელიმე შემთხვევითი მნახველი, რომ ეს ჭუჭყიანი, დასვრილი, ჩამოფლეთილი, ჩასუქებული კაცი, რომელიც მაგიდასთან კორექტურებს კითხულობს და რომელიც პატარა ასოთამწყობი მუშა ეგონა, თვითონ ბალზაკია, სახელგანთქმული მწერალი, ვილ დ'ავრის ციხესიმაგრის ლეგენდარული მფლობელი.

სამი თვე მუშაობს ასე ბალზაკი. მარტო

ის, რასაც ამ გაზეთისათვის წერს ამ მეოთხედი წლის განმავლობაში, სამ თუ ოთხ ნორმალურ ტომს შეადგენს. მაგრამ მალე კიდევ ერთ ილუზიას დაკარგავს. არც პარიზსა და არც მსოფლიოს არ სურს იცოდეს, რას ფიქრობს ბალზაკი პოლიტიკაზე, არც მისი ლიტერატურული, ფილოსოფიური და სოციალური შეხედულებები ეჭაშნიკება ვინმეს. სამი თვეც გადის, ბალზაკი ბედის ამარა ტოვებს გაზეთს და გაზეთი – ბალზაკს. განქარდა ეს ილუზიაც. ძალთა უმაგალითო ხარჯვა კიდევ ერთხელ ამაო აღმოჩნდა.

3. სტენდალი და ბალზაკი

და მაინც არცთუ მთლად უაზროდ, არცთუ მთლად უშედეგოდ. მთელი სამი თვის განმავლობაში რომ „რევიუ პარიზიენში“ არაფერიც არ დაბეჭდილიყო, გარდა ბალზაკის სტატიისა სტენდალის „პარმის სავანეზე“, ამ ორგანოს უკვე ფასდაუდებელი სამსახური ექნებოდა განეული ფრანგული ლიტერატურის წინაშე. არასოდეს არ გამოვლენილა ბალზაკის შინაგანი დიდსულოვნება და განსაცვიფრებელი ალღო ხელოვნების ქმნილებათა შეფასებაში უფრო გრანდიოზული მასშტაბით, ვიდრე ამ სრულიად უცნობი ნიგნის შეფასებაში, რაც ნამდვილი ჰიმნია და კეთილშობილი სულის ღალადისი. მსოფლიო ლიტერატურის ისტორიაში ცოტა ვიცით ასეთი უანგარო მეგობრობისა და გამჭრიახობის მაგალითები. რომ შევძლოთ შევაფასოთ ჯეროვნად და ღირსებისამებრ მივუზღაოთ დიდსულოვნებას, რითაც აქ საფრანგეთის უდიდესი რომანისტი თავის უდიდეს თანამებრძოლს რომანის ჟანრში ხალისითა და უშურველად უწვდის პალმას და ცდილობს – აქაც მთელი ასი წლით უსწრებს თავის ეპოქას – „ასწიოს უმაღლეს ადგილზე, რაც კანონიერად ეკუთვნის“, საამისოდ საჭიროა შევადაროთ ამ ორი ადამიანის ცხოვრების წმინდა გარეგანი პირობები.

1840 წელს ბალზაკის დიდება ქუხს ევროპის ერთი კიდიდან მეორემდე. სტენდალი კი, პირიქით, იმდენად უცნობია, რომ მისი გარდაცვალების შემდეგაც კი, ნეკროლოგებში, – თუ საერთოდ ასეთ რამეს იმეტებდნენ გაზეთები, – სტენდალის ნაცვლად სტენალს უწოდებდნენ, ხოლო ბეილის ნაცვლად „ბაილს“ ბეჭდავდნენ. ფრანგი მწერლების ჩამოთვლაში სტენდალის სახელი არც კი შეჰქონდათ. სხვა მწერლებს აქებენ, ადიდებენ, კიცხავენ, აქვეყნებენ წერი-

ლებსა და კარიკატურებს ალფონს კარზე, ჟიულ ჟანენზე, ჟიულ სანდოზე, პოლ დე კოკზე – ამ გულმოდგინე მთხზველებზე, რომელთა სამწერლო მემკვიდრეობაზე დღეს აღარავინ არაფერი იცის, და მაშინ, როცა მათი მდარე ნაწერები ათი ათასობით ვრცელდება, სტენდალის ტრაქტატს „სიყვარულზე“ სულ ოცდაორ ცალს ყიდულობენ, ასე რომ, თვითონვე ხუმრობით „წმინდა ნიგნს“ უძახის, რადგან ხელის ხლებას ვერავინ ბედავსო. „წითელი და შავი“ ავტორის სიცოცხლეში მხოლოდ ერთხელ გამოიცა.

პროფესიონალი კრიტიკოსები არც კითხულობენ სტენდალს და არც რას წერენ „პარმის სავანის“ ავტორზე. სენტ-ბევი თავის შეხუხების ღირსად არა თვლის „წითელი და შავის“ გამოსვლას და დუმლით უვლის გვერდს, ხოლო მოგვიანებით, როცა ნყალობას იღებს, ამასაც აგდებით აკეთებს: თურმე სტენდალის გმირები „მოკლებული არიან სიცოცხლეს, მხოლოდ ფაქიზად აწყობილი ავტომატებია“. „გაზეტე დე ფრანსიც“ წერს: „ბატონი დე სტენდალი სულელი არაა, თუმცა სულელურ ნიგნებს წერსო“, და გოეთეს ქება ეკერმანთან საუბარში ცნობილი ხდება მხოლოდ გვიან, სტენდალის გარდაცვალების შემდეგ. ბალზაკმა კი თავისი დახვეწილი გემოვნებითა და ფხიზელი მზერით შენიშნა სტენდალის პირველსავე ნაწერებში განსაკუთრებული ინტელექტუალური ძალა და ფსიქოლოგიური ოსტატობა ამ კაცისა, რომელიც მხოლოდ დროგამოშვებით წერს ნიგნებს თავისი სიამოვნებისთვის, როგორც რომელიმე „დილეტანტი“, და აძლევს დასაბეჭდად, მაგრამ პატივმოყვარეობის კარნახთ კი არა. ბალზაკი ყოველგვარ საშუალებას იყენებს, რომ უცნობს თავისი პატივისცემა აგრძნობინოს. „ადამიანურ კომედიაში“ იხსენებს „სიყვარულის კრისტალიზაციის“ პროცესს, რაც სტენდალმა პირველად აღწერა, და მიუთითებს მის ნიგნებზე, რომლებიც იტალიაში მოგზაურობას მიუძღვნა. მაგრამ სტენდალი მეტისმეტად მოკრძალებულია, რომ ამ მეგობრული ნიშნების იმედით დაუახლოვდეს ბალზაკს, დიდ, სახელგანთქმულ მწერალს ერთ თავის ნიგნსაც არ უგზავნის. საბედნიეროდ, სტენდალის ერთგული მეგობარი რაიმონდ კოლომბი კისრულობს ბალზაკის ყურადღების შეჩერებას „პარმის სავანეზე“ და სთხოვს მონაწილეობა მიიღოს ყველასგან უყურადღებოდ მიტოვებული მწერლის ბედის გადაწყვეტაში. ბალზაკი მაშინვე პასუხობს (1839 წლის 20 მარტს):

„ეს არის ნავიკითხე „კონსტიტუსიონელში“ ნანყვეტი „პარმის სავანიდან“ და შურის ცოდვით ამავსო. მართლაც, ექვნიანობის ციებ-ცხელებამ დამიარა, როცა ვკითხულობდი ბრძოლის დიდებულ და მართალ აღწერას. ასეთ რამეზე ვოცნებობდი მუდამ ჩემი „სამხედრო ცხოვრების სცენებისათვის“, ჩემი თხზულებების ურთულესი ნაწილისათვის, და ამ სტრიქონებმა აღმაფრთოვანეს, გული დამწყვიტეს, აღმიტაცეს და სასონარკვეთილებაში ჩამაგდეს. სრულიად გულახდილად გელაპარაკებით... ნუ გაგიკვირდებათ, გეთაყვა, თუ თქვენს თხოვნაზე ერთბაშად ვერ გიპასუხებთ თანხმობით. ჯერ მთელი წიგნი უნდა ვიშოვო. ჩემს პირდაპირობას ენდეთ; მე გეტყვით, რას ვფიქრობ ამაზე. ამ ნანყვეტის ნაკითხვამ მეტი მომთხოვნელობის გრძნობით ამავსო“.

ყოველ სულმდაბალ ადამიანს ეწყინებოდა, რომ თავისი მომავალი რომანის მთავარი სცენა, ნაპოლეონის ბრძოლა, სხვა მწერლის მიერ ასე უდავო ოსტატობით აღწერილი და უკვე გამოქვეყნებული ენახა, ათი წელია ოცნებობს ბალზაკი ამ რომანზე, რომლის სახელია „ბრძოლა“. მასაც სურს, ბოლოს და ბოლოს, ჰეროიკული, სენტიმენტალური, გაჭიანურებული აღწერის ნაცვლად დახატოს ბრძოლის რეალისტური, ისტორიული, პატიოსანი, დამაჯერებელი და თანაც თვალსაჩინო სურათი. ახლა ეს სტენდალმა გააკეთა, მან კი დაავიანა. მაგრამ შინაგანი სიმდიდრე ხელოვანს ხდის დიდსულოვანსა და კეთილშობილს. ვისაც ასობით გეგმა და ასობით ქმნილება აქვს კიდეც თვალწინ, არ აივსება ავადმყოფური შურითა და ბრაზით, ეგოისტური თავმოთნეობით ატანილი არ იგრძნობს თავს გაძარცვულად იმის გამო, რომ სხვა მისი თანამედროვეც ქმნის შედეგებს. და როგორც შედეგის, როგორც თავისი ეპოქის უდიდესი ქმნილების გამოსვლას, ისე ზეიმობს ბალზაკი „პარმის სავანის“ გამოქვეყნებას, უწოდებს მას „იდეების ლიტერატურის შედეგს“ და სრულიად სწორად შენიშნავს:

„ეს დიდი ქმნილება შეეძლო ჩაეფიქრებინა და შეესრულებინა მხოლოდ ორმოცდაათიოდენ წლის კაცს ძალთა გაფურჩქვნისა და მთელი თავისი ნიჭის სიმწიფის ჟამს“.

ბალზაკი იძლევა რომანის შინაგანი მოქმედების ოსტატურ ანალიზს, ხაზგასმით აღნიშნავს, რა დიდებულად ასახა სტენდალმა იტალიური სული მთელ თავის მრავალფეროვნებასა და ვარიაციებში და მის ყოველ სიტყვას თავისი მნიშვნელობა აქვს ჩვენს დრომდე.

ამაღლებულია სტენდალის გაცემა და შიში, როცა თავის მიყრუებულ ჩივიტავეკიაში, სადაც კონსულად იყო, სრულიად მოულოდნელად ხელში ხვდება ბალზაკის სტატია, საკუთარ თვალებს არ უჯერებს. აქამდე თავის ნაწერებზე ფუჭი და უგემური ყბედობის მეტი არაფერი გაუგონია. ახლა ეს არის ხმა ადამიანისა, რომელსაც პატივსა სცემს და ეს ადამიანი ისე მიესალმება, როგორც ღვიძლ ძმას. მთელი მისი დაბნეულობა იგრძნობა წერილიდან, რასაც ბალზაკს უგზავნის და რომელშიაც ამოდ ცდილობს თავშეკავებული ტონის დაცვას. ასე იწყებს:

„რა მოულოდნელობა იყო ეს გუშინ საღამოს, ბატონო ჩემო! მგონია, არასოდეს არ ყოფილა ავტორი ასე გაკრიტიკებული გაზეთში და ისიც ისეთი მსაჯულის მიერ, რომელიც ყველაზე უკეთესია ამ საქმეში. თქვენ აიყვანეთ ობოლი ბავშვი, რომელიც ქუჩაში ნახეთ დაგდებული“, და მადლობას უძღვნის „ყველაზე უფრო განსაცვიფრებელი წერილისათვის, როგორც კი ოდესმე გამოუქვეყნებია მწერალს მწერალზე“.

მაგრამ ჩვეული შორსმჭვრეტელობით, რაც ბალზაკის შემოქმედებით აღლოს უტოდება, სტენდალიც ხალისით იღებს შემოთავაზებულ ძმობას იმ მწერლისაგან, რომელიც, ისევე როგორც თვითონ, აკადემიამ უარყო. სტენდალი გრძნობს, რომ ორივენი შთამომავლობისათვის უფრო ქმნიან, ვიდრე თანამედროვეობისათვის.

„სიკვდილის შემდეგ როლებს გავცვლით იმ ადამიანებთან, შთამომავლობისთვის უფრო რომ ქმნიან, ვიდრე თანამედროვეობისათვის“.

„სიკვდილის შემდეგ როლებს გავცვლით იმ ადამიანებთან, ვიდრე ვცოცხლობთ, მათ აქვთ ძალაუფლება ჩვენს ნარმავალ სხეულზე. მაგრამ დაკრავს სიკვდილის წამი და მათ სამუდამოდ დაფარავს დავინყების ნისლი“.

განსაცვიფრებული ნიშანია, როგორ ცნობს იდუმალი მსგავსებით სულის სუბსტანცია სულს, და განსაცვიფრებელია იმის მოსმენა, იმდროინდელი ლიტერატურის ზათქსა და ზარში როგორ წყნარად, დამშვიდებით, გულდადებით და სამაგალითო რწმენით უყრის თვალში თვალს ერთიმეორეს ეს ორი ადამიანი. იშვიათად უჩენია თავი ბალზაკის მაგიურ მზერას ისე დიდებულად, როგორც აქ, სადაც თავისი დროის ათასობით და ათიათასობით წიგნებს შორის მაინცდამაინც ეს ერთი, ყველაზე უფრო უცნობი, ამოარჩია და განადიდა. მაგრამ თავისი დროის სამყაროში სტენდალის დაცვა ისევე უშედეგო გამოდგა, როგორც პეიტელის დაცვა.

ისევე, როგორც პეიტელს ყველა სასამართლო ინსტანციაზე სიკვდილი მიუსაჯეს, სტენდალიც ყველა ლიტერატურულ სამსჯავროზე გამოიყვანეს და ყველგან უსახელო დასამარება მიუსაჯეს. მგზნებარე დაცვის სიტყვა აქაც შეუსმენელი და უშედეგო დარჩა, თუ შეიძლება ენოდოს უშედეგოდ დიდ მორალურ გმირობას იმის მიუხედავად, ექნება თუ არა მოცემულ დროში მას წარმატება.

4. საოცრად შედეგიანი დიდი ნიჭის უშედეგობა

უშედეგოდ! უშედეგოდ! უშედეგოდ! მეტი სმენითად ხშირად წარმოთქვამდა ბალზაკი ამ სიტყვას, მეტისმეტად ხშირად ესმოდა ეს სიტყვა. უკვე ორმოცდაორი წლისაა, ასი ტომი დაუნერია, ორი ათასი გმირი ჰყავს თავისი საკუთარი მოუსვენარი ტვინიდან გამოყვანილი და მათგან ორმოცდაათი თუ ასი – უკვდავი სახეა. მან ააშენა ახალი ქვეყანა, და არაფერი მიუცია მისთვის ამ ქვეყანას. ორმოცდაორი წლისა უფრო ღარიბია, ვიდრე იყო ლედიგიერის ქუჩაზე ოცი წლის ასაკში. მაშინ ვალების ნაცვლად ჰქონდა ილუზიები, ახლა ეს ილუზიები გაფანტულია. სამაგიეროდ აქვს ორასი ათასი ფრანკი ვალი: ესაა მისი შრომის შემოსავალი.

ვერც ოჯახი შეუქმნია. ქალებს თხოულობდა, უარი უთხრეს; სახლი აიშენა – ვალში აუნერეს და წაართვეს; გაზეთები დააარსა – დაეღუპა ერთიც და მეორეც; წამოწყებებში ჩაება – არ გამოუვიდა; თავისი ქვეყნის პარლამენტში ცდილობდა ადგილის მოპოვებას – არ აირჩიეს; აკადემიაში შეიტანა თავისი კანდიდატურა – უკუაგდეს. ყველაფერი, რასაც შეეცადა, ამას გამოდგა ან უშედეგო ჩანს. ყველაფერზე ხელი მოეცარა, ყველგან ბედი შეეკრა, ყველგან მარცხი განიცადა. როდემდე გაუძლებს სხეული, გახურებული ტვინი, გატანჯული გული ამნაირ

შეხლასა და მარადიულ დაძაბულობას? ნუთუ ვერ შეძლებს თავისი ქმნილების, „ადამიანური კომედიის“ დამთავრებას? ნუთუ ვერ შეძლებს ერთხელ კიდევ მოიქცეს სხვა ადამიანებივით, დაისვენოს, იმოგზაუროს და უდარდელად იცხოვროს? პირველად აქვს ბალზაკს გულგატეხილობის მომენტები. სერიოზულად ფიქრობს მიატოვოს პარიზი, საფრანგეთი, ევროპა, წავიდეს ბრაზილიაში. იქ იმპერატორი დონ პედროა, ის იხსნის, თავშესაფარს მიუჩენს. ბალზაკი წერს წიგნებს ბრაზილიაზე, ოცნებობს, ფიქრობს. გრძნობს, ასე აღარ შეიძლება დიდხანს გაგრძელდეს, სასწაული უნდა მოხდეს, ამას შრომიდან უნდა იხსნას, რალაც უნდა მოვიდეს, უკუნეთი ღამე გაუნათოს, კატორღიდან დააბრუნოს, მეტად უკვე აუტანელი დაძაბულობის უღლიდან გამოიხსნას.

მოვა თუ არა, ამ უკანასკნელ საათს მაინც, ეს სასწაული? თვით ბალზაკი, მარადიული მეოცნებე, ველარ ბედავს ამისი იმედი იქონიოს. მაგრამ აი, ერთხელ დილით, 1842 წლის 5 იანვარს, როცა საწერი მაგიდიდან დგება ღამენატეხი, მთელი ღამის მუშაობის შემდეგ, მსახურს წერილები შემოაქვს. სხვათა შორის, ერთი წერილია, ნაცნობი ხელითაა დაწერილი, მაგრამ კონვერტია უჩვეულო. შავარშიაშემოვლებული, შავად დაბეჭდილი. სწრაფად ხსნის. ქალბატონი ჰანსკა ატყობინებს, ბატონი ჰანსკი გარდაიცვალაო. ქალი, რომელიც დანიშნული ჰყავს, ქალი, რომლის საქმროც თვითონ არის, უკვე ქვრივია და მილიონების მემკვიდრე, ნახევრად დავინყებული სიზმარი, სანუკვარი ოცნება უეცრად ახდა. „ინციპიტ ვიტა ნოვა!“ – ახლად იწყება ცხოვრება – ბედნიერი მშვიდობიანი, უზრუნველი ცხოვრება. ბალზაკის უკანასკნელი ილუზია დაიწყო, უკანასკნელი, რომლითაც ის იცოცხლებს და რისთვისაც მოკვდება.

შენიშვნა: წერილის ქვესათაურები გაკეთებულია რედაქციის მიერ.

**ზაურ
მოლაშვილი**

ოდა, მამეული ოდა!

„ის, ვისაც სადღაც მამის სახლი ეგულება,
სახლიდან გადახვენილი არ არის“.
ანტუან დე სენტ-ეკზიუპერი

I

სახლი გვექონდა მამეული,
სახლი – კოლხის კოხტა ოდა;
ჭიმკარს შემოვალეზდი და
ვგრძნობდი: – როგორ იღიმოდა...
დილა იყო თუ საღამო –
მზის სურნელი ასდიოდა,
აქ სხვაგვარი ქარი ქროდა,
დროც სხვაგვარად გადიოდა,
თოვლიც თოვდა სხვანაირად,
გულიც უჩვეულოდ თრთოდა...
ზოგჯერ ღამით ჩამესმოდა
შორეული ალილო და...
იყო ხმოზა თანატოლთა
და ვინ გრძნობდა: – დრო მიქროდა!
ჩემი სიყრმე, სიყმანვილე
წყაროსავით აქ დიოდა...

II

მრავლის გამომზრდელი ოდა –
მუდამ ჭიმკარს გასცქეროდა,
მოვიდოდი – უხაროდა,
წავიდოდი – ღონდებოდა...
როცა მაგვიანდებოდა –
თურმე ფერი ეცვლებოდა...
დედასავით მომელოდა,
მომელოდა, მომელოდა...
– მერე? – ცეცხლმა გაიტაცა,
დაინაცრა კოხტა ოდა!
ჩამენურა სული სულში,
გული ჯავრმა დამიკოდა!

ულვთომ აღარ შემარჩინა –
რას მერჩოდა, რა უნდოდა!
აღბათ სურდა შეჩვენებულს
გზა-კვალი რომ ამრეოდა!
ჩემი სიჭაბუკის დილა
უცხო ჭერქვეშ გამთენოდა...
მან იცოდა რას შვრებოდა,
რა „სიკეთეც“ მომელოდა!

III

დღეს სიზმარშიც ინვის ოდა
ისე, ცხადში რომ ინვოდა, –
თურმე, როცა ღამდებოდა –
რალაც ნავსად ჩქამდებოდა...
თურმე, არვინ არ ელოდა –
ხანძრის კერა ჩაღებოდა,
ცეცხლის სული ღაღებოდა,
ტრიალებდა, მალღებოდა...
ქარიც თან-თან მძაფრდებოდა,
ალი ღამის ცას სწვდებოდა;
ზეცას მწარედ გაკვნესოდა
ოდა, მამეული ოდა!

* * *

...როდესაც მამა გარდაიცვალა, –
ცელქი მოსწავლე იმ წელს დავდინჯდი

და როცა სახლი მამისეული
მოულოდნელად ჩაიქცა ცეცხლში,
დაეკარგე მაშინ
ფრთაშეტრუსული ჩემი ბავშვობა!

დღეს კი, აქ დავალ, ვითარცა მწირი
სხვა პლანეტიდან უგზოუკვლოდ
გადმოხვენილი.

* * *

I

გზა-გზა, დიღამდე, ფერფურს იცვლიან
სხივები – ბევრი მიმართულებით...
გულო, ხანდახან აქაც გვიგრძნია
პატარ-პატარა სიხარულები!

II

ვის მიეღირსა დიდი ხალისი, –
სვესვიანობის წმინდა ნათება?
იმედის სხივი – გასახარისი –
მრავალს და მრავალს რომ ენატრება!

III

უსივრცობაშიც გრძნობენ ერთმანეთს
სხივები – მიწის მიმართულებით...
გულო, ხანდახან აქაც ფეთქავენ
პატარ-პატარა სიხარულები.

ციკლიდან:

„სიჭაბუკის ნახევრი“

მას ჟამსა... ხელი ვერ გტაცე,
დროზედ ვერ მოგიარეო...
შენს მერე სად არ ვეხეტე,
რა გზებზე არ ვიარეო! –
ზოგი ვიხილე მორჭმული
და ზოგიც – მგლოვიარეო,
ზოგი მროკავი, ზოგი კი
სიმორცხვით მკრთომიარეო;
ბევრიც შემომხვდა ყვავილი –
წარმტაცად მობრიალეო...
ისეთი, – რომ ვერ გივინყებ, –
რა ალი მომიალეო!

მზერა განგებოს...

ათრთოლებს სიმებს
ეოლოსი – ქარების ღმერთი,
საალიონოდ
ილანძება ციური სახე...
თან-თან აღჩნდება
ამ პლანეტის უდრეკი მკერდი –
კავკასიონი –
თეთრ სივრცეებს ფრთებივით არხევს...

ოცდამეერთე
დირიჟორი მწვერვალზე დადგა,
მსოფლიო ქნართა –
მრავალგვართა თრთიან ჰანგები...
შორს, ცათა შინა
იდუმალი ღიმილი გაკრთა –
მალე ცის მადლად
ჩამოთბება მზერა განგების!

უცრად შეკრთა...

უეცრად შეკრთა ნამიკრეფია: –
მის თავთუნებზე
სხივმა ცელივით გადაიბრწყინა

* * *

ჟრუანტლად უვლის ცხელი ვნებები...
მაცდუნებელმა ურცხვად აცთუნა!
ლილითი, ეშმა, მოჩვენებები –
სტუმრობენ თურმე იმის სასთუმალს!
გაბრუებული ქალის სურნელით –
გაიცქირება საწიერს მიღმა...
ხვედრი აქვს მკაცრი თუ სასურველი? –
ლუქს ველარ ახსნის დაბეჭდილ ილბალს!
დაუღლეელია დრო განჩინებით:
ხან – მოყრუებით, ხან – მრისხანებით...
გადის სანუთრო – მზით და ჩრდილებით,
დაბადებებით და მიცვალებით!

ქლავის ბურთი

ბალახი ჩუმად იზრდება ველზე,
ვაზის ლერწებში ცრემლები ფეთქავს;
ვერცხლისფერ ფონზე – გრაფიკულ ვერძებს
ხაზავენ ქარში ტოტები ხეთა...

ვდუმვარ. დუმილით არაფერს ვითხოვ,
ვეგრძნობ გარემოსთან მშობლიურ კავშირს...
აქ ძლევის ბურთი მე გამაქვს თითქოს
ყოფნა-არყოფნის უჩინარ კარში!

სინანული ყოფილი მეგობრის გამო

რაკილა ვდუმდი, გეგონა თურმე
არ შემერჩა ყოფის ჯავარი, ლალა...
იმ დღეს ემსგავსე შენ მეგრულ „ზურნას“
და უდღეურად შენიღბულ ლალატს!
მაშინ
საშინლად ემგვანე კობრას –
როს შესრიალდი ოფისში თვალწინ...
რა გულუბრყვილოდ გთვლიდი მეგობრად,
რა სინანული მიშველის ანი!
სიჭაბუკეში ცით მონუსხული
(მისით ეს გული ახლაც ითრობა...),
ველარ ვამჩნევდი შენში გნომურ სულს,
შენს პირშაობას და თაღლითობას!
დღეს მედიდური და ნაყროვანი,
ლაშმოქცეული დახვალ ბოყინით;
არ გაკარებენ ნიავს ხროვანი...
სულს რა გაგითბობს, იმ სულს – მოყინულს!
იმ დღეს საშინლად ემსგავსე კობრას, –
როს შესრიალდი ოფისში თვალწინ...
რა გულუბრყვილოდ გთვლიდი მეგობრად!
რა სინანული განმკურნავს ანი!

* * *

რას მედიდურობ,
რას მზვაობრობ, საბრალო მატლო, –
ხომ არ გგონია
ცისქვეშეთში შენა ხარ მარტო?

ნუ მიმზერ რიხით!

ნუ მიმზერ რიხით! – ჩრდილიდან
მყიფედ
მიდგმული აიენის...
ე, მაგ მედლებით, ჩინითა,
ახლოს მაინც ვერ გაივლი!

* * *

ხეკაკუნა...
ხეკოდია...
კოდალა...

(ქარმა ნისლი მომხდურევით აოტა:)
მოდგა ჟამი გულის დასაკოდავად, –
გლუვ ზედაპირს აზის დროის კოდალა
და ნისკარტით
ჩხვლეტს გულდაგულ აორტას!

* * *

სიზმრებში ერთურთს ვუცვლიდით სიზმრებს,
რომ ერთმანეთის სული გვენახა...
გვენახებოდა სხვა წრეში სივრცე,
რათა სანუთრო გადაგველახა!

* * *

მწვერვალიდან
მოქანაობს ნისლის რბილი ბენვეული,
მას გზადაგზა
წაედება ხელენილი, ხექცეული...
იმოსება
ნისლეულით დღე სალი თუ დღე სნეული...
ვერ გავლალე
საგულედან გულს დარდები შესეული!

* * *

ძმა მოწყენილი იდგა ახლორე,
მკრთალად შეცვლოდა დასაც იერი...
როგორც ნეგატივს, ვჭვრეტდი მთა-გორებს,
შორს, მწვანდებოდა დასალიერი!

**სიზმრის მიერ ნაჩუქარი
სტრიქონები**

რა უცნაური არის ამინდი,
რა საოცარი ხმაური ცაში...

„ეს აჩრდილები საით მიდიან?“ –
თვალეზჭკვიანი კითხულობს ბავშვი!

გახსოვს?

გახსოვს? დღეები ფულივით ფლანგე,
შენ დროის აღარ იცოდი ფასი;
შენ, მინიერი, მკვიდრობდი ცაში
და ოცნებათა კოშკები აგე!

ბრუალა ბანგი შესვი თუ გასვეს! –
დიდხანს იყავი მთვრალი იმითი...
როს ამონურე თრობის ლიმიტი –
გაოგნებული აღმოჩნდი გზაზე!

მიმოიხედე, და, დარჩი სახტად!
არავინ გახლდა გვერდით, სრულებით...
იმ დროს მოფხიზლდი კეთილ-სულელი, –
როს ჯეელობის ჟამდარი წახდა!

ღმერთო, უშველა!

ღმერთო, უშველე,
და-ძმია თუ მოსადევარი,
აუნთე ყველას –
ცა მყოფობის – მზით მოხატული...
ვითარცა დალდე –
იშვიათად შენამზევარი,
ცრიატობს ყოფნა –
დასაბამით ნათელს ნატრული!

* * *

ვიცი, ვინც არის ნიცშე შენთვისაც:
იგია – შენს სულს ვინც შეეთვისა!

ზოგჯერ ამაყობ, ხან ითრგუნები,
ხანაც ზეკაცობ... შენი ბუნებით
დაუცხრომელი – ვარსკვლავს ეწვდები,
მიეტანები, მაგრამ ვერ წვდები!

შენ არ ნებდები! ისევ არ ცხრები!
შენ მძლავრი ნება შემოიბაჯრე...
შენ თუ მარცხდები – შენში მარცხდები,
და თუ იმარჯვებ – შენში იმარჯვებ!

* * *

გასცქერი ახლა მზიან მინდორ-ველს,
რა ხდება მაღლა, იქ, ცათა ცაში?
შეუძლებელი ოდეს ინდომე,
შესაძლებელმაც გიგანა მაშინ!

* * *

... განა ადვილად, განა იოლად,
ზღვით გადმოინთხა ნავეშაპარი...
ნინევიაში მიდის იონა,
მისი ნამისნი გახდა ზღაპარი!

რა საჭიროა მუნათ-ჩივილი?
ხმა მოტევეების უკვე მოესმის...
უზემოესთან ყინჩი ქიდილით
რალას მოიხვეჭს უქვემოესი?

მე გამოვრჩი...

ვჭვრეტ ღრუბლებში
მრუმე ხვრელს თუ მღვიმეს,
ცა და ხმელი ისევ ისე მიყვარს;
დღეს ამ გზაზე,
როგორც მგზავრი ვინმე,
ჩემი თავი ჩემი ხელით მიმყავს...
შორს ბავშვობის სანაპირო მელის,
იქ მიცდიან ტოლ-სწორები – ძმები!
ზოგი ბუქნავს,
ზოგი რიხით მღერის
და... ყირაზე
გადადიან ჩემი სიყრმის წლებიც!
ვაჰმე!
ეს ხომ ზმანებაა მხოლოდ!
გაკრეფილა სამეგობრო ჩემი...
ვის რა ვკითხო

ანდა ვის რა ვთხოვო,
ამ ნაპირზე მარტოსულად ვრჩები!
დღეის ღმობა თმენით უნდა ვზიდო,
„ხვალის იმედს“ რა ამაოდ ვენდე!
ვჭვრეტ:
დაღვრემილ საჩემნილო ლიბოს...
მე გამოვრჩი,
ალბათ, კოლხურ ღმერთებს!

ნატბეური

ოხრავს და მოთქვამს ჭაობი თითქოს,
ალბათ მისტირის თავის ტბაობას, –
როცა სუფთა და კამკამა იყო
და ჰქონდა სულ სხვა მომხიბლაობა,

ის აღმაფრენის მწვერვალს აღწევდა –
დარში, წვიმაში, ქარში, თოვაში...
და გემს თუ არა, ნავს ხომ არწევდა
მეოცნებეთა გულთა თრთოლვაში...

აკობტავებდნენ ნაპირს ლერწმები,
იყო ტკარჩალი ლამაზ ასულთა...
ლამის ფარდაგზე მთვარის ხელწერა
ისევ ისეა... განა დასრულდა!

თუმც ტბის ადგილას ოხრავს ჭაობი,
სუფთა წყლის ნაცვლად – ლოხი და თიხა...
თან-თან დაუდგა დრო უძრაობის,
თუმცა იბრძოლა საკმაოდ დიდხანს!

კვლავ ჩაუდგება წყალი ნატბეურს,
კვლავ იკამკამებს ტბაში ლაჟვარდი, –
ისევ დაარწევს გულებს ანთებულს
გარიჟრაჟიდან გარიჟრაჟამდის!

მაღლით გამოკრთა შუქი მარადი

მაღლით გამოკრთა შუქი მარადი,
პირველი სხივი ეწილა ყვავილს...
ცამ ნაიკითხა დილის ბარათი
და ეს სამყარო ვარდისფრად ჰყვავის.

ეს ხილულეთი რალამ დააზროს, –
სივრცე სხივებით გადაიქსოვა...
და, მჯერა ახლა, როგორც არასდროს,
ცისა და მიწის მარადისობა!

თორნიკე ქავშავია

ბიკოლა ორბი

1) დაბრუნება

უსინათლო თვალების ვერცხლოვან ტბებით დაბრუნდნენ
 სულმსუყე,
 სულმყაყე
 ორბები.
 მათი დაბრუნება რეანიმირებაა ვისი ან რისი? –
 მადლუშფოთველობის დამთრგუნველი,
 ე.ი. წინმავლობის მოყვარე,
 ისევ ის უბოროტესი მყვარბატონი
 თავის უსაყვარლეს მყვარქალბატონთან
 და თავის განუშორებელ ბიკოლა ორბთან ერთად დაბრუნდა.
 (ბარტყებო! ბარტყებო!
 თქვენს გაზრდაში ძალიან
 დიდია ბიკოლა ორბის როლი).
 ბიკოლა ორბის ხელით პირდაფჩენილ ბარტყებზე გაცემული
 პრემიები
 გზაჯვარედინებთან
 შეყოვნებულ თოვნებს ჩქამწყველით ავსებენ:
 „გაქრით!... არარად დაცხრომისკენ გაქანდით!..“
 (მე ვიცი, განუწირველი
 ძალმოსილების თბექრობა შეიძლება იყოს მხოლოდ დეპრესიული
 ცთომილის ავლში ერთდღიანი მოხვედრა.
 ის გახლავთ თავდანმენდილი,
 განონასწორებული
 და ჩაუქრობელი...)
 ორბების იდეოლოგიური ამოსავალი –
 სიტყვაფალსიფიცირებული.
 გამოსავალი
 უკანასკნელ სხივაცაცახებას ეპოტინება,
 რაც, სავარაუდოდ, არის სრული
 ურგებლობა.

ო, ნიჭის – ზედალოცვის ტრადიციული პრივილეგია არეუკიდევანოდ
მდინარმა წყალქაოსმა ჩაყლაპა
(მოიპარა?..)
მე ვდრტვინავ. მე ციდან მედება სულმოუსვენრობის მსჯავრი.
შენ – ჭკუადაუმჯდარი პიროვნება.
შენ – ფიქრდაუშრეტელობის ჭვარტლით გამურული.
მე შენ წინდახედულობით ყოველთვი მჯობნი.
რაც მე ხვალ უნდა შევიმეცნო,
მისით შენ დღეს უნდა გაიცინო.

2) ბიცოლა ორბის დაკარგული სირცხვილი

თავი I

(თვალეზით დანახული, ყურებით მოსმენილი)

პატრიოტობა და სულგაყიდულობა
როცა ერთ სიბილწედ გაერთიანდა,
მაშინ ჩვენ გაგვშორდა ჩვენი ძვირფასი ანგელოზი.
პატრიოტობის და სულგაყიდულობის თანამშრომლობა გაგრძელდა.
ჩვენ ძვირფასი ანგელოზი არ დაგვიბრუნდა.
მაგრამ აგერ, ჩვენმა სულბროლბადახშოსანმა
ბიცოლა ორბმა
ჩვენთვის მოიცალა.
სწორედ ჩვენი დაკრულვილად მოღვაწე
პრიზიდენტ x-ის შემდეგ
გამტკიცდა
მისი მაცდურ-მავნებლური წინამძღოლობა,
რაც არის ფარულისტემური იძულების ფაქტი და დამონმება.
მისი ტკბილბაგე –
პეპელამიხატული ნავი.
მისი ტკბილბაგე –
ხან მოუბარი, ხან უუბარი ნიავი.
მისი ტკბილბაგე –
არც ლიბერალური და არც ქრისტიანული
აღვსება – სიყვარული.
მისი წუნდაუდებელი ლექსაობა –
პოსტიმპერიული
პოეზიის ანთოლოგიისთვის განკუთვნილი
ხავს-სოკო...
(გულუბრყვილოთა და პირმოთნეთა შესასანსლი
კექსი!..)

(ცხადი და ბურანი)

მარილდათესილი მინდვრები –
კაცთა ცრუობისა გამო, ეთერუხილავ ნაპირზე გასული
ბალახმლაშე სტერილურობა:
ბურანქვეცნობიერში გაუკიდევანებული გესლი.
მასზე დაუსრულებლად ზღაპრობენ:
ის ცორანოს ცაში მიკრობად იქცა და აქლემის გრიპის წარმომგზავნელი
ვენუსის ტყუპისცალი გახდაო.

ბიცოლა ორბის ხილულმატერიულ და
 უხილავმატერიულ სამყაროდან განუშორებელი
 მარილდათესილი მინდვრები სხვაგან არსად გაქროლდებიან.
 ისინი ჩვენი მძიმე
 მდგომარეობის მდორე მდინარებას დაექსელებიან.
 ჩვენს ეტლგავარსკვლავებულ ცივილიზაციას,
 მისი ზეატმოსფერული სათაელი
 ქვეით ჯარისკაცად დაექვემდებარება...

თავი II
(თვალებით დანახული, ყურებით მოსმენილ)

ბიცოლა ორბის მზრუნველობით გამოზრდილი
 არაბები –
 საქარბუქო ტაროსების სამალავი ორმოები
 (სულდგმული ორმოები –
 შეუსწავლელი საშიშროება).
 „უფლებები!.. „ჩვენი უფლებები!“
 სანამ ისინი შავად დაიყვირებენ,
 მანამდე, ამ ქვეყნად,
 ბევრი დაუშვებლად მიჩნეული ქმედება
 იქნება დაშვებული.
 ორთქლად აშვებული
 ძველი პრინციპები,
 ჩვენ ღვთისგან არგამეტებულეს, ცად გამინდვრებული
 B და D ღრუბლების ორიგინალური თვალსადავნიებიდან
 დაგვაკვირდებიან
 და კვლავ რკინის ელემენტმერთული უსხივობით დაირეკებიან...

(ცხადია თუ ბურანი, ვერ გაარჩევ)

ბუნებადაკარგული
 პიროვნება ხდება ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის წარჩინებული პროფესორი
 (ბუნებადაკარგულობა,
 უკიდურესი ბრალგარდახდომილობა...)
 მისით აღტაცებულია ბიცოლა ორბი
 და ღრუბლებში ანაზდად გაფრენილი
 უცნაური ღრმული:
 „ვადიდოთ ღმერთი!.. ვადიდოთ თავისუფალი!..“
 საქართველოს სათაელი
 ძალღუმადურთა შორის რა, ყველაზე წინდახედული და წინმავალი გახდა?!
 მან ისე მოიტყუა, როგორც უსვეო ამპარტავანმა იცის ხოლმე:
 ის ყველგან პროგრესირდა. მას ღირსებას მატებს თანდაყოლილი მომხიბვლელობა
 (ის მხოლოდ საკუთარ სარკეში დაბერდა.
 ამქვეყნად ერთადერთი სარკეა, რომ არ იტყუება).

**თავი III
(დასკვნითი ნაწილი)**

გულუბრყვილოთა და პირმოთნეთა შესასანსლი
ლექს-კექსი.
მარილდათესილი მინდვრები.
სულდგმული ორმოები.
ყმანვილი პროფესორი.
საქართველოს სათაელი! –
საერთო ჯამში, ეს ყოველივე, –
მოქნეული მახვილის ძველილეთური ჰაერკვეთისგან წარმოქმნილი,
ჰიპერმონაქროლი სახეები.
თქვენი მძიმე სულინსტინქტურობის, აღძვრა-გაჩენის ერთ-ერთი
თითით საჩვენებელი მიზეზი:
დედაკაც-მამაკაცის პირუტყვეული
კოიტუსის^{1*} სადარი ცოდვა,
ანუ ბიცოლა ორბის დაკარგული სირცხვილი.

**3) ერთხელ რა საკვირველება მოისმინა ბიცოლა ორბმა
ღმერთნაგრძნობ (სიბრძნეშეძენილ) კოლეგა ორბისგან**

არსებობს დასრულებული
სიცოცხლე,
მაგრამ არ არსებობს ერთხელ და სამუდამოდ
უკვდავებიდან გამდინარებული
ბურანი.
რაც არის ჩვენი ნაშინაგანი ველსულის ლეგიტიმური სინამდვილე.
რაც არ შეიძლება იყოს მინიერი მყოფობის ღრუბლნანამნამი
3153600000 წამი^{2*}.
გონებრივი გახსნილობის ეტლ-ვარსკვლავი,
საკუთარი თავისთვის ნაწყალობევე
არსებუნებას თუ შეინახავს,
ის პანტოკრატის წინაშე,
წარსდგება უცვალებელ ჭეშმარიტებად,
რამაც ცის კიდეზე,
გაშავთიხიანებულ
სულხორციელთა გამო,
ჰაერყინულოვან უღრანთა და
შუბლშეკრულ ქაოსთა ზღვარზე იბრწყინა.
ერმის ცაში მობიბინე ბაგებალახები ამბობენ:
„ის ყოველთვის იყო, ცრემლმოლაპაღუპე და ურვილად სხივმოსილი“.
ის მსხვრევას, მტვრად გაოხრებას გადარჩენილი,
ცა-მყარის მკვიდრად დარჩება...
„არენონასნორობაზე დამოკიდებულმა ჟღუდმა მეტი შეიმეცნა,
ვიდრე ძემოკვდავის გონებრივმა სირთულემ.
თავისუფალმა ინტელექტმა
ფსიქოჩაგვრის „იდეოლოგიური სამსახური“ გამოორიცხა.

^{1*} კოიტუსი – (ლათ.) სქესობრივი შერწყმა. ეზრა პაუნდის მიერ გამოყენებული სიტყვა.
^{2*} 3153600000 წამი – 100 წელი.

ქარად თავისუფალმა ინტელექტმა ძემოკვდავი
 ანტილვთის დაუნმინდავი თეორიებით შეარცხვინა!“ –
 ეს მითხრა ზვირთდადევენებულ მწუხრებით გარემოცულმა
 თოვლთროლამ.

იმიტომ მითხრა, რომ მე ახლა მაინც
 არ უნდა ვიყო ბეცი და ჭკუაგაუგნებელი.

**4) ამ ლექსმა თითქოსდა შეძრა ბიცოლა ორბი, მაგრამ არავითარი გულისტკენა
 თუ გულისწყრომა არ გამოუხატავს. ის ჩვეული თავშეკავებით განშორდა
 შეკრებილ აუდიტორიას.**

ჩემი ჩამომავლობა და გვარი
 ყოფილა ოდესლაც მედგარი ხალხის საკუთრება.
 მე ქვეცნობიერად მამძიმებს თეთრად გაფრაშფრაშებული
 წერო.

მე ბურანად მომიახლოვდა არესივიწროვის მალული
 ბედუნყალობა.

მე ჩემი ჩამომავლობის და მსოფლშეგრძნებისა გამო
 უგულბელყოფილი,
 ჩვარში გახვეული.

აბრუგატეხილი.

შავმრწამსიან ორბებისგან ფსიქოდატერორებული.
 მე მხოლოდ ერთხელ დამესიზმრა, უგვანო თქეში როგორ დაედეგნა
 ცრემლმორეულ პეპელას, ოღონდ გაასწრო პეპელამ.

სხვა შემთხვევაში, წყალმორევემა ჩანთქა პეპელა,
 სხვა შემთხვევაში, ჩემი ხმა გახდა სივრცოვანი
 და თანასწორუფლებიანი,

მაგრამ თურმე ცბიერის ჩიტბადეს სჭირდება
 „თანასწორუფლებიანი“

„თანასწორუფლებიანის“ გამოჩენა,

ხომ იგივეა, რაც ფარულმოძულის აღმოჩენა..

მე – „ყვავი ზამთარში...“

მე – წმინდა საყდარში,

გვარ-ტომობის მოსარჩლეთა სულების მზარავი.

მე, იძულებით მდგომარეობაზე დამოკიდებული,

ისევ თავენაზე ვწერ

თუმცა არაფერში არ სჭირდებათ ეს ჩემი ლაყაფად მიჩნეული
 წერა.

წერის ინკუბატორებში გამოზრდილ

ორბაეშაგთა პროფესიონალიზმით აღვსილი წერა

არის თურმე ეროვნული იდეოლოგიის შეუბილწავობა.

რა მოგდის, რატომ არ ხარხარებ, ჩემო ლექს-წერავ?!
 უგონო ხარხარი კი არ არის პოეტის გამწირველი,

არამედ საკუთარი თვითმყოფადობის უარმყოფელი

ისტორიული დარწმუნება,

რომ შეურაცხყოფის მიუხედავად

ვალდებული ხარ,

გაბატონებულ

(ოფიციალურ) ენაზე იმწერლო...

ჩემი ჩამომავლობა და გვარი

ყოფილა ოდესლაც მედგარი ხალხის საკუთრება.

**5) უბოდიშო ჟღერი წარმოდგენელი შინაარსის ლექს-წერილს
უგზავნის ბიცოლა ორბს**

ამქვეყნიური ნათების იქით ძემოკვდავის ცოდვა-ბრალიანი
სულგადაბინავება
ვერ იქნება უბურუსო ფრთების ლივლივთან შეხვედრა.
ამიტომ შენ „რკინის საგნად“ გადააქციე
შენი თავგადასავლიანი
„გალმა გასვლის“ უმდგრადი თვალთახედვა
და აუდიტორიას განუმარტე
ის, რაც იყო შენგან,
აქამდე განუმარტავი,
გალმა ნაპირზე, გიგანტური მოცულობის ცხადარე,
თავისი წინაპირით ხიბლშერთულ,
სიჩქურე შენაკადებულ
ორბების მტაცებლად შემართული.
მე წუხელ შენი აღსაზრდელი
ბარტყების მოუბარობას ვათხოვე ყური.
მათი სიტყვაგაზრდილი
ქადაგის მიხედვით,
თურმე ღმერთი მოტყუვდა იმ დღეს, როცა სპეტოკესტროდებული
ღრუბელი
მაცვლისფერ ღრუბელს საზავოდ შეატოვა და
კოლხეთის 20 ტომი მეგრულ-ლაზურ ენაზე აამეტყველა.
თურმე უმნიშვნელო წყალნაკადები
ერთ დიდტანიან მდინარედ,
მაგალითად, აკონკაგუად, ან ორინოკოდ, ან კოლორადოდ, ან ამაზონად
უნდა ქცეულიყო.
ბევრი ადამიანური გატაცება
ერთ გატაცებად
უნდა გადაქცეულიყო.
თურმე ღმერთი მოტყუვდა, როცა ვირუსულ ობთან გააჩინა
კაცხორციელის მყარი სურვილი:
რეფორმისტული
ანტიობი
როცა წმინდა კელაპტრებს, მთელი 48 საათი,
ზეშთაგონებად
უქცია მქროლარე მღამიობი.
მოტყუვდა, როცა ყველა არაორბულ გონებას სახიბლოდ
დაუქვემდებარა
ცადაპრობილი მწვერვალები...
(მათ საკუთარი თავის მტერი – გველბოროტი,
გაუბატონა, ვინა? –
შეუსაბამო სამყაროს განცდით ვინც მათ ემნიგნობრა, ალბათ იმან...)

6) უბოდიშო ჟღერი უკანასკნელ ლექს-წერილს აგზავნის ბიცოლა ორბთან

ო, ჩემმა კოლეგა ჟღერდმა
სამზერის ბჭესთან

მოახლოებული,
 ტრამალთოვლიანი
 თვალმქრქალი წრე
 დააფიქსირა, მაგრამ მან
 ის რეალობად ვერ აღიქვა.
 მას იგი
 დღემდე ჰგონია ბურანის მატყუარა „აბრეშუმი“.
 მისი ეთეროვანი ხვრეტილის სივინროვე
 სხივმფენი იყო და არასხივმფენიც...
 „ასეთი ძროვნდომი უცნაურობა, ადრე თუ გვიან,
 ჩვენს ზნეარსს ეთვისება ლბილად!“
 მან ასე თქვა. მან თავისი სჯა, ჰაეროვან
 ფერთაშორის, ასე განატოტა.
 მშვიდობიანი სახით გაშლილ-განტოტებულს კი,
 შესაძლოა ჩუმად მიეახლოს წმინდა წრეგარემო, ანუ
 მოჭარბებული სახის სიჩუმე-კრინტუძრავობა.
 რა, ბიცოლავ, საკოლეგო საბჭოსთან ერთად
 „სხვანაირად თქმის“ თეთლრუბლებს უნდა მოუხმო?!
 მოუხმე!.. კეთილზნეობრივად
 მოხმობილი
 ალტერნატივა
 ჩვენ ალბათ მალე მოგვენატრება.
 ჩვენი ზღვა-ხმელეთიან
 ენგიდუნის მიმართულებით მოჰქრის, მონავარდობს
 გლობალნალკოტი, – ათასნაირი უკიდურესობებით მოცული,
 ბნელნათელი.
 მისგან გამომდინარე იატაკაყრილი ამბოხი
 იქნება ორბთა ძალმოსილების დამამხობელი.
 თუკი ახლა ლიტერატურულ-საზოგადოებრივი
 ჟურნალის წინა გვერდებს
 ბოროტი სულით შეპყრობილი
 ბებერი პოეტები იპყრობენ,
 მაშინ ამ უმსგავსობას შენი გამოზრდილი
 ბარტყები მოგთხოვენ.
 ბოლოს და ბოლოს, მათი სულმოკლეობა და მინიერი არეების
 ტრამალთოვლი
 ერთმანეთს ცოდვავანახლებულ თვალთახედვის გზაჯვარედინზე
 შესვდებიან.
 ო, რაიც მძიმე რეალყოფიდან იშობა,
 მას ვერც ჟღუდად, ვერც ორბად გამოჩეკილი
 ვერ განშორდება.
 ჩემთვის მეტ-ნაკლებად საცნაურარს „სისტემური გადახალისების“
 ზოგიერთი საკითხი.
 დამონებულ ადამიანთა შორის „სტაბილური ლიდერობის“ ილუზიას ვინც თავი მისცა,
 ეს მან იკითხოს...

სიმონ დომენტის ძე ზაქარაია

სიმონ დომენტის ძე ზაქარაია დაიბადა 1940 წელს გალის რაიონის სოფ. რეფი-შეშელეთში. იმავე წელს მისი მამა განვეულ იქნა დიდ სამამულო ომში, 1942 წლის ბოლოს 23 წლისა დაიღუპა ქერჩის ქართველ მებრძოლთა სასაკლაოდ ცნობილ მიწაზე.

დედა – ნუცა თედოს ასული ბაგათელია დაქვრივდა 20 წლის ასაკში, მან მთელი სიცოცხლე შესწირა თავისი ერთადერთი შვილის, სიმონის პატიოსნად აღზრდის საქმეს. იგი იყო აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის დამსახურებული მასწავლებელი, პროფესიით მათემატიკოსი, უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის საპატიო სიგელის მფლობელი. ქ-ნი ნუცა 92 წლის ასაკში გარდაიცვალა დევნილობაში, თბილისში 2010 წელს.

ს. ზაქარაიამ 1958 წელს მედალზე დაამთავრა გალის №2 საშუალო სკოლა, ხოლო 1965 წელს – საქართველოს სუბტროპიკული მეურნეობის ინსტიტუტი ქ. სოხუმში. 1969 წელს მან დაუსწრებლად დაამთავრა ლენინგრადის ვავილოვის სახელობის მემცენარეობის საკავშირო ინსტიტუტის ასპირანტურა.

1964-1970 წწ-ში ბ-ნი სიმონი მუშაობდა საქართველოს სუბტროპიკული მეურნეობის ინსტიტუტში, მემცენარეობის კათედრაზე მეც-

ნიერ-თანამშრომლად.

ბ-ნი ს. ზაქარაიას საკანდიდატო ნაშრომი ეხებოდა „კოლხეთის დაბლობის დაჭაობებული ნიადაგის დაშრობის შემდეგ ეტაპს – ნიადაგის გაკულტურება და მისი ათვისება სასოფლო-სამეურნეო კულტურებით“.

1966-1970 წწ-ში ბ-ნი ს. ზაქარაია სამეცნიერო-ექსპერიმენტულ გამოკვლევებს აწარმოებდა ხობის რ-ნში, ჭალადიდისა და ყორათის სამეცნიერო-საყრდენი პუნქტების ტერიტორიებზე კოლხეთის დაბლობის დაჭაობებული ნიადაგების დაშრობა-ათვისების საკითხების მეცნიერულად და პრაქტიკულად გადაჭრის მიზნით.

1970 წლიდან ბ-ნი ს. ზაქარაია სუბტროპიკული მეურნეობის ინსტიტუტიდან სამუშაოდ გადაჰყავთ სოხუმის ეთერზეთოვანი კულტურების სამეცნიერო-კვლევით ინსტიტუტში, სადაც იგი იყო რიგითი მეცნიერ-მუშაკი, განყოფილების გამგე, შემდეგ კი მას ნიშნავენ გულრიფშის რაიონის ვარჩის ექსპერიმენტული მეურნეობა-ქარხნის დირექტორად. რამდენიმე წლის შემდეგ ბ-ნი ს. ზაქარაია ინიშნება ეთერზეთების სამეცნიერო-კვლევითი ორგანიზაციის დირექტორად, სადაც იგი სოხუმის დაცემამდე მუშაობდა.

1971 წლიდან დღემდე ბატონი სიმონ ზაქარაია მუშაობს მსოფლიოში სიდიდით მე-2 (სეკვოიის შემდეგ), ბამბუკივით ყველაზე სწრაფმზარდი და უნივერსალური გამოყენების მერქნიან მცენარე ევკალიპტზე.

ს. ზაქარაიას ხანგრძლივი მეცნიერული კვლევები და პრაქტიკული მოღვაწეობა მთლიანად უკავშირდება ევკალიპტების ეთეროვან ზეთზე მზარდი მოთხოვნის დაკმაყოფილების პრაქტიკაში განხორციელების საკითხებს.

ბ-ნი ს. ზაქარაია არის ათამდე გამოქვეყნებული ნიგნის ავტორი. ეს ნიგნებია: „დევნილები გოლგოთის გზაზე“, სამშობლოსათვის თავგანწირული რაინდები“, „შეუბღალავი მანდილი“, „ესსე, ქრონიკა, პუბლიცისტიკა“, ლექსების კრებული „მონატრება“, „ქართველი მხატვრები და მოქანდაკეები“, „ცოტა რამ ძველი კოლხე-

თის ცივილიზაციის შესახებ“ და სხვ.

ს. ზაქარაია არის საქართველოს მწერალთა და ჟურნალისტთა შემოქმედებითი კავშირების წევრი, ჟურნალისტთა ფედერაციის შემოქმედებითი კავშირის ეთიკის და უფლებების დაცვის საბჭოს წევრი, ხობისა და იყალთოს საპატიო მოქალაქე.

ბ-ნ ს. ზაქარაიას გამოსაქვეყნებლად გამოზადებული აქვს წიგნები: „გზა უფლისაკენ“, ლექსების კრებული – „სამშობლო ჩემო“, „მითრიდატე ევპატორი“, „ფესტოსის დისკო გაშიფრულია“, „და მაინც ვინ აღმოაჩინა ამერიკა“, „გულადი ვაჟკაცის სიცოცხლის ტრაგიკული დასასრული“ და სხვ.

ბ-ნმა სიმონ ზაქარაიამ ქ. თბილისში გარკვეული დრო დაუთმო ლიტერატურულ-ჟურნალისტურ მოღვაწეობას. იყო გაზეთ „დიოსკურიასა“ და „ქალდეას“ რედაქტორის მოადგილე, ჟურნალ „რინის“ განყოფილების რედაქტორი, ჟურნალ „ცოტნეიდელისა“ და გაზეთ „ფაზისის“ რედკოლეგიის წევრი.

გაზეთებსა და ჟურნალებში მისი მოღვა-

წეობის პერიოდში მის მიერ გამოქვეყნებული სტატიების რაოდენობა 100-ზე მეტია. არის რამდენიმე წიგნის რედაქტორი.

ბ-ნი სიმონ ზაქარაია გახლავთ აფხაზეთის ეროვნული აკადემიის აკადემიკოსი, „ფაზისისა“ და „ქალდეას“ აკადემიების ვიცე-პრეზიდენტი. ს. ზაქარაია არის საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნულ აკადემიის საბჭოსთან არსებული „ბუნებრივი რესურსების დაცვისა და რაციონალურად გამოყენების უწყებათაშორისო კომისიის“ წევრი.

ბატონ სიმონ ზაქარაიას ჰყავს მეუღლე ექიმი ლუდმილა დინამინჯია, ომის განმავლობაში იგი სოხუმში იყო „ლექკომისიის“ საავადმყოფოს ექიმი, ამავე დროს მუშაობდა ქალაქის პირველი პოლიკლინიკაში მკურნალ ექიმად, ჰყავთ ორი შვილი. ქალიშვილი – ხათუნა. მათ ჰყავთ ოთხი შვილი. ვაჟი – დეკანოზი მამა პავლე (ზაქარაია), მისი მეუღლეა ქ-ნი ლია ფარცვანია. მათ ჰყავთ 6 შვილი.

ბატონი სიმონ ზაქარაია ზნემაღალი და პატიოსანი ადამიანია, რომელიც დღესაც იღვ-

სიმონ ზაქარაიას მშობლები

ნუცა ბაგათელია

დომენტი ზაქარაია

ნის მაღალი იდეების, მიზნების და ამოცანების განსახორციელებლად.

გაზეთებსა და ჟურნალებში მისი მოღვაწეობის პერიოდში მის მიერ გამოქვეყნებული სტატიების რაოდენობა 100-ზე მეტია. არის რამდენიმე წიგნის რედაქტორი.

ბ-ნი სიმონ ზაქარაია გახლავთ აფხაზეთის ეროვნული აკადემიის აკადემიკოსი, „ფაზისისა“ და „ქალდეას“ აკადემიების ვიცე-პრეზიდენტი. ს. ზაქარაია არის საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის საბჭოსთან არსებული ბუნებრივი რესურსების დაცვისა და რაციონალურად გამოყენების უწყებათაშორისო კომისიის წევრი.

ბატონ სიმონ ზაქარაიას ჰყავს მეუღლე – ექიმი ლუდმილა დიხამინჯია, ომის განმავლობაში იგი სოხუმში იყო „ლენკომისიის“ საავადმყოფოს ექიმი, ამავე დროს მუშაობდა ქალაქის პირველ პოლიკლინიკაში მკურნალ ექიმად, ჰყავთ ორი შვილი. ქალიშვილი – ხათუნა, ოთხი შვილის დედა, ვაჟი – დეკანოზი მამა პავლე (ზაქარაია), მისი მეუღლეა ქნია ლია ფარცვანია. მათ ჰყავთ 6 შვილი.

ბატონი სიმონ ზაქარაია ზნემაღალი და პატიოსანი ადამიანია, რომელიც დღესაც იღვწის მაღალი იდეების, მიზნებისა და ამოცანების განსახორციელებლად.

ჩვენი ძეგლი

მიმდინარე წლის ოქტომბერში დაბადების 80 წელი უსრულდება აფხაზეთის დევნილი ინტელიგენციის ერთ-ერთ ღირსეულ წარმომადგენელს, მრავალმხრივ შემოქმედსა და კოლორიტულ პიროვნებას ბატონ **სიმონ დომენტის ძე ზაქარაიას**.

სიმონ ზაქარაიას მიერ გამოვლილი ეს რვა ათეული წელი აღსავსეა დაუცხრომელი შრომითა და ძიებით, სამშობლოზე, ადამიანებზე ზრუნვით და წარმოდგენს პატიოსნების, ზნეობის, ტრადიციების ერთგულების, სიკეთეზე ფიქრისა და გარჯის უებრო მაგალითს.

ბატონი სიმონის ცხოვრება სისხლხორცეულადაა დაკავშირებული თავის სამშობლოსთან, მშობლიური ხალხის ბედთან და მანაც საკუთარ თავზე იწვინა ყველა ის სიკეთე და სიამაღლე, რაც კი ჩვენს ქვეყანაში მოხდა. ლხენატკივილის ამ ცვალებადობაში ოდნავადაც არ შეცვლილა ამ სამაგალითო ქართველი კაცის, ღირსეული კოლხის ზნეობრივი მრწამსი, დასახული გზა და მიზანი, ერთგულება კეთილ საქმეთა კეთებისა და ურყევი ოპტიმიზმი,

რომლითაც მოვიდა იგი დღემდე.

1940 წელს გალის რაიონის სოფელ რეფიშეშელეთში დაბადებული სიმონ ზაქარაია დღესაც მხნედ და ახალგაზრდულად გამოიყურება. მან 1958 წელს მედალზე დაამთავრა გალის N2 საშუალო სკოლა, 1965 წელს – საქართველოს სუბტროპიკული მეურნეობის ინსტიტუტი; 1969 წელს დაუსწრებლად დაამთავრა ლენინგრადის მეცნიერების საკავშირო ინსტიტუტის ასპირანტურა. 1964-1970 წლებში მუშაობდა საქართველოს სუბტროპიკული მეურნეობის ინსტიტუტის მეცნიერების კათედრის მეცნიერ თანამშრომლად. მისი საკანდიდატო ნაშრომი ეხებოდა კოლხეთის დაბლობის დაჭაობებული ნიადაგის დაშრობის შემდგომ ეტაპს – ნიადაგის გაკულტურებასა და ათვისებას სასოფლო-სამეურნეო კულტურებით; ატარებდა სამეცნიერო-ექსპერიმენტებსა და გამოკვლევებს. 1970 წლიდან მუშაობდა სოხუმის ეთერზეთოვანი კულტურების სამეცნიერო-კვლევით ინსტიტუტში, იყო მისი დირექტორიც სოხუმის დაცემამდე. იგი დღემდე ინტენსიურად მუშა-

ობს თავისი სპეციალობით და ატარებს ფართომასშტაბიან ექსპერიმენტებს.

ბატონი სიმონ ზაქარაია გახლავთ აფხაზეთის ეროვნულ მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი, ფაზისისა და ქალდეას აკადემიების ვიცე-პრეზიდენტი, ეკოლოგიურ მეცნიერებათა აკადემიის წევრი.

ნაყოფიერი სამეცნიერო მუშაობის პარალელურად სიმონ ზაქარაია აქტიურ შემოქმედებით საქმიანობას ეწევა. იგი გახლავთ თვალსაჩინო ლიტერატურულ-ჟურნალისტური მოღვაწე; გაზეთებსა და ჟურნალებში გამოქვეყნებული აქვს 100-ზე მეტი წერილი სხვადასხვა საკითხზე; სიმონ ზაქარაიას გამოცემული აქვს წიგნები:

„დევნილები გოლგოთის გზაზე“ ავტორმა აფხაზეთის ტრაგედიას მიუძღვნა, კერძოდ იმ საშინელებას, რომელიც დევნილებმა გაიარეს საკენ-ჭუბურის გზაზე. ამ უმძიმესი დღეების მომსწრე და თვითმხილველი თვითონ წიგნის ავტორი იყო.

სამამულო ომში გამიჯნულად დაღუპული 23 წლის მამის, დომენტი ზაქარაიას ნათელ ხსოვნას მიუძღვნა ს.ზაქარაიამ წიგნი „სამშობლოსათვის თავგანწირული რაინდები“; წიგნი აღწერს აფხაზეთის ომის დრამატულ მოვლენებს, გვესაუბრება იმ მამულიშვილებზე, რომლებმაც თავი დასდეს საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობისათვის ბრძოლაში. ავტორი თავად მონაწილეობდა სამშობლოს დაცვისათვის ომში, ორჯერ მძიმედაც დაიჭრა და ჰოსპიტალში მკურნალობდა.

მამით თითქმის დაბადებიდანვე დაობლებული სიმონ ზაქარაია დედამ, ქალბატონმა ნუცა თედოს ასულმა ბაგათელიამ ღირსეულად გაზარდა და ჭეშმარიტ პატრიოტად ჩამოაყალიბა. ქალბატონმა ნუცამ მთელი ცხოვრება მიუძღვნა თავის ერთადერთ შვილს, არ გათხოვილა, უმნიკვლოდ და სასახელოდ იცხოვრა. მას, როგორც სასიქადულო პედაგოგს, აფხაზეთის დამსახურებულ მასწავლებელს, დღესაც სიყვარულითა და მოწინებით იხსენებენ მისი

მრავალრიცხოვანი აღზრდილები. ამ ნათელმა მანდილოსანმა, ღირსეულმა ქართველმა ქალმა 92 წელი იცხოვრა და თბილისში, შვილის ოჯახის თბილ და მზრუნველ გარემოში გარდაიცვალა. სიმონ ზაქარაიამ დედის სიცოცხლეში, 2008 წელს გამოსცა წიგნი „შეუბღალავი მანდილი“, რომელიც საყვარელი მშობლის ცხოვრებასა და მოღვაწეობას მიუძღვნა.

ბატონ სიმონს გამოცემული აქვს აგრეთვე წიგნები: „ესსე... ქრონიკა... პუბლიცისტიკა“, „ქართველი მხატვრები და მოქანდაკეები“, ლექსების კრებული „მონატრება“. იგი გახლავთ საქართველოს მწერალთა და ჟურნალისტთა შემოქმედებითი კავშირების წევრი.

ბატონ სიმონ ზაქარაიასა და მის მეუღლეს, სოხუმში კარგად ცნობილ ექიმს ქალბატონ ლუდმილა დიხამინჯიას ჰყავთ ქალ-ვაჟი – ხათუნა და პაატა. ორი შვილიდან უკვე ათი შვილიშვილი ჰყავთ და ამჟამად მათი ბედნიერებისათვის და სამაგალითოდ აღზრდისათვის ზრუნავენ.

სიმონ ზაქარაიას დაუცხრომელ კალამს ფართო შემოქმედებითი გეგმებიც აქვს, გამოსაცემად რამდენიმე წიგნი აქვს მომზადებული.

ჟურნალ „მიჯნის“ რედაქცია ულოცავს ბატონ სიმონ ზაქარაიას დაბადების 80 წლისთავს; უსურვებს კვლავაც ურყევ ჯანმრთელობას, შემოქმედებით წარმატებებს, ოჯახურ სიმშვიდესა და ბედნიერებას და თავისი სამშობლოს ერთიანობის ხილვას, თავისი საყვარელი კუთხის – აფხაზეთის დედასაქართველოში დაბრუნებასა და აყვავებას.

გაიხარეთ კიდევ მრავალ წელს, ბატონო სიმონ! თქვენი სახელოვნად გამოვლილი ცხოვრების გზა კვლავაც დიდხანს გააგრძელებთ სამშობლოს სამსახურში და ამრავლებთ თქვენი კეთილი საქმეები! თქვენ ყოველივე საუკეთესოს ღირსი ხართ!

ქვემოთ ჩვენი ჟურნალის მკითხველებს ვთავაზობთ ბატონი სიმონ ზაქარაიას იუბილესადმი მიძღვნილ წერილებსა და მის ლექსებს.

აფხაზეთის ტრადიციის პიროვნული მოწე

ფაზისის მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილ წევრსა და ვიცე-პრეზიდენტს, აფხაზეთის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსს, საქართველოს ჟურნალისტიკა შემოქმედებითი კავშირი ფედერაციის წევრს, გაზეთ „დიოსკურიას“ რედაქტორის მოადგილეს, მწერალსა და საზოგადო მოღვაწეს, სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა დოქტორს, აფხაზეთის ტრადიციის მონაწილეს, სოხუმ-საკენ-ჭუბურის – „გოლგოთის“ გაზეთ ქართველობის ნიშნით გამოდევნილ 200 ათასი უმწეო, მშვიერ-მწყურვალთა საშინელების მემკვიდრეს, კაცობის ეტალონს, კოლხური ჯიშის კოლორიტულ პიროვნებას, დიადი იდეების ავტორს – ბატონ სიმონ დომენტის ძე ზაქარაიას 80 წელი შეუსრულდა, რასაც გულწრფელად ულოცავენ მას უახლოესი ადამიანები, ნათესავ-მეგობრები და უსურვებენ დიდი ხნის სიცოცხლეს, ჯანმრთელობას და ახალ-ახალ წარმატებებს, აფხაზეთში დაბრუნების ნანატრი ოცნების აღსრულებას.

ბატონი სიმონ ზაქარაიას ზემოთჩამოთვლილი ტიტულატურა მეტყველებს მის მიერ განვლილი გზის განსაკუთრებულ მომენტებზე, წარმომავლობაზე, გენეტიკაზე.

მას მამა არ ახსოვს, დიდ სამამულო ომში დაეღუპა, გაიზარდა უმამოდ ძირძველ სამუზაყანოში დედის მზრუნველობის ქვეშ.

დედამ, ნუცა ბაგათელია-ზაქარაიამ ყოველგვარ პიროვნულ კეთილდღეობასა და სიამოვნებაზე უარი თქვა და ერთადერთი შვილის

– სიმონის სამომავლო ცხოვრებას და გვარისა და ერის სასახელოდ მის აღზრდას შეაღწა.

ბატონი სიმონი ერთ-ერთი იმათგანია, რომელიც დღედაღამ იბრძვის აფხაზეთსა და ქართველებს შორის ჩატეხილი ხიდის აღსადგენად, გასამართლებლად. არის დიალოგის, სახალხო დიპლომატიის მომხრე კონფლიქტის მოგვარებაში, ძმებს შორის ნდობის აღდგენაში და მთელი მისი ტიტანური ენერჯია და საქმიანობა აქეთკენ არის მომართული.

მან, როგორც სოფლის მეურნეობის მაღალი რანგის სპეციალისტმა, მთელი რიგი ნაშრომები და სამეცნიერო პუბლიკაციები მიუძღვნა საზოგადოების ცხოვრების პირობების გაუმჯობესების საკითხებს.

გასაოცარია მისი ფიზიკური სრულყოფილებისა და სულიერი სამყაროს ჰარმონია, რომელიც მშობლებისაგან მოსდგამს მას.

ბატონო სიმონ, შენს დიდებულ ოჯახთან, შვილებთან და შვილიშვილებთან ერთად გილოცავ 80 წლის იუბილეს, გისურვებ დიდ ჯანს, ენერჯიას და თქვენთვის დამახასიათებელი პრინციპულობით იმ პრობლემების მოგვარებას, რომელიც ჩვენს ცხოვრებას თან ახლავს და თქვენ ასე განუხებთ.

რაჟდენ ქარდავა,
სიყრმისა და ცხოვრების მეგობარი,
ფაზისის სამეცნიერო აკადემიის
ნამდვილი წევრი.

საინტერესო მეცნიერი და პიროვნება

არაფერი ისე არ ამკობს ადამიანს, როგორც სულიერი სიმდიდრე: სხვათა სიხარულის თუ ნუხილის საკუთარივით განცდა, სამშობლოს სატკივარის საკუთარ ტკივილად მიღება და დღედაღამ ამ პრობლემის მოგვარებაზე ფიქრი და ქმედება.

სამშობლო ქვეყნისა და მშობელი ხალხის უსაზღვრო სიყვარული იგრძნობა სიმონ ზაქარაიას საქმიანობაში და გარემოცვასთან ურთიერთობაში. თვითონ წარმატებული მეცნიერი სხვათა წარმატებების პოპულარიზაციას უფრო ეწევა, ვიდრე საკუთარისას.

ულალატო რაინდული ბუნება, საქმისადმი

საოცარი ერთგულება, კეთილ საქმიანობაში სხვათა უანგარო მხარდაჭერა, მოზომილი სიტყვა მიმართვისას, – ასეთია ფიზიკურადაც უნაკლო, სულიერად შემკული ბატონი სიმონ ზაქარაიას ცხოვრების წესი.

კუკური ფიფია,

„ფაზისისა“ და „აიას“ საერო-სამეცნიერო აკადემიების წევრი, კოლხური კულტურული მემკვიდრეობის შესწავლისა და დაცვის ასოციაცია „კოლხეთის“ ვიცე-პრეზიდენტი

სიმონ ზაქარაიას ფენოქენი

80 წელი შეუსრულდა სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა დოქტორს, საქართველოს მწერალთა, მეცნიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა აკადემია „ქალდეას“ ვიცე პრეზიდენტს, აკადემიკოს სიმონ ზაქარაიას.

სიმონ ზაქარაია რამდენიმე პოეტური და პროზაული კრებულის ავტორია, რომლებიც თავის დროზე წარდგენილი იყო საქართველოს სახელმწიფო და გიორგი შარვაშიძის პრემიებზე. იგი სხვადასხვა დროს იყო სამეცნიერო-საწარმოო გაერთიანება „ვარჩეს“ ექსპერიმენტული მეურნეობის, სოხუმის ეთერზეთოვანი კულტურების სამეცნიერო ორგანიზაციის დირექტორი. გამოქვეყნებული აქვს 100-მდე სამეცნიერო ნაშრომი და სტატია. წლების განმავლობაში მუშაობდა აფხაზეთის მეცნიერებათა აკადემიის გაზეთ „დიოსკურიას“ პასუხისმგებელ მდივნად, რედაქტორის მოადგილედ. არის საქართველოს მწერალთა და ჟურნალისტთა შემოქმედებითი კავშირების წევრი. იგი აფხაზეთის ომის მონაწილეა მისი

დანებებიდან სოხუმის დაცემამდე. ორჯერ იყო მძიმედ დაჭრილი და ჰოსპიტალიზებული. დევნილებს თან ახლდა სვანეთის მაღალმთიანი ზონის გადალახვისას და მათი მწარე ხვედრი გაიზიარა. ომის თემაზე გამოქვეყნებული აქვს 6 წიგნი.

ბატონი სიმონ ზაქარაია აკადემიის გაზეთ „ქალდეას“ პასუხისმგებელი მდივანია. იგი არის იყალთოსა და ხობის საპატრიო მოქალაქე.

ჩვენს ძვირფას მეგობარს, მწერალსა და მეცნიერს ბატონ სიმონ ზაქარაიას გულითადად ვულოცავ საიუბილეო თარიღს და ვუსურვებთ დიდ ხნის სიცოცხლეს, ჯანმრთელობას და დიდ ადამიანურ ბედნიერებას – მშობლიურ აფხაზეთში მალე დაბრუნებით.

ვაჟა ებრისელი,

საქართველოს მწერალთა, მეცნიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა აკადემია „ქალდეას“ პრეზიდენტი, პოეტ-აკადემიკოსი

ვაძაყობტ

ჩემს ძვირფას და საიმედო მეგობარს, სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა დოქტორს, საქართველოს მწერალთა, მეცნიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა აკადემია „ქალდეას“ ვიცე-პრეზიდენტს, მწერალსა და საზოგადო მოღვაწეს, აკადემიკოს სიმონ ზაქარაიას გულწრფელად ვულოცავთ დაბადებიდან ოთხმოც

წლისთავს, ვუსურვებთ ყოველივე კარგს. ვაძაყობტ მისი მამულიშვილობით.

შალვა დავითაშვილი,
კომპოზიტორი,
თბილისის საპატიო
მოქალაქე

ქაძულოქილი!

ბატონმა სიმონ ზაქარაიამ მის მიერ გამოშვებული წიგნებიდან ორი მეც მისასხოვრა. პირველს ჰქვია „დევნილი გოლგოთის გზაზე“, რომელშიც თვითმხილველის თვალთ ავტორის მიერ ზედმინეწნით სიმართლითაა აღწერილი უამრავი ფაქტი და ეპიზოდი, რაც მან ნახა და განიცადა ამ გზაზე, ხოლო მეორე წიგნი ეძღვნება დედას, ქალბატონ ნუცა ბაგათელიას და ჰქვია „შეუბღალავი მანდილი“.

პირველი წიგნში სამშობლოს სიყვარულია გადმოცემული, ხოლო მეორეში – დედის. რომელი უფრო ძვირფასია ადამიანისათვის, ამის

გარჩევას ახლა ჩვენ აქ არ შევუდგებით. ეს მარადიული თემაა ალბათ.

ქალბატონი ნუცა ისე წავიდა ამქვეყნიდან, რომ მშობლიურ კუთხეში დაბრუნების დარდი მინაში ჩაიტანა. ბატონმა სიმონმა პირნათლად მოიხადა ვალი საყვარელი დედის წინაშე.

ჩვენ ვუსურვებდით ბატონ სიმონს მრავალი წლის სიცოცხლეს და იმ უდიდესი ოცნების ასრულებას, რასაც მშობლიურ აფხაზეთში დაბრუნება ჰქვია.

ნუგზარ კვაშილავა,
ფაზისის აკადემიის ნამდვილი წევრი

ჭეშმარიტი ქართუკლი

სიმონ ზაქარაია ჩვენი საზოგადოების გამოჩენილი პიროვნებაა თავისი განათლებით, შრომისმოყვარეობით, სამშობლოს სიყვარულით, კეთილსინდისიერებით. ყოველთვის შემართული, დაუღალავი, მებრძოლია კეთილი საქმეებისათვის.

მართალია, ჩვენ ახალგაზრდობიდან არ ვიცნობდით ერთმანეთს, მაგრამ ფაზისის საერო-სამეცნიერო აკადემიის წევრი რომ გავხდით, ბევრი შესანიშნავი ადამიანი: მეცნიერები, ხელოვნების დარგის სპეციალისტები, მხატ-

ვრები, პოეტები, მწერლები, ისტორიკოსები, პოლიტიკოსები რომ გავიცანი, ბატონმა სიმონ ზაქარაიამ მიიქცია ჩემი ყურადღება თავისი თავმდაბლობით, კეთილი საუბრებით. მისი ურთიერთობები ფაზისის საერო სამეცნიერო აკადემიის წევრებთან მისაბაძია.

ბატონი სიმონ ზაქარაია არის ღვანღმოსილი მეცნიერი, ბიოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, ჟურნალისტი, იყალთოსა და ხობის საპატიო მოქალაქე, საზოგადო მოღვაწე, დაუღალავი მშრომელი. ის არის აკადემიის

ვიცე-პრეზიდენტი, სისხლხორცეულად ჩვენი სამშობლოს ჭირისუფალი, ჭეშმარიტი პატრიოტი, მას ახასიათებს სულიერი სილაღე, გულთბილობა და, რაც მთავარია, ადამიანში კაცთმოყვარეობა.

სიმონი ხელოვნების დიდი თაყვანისმცემელია, კერძოდ, ძალიან უყვარს მხატვრობა, სახვითი ხელოვნების დარგები: ფერწერა, გრაფიკა, პერსონალურ გამოფენებზე ხშირად გამოსულა სიტყვით. ხელოვნებაზე საკმაოდ ბევრი წერს, ჩემთვის პირადად მისასალმებელია მისი სიღრმისეული ხედვა, შეფასება ამა თუ იმ ნამუშევრისა.

ერთი თვის წინ ჩემთან იყო სტუმრად, ბატონი სიმონი ჩაფიქრებული იყო, ფრთხილად ვკითხე, ცუდად ხომ არა ხარ-მეთქი, მითხრა, მენატრება ჩემი აფხაზეთი, ჩემი სახლ-კარი, წინაპართა საფლავები. წამიერი სიჩუმე ჩამოვარდა ჩვენ შორის, შემდეგ ვუთხარი, მაგრად უნდა ვიყოთ, სიმონ ჩემო, მწამს მომავლისა, რომ ზეციერი საქართველოდან გადმოგვცქე-

რიან წინაპართა წმინდა სულები, როგორც აფხაზების, ისე ქართველებისა და ერთად ლოცულობენ ჩვენი აფხაზი ძმების და ქართველების ერთად ყოფნისა და ცხოვრებისათვის.

დიდება უფალს, ღმერთი იყოს სრულიად საქართველოს და ჩვენი მფარველი.

ილია პატაშვილი,

სახალხო მხატვარი, პროფესორი, ვაჟა-ფშაველას სახელობისა და ეროვნული პრემიების ლაურეატი, „ფაზისის“ საერო-სამეცნიერო აკადემიის წევრი, აკადემიკოსი საერთაშორისო მხატვართა კავშირის წევრი, ღირსების ორდენის კავალერი, ქაქუცა ჩოლოყაშვილის სახელობის სრულიად საქართველოს ჩოხოსანთა საზოგადოების წევრი, ჩოხოსანი რაინდი.

17 სექტემბერი, 2020 წ.

სიმონ ზაქარაია

ღ ა ქ ს ი შ ი

ხელგანვდილი მუხა

დიახ, სულ სხვაა წვიმა მაისის, გაუშლელ კოკრებს ეალერსება, ყვავილი ნელთბილ წვეთებს მიირთმევს, მინდვრის ჯეჯილსაც გული ევსება.

ტყეში ფოთოლი თავს უკრავს ღრუბელს, ნაკადული კი წვიმის ღვარს ელის, ეზოს ჭიშკართან დამდგარა მუხა და გაუნვდია ზეცისკენ ხელი.

სულის სავანა

ზეცა სულის სავანეა, მინაზე კი ხორცი წამობს, მინდა მავანს შევეკითხო, აქ სიკვდილზე რისთვის ნანობს?

არ მოგბეზრდა გვამის თრევა, სულს რომ ვარდის სურნელს აცლის, მაღლი ნათელ სულიწმიდას საუკუნეს რომ არ გვაცლის.

ნუ აგროვებ ოქროს ჯართებს, ნუ იძახი „სულ მე მინდა“, ემსახურე აქ შენს მამულს, მამას, ძეს და სულიწმიდას.

დაპირება

არ მოსწყინდე... დამიჯერე,
ვარსკვლავს მოვსწყვეტ მოციმციმეს,
გულს ჩაგიკრავ, დაგამშვიდებ,
აგიჟლერებ ახალ სიმებს.

შენზე ფიქრის ალყაში ვარ,
არ მასვენებს, არ მაძინებს,
მკერდს ფოჩებით დაგიმშვენებ,
ჩამოგკიდებ ოქროს მძივებს.

ცინა-ტაძრავი

საუკუნეებს ისევ შენათის,
ჟამთა ზარდახში გადანახული,
ალავერდი და გრემი, გელათი,
ჯვარი, ბაგრატი, ტაო, ხახული.

„ნანას“ რომ მღერის, დედა მტკვარია,
ქართლის აკვანი რომ დაარწია,
და ცერზე დამდგარ მთებს უხარიათ,
რომ დრო ვერაფერს აკლებს ვარძიას.

ვიცი, არასდროს გაკლდა დარბევა,
დაგიქცევია სისხლი მპყრობელთა,
მთიდან მუქართით მოქრის არაგვი,
მაგრამ მუხლს იყრის სვეტიცხოველთან.

ლექსთა მიჯნა

„ვაშა ახალ საქართველოს“,
სვეტიცხოველს, სიონს,
ვაშა მამულს, დედაენას,
უთქვამს გალაკტიონს.
ერთნაირად უმღეროდა
ალაზანს თუ რიონს,
ვაშა მინას სისხლით მორწყულს,
ვაშა გალაკტიონს.
მედგრად იდგა და ებრძოდა,
ქარიშხალს თუ ფიონს,
ვაშა ასეთ შემართებას,
ვაშა გალაკტიონს.
მისმა ლექსმა გადუქროლა
მაღალ კავკასიონს,
ვაშა ასეთ განდიდებას,
ვაშა გალაკტიონს.
ჩვენც ვუმღერით ლექსთა მეფეს,
მუზის ბაგრატიონს,
ქართულ ღვინის მოტრფიალეს,
ბატონ გალაკტიონს.
სიღიადე მუდამ ახლავს
სვეტიცხოველს, სიონს,
გვჯერა, მამულს ისევ მოჰგვრის
ახალ გალაკტიონს.

პასუხი ქალბატონ „ბრონეულს“...

მზია ელიაშვილს

როგორ მხიბლავს შენი ლექსი, შენი მუზა,
მე ხომ მესმის ქარიანი მუზის ფასი,
ჰოდა, მინდა შენს წკრიალა ხმას მივაგო
სათაყვანო სადღეგრძელო ღვინით თასი.
ბრონეული როცა ყვავის, რომ გილიმის,
გასუსული მზეს თაკარა სხივებს პარავს,
ოქტომბერში მკერდაღვსილი შენკენ იღვინს,
თავდახრილი მორიდებით თვალებს ნამავს.
მიტომ მიყვარს ბრონეული შენკენ დახრილს,
ტაშს ვუკრავ და ვეფერები მის ოცნებას,
მის სწრაფვას და ჰარმონიას ვუმზერ შორით,
შენი ლექსი ჩემში ინვევს გაოცებას.
შენ რომ მოგწონს ბრონეული აღისფერი,
ჩემს თითებში გაზრდილი და მოწეული,
მისი ფუნჯა ფესვები კი ჩემს გულშია,
სისხლძარღვებში გართხმული და მოქცეული.
ჰოდა, მზეებრ შენი მზერა უხილავი
ღვთაებრივი ძალაა და მკურნალია,
დამილოცავს ის ბილიკი, შენ რომ მოხველ,
ის დაიკოს დახუნძლული ჟურნალია.

ღმერთის განგებით ხდება ყოველი

უკვდავებიდან – უკვდავებამდე,
 ჟამთა სრბოლაში მიქრის ცხოვრება.
 კაცობრიობა მუდამ ბოხოქრობს
 და ვულკანივით ფეთქავს გონება.
 ამ დიდ სამყაროს ყველა კიდური
 სულის გარშემო ტრიალებს მარად,
 ცეცხლი, სინათლე, ჰაერი წყალი,
 განგებამ შექმნა ბრძნულად და მყარად,
 ახლა მოვედით, ისევ მივდივართ,
 აბა, მუდმივად არის რომელი?
 ასე იყო და ასე იქნება,
 ღმერთის განგებით ხდება ყოველი.

ღელის გახსენება

ვინ გამკიცხავს, ოი, ამ დროს
 ბევრს მოელის, ვიცი, თრთოლა,
 ბერიკაცი დედას ვნატრობ,
 როგორც ბალღი თითისტოლა.

დღემდე დარდი არ მინახავს,
 ვახ, სანუთროს სატიალეს, –
 ამ პატარა გულში ახლა
 ცრემლის დიდი ზღვა ტრიალებს.

სად ვიჩივლო, ვინ არის, რომ
 დედა მზისებრ შეეჩინოს,
 უბედური, უდედობას,
 რა ვქნა, როგორ შევეჩვიო?!

განა რამდენს იტირებ, რომ
 დაიცალოს ეს ზღვა სევდა?!
 ასჯერ ვკვდები, დედაჩემის
 სიკვდილი რომ მახსენდება.

ალექსანდრე (ალექო) ჩაჩანიძე,
გაზეთ „მამულის“ რედაქტორი და გამომცემელი
(ტორონტო, კანადა)

გზა ქმედობისა, მოძღვარო! მამა პავლე (ერისკაცობაში, პაატა ზაქარაია)

აგერ უკვე 23 წელი ხდება, რაც სამშობლო-დან წამოვედი. რა არ გადამხდა თავს, რამდენი საინტერესო და საოცარი ადამიანი შემახვედრა ცხოვრების გზაზე ღმერთმა, ბევრმა მათგანმა წარუშლელი კვალი დაატყო ჩემს ცხოვრებას. დღეს სიამოვნებით და სიამაყით მინდა გესაუბროთ ერთ-ერთ გამორჩეულ პიროვნებაზე, ვინც

არა მარტო ჩემს, არამედ მრავალი ემიგრანტის ცხოვრებასა და მოღვაწეობას განსაკუთრებული აზრი მიანიჭა. სიამოვნებით იმიტომ რომ არ შეიძლება მიანიჭო ადამიანს იმაზე მეტი სიამოვნება, რაც მისთვის სულიერი საზრდოს გაზიარებაა და სიამაყით, იმიტომ რომ სხვებთან ერთად ასეთი ადამიანის სიახლოვეს რამ-

**დეკანოზი მამა პავლე (პაატა ზაქარაია), ვაშინგტონის
თამარ მეფის სახელობის ეკლესიის წინამძღვარი**

ხათუნა ზაქარაია. ბიზნესის მაგისტრი. (აშშ)

დენიმე წელს მომიწია არსებობა. ეს პიროვნება კანადაში პირველი და ერთადერთი ქართული მართლმადიდებელი ეკლესიის დამაარსებელი და მოამაგე, ქართველ ემიგრანტთა დიდი ნაწილის სულიერი მამა და მეგობარი – დეკანოზი პავლეა (პაატა ზაქარაია).

იშვიათად შევხვედრივარ ადამიანს, რომელიც ასეთი რუდუნებითა და საქმის ერთგულებით ასრულებს თავის მოვალეობას. სამშობლოდან გადმოხვეწილი ათასი მსოფლმხედველობის, პოლიტიკური შეხედულების, აღზრდის, მრწამსისა თუ ყველაფერი ამის უქონელთა სულიერ მწყემსად მოგვევლინა მამა პავლე ტორონტოში. როგორც ყოველი საქმე, რასაც საფუძველი ახლად ეყრება, კანადის ქართველთა რჯულზე მოყვანა და ეკლესიური

ცხოვრების გაზიარება იმდენად ძნელი და შრომატევადი მიაჩნდა ყველას, რომ დასაწყისში მრავალი ჩვენგანი სკეპტიკურად უყურებდა საქართველოდან მოვლინებული დეკანოზის გულმოდგინე მცდელობას. ამ პერიოდში მე კანადაში არ ვიმყოფებოდი და გადმოცემით ვიცოდი, რომ მამა პავლე კარდაკარ, ქუჩა-ქუჩა აგროვებდა ქართველ ქრისტიანებს, ნათლავდა მათ შვილებს, ქადაგებდა ჭეშმარიტი რელიგიის უზენაესობას და ნელ-ნელა, ნაბიჯ-ნაბიჯ მიიწვედა აქაურთა გულუბისაკენ.

ჩემი პირველი შეხვედრა მამა პავლესთან მისი ძალისხმევით გახსნილ მცირე ეკლესიაში მოხდა, მანამდე ასეთი რუდუნებით და სითბოთი განმსჭვალული წირვა-ლოცვა მე არ მიხატავს. შესანიშნავი ქართული საგალობლები, რომელთაც რამდენიმე ადამიანი ასრულებდა, ისე ორგანულად ჯდებოდა ლოცვაში, თავი სამოთხეში გეგონებოდათ, მამა პავლეს წირვას მედავითნის ლოცვა ენაცვლებოდა, მერე ისევ საგალობლები და... სულგანაბული ვუსმენდი და მიხაროდა, რომ მეც ამ ამალღებული ზემის ნაწილი ვიყავი. წირვის შემდეგ ვიკითხე, რომელი ქრისტიანული დღესასწაულია-მეთქი დღეს და ახალგაზრდა სტიქაროსანმა მორიდებული ღიმილით მიპასუხა, კვირააო. აღმოჩნდა, რომ ღვთისმშობლის სახელობის ქართული ეკლესია ტორონტოში მისი წინამძღვრის თაოსნობით ყოველკვირეულად აღასრულებს წირვას, ყოველ შაბათს – ლოცვებს, ყოველ ოთხშაბათსა და პარასკევს – საეკლესიო მსახურებას. აღარაფერს ვამბობ ქრისტიანული დღესასწაულების დროს ჩატარებულ მსახურებაზე. ბევრად უფრო დიდი ქართული დიასპორის მქონე ქვეყანაში ვერ ნახავთ ქართველ ბავშვებს, რომლებიც საქართველოს ფარგლებს გარეთ დაიბადნენ და ასეთი გულმოდგინებით ლებულობენ ზიარებას,

გალობენ ქართულ საგალობლებს და, რაც მთავარია, სწავლობენ ისევ და ისევ მამა პავლეს თაოსნობით შექმნილ საკვირაო სკოლაში. დიდი მადლობა ამ ადამიანს იმ უსაზღვრო სიყვარულისათვის, რაც მან კანადის ქართველებს გვაჩუქა, რითაც გაგვაერთიანა და ერთ მუშტად შეგვკრა დაქსაქსული და ერთმანეთზე დამდურებული ემიგრანტები, მადლობა იმისათვის, რომ თავისი წვრილშვილი და მეუღლე საქართველოში ჰყავდა და ჩვენ აქ გვინებდა სულიერ მამობას და მეგობრობას.

ყველაფერს თავისი დრო აქვს, ყველაფერს აქვს დასაწყისი და დასასრული, სულ ცოტა ხანში საქართველოს საპატრიარქოს გადანყვეტილებით მამა პავლე საქართველოში მიემგზავრება, ალბათ უფრო საჭირო და საპატიო მისიის შესასრულებლად, აქაც გამოჩნდა მისი ჩვენდამი სიყვარული და მზრუნველობა, მრევლს თავის მაგივრად ადგილზე აღუზარდა სულიერი მწყემსი, რომელიც, იმედია, კარგად გაართმევს თავს დაკისრებულ ვალდებულებას.

დასაწყისი და დასასრული-მეთქი, ვწერდი, არა, დეკანოზ პავლეს საქართველოში გამგზავრება ნამდვილად არაა მისი აქაური საქმეების დასასრული, რადგან კელაპტარი, მისგან დანთებული, უკვე ნამდვილად აღარ ჩაქრება, ვიდრე კანადაში ერთი ქართველი, მართლმადიდებელი ქრისტიანი მაინც დარჩება.

მშვიდობით გატაროთ ღმერთმა მოძღვარო!

P.S.

ამჟამად მამა პავლე საქართველოს საპატრიარქომ ვაშინგტონში (აშშ) თამარ მეფის სახელობის მართლმადიდებელი ეკლესიის წარმომადგენლად მოავლინა. აქაც მამა პავლე ღვთის ნყალობით დიდი რუდუნებით ასრულებს იმ ღვთიურ საქმეს, რომელიც მას ეკისრება.

ლაშა გვასალია

ცოტნე ღაღიანის ქვეპრი

კოჭლი გოთია სირბილისგან ყელზე გულ- მობჯენილი, ქლოშინით მივარდა სამრეკლოს კიბეზე ჩამომავალ, ხობის ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის ტაძრის წინამძღვარს, მღვდელმონაზონ ექვთიმეს და უთხრა, – მამაო, ნოჯიხევის აღმასკომის თავმჯდომარის დავალებით, ექვსი ნიჩბებითა და ბარებით შეიარაღებული ახალგაზრდა მოვიდა და ამბობენ, მარნიდან დიდი საუფლო ქვევრი უნდა ამოვთხაროთ და აღმასკომის თავმჯდომარის მარანში ჩავასვენოთო. ტყვიანაკრავივით შეხტა წინამძღვარი, – რასაა რომ იძახი, ხომ არ გადაირიე, ვინ ბიჭები, ვინ ეშმაკები, გააფრინეს ეტყობა, – ამოიხულვა და ძუნძულით გაემართა მომხდურებისკენ.

გახამებული შავი ანაფორა ეცვა მამაოს, დიდი ხის ჯვარი აბრეშუმის ძაფებისგან დაბეჭილი ბეჭერიათი მკერდს ქვემოთ ეკიდა, წელზე თოკი ჰქონდა შემოჭერილი. გრძელი, მოუვლელი და გაბურძგნული წვერ-ულვაში ღვთიური უბრალოების იერს უსახავდა სახეზე.

– ვინ ხართ, ბატონებო, და რა გნებავთ?! – მისვლისთანავე მიახალა შრომის იარაღებით აღჭურვილ ახალგაზრდებს მღვდელმა.

– ეშმაკები ვართ, მამაო, ეშმაკები, – შეეპასუხა ხითხითით ერთ-ერთი მომხდურთაგანი, რომელიც გამოირჩეოდა უტიფრობითა და თავხედობით სხვათაგან.

– ფუი, ეშმაკს, თქვენ კი უფლისეული სიკეთე მოგცეთ გამჩენმა, – სცადა სიტუაციის დათბობა ანაფორიანმა.

– ჯერ ეს ერთი, – ისევ აყოყლოჩინდა „უტიფარი“, – ბატონებო კი არა, ამხანაგებო, მეორე – ჩვენ აქ აღმასკომის თავმჯდომარის დავალებით ვართ მოსულები და მისი დავალების არშესრულება არ გვეპატიება, და მთავარი – თქვენი დრო წასულია, შეიგნეთ ეს და შეუშვით მაგ დახშულ ყურებში, მეფე და თავადებიც არ არსებობენ, არც წურბელა მღვდლებსა და დიაკვნებს მოგეცემათ ხალხის ვენებიდან სისხლის წოვის უფლება.

– ღმერთმა დაგიფაროს ეშმაკეული ზრახვებისგან, – პირჯვარი გადასახა მოპაექრეს მღვდელმა.

– ღმერთი არა ისა, თუ ასეთი ყოვლისშემძლეა თქვენი ღმერთი, რატომ არ გეხმარებათ და გიცავთ, რატომ დაგყარათ ასე უპატრონოდ და უარაფროდ. არანაირი ღმერთი არ არსებობს, ღმერთი ისაა, ვინც გაცოცხლებს, გიცავს და პურს გაჭმევს. ღმერთის გამოკვებილი და ნაპატრონები არავინ მინახავს ჯერ. ჩვენი ღმერთი, – ხელი თავისი ამხანაგებისკენ გაიშვირა, – ჩვენი პარტია და ჩვენი ბელადია, მორჩა და გათავდა. თუ ჭკვიანად არ იქნები და შენც ასე არ იაზროვნებ, ციმბირს უკან დაგატოვებინებენ, თუ დახვრეტას გადაურჩი, რა თქმა უნდა!..

– მებრალეები, ყმანვილო, დაულუპიხარ და მოუნამლიხარ იმ უკეთურებს.

სიტყვა არ დაასრულებინა, ავარდა გველნაკბენივით უტიფარი ბონია, – შე გველო და ეშმაკისეულოო, – გაინია საცემად ღვთისმსა-

ხურისკენ, ამოეჯგომა გვერდით დამხმარედ ელამი გეთია წითელ მობუნტარს და იმანაც დაუნყო ძაგება და ყვირილი მამაოს. – ვინაა შენი გასალანძლი და აუგად სახსენებელი, მოდი აქ, ეგ ანაფორა უნდა გაგხადოთ და სუ პან-ღურები უნდა გირტყათო, – ჩადგნენ სხვები შუაში, ძლივს იჭერდნენ გაცეცხლებულ ბონიას და გეთიას. მორჩილი გოთია აცრემლებული და შეშინებული ევედრებოდა, – არიქა, თქვენი ჭირიმეთ, ცოდვაში არ ჩადგათ ფეხი, ავადაა, გული აწუხებს მოძღვარს და ეშმაკის გასახარი რამ არ ჩაიდინოთო.

– ეშმაკი ეგაა თავად და სწორედ მაგიტომაც გაუჭეჭყო უნდა გველივით თავი ამ აფერისტს, ამას! – არ ცხრებოდა ბონია.

გაოცებული, გაპირქული შეჰყურებდა ამ საცოდაობას მღვდელი და როდის-როდის, როცა გული იჯერეს ცოდვიანებმა ლანძღვა-გინებით, ისევე ნიჩბებს დაავლეს ხელი და ჯიქურ წინ გაიწიეს, გადაეღობა კვლავ წინ, მუხლებზე დაეცა, ხელები ზე-ალაპყრო და ბლავილივით აღმოხდა, – ვერავინ შეეხება უფლის საკუთრებას, მე ვარ მწყემსი ამ ღვთის სახლისა, ჩემი სიკვდილის შემდგომ თუ შეძლებთ მხოლოდ ამის გაკეთებას. არავის შერჩება ღვთის სახლის გაძარცვა, ის ქვევრი, რომლის წაღებასაც აპირებთ, ცოტნე დადიანის ქვევრია, მის მამას, დიდ მთავარს შერგილს ჩაუსვენებია ვაჟის სახელზე და საუფლო ოჯალემს აყენებდნენ და ავარგებდნენ თურმე იმ ქვევრში. მისი წაღება ღმერთის სახლის შეურაცხყოფასთან ერთად, ჩვენი ზნეობრივი გმირის შეურაცხყოფაცაა. ყველაფერთან ერთად, მე აქ ზუგდიდის და მთლიანად ჩვენი კუთხის მუზეუმების ხელმძღვანელმა ბატონმა აკაკი ჭანტურიამ დამაყენა დარაჯად, უნდა გავუფრთხილდე და მომავალ თაობას, თქვენს შვილებს და ჩვენს შვილებს გადავსცე ეს საგანძური, ნუ იზამთ

ამას და ნუ აჰკიდებთ მარადიულ ცოდვას თქვენს მომავალს.

– წამოდით, წამოდით, ამის სისულელეებს გინდათ მასმენინოთ?– წიხლი ჰკრა ბონიამ და გზიდან გადააგდო ცისკენ ხელებაშვერილი მღვდელმონაზონი ექვთიმე ნანეიშვილი.

მივარდა ნაქცეულ მოძღვარს გოთია, – მამაო, მამაო, ო, არა, ღმერთო, ეს რა ჰქენით, თქვე უღმერთოებო, თქვენა, კაცი მოკალით, დაწყევლილები იყავით უკუნითი უკუნისამდე, თქვენმა ოჯახმა და ჭერმა არ გაიხაროს ამ ბოროტების გამო... – ამის თქმა იყო და ახლა გეთიამ უთავაზა წიხლი საწყალ მორჩილს და გზა განაგრძეს. ქვითინებდა გოთია... იმ ორის გარდა მარანში ფეხი არავის შეუდგამს, მერე ისინიც შეშინდნენ და გაიძურწნენ ტაძრის ეზოდან, მეგობრებს კი ემუქრებოდნენ, თქვენ ამათზე უარესები ხართ და ნახავთ, რაც მოგივათ ამისთანა საქციელის გამოო.

– კაცი მოკალი და კიდევ აქეთ ხარ გულზეო,– შეუღრინა გაგიჟებულმა ბითი სასანიამ და მიეშველა მეგობრებს საცოდავად თავგადავარდნილი მოძღვრის კელიამდე მისვენებაში.

ქალივით კიოდა გოთია, თავქუდმოგლეჯით მორბოდნენ მეზობლები.

ორი კვირის თავზე ის ქვევრი მაინც ამოათხრევინა აღმასკომის თავჯდომარემ და საკუთარ მარანში მიუჩინა ბინა. მერე იმ ქვევრში დავარგებული ღვინით ლოცავდნენ: ბოლშევიკურ პარტიასა და ხალხის ბელადებს– ლენინსა და სტალინს, რომლებმაც ხალხს, თურმე, უამრავ, ენით აღუწერელ სიკეთეებთან ერთად, თანასწორობა და ერთა შორის სიყვარული ჩაუნერგეს.

ივსებოდა და იცლებოდა ცოტნე დადიანის ქვევრი, რომელსაც რასაც ჩასძახებდნენ, იმასვე ამოსძახებდა!..

ვერაფერს უზამ, საოცარი რამეა დრო!..

გია სუბუა

„უტუ მიქა“ მოგზაურობა განმუხურში

1

– მამა, ზღვაზე წასაკითხს რამეს ვერ მირჩევ?

– ქართული გირჩევნია თუ უცხოური?

– ქართული იყოს...

– „უტუ მიქა“ წაგიკითხავს?

– არა. კარგია?

– კარგზე უკეთესია, მეცხრამეტე საუკუნის სამეგრელოში გამოგზაურებს... ა, წამოიღე.

– ძალიან დიდი ყოფილა, რვაას გვერდზე მეტი!

– ზუსტად ორი კვირის წასაკითხია.

– ჰო, კარგი.

გადაშალა-გადმოშალა, ყავისფერ ყდას კიდევ ერთხელ დახედა, მერე დახურა და პარკში ჩადო. ვხედავდი, პარკი მანქანისკენ რომ მიჰქონდა.

„კარგი წიგნი შევეურჩიე“, კმაყოფილებით გავიფიქრე.

2

ზღვას მომწვანო ფერი გადაჰკვროდა. პატარა ტალღები ირიბად და მშვიდად მოინევენ ნაპირისკენ. მზე დილიდანვე ძლიერ აცხუნებდა, დიდი ქოლგის ქვეშ ორი შეზღონგი დავადგმევივინეთ.

– იბანავებ?

– აბა, რას ვიზამ?

– მე წიგნს წავიკითხავ.

- ცოტა იცურავე, მერე წაიკითხე.
- მოგვიანებით ვიბანავებ.
- როგორც გინდა.

მე ტივტივასკენ გავცურე. უკან რომ მოვბრუნდი, თვალი ვკიდე. შეზღონგზე წამოწოლილს წიგნი გაეშალა. „კარგი წიგნის კითხვას რომ იწყებ, თითქოს წინასწარ გრძნობ სიამოვნებას, რომელიც გელის.“

3

ნაპირზე რომ გამოვედი, მარცხენა ხელში სმარტფონი მოემარჯვებინა და ყურადღებად ქცეული დასჩერებოდა. ჩემს დანახვაზე, ტელეფონი გვერდზე დაიდო და წიგნს მიუბრუნდა.

– კარგად იკითხება.

– თანდათან უფრო გაგიტაცებს.

– ამაღამ ჩემპიონთა ლიგის მეოთხედფინალები იწყება. უყურებ?

– ვნახოთ...

– მე მგონი, წელს „სიტი“ მოიგებს ლიგას.

– ბურთი მრგვალია.

ხელში ისევ ტელეფონს იღებს.

4

წიგნი მეორე დღესაც მოაქვს პლაჟზე. კვლავ შეზღონგზე წამოწოლილს ვტოვებ და ტივტივასკენ მივცურავ. დღეს ხუთასი მეტრი უნდა დავძლიო შეუსვენებლად.

ნაპირისკენ პირს რომ ვიქცევ, უნებურად გავხედავ. წიგნი არ ჩანს.

– რალაც მოთენთილი ვარ. ცუდად მეძინა წუხელ...

– გაცურე ცოტა, გამოგაფხიზლებს.

ზანტად დგება, ნაპირთან მიდის და მუხლამდე წყალში დგება.

ფიქრიანი მზერით ვუყურებ.

ხუთიოდე წუთში უკან ბრუნდება, სველ ტანს პირსახოცით იმშრალავს.

– ცივია წყალი!

– გეცურავა და გათბებოდი.

კითხვის დაწყებას ტელეფონი არ აც-

ლის. განზე გადის და კარგა ხანს ხმადაბლა საუბრობს.

– ღამით გავაგრძელებ...

5

- მე დავჯდები საჭესთან...
- რატომ შენ?
- უძილარს ჰგავხარ.
- „რეალი“ გავარდა წუხელ...
- ხომ ამბობდი, „სიტი“ მოიგებს ლიგა-

სო.

- ჰო, მარა ჯერ არ მინდოდა გავარ-
- დნილიყო, ღამაზე ფეხბურთს თამაშობს.
- მეოთხედფინალში ყველა მაგრა თა-
- მაშობს.
- ესეც კია.
- „უტუ მიქა“ ისევ მოჰქონდა. ავიღე, გა-
- დავშალე. მეთერთმეტე გვერდზე ჩაეკეცა.
- უსიტყვოდ დავდე ადგილზე.

6

ნიგნი გაშლილი ედო მუცელზე. სმარ-ტფონს ისეთი გატაცებით უყურებდა, ჩემი მიახლოება არ უგრძნია. ხანდახან ღიმილი გამოესახებოდა.

- რამდენი გაცურე?
- გეგმა შევასრულე. შენ რამდენი წაი-
- კითხე?
- წუხელ ხუთი გვერდით წავინიე წინ.
- ნამეტანი დაჩაგრული ყოფილან ყმა გლეხე-
- ბი.
- ამიტომაც დაიწყო უტუმ ჯანყი.
- ფეხბურთები რომ არა, უკვე მისული
- ვიქნებოდი იქამდე. ორი ნახევარფინალი და
- ფინალი, სამი თამაშილა დარჩა. მერე ჩავუჯ-
- დები.
- ჰმ!
- ისე, რაფერ გაიფარჩაკა თავი „ბარ-
- სამ“, არა?
- რას იზამ, დრონი მეფობენ. სულ ერ-
- თიდაიგივე გუნდი ვერ იქნება საუკეთესო.
- ჰო, მარა წაგებასაც გააჩნია.
- ესეც კია.

7

ნიგნი ჯიუტად მოაქვს ყოველდღე. მხოლოდ მცირე ხნით გაშლის, უფრო გვერდით უდევს.

როცა ნაპირისკენ მოვცურავ, ვხედავ მარცხენა ხელში მობილური უჭირავს. მარჯვე-ნათი სასუსნავს შეექცევა.

- მამა, როგორ ფიქრობ, „პესეჟე“ უფრო ძლიერია თუ „ბაიერნი“.
- „ბაიერნი“ უფრო დაბალანსებული და შეკრული გუნდია.
- აბა, შენი აზრით „ბაიერნი“ მოიგებს?
- ე, მაგას ვერ გეტყვი. „პესეჟეს“ თავ-
- დასხმა ვარსკვლავებითაა დაკომპლექტებუ-
- ლი...
- „ბაიერნის“ დაცვაშიც არის სისუსტე-
- ები...
- მაგაზე რას იმტვრევ თავს, უყურე და ისიამოვნე.
- „პესეჟემ“ მინდა მოიგოს, სულ იჩაგრე-
- ბა ეს გუნდი ლიგაზე.
- ჩვენს სურვილზე რომ იყოს...

8

- მოჟამული გამომეტყველება აქვს.
- ვერ დაიძინე წუხელაც?
- ვერა.
- კითხვამ გაგიტაცა ალბათ?
- ჰმ!
- ირონიას გრძნობს, ილიმის, მერე ხელში იღებს რომანს, ჩაბალახით თავნაკრული გმი-
- რის პროფილს შეხედავს.
- ახალგაზრდებს ნიგნის ალერგია
- გაქვთ.
- ალერგია რომ მქონდეს, არ ვატარებ-
- დი თან.
- რად გინდა, რომ ატარებდი, მეცხრა-
- მეტე საუკუნის სამეგრელოში ვერ იმოგზაუ-
- რე.
- სამაგიეროდ „უტუ მიქა“ ვამოგზაურე
- განმუხურში.
- მეც მელიმება, შვებულებაში ვარ და...

მუხრან ზაქარაია

„ზიქრის კაცთა“ ცნობიერი სამყარო რომანში „უტუ მიქა“

(წერილი მეორე)

ჩვენ პირველ წერილში ვნახეთ, რომ მწერალმა თავის უკანასკნელ გზაზე მიმავალი მთავარი გმირის ენით გვამცნო, რომ ვინც ბოლომდე ვერ მიჰყვება ერთხელ აღებულ გეზს და შეწყვეტს თავისუფლებისთვის ბრძოლას, ის ზედმეტი ტვირთია ამ ცხოვრებისა.

ეს არაა კონკრეტულ ისტორიულ პერიოდში მიმდინარე სოციალური სამართლიანობისთვის ბრძოლის სულიერი პათოსის გადმოცემის ცდა, არამედ მასში მოცემულია კოლხ-იბერიული მოდგმის გენეტიკური ნიჭის, მისი ხასიათის უმთავრესი შტრიხი – ყოფნისკენ მისწრაფებისა. ამ ფილოსოფიური და ფსიქოზნეობრივი თვალსაწიერიდან ვიხილავთ ამ ტრილოგიას.

გიორგი სიჭინავას ამ რომანის მთავარი გმირების მისწრაფება სამართლისა და სამართლიანობისკენ წარმოგვიდგენია კონტინუიტეტურ¹ აქტად; ვინაიდან ფორმულა – „კაცის კაცი არ უნდა არსებობდეს“ სრულად ასახავს მოდგმის მარადიულ ლტოლვას თავისთავადობისკენ. შესაბამისად, რომანში სოციალური სამართლიანობისთვის ბრძოლის ისტორიული მოცემულობები მხატვრული ასახვის პროცესში მთელი სისრულით გარდაიქცევა ეროვნული თავისუფლებისთვის ბრძოლის მიზანსწრაფულობის გამოხატულებად. ასეთი ღრმა ნვდომისთვის, კითხვის პროცესში, „უეცრად და სანყისიერად“ უნდა ვპოვოთ თავისთავადი (ორიგინალური) ფიქრისა და გააზრების უნარი.

ამ რომანში მხოლოდ ისტორიული რეალობის მაძიებელთ მინდა ვუთხრა: მარსელ პრუსტის თქმისა არ იყოს, ამ ისტორიული რომანის კითხვა ზიარება, ჯადოსნური გასაღები უნდა გახდეს, რომელიც გვიღებს სულის სავანების კარს, რომელშიც სხვანაირად ვერ შევალწევდით. იქიდან უნდა შევისისხლხორცოთ ის განსხვავებული აზრი, რომელიც თანამედროვე „ინფექციური ჭკუის“ მჩატე ნააზრევებით დალ-

¹ მემკვიდრეობითი, სამართლებრივი უწყვეტი აქტი.

ლილი გონებისგან მეტ ძალისხმევას მოითხოვს და შესაძლებლობას მისცემს, „გაცვეთილ“ საკუთარ თავს დაშორდეს და შორიდან შეხედოს. ამიტომაც არის, რომ „დიდი გონებები ძველ ნაწერებს ანიჭებენ უპირატესობას (მ.პრუსტი, გვ.78), ჩვენ ამაში ვხედავთ ამ რომანის სულიერ საზრისმომცველობას. ასეთი მიდგომის შემთხვევაში აქვს მის კითხვას ფასი, მან სულიერ ცხოვრების სურვილი უნდა აღგვიძრას. სხვა შემთხვევაში, მკითხველი როცა წიგნის ფურცლებში ჩადებული მატერიალურ საგნებს თუ რეალურ ფაქტებს ნაეპოტინება, მაშინ კითხვა საშიში ხდება.

მამასადამე ამ ტრილოგიის ასეთ გააზრებულ კითხვას შეუძლია სასიკეთო გავლენა იქონიოს ჩვენს გადაღლილ გონებაზე. სულიერ ცხოვრებაში ეს გარედან შემოსული იმპულსი, უეცრად პოვებს გასაქანს ჩვენს ფიქრებში და სასიკეთო გავლენას მოახდენს გონების აქტიურობაზე.

პრუსტის თქმით: „მამასადამე, სწორედ ჩარევას (ის), რომელიც მართალია, სხვისგან მომდინარეობს, მაგრამ ჩვენში ხორციელდება; სწორედ ასეთია იმპულსი, სხვა გონებისგან რომ მოდის, მაგრამ განმარტოებაშია მიღებული“ (პრუსტი, იქვე, გვ.57). თამამად შეიძლება ითქვას, რომ გ.სიჭინავას ამ ისტორიული რომანისთვის სულიერი იმპულსისმიმცემ წყაროდ არა ისტორიული ფაქტები თუ ხდომილებებია გააზრებული, არამედ კოლხ-იბერიული მოდგმის გენოკულტურიდან მომდინარე, წარსულის ნაკვალევის, უკვე არარსებული წეს-ჩვეულებით, ფსიქოზნეობრივ განწყობათა და განააზრთა ანარეკლები, რომლის მსგავსი ვერც რომანში აღწერილ ეპოქას და ვერც თანამედროვეობას ვერ შეუქმნია. **ავტორი ამ უძველესი სიბრძნეთაგან მომდინარე ბედნიერებათა ნაგლეჯს გვაზიარებს, როცა ის სწორედ ამ მიზნით შექმნილ გმირთა სახით საკუთრივ დაეხეტება კაცობრიობის ცოლ-სწორ კოლხური ეთნოკულტურის ლაბირინთებში.**

მწერალი თავისი შემოქმედებისთვის სულიერი იმპულსის მიმცემ ამ წყაროზე თვითონვე უთითებს, როცა გვაცნობს უტუს მისწრაფებას, ჩასწვდეს ხალხურ სიბრძნეს და გაიფართოოს ცოდნა.

თავის გამოჩენის სურვილი არ იზიდავდა უტუს. მიუხედავად იმისა, რომ სამჭედლოში ხალხის ნაკლებობას არასდროს გრძნობდა. აკი ამიტომ შეუღერნს მას სამჭედლოს კარებთან უეცრად გამოჩენილი ტაია ჩიქვანი, ეს გადაგვარების გზაზე შემდგარი თავადი (ის სალამს არ აძლევს საკუთარ ხალხს): „– ხმა მომდის, გლეხების თავშესაქცევ ადგილად გიქცევია, უტუ, ეგ სამჭედლო! ... ენასაც ილესავენ თურმე“ (გვ. 130). მიუხედავად ამისა, თავს მაინც მარტოდ გრძნობდა უტუ. ის შინაგანად იყო მომართული, მას თითქოს სულ სხვა შთაგონების ძალა ექაჩებოდა რაღაც მისთვისაც ჩაუნვდომელი და გაუცნობირებელი ღირებულებებისაკენ, ვიდრე ეს ყოველდღეობა იყო. მაშინდელი გლეხკაცის ცხოვრებისეული რეალობიდან გამომდინარე, არცთუ ურიგოდ, როგორც ავტორი იტყვის, „მას ფიქრები იტაცებდა, თითქოს რაღაც მნიშვნელოვანი სხვა ჰქონდა გადასაწყვეტი და სწორ გზას ვერ პოულობდა“ (131). ამიტომაც მიდის ის ნაგურუს ტყეში, ეკლესიიდან განდგომილი ბერის, რომელიც ახლა უკვე საზოგადოებასაც განსდგომია, საძებრად, მაგრამ მას არ გაუმართლა, „...ვერ იპოვა ის, რისთვისაც წავიდა იმ განდგომილ კაცთან, ქარდას სხვა ცხოვრება ჰქონდა, სოფლისგან და ხალხისგან მოწყვეტილს. უტუს ეს არ შეეძლო. ადამიანებისგან განდგომილი დიდხანს ვერ გაძლებდა. მოუსვენარი სულის პატრონი გახლდათ. იმაზე მეტს ეძებდა, რისი მოცემაც ჩვევლებრივ ცხოვრებას შეეძლო“ (131). ამის მიღწევას კიდევ დიდი ძალისხმევა და უღვევი ნებისყოფა სჭირდებოდა. ამას ინტუიციით გრძნობდა იგი.

უტუ გულისყურით უსმენდა ადამიანებს, აკვირდებოდა მათ, იმაზე მეტს ეძიებდა, რაც გაეგონა და შეეთვისებინა, მაგრამ ყოველივე ეს ვერ აკმაყოფილებდა მის ჯერაც სრულად ვერშეცნობილ მოთხოვნებს. ის ცდილობდა, დაბადებასა და სიკვდილს შუა მოსაზღვრულ სივრცეში ბრმასავით მოარული ყოფიერებისთვის (გვ. 132) გასაღები მოერგო. თითქოსდა დაყრუებული ამ სოფლისთვის გაეხსენებინა სიკეთის არსებობა. ეს კი დიდ ფიქრსა და ნებისყოფას მოითხოვდა მისგან და არა მარტო მისგან, არამედ კრიზის-

ში ჩავარდნილი მთელი სოციუმის მხრიდან. მას ვერ აკმაყოფილებდა პესიმიზმნარევი სახალხო სიბრძნე, რომ „სოფელს ვერ გააგონებ იმაზე მეტს, რისი გაგონება შეუძლია. ვერ შეასწავლი იმაზე მეტს, რაც უსწავლია. ათასწლეულების მიღმა რაც უკეთებია ადამიანს, იმას აკეთებდა დღესაც. დავიწყებულს იხსენებდა თაობაო. ის გრძნობდა, რომ ეს ფილოსოფია შორს იყო ღვთიური განგებულობისაგან და უფრო ბატონთა ძალადობის გასამართლებლად იყო შეთხზული, ვიდრე ბუნებრივი კანონზომიერების განსამარტავად, მან კარგად უწყოდა სხვა სიბრძნეც, რომ „სწავლა სიბერემდო“ და ისიც ესწრაფოდა მას. მტკიცედ უყალიბდებოდა აზრი, რომ „სიკეთის დამკვიდრებას... ძალა სჭირდებოდა“ და ასე ნელ-ნელა უახლოვდებოდა მისი გონება კეთილისა და ბოროტის მარადიული ბრძოლის პრობლემას.

* * *

კეთილისა და ბოროტის ეს პრობლემა ავტორის შემოქმედების ქვაკუთხედიცაა. მას უტორიანებს მის გონება და აზრი კოლხ-იბერული გენოკულტურის თვალსაწიერიდან. ამჯერადაც არ ღალატობს ის თავის ამორჩეულ გზას და არამხუტუს (კოლხური ამირანის) მითოსის შემოქმედებითად დამუშავებით აღწევს უდიდეს ეფექტს კეთილისა და ბოროტის თანაარსებობის ახსნაში, XIX საუკუნის შუახანების ბატონყმური კრიზისული შეგნების ფონზე.

ავტორი წერს: „არამი სხვა იყო და ხუტუკი სულ სხვა. ერთი ბოროტი იყო, მეორე – კეთილი. ...მერე შეერთებულა ეს ორი სულიერი არსება ერთ სხეულად და სახელიც ერთი დაარქვეს – არამხუტუ. დიდხანს დაფარული იყო ეს საიდუმლოება სოფელში“ (126). ეს დიდი ხანი დიდი კოლხური კულტურის ტოლ-სწორი იყო. ამჯერად ავტორი მას გარდაქმნის და უტუს კონცეფციასთან შესაბამისობაში მოჰყავს, რომ **სიკეთის დამკვიდრებას ძალ-ლონე სჭირდება.**

არამსა და ხუტუს სხეული ერთი ჰქონდათ, სული კი – სხვადასხვა. ერთ სხეულში ჩასახლებული კეთილი და ბოროტი სულების გამიჯვნა ადამიანისთვის შეუძლებელი იყო და არ იცოდნენ, რა ექნათ, როგორ გამოეხსნათ არამის ტყვეობაში ჩავარდნილი საბრალო ხუტუ (იქვე). კოლხ-იბერული სიბრძნისწავლებით შეიარაღებული მწერალი თვითონ შედის ბოროტებასა და სიკეთეს შორის გაჩაღებულ ბრძოლაში. მას თან მიჰყვებიან მისი გმირები, მარადიული

ძიების სურვილით აღვსებულნი. მათი თქმით, ბევრი რამ არის არეული ამქვეყნად. შიგ თუ არ შეხვალ, ვერაფერს გაუგებ გარედან. ეს უკვე ბრძოლისკენ მონოდებაა.

მათ არც ილუზორული მარადიული სიკეთის დამკვიდრებისა სჯერათ. ასეთი რამ მხოლოდ ზღაპრებში შეიძლება მოისმინოს კაცმა, ასკვნიან გლეხები. მაგრამ, სინამდვილეში, ვერც იქ მოისმენ ასეთ სამარადუფამო გამარჯვებას სიკეთისას. იმ ზღაპრებში მარადიულ ბრძოლაზეა აქცენტი გაკეთებული და არა მარადიულად დამყარებულ სიკეთეზე. ცხრათავიანი დევის მოჭრილი თავიდან ახალი აღმოცენდება ხოლმე, მასაც მოჭრა სჭირდება... ბრძოლა მარადიულია... ამაშია ცხოვრების საზრისი... თორემ ყველა კეთილი რომ იქნება, მაშინ მოისპობა ეს ქვეყანაო, ათქმევენებს უტუს ავტორი და ამით მიგვანიშნებს იმაზე, რომ უტუს მაძიებელი გონება ნაბიჯ-ნაბიჯ მიიწევს წინ, ცხოვრების საზრისის ახსნისკენ. ის გრძნობს, რომ ბოროტების არგამგონე სამოთხის ადამიანი ვერ დაეთია მარადიულ სიკეთეში. ის დღემდე უმტკიცებს თავის თავს, რომ „სიკეთე არ არსებობს ბოროტების გარეშე. ერთი ღვთისაა, მეორე – ეშმაკის“. თუმცა, როგორც სართანია იკითხავს, ვინ-ვისთანაა, ესაა გასარკვევი, მაგრამ უტუს საბრძოლველად შემართული ნებისთვის ასეთი ფილოსოფიური, მით უმეტეს, სოფისტური ძიებანი მოსაწყენია. ის მკვეთრად მოჭრის: „ვინ ვისთან არის, არ ვიცი, მე, ... თვითონაც არ იცის კაცმა, ვინ არის და რა უნდა...“ ის ინსტინქტურად ხვდება, რომ ამ არცოდნის გამოა ადამიანი მარადიულად რალაცის ძიებაში. იგი თავისი ფიქრებით მიდის იმ შეგნებამდე, რომ ძიებაა ადამიანური ცხოვრების არსი. მთავარია, სწორად მონიშნო და განსაზღვრო ძიების მიმართულება. რაც მთავარია, „ბოროტს რომ ესვრიან, ის ტყვია არ უნდა ხვდებოდეს კეთილს“. ამიტომ ცდილობს უტუ, გაერკვეს, „ცოდვის ჩადენა სიკეთისთვის არის თუ არა მართალი“. ვცდილობ ამაში გარკვევასო, ეუბნება ის გლეხებს. მას აწვალებს ის, რომ მის მიერ გამოჭედილი დანა, რომლის გარეშეც ერთი დღეც ვერ გაძლებს ოჯახი, შეიძლება მკვლელობის იარაღადაც იქნეს გამოყენებული და მაშინ ის უნებური მონაწილე ხდება დიდი ცოდვისა. ამ მარადიულ დილემას უტრიალებს მისი თვითნაბადი, მძლავრი ჭკუა-გონება. ის უხსნის გლეხებს, რომ ბოროტებას არაფრის მიღება არ შეუძლია სიკეთისაგან, ის მხოლოდ

იმას ცდილობს, სიკეთედ მოგვაჩვენოს თავი. მას სიკეთე თავისი ბოროტი სულის სამალავად სჭირდება. სიკეთე ერთადერთია, რაც სამაგიეროს არ ითხოვს.

სამაგიეროს მიგება მხოლოდ ბოროტებას სჭირდება. ამ აზრამდე მიჰყავს თავის ფიქრებს უტუ. ამიტომ ათქმევენებს ავტორი მას: „ვისაც გაბოროტება არ შეუძლია, ის თურმე სიკეთესაც ვერ ჩაიდენს“, მაგრამ ამ შემთხვევაში, „გაბოროტება“ მიემართება ბოროტებას. „სიკეთეს არასოდეს აქვს მიზანი“, ის არის „უსრულის ნაშიერი“, თუ მას მიზანს დაუსახავ, ის შეიძლება ბოროტებად გექცეს. სხვა რა გითხრათ, მეტი არც მე ვიციო, იტყვის ის ბოლოს და დასძენს: გუმანით ვგრძნობ, რომ სურვილებს იქით არის რალაც უფრო ჭკვიანური. ამიტომ ეძებს ის ფიქრის კაცებს ხალხში.

* * *

კოლხ-იბერული მოდემის გენოკულტურის ფორმირების საზრისმანარმოებელი ამ სამი დიდი რომანის სულიერი ნათესაობის დამადასტურებელი გამოკვეთილი ნიშანთაგანია „ფიქრის კაცთა“ ძიებანი; მათი პრიმატის დადგენა უგულო, პრაქტიკოს, საქმის გამჩარხავ კაცთა წინაშე. ეს თავისებურება ამ რომანებისა მით უფრო ღირებულია, რომ ისინი შეიქმნენ კრიზისულ, „გონების უარყოფის“ ხანაში, როცა ადამიანმა გააღმერთა მატერიალური ცხოვრება. შეაქცია რა ზურგი ღმერთს, მას, სინამდვილეში, მხედველობის მიღმა დარჩა თვით ადამიანი.

უგონობის კრიზისულ ხანაში იქმნება გ.სი-ჭინავას „უტუ მიქაც“, ამიტომაც მასში ფიქრის გორებია წამომართული, რამეთუ ავტორი ცდილობს უწამლოს უგონობის კრიზისში მყოფ მასას.

ცხოვრების საზრისში წვდომის მაძიებელი უტუს ფიქრები მიმართულია იქითკენ, რომ გაიგოს, თუ რას ემყარება ის გადაწყვეტილებანი, რომელთაც თან მოაქვს უფრო მეტი ბოროტება, ვიდრე სიკეთე. რატომაა, რომ ცხოვრების მიერ გადასაწყვეტად დასმულ საკითხებს არ შეესაბამება ის გზები, რომელნიც მიმართული უნდა იყოს მათ გადასაჭრელად? რატომ მოუცავს ადამიანი შიშს ღვთითბოძებული ცხოვრების წინაშე?

ამ ძიებაში ის მიდის იმ აზრამდე, რომ ამქვეყნად იმისთვის კი არა ვართ, რომ ჩვენი არსებობა გონებასა და ფიქრს შევადიოთ, არამედ, პირიქით, ჩვენი აზროვნება მივმართოთ

იქითკენ, რომ ის გავიხადოთ ცხოვრების იმ საშუალებად, რომელიც მიზნის დასახვისა და განხორციელების ძალას მოგვცემს.

უტუს ფიქრები მიმართულია ადამიანისკენ და ამიტომ ეს მიზანდასახული აზროვნებაა. ის ინტუიციური მგრძნობელობით თუ ცხოვრებისეული გამოცდილებით აყალიბებს მეტ-ნაკლებად მყარ წარმოდგენას სიცოცხლის აზრზე, მისი დაკარგვის თუ ხელახლა შექენის ფილოსოფიაზე.

სამჭედლოს დიალოგებში უტუ მიდის იმ დასკვნამდე, რომ თუ ადამიანი არასწორად აზროვნებს, ის ცხოვრობს შიშსა და ურწმუნოებაში, მოუსვენრობაში.

ამდენად, ავტორის აზრთა გამა მიმართულია აქეთკენ – ფიქრის კაცთაკენ. უტუ, ვალურია ქარდა, მართალია თოდუა – ყველა ისინი „ფიქრის კაცები“ არიან, მათ წინ მიუძღვება ავტორი და ხალხს ასწავლიან სწორად აზროვნებას. ამ ლიტერატურულ-შემოქმედებითი ხერხებით ეს ისტორიული რომანი თანამედროვეობის ეგზისტენციალურ მოთხოვნათა დონეს სრულად შეეთანასწორება.

ავტორი უშუალოდ თუ მისი გმირები გვაჯერებენ, რომ ჩვენი ნამდვილი აზრები, მტკიცე რწმენა ჩვენივე ბედის გამრიგება. მწერალი თითქმის ორი საუკუნის წინანდელი სოციალური თუ სულიერი ყოფის გააზრების კონტექსტში სრულად აღწევს თანამედროვე, გონებრივ კრიზისში მყოფი სოციალური სახის დახატვას. ამ ადამიანებმა არ იციან, მათ მრავალ აზრთაგან, რომლებსაც იაზრებენ, რომელი მოდის მათი ცხოვრების რეალურ მოთხოვნილებებთან შესაბამისობაში. ამ ცხოვრებისთვის აუცილებელი აზრის ძიებაში იყო უტუ მათგან ორი საუკუნით ადრე.

ორტეგას თქმით, ახალი ადამიანის ნიშანი უარის თქმა გონებაზე. იმავე პროცესის აღწერასთან გვაქვს საქმე რომანშიც. გონებაზე უარის თქმის შედეგად, იქაც და აქაც უგუნურობა სინამდვილედაა ქცეული; სიყალბე წარმართავს ცხოვრებას; რწმენისა და მრწამსისგან დაცლილია სულის ჭურჭელი. ცხოვრების ფორმათა მწკრივი, რომლებშიც თაობები ერთმანეთს ცვლიან, ერთიმეორიდან ამოდინან და ქმნიან ერთ მთლიან უნივერსალურ ადამიანს უნივერსალური კულტურით, **განსაცდელშია**. სიტუაციათა ასეთ რიგს მივყავართ კანონზომიერ შედეგამდე – ჯანყის იდეამდე.

რომანის მთავარი საკითხის, სამეგრელოს

გლახთა აჯანყების კონკრეტულ-ისტორიული მოვლენის გაშლის ფონზე გაიაზრება ადამიანის, როგორც სოციალური არსების, მთელი საზოგადოებრივი მექანიზმი.

არსებობისთვის მარადიული ბრძოლის ერთ-ერთი ფორმის – „აჯანყების“ აუცილებლობამდე უტუ მიდის გონების ჭყლეტით, ხალხის უმძიმეს გაჭირვებაში ყოფნის მიზეზთა ძიების გზით. იგი გონების კრიზისის ეპოქაში სწორედ გონებას მოუხმობს და წამოწევს ზოგად იდეას – თავისუფლებისა და თანასწორობისას, ეს ხდის მას ავტორის მიერ უდიდესი ოსტატობით დახატული „ფიქრის კაცთა“ პლეადის უპირველეს კაცად და კანონზომიერად ხდება ხალხის რჩეული და აჯანყების მეთაური. მას ამიტომაც ვერ აყენებს ჩრდილს მეფის ოხრანკის მიერ დაყრილი ხმები, რომელიც დღემდე წამოტივტივდება ხოლმე ზოგიერთთა კრიზისულ გონებაში.

სამშობლოსა და ხალხზე, ზოგადად, ცხოვრებაზე მოფიქრალი გმირების სახეთა ასე მოზომილად დახატვით ავტორი დიდ წარმატებას აღწევს. ამის ნათელი მაგალითია მართალია თოდუას ტიპაჟი. ის, როგორც სიმართლის მაძიებელი, მართლის პირში მთქმელი კაცი, შორსაა უტუსთვის დამახასიათებელი განზოგადებული წარმოდგენებისაგან. ის უფრო სიტუაციის გავლენით მოქმედებს. მას შორეულ გათვლების არც ძალა აქვს და არც სურვილი. მისი მოჯანყება უფრო იმპულსურია, ვიდრე ფიქრისმიერი და გააზრებული, რაც ასახვას პოულობს მოვლენათა პროცესში.

ჯანყის უკიდურესად ნეგატიური ფორმაა „ფიქრის კაცთა“ მესამე წევრის, ვალურია ქარდას განდგომილება ყველასა და ყველაფრისაგან. ის, მორწმუნის ანაფორაში გახვეული, სწორედ რომ, პირველ რიგში, ოფიციალურ რელიგიას (ეკლესიას) აქცევს ზურგს და იქიდან გარბის. ეს განდევნილობა, ჯანყია სამყაროსეული წესრიგის წინააღმდეგ.

ის არწმუნებს უტუს, ადამიანურ ღირსებაზე რომ იფიქრო, სრულიად თავისუფალი უნდა იყო, მაგრამ სრულიად თავისუფალი მხოლოდ ღმერთია. მისი ტყეში გაქცევა და ამ გზით სრული თავისუფლების მოპოვების ცდა ღმერთთან გატოლებისკენ გიჟური ლტოლვაა. ამდენად, მისი ჯანყი საზოგადოების წინააღმდეგ, სინამდვილეში, ჯანყია თვით ღვთის განგებულობის წინააღმდეგ.

მაშასადამე, რომანში ამ ერთი კონკრეტუ-

ლი „აჯანყების“ ფონზე იკვეთება სულიერი ჯანყის მთელი მწკრივი. მათ არეგულირებს უსამართლობის წინააღმდეგ ხმაამოღებული მებრძოლი მთავარი „მოჯანყე“, – თვითონ ავტორი. ის ამ შინაგანი განცდებიდან მომდინარე „პატარა აჯანყების“ ერთობლიობაში მხატვრულად გააზრების გზით წარმოაჩენს გონითი, ფსიქომორალური, სოციალურ-ეკონომიკური, პოლიტიკური, კულტურული და რელიგიური ცხოვრების საზრისმომცველობას კრიზისული ეპოქისას. ამიტომ რომანში გადმოცემული ჯანყის იდეა სრულიად შეესაბამება თანამედროვე მიდგომებს ამ საკითხისადმი და ესაა მის მხატვრულ-ფილოსოფიურ ღირებულებათა ნიშატი.

ორტყეგას „მასების აჯანყების“ იდეა არ გულისხმობს ძალადობით ერთი კლასის ბატონობის დამხობას მეორის მიერ. „აჯანყება“, „მასები“, „სოციალური ძალაუფლება“ არ არის მხოლოდ პოლიტიკური მნიშვნელობის შემცველი, მათში მოცემულია ეპოქის სულის განსაზღვრება, მისი ხასიათი: გონითი, მორალურ-ეკონომიკური და რელიგიური ცხოვრება (ვ.კოდუა, ისტორიის საზრისის საკითხისთვის, გვ.162-164, თბ. 1976 წ.).

ეს თანხვედრა რომანის ზოგადფილოსოფიური განაზრებებისა ევროპულ-ზოგადეთეორიულ ღირებულებებთან არ არის შემთხვევითობა, არამედ ისინი მომდინარეობენ ჩვენი გენოკულტურის თავურსანყისებიდან, იმ ცნობიერებიდან, რომელიც სულიერი ნებელობის გზით იჩენდა მიდრეკილებას ევროპული კულტურული თუ პოლიტიკური ფასეულობებისადმი. მოცემულ კონკრეტულ შემთხვევაში ეს შესატყვისობანი ისტორიულ პლანშიც იკვეთება.

XIX საუკუნის ორმოცდაათიანი წლების სამეგრელოს გლეხთა აჯანყება (სხვა პოლიტიკურ პროცესებთან ერთად) ფაქტობრივად წარმოადგენდა ევროპული რევოლუციებისა და სოციალური აჯანყებების ერთიანი ჯაჭვის რგოლს, რომელიც ნაპოლეონის შემდგომ ხანაში დეკაბრისტების გამოსვლებით დაიწყო და დასრულდა 1871 წლის პარიზის კომუნით.

ასეთი მსოფლმხედველობრივი კავშირის არსებობის გააზრების რეალურობას გვიდასტურებს არა მარტო მაშინდელი სრულიად ევროპული პოლიტიკური პროცესები (ომები), რომელიც უშუალოდ შეეხო სამეგრელოს (საქართველოს), არამედ ის იდეურ-მსოფლმხედველობრივი მიდგომა, რომელიც ლოზუნგად ჰქონდათ „გადმოგ-

დებული“ აჯანყებულებს. ამიტომ ამ აჯანყების ხელოვნურად გამოწვევაზე აქცენტის გაკეთება ისტორიის საზრისის, მისი კანონზომიერების სრული უცოდინარობის დადასტურებაა, მაგრამ ამაზე ცოტა მოგვიანებით ვიმსჯელებთ მიმოხილვის ისტორიულ ნაწილში.

* * *

რომანში საზოგადოებაზე „ფიქრის კაცთა“ წარმოდგენა აგებულია მარტივ ფსიქომორალურ დუალიზმზე, რომლის მიხედვით, ერთ მშვენიერ ჟამს ადამიანები დაიყო ორ კლასად:

პირველი – ღვთისნიერი ადამიანები, რომლებიც თავიანთ თავმოყვარეობას სწირავენ საზოგადოებრივ კეთილდღეობას;

მეორე – ფლიდთა და სალახანათა ბრბო, მხოლოდ საკუთარი თავის მოყვარულნი; ვოლტერი განმარტავს: ამ ქვეყნიერებაზე ყველას სურდა და სურს, განეკუთვნებოდეს პირველ კლასს, მაგრამ სულის სიღრმეში მთელი ეს სამყარო განეკუთვნება მეორეს; ყველაზე მშობრები, მიდრეკილნი საკუთარი თავის განდიდებისაკენ, ყველაზე ხმამაღლა ღრიალებენ, ყველაფერი უნდა შევწიროთ საზოგადოების კეთილდღეობას... სინამდვილეში ყველაფერი მიმართულიყო იქითკენ, რომ უსიტყვო მორჩილებაში ჰყოლოდათ ხალხი. არ შეიძლებოდა მათთვის (ხალხისთვის) რაიმეს მიცემა ისე, რომ იმათგან დიდად უფრო მეტს თუ არ წამოიღებდნენ (Вольтер, Философские сочинения, გვ. 266/267, М. 1988 წ.)

საზოგადოებრივი ურთიერთობის მთელი ეს ევროპული ფილოსოფია უფრო მწვავედაც კი გადმოსცა ავტორმა ორიოდ სტრიქონით, სამეგრელოს მთავრის დავით დადიანის პირით: „ეს მათი ყოფაა და შენ ნურაფერი შეგამფოთებს (ჭყონდიდელს, მ.ზ.). მე მათი ღონე მჭირდება და არა გონება. ბუნებით ჩვენზე უფრო ქრისტიანები არიან ისინი. არ განსჯიან, არ განიკითხავენ; თუ ერთ ლოყაზე გაანწავ სილას, მორჩილად მოგიშვერენ მეორეს, არ მრუშობენ, არ კლავენ... მხოლოდ ეს არის, ქურდობენ ზოგჯერ...“ (გვ.34). ვოლტერთან კი პაპი თუ იმპერატორი იმის მცდელობაში არიან, რომ გამოიყენონ მასის ხარბი ბუნება, მოისყიდონ ისინი და დაარწმუნონ, რომ სხვა ადამიანები უფრო კარგად შეძლებენ მათ მართვას, ვიდრე თვითონ, შესაბამისად, რაც შეიძლება მეტად უფრო გაფტქვნა ისინი.

დაახლოებით მსგავს რალაცას სთავაზობს

დავითს ჭყონდიდელი, მაგრამ მთავარს ეს არ სჭირდება. აქ „როგუნჯი“ ჩანგელია იმისგან მოელის ნყალობას, ვინც ყოველდღე ცხოვრებას უმნარებს და ტანჯვაში ამყოფებს. გლეხისთვის ბატონის იქით არაფერი არსებობს. ის არის მისი ბედის განმკარგულებელი. ბატონს არ სჭირდება ხალხის გულის მოგებაზე ზრუნვა, მათ თითქოს დაავიწყეს ადამიანთათვის დამახასიათებელი ეს ავი თვისება – სიხარბეც კი, რომელზედაც, ვოლტერის თქმით, აგებულია პაპის თუ იმპერატორის ძალაუფლება ხალხზე.

ჩანგელის არ სჭირდება მოსყიდვა იმისთვის, რომ თავისი ბატონის სრულ მორჩილებაში იყოს. პირიქით, ის იქით ცდილობს ბატონის მოქრთამვას „ძღვენით“. მხეიძემ ის ჯერ დილეგში ჩააგდო, შემდეგ კი თითო ზუთხი ყოველწლიურ გადასახადად დაუნესა. ასეთია უკიდურესად კრიზისულ ხანაში აბსოლუტური ბატონობის ბუნება სამეგრელოს სამთავროში. მათ დავიწყებით, რომ „ღვთის ნყალობაზე უფრო დიდი როდის ყოფილა კაცის ნყალობა?“ ავტორის მიერ ჩანგელია „როგუნჯის“ მიმართ თქმული ეს ფრაზა მთელ საზოგადოებას მიემართება: ბატონსაც და ყმასაც, მდიდარსაც და ღარიბსაც, მცოდნესაც და უცოდინარსაც...

ამ საყოველთაო ადამიანურ დილემას შეეჯახა „ფიქრის კაცთა“ მაძიებელი გონება. უტუმ თითქოს პასუხიც მოიძია, კაცის კაცი არ უნდა არსებობდესო და მიადგა თავისუფლების დიად თემას, რომ ადამიანს უნდა შეეძლოს, თვითონ მიიღოს გადაწყვეტილება, ის მიუახლოვდა იდეას, რომ თუ ღმერთი თავისუფალია, მაშინ ეს თავისუფლება ადამიანსაც შეიძლება ჰქონდეს, არავის არ აქვს უფლება ამტკიცოს, რომ ადამიანი არ შეიძლება იყოს თავისი თავის უფალი.

ამდენად, „ფიქრები იტაცებდა უტუს...“ ფიქრს კი მარტოობა მოსდგამს ხოლმე, ამბობს ავტორი, რამეთუ შენი ჭკუისგან შობილი ეს ფიქრი მარტო შენია, სანამ ენისმიერად დამუშავებულს ცხოვრების გზას არ გაუყენებ. სწორედ აზრთა ლაბირინთში ხეტიალი აყენებს უტუს წინაშე მოთხოვნილებას, ღრმად ჩასწვდეს იმ ეთნიკურ სიბრძნეს, რომელიც მისცემს შესაძლებლობას, პასუხი მოიძიოს იმ მრავალ ბუნდოვან კითხვაზე, რომელიც გარს შემოსჯარვია მის მაძიებელ გონებას. ის თავისი ბუნებრივი ნიჭით, სულიერი ენერჯით დამუხტული გონების ძალით იაზრებს იმას, რომ როგორც ღვთის თავისუფალი ნების ნაყოფი (ღვთის გაჩენილი),

თვითონ უნდა წყვეტდეს იმას, როგორ უნდა წარმართოს თავისი ცხოვრება. ამ თვალსაზრისით, ყველა ადამიანი თანასწორი უნდა იყოს, ამიტომ უტუს ლოზუნგი – „კაცის კაცი არ უნდა არსებობდეს“ – რომანში, უპირველეს ყოვლისა, გააზრებულია ფსიქო-მორალური (ზნეობრივი) იდეის სახით და არა ოდენ სოციალურ და პოლიტიკურ (მატერიალისტურ) კონტექსტში, როგორ ჩარჩოებშიც მას კეტავდნენ და დღესაც ცდილობენ მის გააზრებას.

ავტორმა სოციალურ (მატერიალისტურ) ცნებას სული შთაბერა და გონებისმიერ, ცნობიერ აქტად წარმოსახა. ამ გზით მან შეძლო კლასობრივი დაპირისპირებულობიდან მომდინარე ეს ისტორიული მოვლენა ფართო ზოგადეროვნული იდეით დაეცვირთა და წინ წამოენია სამშობლოს გარეშე მტერთაგან დაცვის პატრიოტული მოტივი. ამასთან, მთელი სისრულით ეჩვენებინა რუსული გენისთვის ჩვეული ექსპანსიურობა და ვერაგული ბუნება.

გ. სიჭინავა თავის მოფიქრალ გმირებს აღამალლებს ადამიანური განცდის უმაღლეს დონეზე. მათი აზრები მიმართულია საზოგადო სრულყოფილებისა და ფსიქო-მორალური მგრძობელობის წმინდა იდეალებისაკენ. ასე რომ, **ავტორი, უდავოდ, შეიძლება დავაყენოთ გამოჩენილ მორალისტ მწერალთა გვერდით, მისი გამოკვეთილი ჰუმანიზმი უწინარესად მორალისტურია.**

* * *

უტუს, აჯანყების ბელადის, მთავარი საზრუნავი უხეში ძალის დაუფლება, შეიარაღება და სისხლისღვრა, თუნდაც მოსისხლე მტრისა, კი არაა, როგორც ეს ჩვეულებრივ ხდება აჯანყებებსა და ომებში, **არამედ ფიქრი ცხოვრების საზრისზე.** ის ამას უმორჩილებს მთელ თავის საქმიანობას, გლეხებს ეუბნება: „სურვილებს იქით არის რალაცა, უფრო მართალი და ჭკვიანური“. ისე მგონია, ის ხვდება, რომ ყველაფერი თავს იყრის კეთილისა და ბოროტის არსის ირგვლივ, ცხოვრება კი მათი პერმანენტული შეჯახების არეალია.

მისი აზრით, „მხოლოდ სულმდაბალი ვერ უძლებს კაცური უღლის ტარებას“. „სულმდაბლობა“ და „სულამაღლებულობა“ კიდევ ზნეობის მეტაფიზიკისა და ფილოსოფიის საკითხია, რომლის სფეროშიც უტუს გონება იჭრება და კოლხ-იბერული გენოკულტურიდან მომდინარე ხალხური სიბრძნისა და ზნეთსწავლების მოხმო-

ბით ეძიებს მათზე პასუხს.

„ზნედაცემული ადამიანი სულის სარევე-
ლაა... მას ქარი თესავს, ხოლო მზე თანაბრად
უნანილებს სითბოს ყველაფერს. სალი აზროვ-
ნება და გონება სულის სასწორია.“ ვინც ამ
სალი აზროვნების უნარს დაკარგავს, „ის ვერც
საკუთარ თავს შეიცნობს... და ვერც სხვას...“ მა-
შასადამე, ყველაფერი ზნეობის პრიზმაში გარ-
დაცედება. სალი აზრი მოითხოვს ბოროტების
სარეველასაგან სიკეთის ნათესის გამარგვლას.
ასე ფიქრობს წყლის პირას ჩამომჯდარი უტუ,
ვინაიდან ის თავის ფიქრებში მუდამ ელტვოდა
ეთნოსის სულის მოძრაობის სიღრმისეულად
შემეცნებასა და ცხოვრებასთან მიმართებაში
მის გააზრებას. სწორედ „აქ, სულის ამ კუნჭულ-
ში ეძებდა უტუ ამაღლებულსა და ადამიანური
ღირსების მასაზრდოებულ ძალას“. მან უწყის,
რომ „წყენას სიკეთე არ მოჰყოლია არასდროს“,
ოღონდ ისიც კარგად ესმოდა, „წყენაც არის და
წყენაც“... ის გუმანით გრძნობდა, რომ „საკუ-
თარ თავზე, საკუთარ უნიათობასა და სულიერ
დაცემაზე უნდა განწყენებულიყო ადამიანი“
(გვ.120).

უტუ ასეთ ფიქრებამდე მიიყვანა იმდღევან-
დელმა შემთხვევამ, როცა სამჭედლოში მისულ
ჯვარზენელ კაცთან ლაპარაკში ცოტა ზედმეტი
მოუვიდა და მას გამბედაობა დაუნუნა სახალ-
ხოდ, რადგან ის მამის მკვლელზე შურისძიებას
ვერ ბედავდა. თავის ამ საქციელს უდიერობად
მიიჩნევს, მაგრამ სწორედ ამ სულიერ თვითგვე-
მას მოჰყვება ის ზემოთ მოხმობილი გააზრებე-
ბი, რომლითაც ის მიდის ადამიანური არსების
უმთავრესი ატრიბუტის – ღირსების საკითხის
ზოგად გაგებამდე.

ავტორი ხაზგასმით წამოსწევს ამ პრობ-
ლემას, როცა იტყვის: ერთი რამ მაინც დაინახა
უტუმ, იმ კაცს კაცობა რომ დაუნუნა, წყენა შე-
ატყო. ეს კარგის ნიშანი იყო. ადამიანური ღირს-
ების ნასახი ჯერაც არსებობდა მასში (გვ.120). ამ
შემთხვევაში მწერალი არა მარტო წარმოაჩენს
ამ ისტორიული რომანის საზრისმანარმოებელ
უმთავრეს ფსიქოზნეობრივ საკითხს, არამედ
ის წარმოაჩენს ადამიანური არსობის, მისი ყო-
ფა-ცხოვრების კარდინალურ პრობლემატიკას,
ე.წ. „ცხოვრების ფილოსოფიის“ საკითხს, და-
ახლოებით იმ კონტექსტში, როგორცაც მას
იასპერსი აყენებდა. მისი (იასპერსის) თქმით:
„თუ ადამიანს სურს, შეიმეცნოს თავისი ყო-
ფიერების საწყისები და იცხოვროს, არა აქვს

უფლება, გული გაიტეხოს. მას შეუძლია, იაროს
მათთან ერთად, ვინც იცავს გონიერი საწყისის
წარმატების შანსებს, პატივს სცემს ადამიანურ
ღირსებას. არაა გამორიცხული, რომ ადამია-
ნი, ბოლოს და ბოლოს, გაიმარჯვებს საკუთარ
ანტიგონებაზე“ (ისტ. საზრისი (გვ.230). კრიტი-
კოსთა შეფასებით, სწორედ ამ ციტატაში აღწევს
იასპერსი „ცხოვრების ფილოსოფიის“ მისეული
ფორმულირების სრულყოფილად ჩამოყალიბე-
ბას; ამ ციტატის კომენტატორი შენიშნავს: „იარ-
სპერსის ეს თვალსაზრისი ადრეულ შრომებში არ
იყო ასე ნათლად ჩამოყალიბებული“ (იქვე). თუკი
იასპერსის ამ ნათლად ჩამოყალიბებულ აზრებს
შევადარებთ უტუს ენგურისპირა ფიქრებს,
დავინახავთ, რომ მისი აზრები აქ დაყენებულ
ყველა კარდინალურ საკითხს მისწვდა თურმე.

1. იასპერსი: თუ ადამიანს სურს იცხოვროს,
არ აქვს უფლება, გული გაიტეხოს;

უტუ: ის უფრო მკაცრად აყენებს საკითხს:
მხოლოდ სულმდაბლი (გულგატეხილი) ვერ უძ-
ლებს კაცური უღლის ტარებას.

2. იასპერსი: ადამიანმა უნდა იაროს გონიე-
რი საწყისის წარმატების შანსების იმედით;

უტუ: სწორედ ამ გონიერი საწყისის სფერო-
ში იჭრება, მისთვის სალი აზროვნება და გონება
სულის სასწორია. ვინც ამ სალი აზროვნების
საწყისებს მონყდება, ის ვერც საკუთარ თავს
შეიცნობს და ვერც სხვას.

3. იასპერსი: ადამიანური ყოფიერების კარ-
დინალურ საკითხად განიხილავს ღირსებას.
პატივს უნდა ვცემდეთ ადამიანურ ღირსებასო.

უტუ: (ავტორის რემარკით) ერთი რამ მაინც
დაინახა უტუმ, იმ კაცს კაცობა რომ დაუნუნა, მას
წყენა შეამჩნია, რაც იმის ნიშანი იყო, რომ მასში
ღირსების გრძნობის ნიშანი კიაფობდა. მისთვის
(უტუ) ღირსების საკითხი მთლიანად შეერწყმის
და წარმართავს ადამიანური (ეროვნული) ცხოვ-
რების საზრისმომცველობას.

4. იასპერსი: უშვებს, რომ ასეთი მიდგომით
ადამიანი გაიმარჯვებს საკუთარ ანტიგონებაზე;

უტუსთვის ეს „ანტიგონების“ ადამიანი არის
ზნედაცემული, სულის სარეველა, რომელსაც
ქარი თესავს. მას გამარგვლა სჭირდება, ე.ი. იას-
პერსივით დაშვებულობის დონეზე არ ჩერდება,
არამედ კონკრეტულ საშუალებაზე უთითებს.
უტუ გუმანით გრძნობს ამ „ანტიგონების“ არსე-
ბობას, რომელიც უნდა იყოს საზოგადოებრივი
უბედურების თავი და თავი.

ამდენად, ავტორი აყალიბებს ზნეობრივ

კრედოს, რომ ეს „ანტიგონების“ ადამიანი საკუთარ თავზე, საკუთარ უნიათობასა და სულიერ დაცემაზე უნდა იყოს განაწყენებული. მისი დარღვევის გამო მიეცა უტუ თვითგვემას, როცა მწვავე კამათის უამს უნებლიეთ სხვის ქკუის სწავლება რომ გამოუვიდა, სათანადო დასკვნაც გააკეთა: „კაცს არ უნდა უთხრა ის, რისი წარმოდგენაც არ შეუძლია“.

* * *

მოცემული მსჯელობებიდან აშკარად იკვეთება, რომ რომანის საზრისმანარმოებელი იდეად ავტორს წარმოსახული აქვს ადამიანური ღირსების საკითხი. ის ტრილოგიის მთავარ თემას, სოციალური უთანასწორობის პრობლემას პირველ რიგში სწორედ ამ ზნეობრივი კონტექსტიდან იხილავს და არა ისტორიულ-კლასობრივი (სოციალური) თვალსაზრისით. ავტორი გამოკვეთილად აღნიშნავს, რომ ელიტას ღირსებაზე თავისებური წარმოდგენა აქვს. მათთვის ღირსების კრიტერიუმია დაბალი ფენების სრულ მორჩილებაში ყოლა. **უსიტყვო ბატონობის დამყარებისკენ მიმსწრაფთ „ამ ღირსების უღირსობის შეგრძნების უნარი არ გააჩნდათ“.** ავტორის ეს მითითება იასპერსის „ანტიგონების“ მხატვრულად წარმოსახვა.

ასეთი უდიერი დამოკიდებულება დაბალი ფენისადმი არ ყოფილა ჩვენი გენოკულტურიდან მომდინარე ისტორიული განვითარების გეგმაზომიერი პროცესის შედეგი, რომელიც ძირითადად აგებული იყო პატრონყმურ ურთიერთობაზე, „ხელ“-„მნიფობაზე“, „ერის“ „მთავრობაზე“, „თავის“, „თავადობაზე“. გრიგოლ რობაქიძე ამას უწოდებს „საკრალურ წყობას“, რომელიც ოქროს ხანაში იყო დადგენილი წმინდა იერარქიად. ის წერს: მანდილოსანს ხელზე „ვაკოცოთ“, ღვთისმშობლის ხატს კი „ვეამბოროთ“, თუმცა ორივე ქალია. შეგვიძლია დარბაზში „ვიმდეროთ“, სალოცავში კი „ვიგალობოთ“, თუმცა ორივე შენობაა. ჩვენ ვხმარობთ საერო წიგნისათვის „მხედრულს“, საღვთო წერილისთვის „ხუცურს“, რათა ზღვარი იყოს გავლებული მათ შორის. ჩვენ მივმართავთ ადამიანს – „ბატონო“, მაგრამ ღმერთს – „უფალო!“ საოცრებაა, „უფლება“ ბატონისგან (ე.ი. ადამიანისგან, მ.ზ.) კი არ მოდის, არამედ „უფლისგან“. მაშასადამე, უფლება საკრალური ბუნებისა ყოფილა (ქართული სიტყვიერება. გრ.რობაქიძე, საკრალური წყობა, გვ.38, თბ., 2012წ.).

კოლხ-იბერიული მოდგმის ამ საკრალუ-

რი წყობის თვალსაწიერიდანა დაწახული ეს „უღირსებო ღირსების“ გამტარებული სოციუმი. ის ყალიბდება სახელმწიფოებრიობანართმეული და ფუნქციამოშლილი ზედაფენის „ანტიგონის“ გავლენით. ეს ყველაფერი კატასტროფის მომასწავებელი უნდა იყოს, მაგრამ არა. ელიტის გადაგვარების ამ ხანაში, როგორც ყოველ ღრმა კრიზისულ მომენტში, ეთნოსის ბედისწერას განაგებდა ამ ბოგანო ხალხის ის სულიერი მეხსიერება, რომელიც მათ „ოქროს ხანიდან“ მოწყყებათ „წმინდა იერარქიად“.

ამდენად, ავტორი ელიტის ამ „ანტიგონს“ უპირისპირებს კოლხ-იბერიული გენის გენოკულტურას.

ის წერს: ეთნოსის სულიერ ღირებულებებს მაინც ის ბოგანო მასა ქმნიდა, რომელიც მონურ მდგომარეობაში იმყოფებოდა. ისინი თავისდაუნებურად ქმნიდნენ ზღაპრებს, ხალხურ ლექსებს, ცეკვას, თამაშობებს, სიმღერებს, გამოცანებს და ანდაზებს. ხალხური გენი მუშაობდა და იღვწოდა. როგორც ავტორი გვისხნის, ეს ჰგავდა უკუნეთ ღამეში გუმანით მავალი კაცის მდგომარეობას, რომელიც შინაგანი ძალისხმევით მიიწევს სასურველი მიმართულებით.

ეს ძალისხმევა კიდევ იმ ოქროს ხანის მეხსიერებიდან მომდინარეობს, რომელშიც თავისუფალი ნება – უფლება ღვთის სახელთან ასოცირდება. მაშასადამე, ეს ბოგანო ხალხი, შემქმნელი ამ გენოკულტურისა, ღვთისნიერი ადამიანები არიან, როგორც ეს ზემოთ ვნახეთ, ისინი თავიანთ სულიერებას სწირავენ საზოგადოებრივ კეთილდღეობას.

ავტორი არანაკლები სისრულით აღგვიწერს ვოლტერისეული მეორე კლასის ადამიანებს, სამეგრელოს სამთავროს ზედაფენის სახით. „სამეგრელოს თავადაზნაურობის უმეტესი ნაწილი ხორციელი ტკობის ვნებებში იყო ჩაფლული, მათთვის დრო თითქოს გაჩერებული იყო, ან კიდევ უკუსვლით მოძრაობდა, ხოლო ვინც წერაკითხვა იცოდა, ისინი სულიერად გაუცხოებული აღმოჩნდნენ საკუთარ სისხლხორცთან. სწორედ ეგ იყო უმთავრესი მიზეზი დაბალ და მაღალ საზოგადოებებს შორის იმ ღრმა უფსკრულის გაჩენისა, რომელიც შუა საუკუნეების გვიანდელ ხანაში ასე ძალუმად იგრძნობოდა სამეგრელოში“ (გვ.121). ასეთ ფენას საზოგადოებისას ვოლტერი ახასიათებს მხოლოდ საკუთარი თავის მოყვარულ ფლიდთა და სალახანათა ბრბოდ.

მაშასადამე, რომანში ყოველი ცხოვრებისე-

ული პარადიგმა პრინციპში „გონისა“ და „ანტი-გონის“ შეჯახების ფონზე წყდება. „ანტიგონი“ მთლიანად წარმოსახულია ვოლტერიანული მეორე კლასის ადამიანთა სტიქიის მძლავრობის ფონზე. მათ თითქოსდა სრულიად გამორჩენიან მხედველობიდან, რომ ღმერთმა დაასაჩუქრა ადამიანები სიამაყით და მისთვის აუტანელია, როცა სხვა ადამიანს ვძულვართ და თვალთ არ ვენახვებით. ვეზიზღებოდეთ იმათ, ვისთანაც ერთად ვცხოვრობთ, ამის ატანა შეუძლებელია. ეს ინვესსიონიზმი ანუ დაუძლეველ ანტიგონიზმს, რასაც მიყვარათ გარდაუვალ ჯანყამდე.

ასეთ რთულ მეტაფიზიკურ თუ მსოფლგანცდით იდეურ მოსაზრებებს შინაგანად გრძობდა უტუ. მას უმძიმდა, სულს უფორიანებდა ის, რომ, ვოლტერის თქმისა არ იყოს, სძულდე და ეზიზღებოდე იმას, ვისთანაც ერთად ცხოვრობ. ის ამ სიძულვილს ბატონებისა გლეხების მიმართ მთელი არსით ხედავდა, ბოლმითა და შურით გავსებული გარემო მასაც აღავსებდა რისხვით. ის მთელი სისრულით შეიმეცნებდა ამ ანტიგონისტური ურთიერთობის შინაგან არსს.

თუ ვოლტერი ღვთიური განრიგების დარღვევაში ხედავდა არსებულ ორ კლასს შორის ზნეობრივ შეუთავსებლობას და მათი თანაარსებობის ნორმად მიაჩნდა ორმაგ შიშზე დაფუძნებული ურთიერთრიდი და განონასწორებულობა, უტუ თავისი გუმანითა და შინაგანი განცდით, გრძობს ასეთი ურთიერთშიშისმიერი ბალანსის შენარჩუნების შეუძლებლობას. ვინაიდან, მოცემულ შემთხვევაში, მეორე კლასის, მხოლოდ საკუთარი თავის მოყვარულ ფლიდთა და სალახანათა ბრბოს მძლავრობას მოუცავს ქვეყანა. თითქოს დაყრუებულა სოფელი, არავის ესმის ქადაგება ადამიანთა სიყვარულზე, ურთიერთთანადგომაზე.

ამიტომ მისი თითქოსდა მარტივი გააზრებანი, რომ იმას, რაც ათასწლეულების წინათ უკეთებია ადამიანს, აკეთებს დღესაც; დავიწყებულს იხსენებდა თაობა... სინამდვილეში, არის იმის გაცხადება, რომ ღმერთმა გვიბოძა უნარი (ძალა) სიცოცხლისა, მაშასადამე, ჩვენ უნდა ვგრძობდეთ ამ ძალას ჩვენში. უნდა მოვახერხოთ ჩვენი ნების წარმოჩენა ჩვენივე გონების მითითებით. ამ მითითების გამოხატულების საშუალებად, პირველ რიგში, ღირსების გრძობა გვევლინება. რამეთუ „სწორედ ღმერთმა მიუბოძა ადამიანს სიამაყე“ (ვოლტერი).

უტუ მიდის იმ შეგნებამდე, რომ ცხოვრებაში

დამკვიდრებული უსამართლობისადმი შეგუება და მონური მორჩილება აკნინებდა ადამიანისთვის ღვთით ბოძებულ სიამაყეს – ღირსების გრძობას. ამიტომ მას შინაგანი განცდა ჰკარნახობდა, რომ სიკეთის კეთებისთვის ძალაა საჭირო, რათა ბოროტებასა და ძალმომრეობას ღირსებით აღუდგეს წინ. ის „გრძობდა, ვერასდროს შეეგუებოდა იმას, რაც არასწორად მიაჩნდა“. ყოველივე ეს კი ზნეობის კატეგორიასთან გვაკავშირებს და, შესაბამისად, გვიდასტურებს იმას, რომ ამ ისტორიული რომანის იდეურ ხერხემალს სწორედ ღირსების პრობლემის თვალსაწიერიდან დანახული საზოგადოებრივი ცხოვრება წარმოადგენს. ამიტომ ტრილოგიის უმთავრესი საკითხი, ადამიანების გათიშულობა, საზოგადოების ნაკლოვანი მხარეების დანახვა, შიდასოციალური დაპირისპირებულობის განსაზღვრება, ზოგადად, საზრისი ადამიანურ ბუნებაზე და მის ადგილზე საზოგადოებაში (სამყაროში) დიდი სიღრმითა და საზრისმომცველობითაა გადმოცემული ღირსების ზნეობრივი კატეგორიის კონტექსტიდან. ამისთვისაა შექმნილი „ფიქრის კაცთა“ მთელი გალერეა, რომელსაც, როგორც ზემოთაც აღვნიშნეთ, წინ მიუძღვება ავტორი.

მწერალი უტუს გონებრივი ევოლუციის მიმდინარეობას ასე გვიხასიათებს: უტუს თანდათან უყალიბდება საკუთარი აზრი ცხოვრებაზე; ჯერ კიდევ სუსტია ეს გააზრებები, ღრმად არა აქვს ფესვები გადგმული **სულის სიღრმეში**. ამიტომ ეძებს თანამოაზრეებს; მას უნდა, უფრო საფუძვლიანად ჩასწვდეს საზოგადოებრივი ცხოვრების საზრისს; გაერკვეს იმაში, რა არის სიმართლისთვის ბრძოლა და რაშია მისი არსი? ამის მაგალითი მოეძებნება ირგვლივ, მაგრამ იმასაც ეუბნებიან, რომ ვინც უსამართლობას იტანს, ამქვეყნიურ კეთილდღეობას უარყოფს და ღმერთს მიანდობს თავს, ისაა მართალი კაცი. უტუ კიდევ სამართლიანობას მიელტვის, ამისთვის მზადაა, ყოველგვარ უმსგავსობას შეებრძოლოს. ეს უკვე **მიზანია!** ის კი მოქმედებას მოითხოვს. ასე აყალიბებს ავტორი თავისი მთავარი გმირის სააზროვნო სამყაროს, რომლის მეოხებითაც იკვეთება მიზანიც და მიზნის განხორციელების გზაც – სამართლიანობა და მისთვის ბრძოლა. მაშასადამე, თვითონ ავტორი ადასტურებს ჩვენ მიერ ზემოთ გამოთქმულ მოსაზრებას, რომ ეს რომანი, პირველ რიგში, არის ფსიქომორალურ განწყობაზე აგებული

მორალისტური შემოქმედება და შემდეგ – სოციალური დაპირისპირებულობის ამსახველი ისტორიული დრამა.

გონისმიერი, ზნეობრიობაზე აგებული ფილოსოფიური გააზრებები განსაზღვრავენ რომანის ხასიათს, მსოფლალქმასა და ჟანრულ თავისებურებას. საზოგადოებრივი ცხოვრების პრობლემები დანახულია ღირსების კარიბჭიდან.

ავტორმა ადამიანისა და მისი საზოგადოების არსებობის უმთავრესი ნიშნის – ღირსების კატეგორიის საკითხი მაღალმხატვრულად წარმოსახა ზნეობის მეტაფიზიკისა და ფილოსოფიის დონეზე. მან თავის „ფიქრის კაცთა“ გააზრებებში წარმოაჩინა საზოგადოებრივი ცხოვრების ავკარგიანობის მთელი ბუნება; მიუთითა, რომ ბოროტებასთან შეურიგებელი ბრძოლის იდეა უნდა წარმოადგენდეს ნების გარდაუვალ მოთხოვნას. ამ ნების მეშვეობით განსაზღვრა ყველა სუბიექტის ღირსების სიდიადე და სიმდაბლე. ღირსების საკითხი წარმოდგენილ იქნა ჭეშმარიტი რეალობის შეფასების კრიტერიუმად. როგორც კანტი განსაზღვრავდა, „ვინც უნდა ახდენდეს ადამიანის შეფასებას, თვით უზენაესი არსებაც კი, მან ადამიანი იმ ერთადერთის მიხედვით უნდა შეაფასოს, ... რაც ადამიანის აბსოლუტურ ღირებულებას ქმნის“... (ემ.კანტი, ზნეობის მეტაფიზიკა..., გვ.224/225. თბ., 213წ.). აი, ამ უმაღლეს მეტაფიზიკურ და ფილოსოფიურ გააზრებათა დონეზე დააყენა ღირსების საკითხი ავტორმა. ადამიანის შეფასებისადმი ასეთ მიდგომას კანტი მორალურს უწოდებს. ის წერს: „ამგვარად, მორალი ყოფილა ქმედებათა მიმართება ნების ავტონომიასთან“. რომანშიც ყველაფერი დაიყვანება ქმედების საზრისმომცველობამდე. ქმედება, რომელიც უთავსდება ნების ავტონომიას, დასაშვები ქმედებაა; ქმედება, რომელიც არ ეთანხმება ნების ავტონომიას, დაუშვებელი ქმედებაა (იქვე). ამ ღირებულებით შეფასებასთან სრულ შესაბამისობაში მოდის რომანის „ფიქრის კაცთა“ ტრადიციული ზნეთსწავლებიდან (გენოკულტურიდან) მომდინარე გააზრებანი, რომელსაც ერთ მთლიანობაში კრავს ავტორი.

ნების ავტონომიიდან მომდინარე ამ დასაშვებ თუ დაუშვებელ ქმედებათა ძიებაშია უტუ. შესაბამისად, ის ამ ინსტინქტურ გააზრებათა საშუალებით მიდის მორალური იძულების ნორმამდე და საკუთარ თავს არწმუნებს, „იძულების გარეშე ვერ შეიცვლება ვერაფერი“. ის ხვდება,

მიზნის მიღწევა მოქმედებას მოითხოვს, მაგრამ უჭირს ამისკენ ნაბიჯის გაკეთება, ვინაიდან არ იცის, საით წაიყვანს იგი. აი, რას უტრიალებს მისი გონება, ეს კი ზნეობის ფილოსოფიის პრობლემაა.

მაშასადამე, უტუ ცდილობს დასაშვებ და დაუშვებელ ქმედებათა არსში გარკვევას და მათ გამიჯვნას. ამით ავტორი აღწევს საზოგადოებაში სოციალურ წინააღმდეგობათა უკიდურესობამდე გამწვავების ფსიქომორალური საწყისების წარმოჩენას.

ამ ორმაგი ძალადობით დეგრადირებულ (შიდა, ბატონყმურ და გარე, იმპერიალისტურ) საზოგადოებაში უტუ ეძებს „სიკეთეს და სამართლიანობას“, ამიტომაც, რომ არკვევს, რაა სწორი ქმედება და რა – არასწორი. ის მიდის იმ დასკვნამდე, რომ „დაუშვებელია ცხოვრებაში დამკვიდრებული უსამართლობისადმი შეგუება“. ასეთი ვალდებულების დონემდე აყვანილი ობიექტურობით განსაზღვრული ქმედების მოთხოვნილებას მივყავართ მოვალეობის შეგრძნებამდე.

მაშასადამე, „ფიქრის კაცების“ გააზრებების ერთიანობას პიროვნების ამაღლებულობის აუცილებლობისა და ღირსების მოვალეობის ასრულების მოთხოვნილებამდე მიჰყავს უტუ. ეს პიროვნული ამაღლებულობა ექვემდებარება არა მარტო მორალურ კანონს, არამედ ის განპირობებულია ამ კანონის აღსრულებისთვის გარკვეული ქმედებით. ის მიდის იმ გადაწყვეტილებამდე, რომ კაცის კაცი არ უნდა არსებობდეს, ეს კი უდიდესი სიკეთეა, სიკეთის დამკვიდრებას კი ძალა სჭირდება. ასეთ კეთილ ძალას კიდევ ღირსება ფლობს.

* * *

„ფიქრის კაცთა“ ფსიქომორალურ განწყობასა და გენოკულტურიდან მომდინარე ზნეთსწავლების გუმანით ჭვრეტას მივყავართ ერთ ზოგადადამიანურ ღირებულებათა ფილოსოფიურ მოცემულობამდე, რომ საზოგადოებისგან გარიყული უნდა იყო, რომ შენს თავში ვერ მოიძიო გრძნობა ღირსებისა, რომელიც იმ საზოგადოებას სჭირდება, რომელშიც ცხოვრობ და ის ეძიო გარეთ – რელიგიაში (ვოლტერი), დაახლოებით ამ ფონზეა მიუღებლობა უტუსა და რომანის კიდევ ერთ „ფიქრის კაცს“, ვალურიას შორის. ის წარმოადგენს ერთ-ერთ ურთულეს მხატვრულ სახეს არა მარტო რომანში, არამედ,

საერთოდ, ქართულ ლიტერატურაში (მგონი ზოგადადაც).

უტუმ კი მიაგნო ვალერიას ნაგურუს ტყეში, „მაგრამ ვერ იპოვა ის, რისთვისაც წავიდა იმ განდგომილ კაცთან“. „ქარდას სხვა ცხოვრება ჰქონდა, სოფლისგან და ხალხისგან მოწყვეტილს“, – გვეუბნება ავტორი უტუს მიერ გაკეთებული დასკვნის თვალსაზრისით, მაგრამ, ვალერიას შინაგანი სამყარო უფრო მეტადაა დამუხტული სამყაროს შეუცნობელობის – ამოება ამოებათას საზრისმომცველობით და მის შედეგად გამეფებული უსამართლობისადმი სულიერი, მდუმარე პროტესტით.

უტუს ძალისხმევა მიმართულია ძალადობის შედეგად მოჩლუნგებული საზოგადოებრივი ღირსების გამოცოცხლებისკენ. ის შინაგანი არსით გრძნობს კიდევ ერთ ვოლტერიანულ ფილოსოფიურ განაზრს, რომ „იმათ, რომელთაც სჭირდებათ რელიგიის მხარდაჭერა იმისთვის, რომ იყვნენ წესიერი ადამიანები, იმსახურებენ ყოველგვარ შეცოდებას“ (იქვე) და რამდენადაც ვალერია ღვთის განგებას მინდობია, მისთვის მიუღებელია „სიკეთისთვის ძალადობა“, რომელიც უტყუარად ახალ ძალადობას წარმოშობს.

მაგრამ ვალერიას განდგომილება არ არის რელიგიასთან თავშეფარება. პირიქით, მან დააგდო ეკლესია; **ის შინაგანად იმდენად პატიოსანი იყო, რომ მიხვდა, ადამიანს თავისი ღირსების შენარჩუნებისთვის არ უნდა სჭირდებოდეს რელიგიის დახმარება.**

მაშასადამე, არც ვალერია არის გამოუსწორებელი პესიმისტი. პირიქით, **ის მიელტვის განუსაზღვრელად თავისუფალ ყოფას, როცა მისი სურვილი იქნება მისი არსებობის წარმმართველი და დაეფუძნება მის თავისუფალ ნებას.** მაგრამ ამით ის, სინამდვილეში, უარყოფს ღვთის განგებულობას იმაზე, რომ **ადამიანებს ეძლევათ ამ უსაზღვრო თავისუფლების ნაწილი**, რომლის მეოხებითაც შესაძლებელი ხდება, შენი აზრი წარმართო ამა თუ იმ ობიექტის თუ მოვლენის მიმართ და დაიწყო მოქმედება საკუთარი ნებით. სწორედ ამ მიმართულებით მიემართება უტუს ფიქრები. **მისი თავისუფლება ღვთის მიერ ბოძებულ შემოსაზღვრულ ფარგლებს სჯერდება და არ მიელტვის უსაზღვრობას.** მისი თავისუფლება მოძრაობის, ქმედების უფლების თავისუფლებაა. ვალერიას განუსაზღვრელი თავისუფლება კიდევ – პასიური და უმოქმედო, მხოლოდ საკუთარ არსებაში ჩაყურებული. მიუხედავად ამისა,

ის ბოლომდე მაინც ვერ სწყდება ნუთისოფელს. სწორედ მათ დაუგდეს გიჟის სახელი უზომო თავისუფლებისაკენ მლტოლველ მღვდელს. „გაგიჟდა თუ რა ღვთის რისხვაა ეგ!“ – იტყვის დიაკონი. მთავარმა კი სრულადაც გააკოჭვინა, როგორც შეჰფერის გიჟს და დილეგშიც კი ჩააგდო. სულ მალე მთავარს მსახური მოახსენებს: „შემლილია, თქვენო ბრწყინვალეზა“. საბოლოო დიაგნოზს კი ექიმბაში უსვამს (?), ეკლესიამ განკვეთა. თვით გონიერმა ჭყონდიდელმა ამ „ანტიგონურ“ ქვეყანაში არ თუ ვერ დაიცვა ის. ისევ დავითმა, განათლებულმა მთავარმა იყნოსა, რომ რალაც ყურადსაღები იყო მის გოდებასა და ყმუილში. ამიტომაც ბრძანებს, „ყური დაუგდეთო მის გოდებას“. მაგრამ როცა დარწმუნდება, რომ არაფერია მის გოდებაში მისი სანინალმდეგო, ექიმბაშის დიაგნოზი საბოლოოდ დაადასტურა, „გიჟიყო“ და გაათავისუფლა.

მართალი იყო მთავარი, ვალერიამ ცას შეჰყმუვლა, რაც უბედურების მოახლოების ნიშანია, როცა ამას ცხოველი აკეთებს, მაგრამ მამაოს შეყმუვლება ცისადმი – ეს პროტესტია ღვთისადმი და არა ადამიანისადმი, რამეთუ მღვდლისთვის ცა ღმერთია. ამიტომ ვალერია მთავრისთვის საშიში არ იყო.

მისი გოდება არაა „იერემიას გოდების“ მიმსგავსება, რაზედაც განათლებულმა მღვდელმა თედორემ ალბათ კარგად უწყოდა. **მისი გოდება კოლხურია**, „იმგვარი, გარდაცვლილის დატირების ჟამს რომ იცოდნენ მოზარე მამაკაცებმა“ მაშასადამე. **მღვდელმა თედორემ საბოლოოდ გამოიტირა ეს ქვეყნიერება და პირისპირ შერჩა ღმერთს ვალერია.** ამის შემდეგ ის ღმერთთან მეზრძოლი უფროა, ვიდრე სამართლისთვის. სწორედ ამქვეყნიერი სამართალი და სამართლიანობა გამოიტირა მან და მის გამოსაგლოვებლად ტყეს მისცა თავი.

ის არაა ჩვეულებრივი მწირი, რომელიც განდევნილობაში პოულობს სულის შევებას და ხალხს აძლევს სულიერი სიმშვიდისთვის ზრუნვის მაგალითს, თუნდაც ისეთი, როგორიც დაგვიხატა ილიამ, სულისთვის ხორცი რომ გაუწირავს და უნუთისოფლოდ მარტოკა ძლებს, საიქიოსთვის ეს სააქაო რომ დაუთმია. ვალერიასთვის „ღმერთი მსჯავრის და ჭემმარიტების“ არის თავისუფლების სიმბოლო. ის მისგან განუსაზღვრელ თავისუფლებას მოითხოვს, ამით სინამდვილეში უკვდავებას მიელტვის, რასაც მისი სახელიც მოწმობს – **ვალერია** (უკვდავი),

მაგრამ „სრული თავისუფალი“ გიჟია; ამიტომაც მოიგიჟიანებს თავს, როგორც ხალხი ფიქრობს, „ვალურია გიჟი კი არა, ზედმინევენით ჭკვიანი კაცია, სიძლევე თვითონ გამოუგონა საკუთარ თავს“... მაშასადამე, ავტორი ამ სახეში, ერთი მხრივ, გვიხატავს ადამიანთა თავისუფლების-კენ ლტოლვის ღვთითგანგებულობის სურათს; მეორე მხრივ, ვალურიამ გამოიტირა მორალური პრინციპი, რომელიც მთელი სამყაროს ადამიანებს ერთნაირი აქვთ. ამ თვალთახედვიდან ამ „უკვდავი“ სახის გააზრებისას აუცილებლად წამოიჭრება პესიმის პრობლემა.

ნიუტონისეული ფორმულირებით, ჩვენ ღვთის შექმნილები ვართ, მაგრამ ვკვდებით, ამიტომ ასეთივე ბედი ელის სამყაროს; პირველ რიგში, **ამ გარდაუვალი დასასრულის ავბედით იდეას შეიმეცნებს და ამიტომ შეჰყმუის ცას ექსტაზში ჩავარდნილი მღვდელი თედორე**, მისი გოდება კიდევ მიმართულია იმ ლაბირინთის-კენ, რომელიც ადამიანებმა თავისთვის აიგეს და ცხოვრება უწოდეს; შემდეგ კი თვითონვე გაიბლანდნენ შიგ სამუდამოდ.

ამდენად, როგორც პასკალი ამბობდა, „ყოველგვარ მიუწვდომელთა შორის ჩვენ თვითონ ვართ მიუწვდომელი“. **ამ თავისთვის შეუმეცნებლობას ვერ უძლებს ის, ამიტომ იგიუებს თავს და თავისუფლდება თავისი თავისაგან, რათა არავითარი აუცილებლობა არ აწუხებდეს, მით უმეტეს, მოვალეობა.** მისთვის სამყაროს წეს-რიგიც არარაობაა. „მე“ და „ღმერთი“ მისთვის – ეს დუალიზმია ყველგან და ყველაფერში. მხედველობის არიდან მთლიანად გაქრა „შენ“ და „ის“. ამას თავისი გამართლებაც აქვს: „თუ მე გიჟი ვარ, მე არ მაქვს ნება თავი განვიკუთრო“ (ვოლტერი).

მოცემულ შემთხვევაში, ძალაშია მაქსიმა, რომ, როგორადაც უნდა დავუკავშიროთ ფატალობას ჩვენი ქმედება, ფაქტია, ჩვენ მუდამ მოვიქცევით, როგორც თავისუფალი. თავისუფლებას მიყურადებელი „მე“ ნაკლებად ექვემდებარება პესიმისს.

ვალურიას თავისუფლება სრული თავისუფლებაა თითქოს, ეს ჩანს უტუს ნათქვამიდან: „შენ ხარ იქ, სადაც გინდა“. ეს კი შეესაბამება თავისუფლების მეტაფიზიკურ მოდუსს: „ვაკეთებ იმას, რაც მსურს“. მაგრამ მისი ეს თავისუფლება ფატალობას დაკავშირებული ქმედების ნირს ატარებს. მას სწამს ბედისწერის მეტაფიზიკური არსისა და გადის ქრისტიანული დოგმატიდან,

ამიტომაც გაექცა ეკლესიას შეგნებით თუ შეგნებლად.

სწორედ მეტაფიზიკურის ძალითაა, რომ მას, ვინც ღმერთთან პირისპირ ყოფნას მიელტვოდა (მისი ღმერთი ამ შემთხვევაში ტრანსცენდენტალურია, დემიურგია), არ ივინყებს ამქვეყნიურ ფასეულობებს. „არც ის დამვინყებია, რომ ჩემი რჯულის ნაწილი ვარ და **მათი ბედისწერის თანაზიარი**“. ის უკვე არაა განდევნილი – მწირი. მისი აზრი და გონება დასტრიალებს თავისი მოდგმის ბედს, ამიტომ აცხადებს, მათი თანაზიარი ვარო. **ამაშია ამ სახის სირთულე.**

სულისა და ხორცის სამარადჟამოდ ვერგაყრის ილიასეული იდეა, რომ „წყეული ხორცი არ დაწყნარდება“, მისი გააზრება (და არა ქმედება) იწირავს განდევილს, ის შეცოდებას შესთხოვს ღვთისმშობელს, რომ „დადუმებულ“ ხორცთან შებრძოლება მოუხდა. მან მზის სხივის სარკმლიდან გადმოშვება ღვთის მადლად მიიჩნია: „არ შერისხულა, ჩანს, ჯერად ღვთისაგანო, მაგრამ მისი ლოცვა მზის სხივმა არ მიიღო „და იქავ სხივქვეშ უტევა სული“. ვალურია კი რჯულის ნაწილად მიიჩნევს თავს, მის ბედისწერას იაზრებს. **ამაშია მისი განდგომილობის თავისებურება.** მისი ტყვედ გავარდნა წმინდად პროტესტანტულია და მეტაფიზიკური, ვიდრე რელიგიური, როგორადაც ის შეიძლება ერთი შეხედვით მოეჩვენოს მკითხველს, რადგანაც ის დიალოგებში ხშირად აპელირებს ღმერთით, მით უმეტეს, ქრისტიანული, სახარებისეული დოგმებით. სინამდვილეში, მისი ღმერთი, როგორც აღვნიშნეთ, მეტაფიზიკური ღმერთია, ბედისწერის ღმერთია. ამიტომ ეუბნება უტუს: „შენ ჟამის ნებას უარყოფ და ბედისწერისაც ნაკლებად გჯერა. შევნიშნე მე ეგ შენს ნათქვამში“ (98). რა თქმა უნდა, არც ჟამის ნება და არც ბედისწერის დაჯერება არის სახარებისეული. ეს უფრო არის შუასაუკუნეობრივი ფილოსოფიური „ბუნებრივი ღმერთის“ გააზრება.

შესაბამისად, ვალურიას ქრისტიანული ეკლესიიდან გამოყოფილი ანაფორის შიგნით ძგერს ამ ფილოსოფიური (ლეიბნიცი, ნიუტონი) ბუნებრივი ღმერთის იდეა; „ამ ბუნებრივი რელიგიის ქვეშ გავიაზრებ მორალის პრინციპს, რომელიც საერთოა მთელი კაცობრიობისთვის“, ამბობს ვოლტერი. ჩვენც ვალურიას იდეათა გააზრებას მივყავართ ადამიანთა სამყაროს მგრძობელობითი აღქმისა და მორალის თემამდე.

* * *

იდევს ჩვენ ვიმეცნებთ მგრძობელობის გზით, ის კი ყველა ადამიანს ერთნაირი აქვს, მათდამი მოთხოვნაც ერთგვაროვანია. ეს კი ინვეს, როგორც ვოლტერი ხსნის, ბაზისად ქცეულ ამ შემეცნებათა და მორალურ საწყისთა გაუხეშებამდე მიყვანას, რაც გამონვეულია იმით, რომ რამდენადაც ადამიანები ცხოვრობენ საზოგადოებაში, მათთვის დამახასიათებელია რამდენადმე საიდუმლო კავშირი, რომლის მეოხებითაც ღმერთმა მოისურვა, ისინი დაეკავშირებინა ერთმანეთთან.

ამ საზოგადოებრივად მსგავსად ორგანიზებულ ერთეულებს თუ თანდათანობით არ მიანვიდნენ ყველა საზოგადოებისთვის აუცილებელ პრინციპებს, მაშინ ასეთი საზოგადოებები დადგებიან გარდაუვალი კრახის წინაშე. ამიტომაც ყველგან უდიდეს პატივში სიმართლე, მადლიერება, მეგობრობა და ა.შ. (შეადარე ვოლტერი, იქვე).

ამ საიდუმლო მორალური კავშირის მაძიებელი ვალურია ფიქრობს, რომ ღმერთმა ისევე შექმნა ადამიანი, როგორც ჭიანჭველა ერთობლივი ცხოვრებისთვის. მასში სხეული და სული წარმოადგენენ ორ არსებას, რომლებსაც არავითარი საერთო არ გააჩნიათ. ამასთან ისიც ფაქტად მიიჩნევა, რომ ისინი ურთიერთზემოქმედებენ. ამ ურთიერთზემოქმედებაზე სურს ვალურიას ზემოქმედება, სხეულის მოთხოვნების უკიდურესობამდე დაშოშმინება და ოდენ სულის ღვთიური მოცემულობის არსების დაშვება, მასასადამე, ცდაზე (მატერიალურ) უარის თქმა. **მორალიზმის ამ პუნქტში ვერ თანხმდებიან ვალურია და უტუ.** პირველის ფსიქომორალური განწყობა მთლიანად მიმართულია ზეარსებისკენ; მეორე კი ქრისტიანული მორალისა და ზნეობის ჩარჩოებში ეძებს გამოსავალს, მისი მორალიზმი სულისა და ხორცის ჰარმონიული თანაარსებობის იდეაზეა აგებული. ის აქსიომატურად აცხადებს: „ყველანი ღმერთის გაჩენილები ვართ“.

ასეთი ღრმად ფილოსოფიური და მეტაფიზიკური განაზრებებითაა გამსჭვალული, კოლხური მოიადური სიტყვათქმათა სიბრძნეზე აგებული უტუსა და ვალურიას, უტუსა და მართალიას დიალოგები თუ ავტორისეული რემარკები.

ამდენად, პოეტურად აქლერებული, ხალხური სიბრძნითგან შობილი მათი „აზრთა კონა“,

მომდინარე გენეტიკური ზანურენოვანი ზნეთსწავლებითაგან, შორს სცილდება ანდაზების, შაირების, გამოცანების (მოიადა, შაირი, ემუორე-მუორე) ხალხურ გაგებას, ღრმად იჭრება მეტაფიზიკისა და ფილოსოფიის შრეებში და ინვეს სულის ფორიაქს. ავტორი ასეთ ფორიაქში მყოფი უტუს მგრძობელობით მდგომარეობას წმინდად მორალისტურ კონტექსტში გვიხასიათებს. ის წერს: „ახლა მთავარია, ტკივილი მოაჭკვიანოს, გრძობები გონებით დაძლიოს. სადაც არ არსებობს გამოსავალი, იქ ბედს ეგუებიან, ასეთ დროს ფიქრი ყველაზე საიმედო თავშესაფარია ადამიანისთვის. ჭკვიანი თუ ხარ, ადვილად ვერ წაგახდენს იმედგაცრუებით გამონვეული ნალველი და გონიერი გეტქმის მანამდე, სანამ საკუთარი აზრების მამობა შეგიძლია. მთავარია, შვილად არ ექცე საკუთარ აზრებს“. **ამ რემარკაში სრულადაა გადმოცემული ავტორისეული „მორალიზმის“ მთელი ბუნება. მე მას ვუნოდებდი „მოქმედების მორალს“;** კოლხიბერული, თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისთვის მარადმებრძოლი მოდგმის სულის ძახილს, მისი შინაგანი გზნების ტალკვესს. **ესაა „ფიქრიანი მორალი“**, ვინაიდან რომანის გმირები ყოველ ჩიხურ მდგომარეობაში გონდაძაბვით ეძლევიან ფიქრებს. არადა, კრიზისის მორევეში ჩაფლულ სამთავროში ასეთი გამოუვალი ვითარებები თავზე საყრელადაა. ამიტომ, ზოგადად, ადამიანურ ღირებულებებზე ფიქრი მოსძალეობით ნადირივით ტყეში გავარდნილ გუმინდელ მღვდელს თუ ხალხის მიერ „მენცარ კაცად“ მიჩნეულ მჭედელს, თუ „პირში მთქმელ“ მართალიას (მართალ კაცს). ყველა ისინი გონივრული აზრის ძიებაში არიან.

რომანის უდიდესი ღირებულება იმაშია, რომ ის გამართულია ხალხური სიბრძნითსწავლების კონტექსტში და მთლიანობაში წარმოაჩენს კოლხური გენოკულტურის ბუნებას.

რომანში ყოველგვარი გადამლაშების გარეშე გამოყენებულია ზანურენოვანი სიტყვითმეტყველებითი სტილი. მწერალი სრულფასოდ ნარმოაჩენს კოლხურ-მოიადური სტილის მხატვრულ-მეტაფიზიკურ ბუნებას. მთელი ნიგნი, ყოველი აბზაცი, ყოველი დიალოგი ამ ძველთაძველი, ადამის დროიდან მომდინარე **კოლხიბერული გზნებითაა გაჟღერებული და უმტკივნეულოდ ეთავსება თანამედროვეობის მხატვრულ-შემოქმედებით მოდუსებს თუ ფილოსოფიურ-მსოფლმხედველობით გააზრებას.**

ვალურიას გაგიჟიანება და ტყეში გავარდნა პროტესტი რომ იყო, როგორც ზემოთ ვთქვით, ამას ის უტუსთან დიალოგში ადასტურებს. ის ეუბნება დაუპატიჟებელ სტუმარს: ნასახლარში ცარიელი ქვევრები ვიპოვე, ჩავძახე ქვევრს რალაც და იგივე ამომძახა აქეთ. არც არაფერი შეუგრძნია და არც გაუგია. სულიერებისგან დაცლილი ადამიანები ცარიელ ქვევრებს ემსგავსებიან. მე სულის უკვდავებაზე ვლაღაღებდი, თავადაზნაურობა ამტკიცებდა, რომ გლეხები ადამიანთა მსგავსი არსებებია, რომლებსაც არა აქვთ სული. მხოლოდ მორჩილება უნდა მექადაგა, ღვთის სახელით დამეშინებინა ისინი, ამას თუ არ გავაკეთებდი, გამხდიდნენ ანაფორას – გავეიჟდი და ანაფორაც გამხადეს, მაგრამ აქ ვარ საკუთარ თავთან... (96). ფაქტია, ადამიანისთვის მორჩილების ქადაგებას გაქცეული მღვდელი პროტესტანტია... თავადაზნაურთა მიმართაც და ეკლესიის წინააღმდეგაც. ამას უტყუც ხედავს და ამიტომ ეუბნება: „ვერ შეეგუე ასეთ ყოფას და გაიქეციო“. ვერშეგუება კიდევ პროტესტია, მაგრამ პასიური, ის საკუთარი თავის წინააღმდეგაცაა მიმართული. ამიტომ ეტყვის უტუ: „შენ არა მარტო სოფლის ამოუბასთან, არამედ საკუთარ თავთანაც განდგომილი ხარ და დაკარგული გაქვს სწორედ ის, რისი გადარჩენაც გასურს“ (97). ეს სასოწარკვეთაა, რომელიც პასიურ პროტესტში – გაქცევაში ვლინდება. პროტესტის ეს ფორმა ქართული მწერლობისთვის ნაცნობია, თუნდაც დავით კლდიაშვილის კაროჟნას დუმილის სახით.

გადარჩენის გეზის ძიებას უტუც ზნეობის ნორმამდე მიჰყავს, მას ის აიმედებს, რომ „... ყველაზე დამდაბლებულ და ზნედაცემულ ადამიანს შეუძლია ოდესმე შეიგრძნოს ღირსება. დაცემულები აღდგებიან ერთ დროს... ბუნების კანონია ეს... თუ მათ თვალი აეხილებათ, აღშფოთდებიან თავიანთი ყოფით და მრისხანე ძალად იქცევიან“.

როგორც შეეფერება პასიურ პროტესტს, ისე პასუხობს ვალურია: „მრისხანებას არასდროს მოუტანია სიკეთე ადამიანთათვის, ჩვენმა მოდგმამ დაკარგა საკუთარი თავი. ჰქონდა ამის გამო აღშფოთების ხანა. იბრძოლა ბევრი, მაგრამ არაფერი გამოუვიდა და დაიღალა. მერე დაუდგა შეგუების ჟამი. ესეც გასავლელია ალბათ. შეგუების ძალაც დაიღლება და სხვა დრო დაუდგება დაჩაგრულ ხალხს“. მოცემულ შემთხვევაში, როგორც უძრაობის და მეოცნებეობის „კანონზომიერებას“ ახასიათებს, დავითს

(მთავარს, ბატონს... ძალადობას) გამოქცეული ვალურია ისევე მსჯელობს, როგორც ის. ჩვენმა მოდგმამ დაკარგა თავი... დაიღალაო, ამბობს ვალურია. დავითი კი, როგორც წინა თავებშიც ვნახეთ, ჭყონდიდელს ეუბნებოდა: „მათი სისხლი, ხორცი და სული დაიღალაო“. ამ შემთხვევაში ვალურიას იდეა – „საკუთარი თავი არ დაკარგო“ – აზრს კარგავს. მან თვალსაწიერიდან მთელი მოდგმა დაკარგა და ამ საკითხში მგონი დავითსაც გადაასწრო. ისე გამოდის, რომ ამ შემთხვევაში ზენოლა ამ ცრუიდეის გამო უშუალოდ ავტორზეც მოდის, ის დაღლილობის თეორიას უტრიალებს. ეს საშიში სინდრომია. შინაგანი დაუძღურების გამოხატულებაა, ქვეყნისა და ხალხის წინაშე პასუხისმგებლობისგან გაქცევის გამო თავის გამართლების მცდელობა.

ერის დაბერების დრეპეტისეული ეს თეორია წმინდად დიდმიპერიული გამონაგონია; ძველთაძველი კულტურის პირმშო მოდგმის უმტკივნეულოდ მოსანელებლად შემოგდებული. მას თავის დროზე დიდმა ილიამ და ქართველი ინტელიგენციის წარმომადგენლებმა საკადრისი პასუხი გასცეს. ჩვენს დროში ეს უკუღმართი, ანტიეროვნული თეორია წამოსწია მამარდაშვილმა და ქართველობაზე განაცხადა: „თავს ყოველთვის ქართველად ვგრძნობდი, იმდენადვე ვგრძნობდი თავს არქაულად და უადგილოდ თანამედროვე სამყაროში“. აი, რატომ ვთქვით, ერის დაღლაზე მსჯელობა საშიშია-თქო. ამ დასკვნამდე მიდის ავტორიც და ის უტუს პირში მიახლებინებს ვალურიასთვის: „ახლა ვხვდები, რომ შენი ადგილი გიპოვია შენ, ვალურია... ვერ გამომადგება შენი სიბრძნე მე ვერაფერში“ (101).

ვალურია ვერც ღირსების საკითხშია თანამიმდევარი, რადგან ვერ ერკვევა ღირსების ბუნებაში. ის თვლის, „ღირსება ამპარტავნობის ტყუპისცალია“. ეს უდიდესი შეცოდებაა, მით უმეტეს, განდეგილისთვის, რომელიც თითქოსდა მუდამ სულის განმენდაზე ზრუნავს. მან, როგორც არავინ, იცის, რომ ქრისტიანულ დოგმებში ამპარტავნობა ერთ-ერთი უდიდესი ცოდვათაგანია. ეს შეცდომა წითელ ხაზად გასდევს მთელ მონოლოგს. ვალურია ვერ გამოდის ამ დაბნეულობიდან, რადგან სულიერ (ზეციურ) ცხოვრებას და მინიერ (მატერიალურ) ყოფას აპირისპირებს. ამიტომ ეკარგება თვალსაწიერიდან ზნეობის უმთავრესი კოდი – ღირსება. ბოროტების წინააღმდეგ ხმაღმეშართულ ბრძოლაზე უარის მთქმელი, ის ფატალიზმის

ტყვე ხდება. მაგრამ ამჯერადაც ავტორი ზუსტი აქცენტებით აცამტვერებინებს ვალურიას ფილოსოფიას ოპონენტს.

უტუ აყენებს ცხოვრების მიზნის საკითხს და ამით განკვეთილის ნათქვამი: „სულზე ვზრუნავ და სულის უკვდავება მჯერა“ და „ჩვენი ჯიში მაშინ გადარჩება, თუ სულიერების გზას დაადგება“, სინამდვილეში, მის სრულ უტოპიურობას აჩენს. ის ამ უჩვეულო განდეგილს პასუხობს: „სადაც ხორციელი ცხოვრება ჩამკვდარია და კაცი კაცის მონაა, იქ სულიერ ცხოვრებაზე საუბარი ზედმეტია. ადამიანი ჰაერს ისუნთქავს და მიწის ნაყოფს ჭამს. ასეა ეს ქვეყანა მოწყობილი...“ და ამით მიუთითებს სულისა და ხორცის განუყოფლობაზე, მაშინ როცა ვალურია მათი ჰარმონიული თანაარსებობის შესაძლებლობას არც კი უშვებს.

უტუ, რომელიც ვალურიასთან იმისთვის მიდის, რომ ამ გასაოცარი კაცისგან რაღაც ახალი გაიგოს, ვერაფერს საიმედოს ვერ იღებს ვერც ხორცისთვის და ვერც სულისთვის.

ვალურიას განააზრებს მიყვავართ დეკარტისტულ, ჩვენი აზრით, პასიურ იდეალისტურ ფორმულირებამდე, რომ „ადამიანი აზროვნებს და მოქმედებს მხოლოდ ღმერთში“. როგორც ვოლტერი განმარტავს, ეს კი ისე უნდა გავიგოთ, რომ „მხოლოდ ერთადერთი – ღმერთი ფიქრობს და მოქმედებს ჩვენთვის“. ამით ყოფილი მღვდელი, რომელიც ღმერთთან პირისპირ დგომას ლამობს, ვინაიდან სრულ თავისუფლებას მიეღობს, სინამდვილეში, ღმერთში ექცევა. ამით კი ადამიანს შინაგანი თავისუფლების გარეშე ტოვებს. გამოდის, რომ, როგორც ვოლტერი ასკვნის, ჩვენ მარტო მეტად არათავისუფალი არა ვართ, არამედ, საერთოდ, არავინ – თვით ღმერთის მოდიფიკაცია ვართ (იქვე).

* * *

ავტორმა შეჯიბრების ფორმა მისცა უტუსა და ვალურიას ამ დიალოგს. ამ ფორმით გაგრძელდება შემდეგი შეხვედრებიც. ამჯერად კი უტუ გულში გამარჯვებას ზეიმობდაო, გვეუბნება ამ გონებრივ თამაშში მსაჯად მოვლენილი ავტორი. მის მიერ შეტანილი კორექტივები და გადანყვეტილებები კიდევ მიმართულია მკითხველისაკენ და მთელ ამ ფიქრთა მდინარეებს დასრულებულ სახეს აძლევს.

ეს შეჯიბრობითობა ასახვავა დაპირისპირებულთა მარადიული ბრძოლისა; ასეთია

ცხოვრების არსი. ეს ღვთიური განგებულობაა. მაგრამ კრიზისები, მისგან მომდინარე შეჯახებები, ძალადობანი – ძლიერის მიერ სუსტის დაუნდობელი გვემა, დაპირისპირებულ ძალთა ბალანსის უღვთოდ დარღვევა აუცილებლად მოითხოვს მიზეზთა მოძიებას და უკუთრებას. ამიტომ ეძახიან მას სამართლიანობის ძიებას.

ღმერთი უპირობოდ მართალია, მართალთა მფარველი. ამ სამართლიანობის დარღვევის მიზეზთა ძიებაშია უტუ. ამიტომ ეტყვის ის ოპონენტს: „ორცეცხლშუა ხარ, ვალურია, შენ და თვითონაც არ იცი, რამდენ ხანს გაგრძელდება ასე“. უტუ გრძნობს, რომ „უბედურება ის არის, რომ სხვა გზა არ დარჩენია კაცს თავისუფლების მოსაპოვებლად გარდა იმისა, რომ თავი მოიგიჟიანოს, ძონძებში გაეხვიოს და ნადირივით ინანწალოს უდაბურ ტყეში ბედის ანაბარად. სათქმელი ბევრი გქონდა, მაგრამ სიმართლის თქმა არ შეგეძლო. დასჯისა და წამების გემინოდა. ... სიმართლე ბევრია სათქმელი“ (103). რამდენიმე ხნით დადუმებული მასპინძელი ალაპარაკდება. მისი მონოლოგი წინასწარმეტყველებისა და სოფიზმის ზღვარზე მიმდინარეობს. ჩვენ გვმოდღვრავს არა იმდენად ქრისტიანი ღვთისმოსავი მწირი, რომელმაც, როგორც თვითონ ამბობს ამ მონოლოგში, „იმ მრავალი წიგნიდან, რომლებიც მოაზროვნე ტვინის ნაყოფი იყო, მხოლოდ ერთი წამოვიღე მე. ეს არის ბიბლია და სახარება. დანარჩენები ყველა იმ ერთიდან არის ნაწილ-ნაწილ გადმონერილი და ისიც გაყალბებული“ (104). აქედან ისე გამოდის, რომ მისთვის სულიერების ამოსავალი ბიბლია და სახარებაა, რაც მას ქრისტიან დოგმატიკოსად წარმოადგენს, სინამდვილეში, ის შორსაა ამ დოგმატიკიდან, ამაზე ზემოთ საკმაოდ ვიმსჯელებ, აქ კი მის მიერ ლოცვად წასვლის წინ უტუსთვის დაგდებული სიტყვები – „ახლა კი უნდა ვილოცო, ღმერთს პატიებას შევთხოვ ამდენი ლაპარაკისთვის“ – კმარა.

ქრისტიანობა, როგორც ყველაზე წიგნიერი რელიგია, რომელიც აგებულია ერთ-ერთი სახარების უპირველეს დოგმატზე: „თავდაპირველად იყო სიტყვა და სიტყვა იყო ღმერთთან და სიტყვა იყო ღმერთი“ (იოანე, 1.1), არ შეიძლება სიტყვის თქმას – ლაპარაკს ზღუდავდეს. ის რომ უმტკიცებდა უტუს: „სიმართლე და ჭეშმარიტება მხოლოდ ღვთის კარნახით იწერებაო“, მაშასადამე, ღვთის დიდებას ქადაგებდა და მის სამართალს იცავდა, ეს კი პატიებას არ მოითხოვდა.

ვალურისა ნინასწარმეტყველებაც: „სამწუხაროდ, გამოგყვებიან ბევრნი, ... გაგალმერთებენ, როგორც მხსნელს, მაგრამ ვერაფერს რომ ვერ შეცვლი ამქვეყნად და იმედი გაუცრუვდებათ, მჩაგვრელ ბატონებზე უფრო სასტიკად მოგექცევიან მაშინ“... ასევე შორსაა ნინასწარმეტყველების ქრისტიანული გაგებისგან, რომლის თანახმად, ასეთი პიროვნება (ნინასწარმეტყველი) ხალხს ამცნობს სულიწმიდის შეგონებით დამრიგებლურ (დამარწმუნებელ) ნუგეშისმცემლურ სიტყვას; მაშასადამე, ვალურისა ნინასწარმეტყველური სიტყვაც უფრო ამ ძველთაძველი ეთნოკულტურის გამოძახილია, ვიდრე ქრისტიანულისა. ქრისტიანული ნინასწარმეტყველური აზრიდან მასში ოდენ ღვთის სამსჯავროს, სადაც ყველა ადამიანის: კეთილისა და ბოროტის, მართალთა და ცოდვილთა ბედი წყდება, გამოძახილი ჩანს. მისი ეს ქადაგება, მისივე საყვარელი ერთადერთნიგნის მიხედვით რომ შეეფასოთ, ვერც სამართალს გააჩენს და ვერც დაჩაგრულს დაიცავს, რადგან თავად უმწეო არის.²

ვალურისა სხვა მსჯელობანიც ვერ გამოდგება ამქვეყნიერი ცხოვრების უმთავრესი იდეების, თავისუფლების, სამართლიანობის, დამოუკიდებლობის დამკვიდრებისთვის ბრძოლის ლოზუნგად, მსგავსად უტუსი, კაცის კაცი არ უნდა იყოსო, რომ თქვა. მისთვის ათასების ამყოლიებელი წმინდა იდეები ოდენ ჭკუამახვილი და ენაწყლიანი კაცის აკვიტებული აზრებია: ამ შემთხვევაში ის სრულიად ვარდება ფატალიზმის ამოუვსებელ უფსკრულში და შიგ უტუს ჩათრევასაც ლამობს. მისი თქმით: ათასების ბედს დრო და მოვლენები ცვლიან მხოლოდ; ყოველგვარი ცხოვრებისეული ჩვეულება და წესები თვითონ იცვლება, როცა ის თავის თავს ამოწურავს და გაიცვითება“ (გვ.104). ეს კატასტროფაა. შემდეგ სიმართლესა და ჭეშმარიტებაზე ლაპარაკი, თუნდაც ღვთის სახელით, ეს მხოლოდ შირმაა. ღმერთს არასდროს მოუწოდებია მორწმუნეთათვის, დროის მომლოდინე იყავითო...

ქალდეაში ეზეკიელს ეცხადება უფლის სიტყვა, რომელიც მოუწოდებს, წავიდეს მოჯანყე ისრაელის ხალხში და იქადაგოს ღვთის სიტყვა, მიუხედავად იმისა, მოუსმენენ თუ არა. ღმერთი ეუბნება: „გინდ მომისმინონ, გინდ არა,² „ვერც სამართალს განაჩენენ და ვერც დაჩაგრულს დაინახავენ, რადგან თავად უმწეონი არიან, ისინი ყორნებივით არიან ცასა და მიწას შორის“ (ეპისტოლე იერემიასი, 1.53).

გინდ მოგისმინონ, გინდ არა... ეცოდინებათ, ნინასწარმეტყველნი იყო მათ შორის (ეზეკია, 215). ღმერთი არ უცდის მის მიერვე მოწყობილ დროისა და სივრცის თვითდინებას, არამედ მოუწოდებს გონებით დაჯილდოებულ ნინასწარმეტყველს, **იმოქმედოს** თუნდაც ღვთის სიტყვის არგამგონე გონებადახშულ ადამიანთა შორის, მიუხედავად იმისა, მიიღებენ თუ არა მისი – ღმერთის თუ ნინასწარმეტყველის სიტყვას. მთავარი ისაა, მათ ეცოდინებათ, რომ მათ შორის იყო ნინასწარმეტყველი. ეს ცოდნა კიდევ მომავალს სჭირდება; ის აუცილებლად გამოიღებს ნაყოფს. მაშასადამე, ღმერთი მოქმედებისკენ მოგვიწოდებს. ვალურისა ამტკიცებს, ცხოვრებისეული ჩვეულებები თვითონ იცვლებაო, ღმერთი კი სწორედ ამ მიუღებელი წესის **შესაცვლელად** აგზავნის ნინასწარმეტყველს.

ვალურისა სძრახავს უტუს, შესაბამისად, ადამიანებს, რომ ის (ისინი) გულისთქმით მოქმედებს (მოქმედებენ), სხვებსაც აიყოლიებს, მაგრამ იმას კი ვერ გაიგებ, სამართლიანია თუ არა შენი მოქმედება, სანამ შედეგი არ დადგებაო. მერე შედეგს ვერაფერი შეცვლისო... მას ავინყდება, რომ ღმერთი ნინასწარმეტყველს იმისთვის აგზავნის, რომ ხალხის გულისთქმას მიაყურადოს და გულისთქმითვე უპასუხოს. **გულისთქმითა გონებრივი წარმართვით გვაქვს ეს ცხოვრება...**

* * *

ვალურისა გაფაციცებით ადევნებს თვალყურს ავტორი. **ის მისთვის ცხოვრების ბუნდოვანი მხარეების წარმოსაჩენად მოხმობილი ტიპია.** რომანში დახატული ფიქრთა გრეხილის ერთიერთი ურთულესი მწვერვალთაგანი, რომელზედაც ასასვლელი ყველა გზა სასიკვდილოდ საშიშია. ოდნავმა უყურადღებობამ, მით უმეტეს, შეცდომამ შეიძლება ფატალიზმის, პესიმიზმის, დეკადენტური უაზრობების და სხვა მსგავსი ლიტერატურული აბსურდულობის ზგავქვეშ მოგიყოლიოს. ამიტომ იქ, სადაც ვალურისა ამთავრებს თავის ამ საშიშ დიალოგებს, თუნდაც სხვებიც (განსაკუთრებით ისტორიული პერსონაჟები), მატერიალური არსობის გაცვეთაზე, საკუთარი შესაძლებლობის ამოწურვაზე, სულის ცარიელ ჭურჭლად ქცევაზე და ა.შ., იქვე ჩნდება ავტორი და გვაძლევს შესაძლებლობას, რომ მეორე მხრიდან შევხედოთ მას. გაცვდა ის, რაც მთელი იყო, ამოიწურა ის, რაც ბოხოქრობდა, დაცარიელდა ის, რაც სავსე იყო... მაშასადამე, ყოველივე ამას

განახლება სჭირდება. ეს ბუნების კანონია; ამიტომაც აკეთებს ავტორი ხშირ შედარებებს ემპირიული კანონისა. ადამიანთა ცხოვრებისეული (ისტორიული) კანონზომიერებებთან.

ამ კონკრეტული დიალოგის შემდეგ ავტორი თავს მოვალედ თვლის, მკითხველს **აუხსნას, ვალურიას აზრები – ვალურიასია**; „მარტოსულ კაცს არ უყვარდა, როცა მის პირად ცხოვრებაში ერეოდნენ. დიდი ხანია, ამდენი არავისთან უსაუბრია. თურმე ადამიანებთან ხანგრძლივი ლაპარაკი და ურთიერთობა ცოდვად მიაჩნდა“. თურმე ცოდვად მიაჩნდაო, იტყვის ავტორი და მთლიანად თავისუფლდება ვალურიას მონოლოგის შეცოდებებისაგან. ამასთან, მისი (ვალურიას) თვითუარყოფა, დაუნერვლ კანონთან, ადამიანთა წესრიგთან ჭიდილი, განდგომა და ა.შ. რჩება ცხოვრების ნაწილად და ამ პირობებში ხდება ადამიანის ცნობიერების ფორმირება. ამიტომ მისი გვერდის ავლა დაუშვებელია, სხვანაირად ვერ შედგება სრულყოფილი შემოქმედება. თავისი მდგომარეობის არასრულფასოვნებას თვითონაც ხვდება ვალურია, ამიტომ ეტყვის განშორებისას უტყუს: „ვალურია არ არსებობს“. სოფლისკენ მიმავალი უტუ უკან მოიხედავს, „მაგრამ ვალურია არსად ჩანდა“ საბოლოოდ კი მოიკარგება ემპირიულ სამყაროში.

ავტორი არა მარტო ქმნის ამ ორიგინალურ სახეს, არამედ ის სხვა ფიქრის კაცთა უაღრესად ტევად სახეთა აღწერით აღწევს კოლხ-იბერიული მოდგმის ცნობიერი სამყაროს პოეტური პროზისთვის დამახასიათებელი მაღალი ხელოვნების დონეზე გაცოცხლებას. მისი თქმით: „ტრადიციები ... სულიერი ყალიბია, სადაც ხდება ფორმირება ადამიანის ცნობიერებისა... ის ეთნოსის თავისებურებათა დამკვიდრების ერთერთი საშუალებაა ცახლავთ“ (105). მაშასადამე, **ადამიანის გონების, ფიქრისა და აზრის საკითხი მისი მწერლური იდეალის განუყოფელი ნაწილია. ასეთი მიდგომით ის მიდის თავისუფლების უმაღლეს იდეამდე. ამდენად, ავტორი ზოგადადამიანური მორალური ნორმების გააზრებისას შემოქმედებითი სტიქიის უმაღლეს საფეხურზე აღის და უბადლოა.**

უტუსა და ვალურიას მეორე შეხვედრის ჟამს სამეგრელოში ომი მძვინვარებს. რა თქმა უნდა, მათი დებატებიც ძირითადად სწორედ მას ეხება. ვალურიას ფილოსოფია დიდი ქვეყნების ომზე პატარა, დაუცველი სამთავროს ტერი-

ტორიაზე, როგორც სხვა რამეში, მორალიზმის პრინციპთანაა შეხამებული. ის უტუს პატრიოტულ აღტყინებას ასე პასუხობს: არ დაიჯერო, არავინ არავის ათავისუფლებს; არავინ ხოცავს თავის ჯარისკაცებს სხვისი ბედნიერებისთვის; დიდ ქვეყნებს მხოლოდ თავიანთი მიზნები ამოძრავებთ. მიუშვით და არ ჩაერიოთ, შეეცადეთ, ნაკლები ზარალი ნახოთ. ის ამ შემთხვევაშიც საკუთარ თავთან წინააღმდეგობაში მოდის. ჯერ სავსებით სწორად ეუბნება ოპონენტს, „არავინ არავის ათავისუფლებსო“, ე.ი. თავისუფლება უნდა მოიპოვო; შემდეგ კი ურჩევს: „არ ჩაერიო“, ე.ი. ჩირგვებში დაიმაღეთო; შეეცადეთ, რაც შეიძლება ნაკლები ზარალი ნახოთო და დაუცადეთ, ქანცგანყვეტილნი, რალაცაზე მოითათბირებენო. მაგრამ ეს მოლაპარაკებაც მათი ინტერესებიდან გამომდინარე წარიმართება, ესეც ხომ ფაქტია და ჩირგვებში ჩამალულს, ხმაგაკმენდილად მყოფს არავინ არაფერს უწილადებს. ის ამ დუმილით არა მარტო დიდ გასაჭირში ჩავარდება, არამედ შეიძლება ღირსებაც დაკარგოს და თავიც. ასეთია პასიურობის ვალურიასეული ფილოსოფია. ამ შემთხვევაში ავტორი არა მარტო წარსულზე, არამედ ჩვენ დღევანდელობაზეც მიგვანიშნებს.

ავტორმა „ფიქრის კაცთა“ გონებრივ ჭიდილში აღმოაჩინა უკიდურეს პიროვნულ თუ საზოგადოებრივ კრიზისში მყოფი ადამიანის ის შინაგანი ენერგია, რომელიც შეიძლება გარდაიქმნას ისეთ აქტიურ ძალად, რომელსაც ძალუძს, გამოიყვანოს ადამიანი იმ მოჯადოებულ წრიდან, რომელსაც აღწერდა ვალურია.

რომანში „ფიქრის კაცთა“ კონსოლიდირებული სახის დახატვით, არგენტინულ რომანზე ხულიო კორსერასის თქმულის რომ არ იყოს, რომ „გაჩნდა ნაციონალური ნაწარმოები, რომელიც თავისებურად და უტყუარად გადმოსცემს ლათინურამერიკულ სულს“, XXI საუკუნის ქართულ ლიტერატურაში გამოჩნდა ნაციონალური კლასიკური ისტორიული რომანი, რომელშიც „თავისებურად და უტყუარად“ არის წარმოჩენილი კოლხ-იბერიული მოდგმის გენოკულტურული სამყარო. **ამ სახეების დახატვით მან შეძლო, ჩვენი ეროვნული არსობა დაენახვებინა მჭვრეტელობაში – გონით გააზრებაში. ... ცხოვრება აქტიურ ქმედებაში (მოძრაობაში) თუ პასიურ უმოქმედობაში (უძრაობაში).**

ვალურია თითქოსდა თავს აღწევს ამ პასიურ მდგომარეობას და პროგრესისტულ პოზიციებ-

ზე დგება, როცა საქმე ეხება ისტორიზმის საკითხს. ის ეუბნება უტუს მის არცთუ გამართულ წარმოდგენაზე ხალხის ინტერესების დაცვაზე: ხალხის წარსული ისტორიაა; წარსული კიდევ უკვე არაა. უკან მოხედვა დიახაც საჭიროა, მაგრამ ცხოვრებაში თუ ახალს არაფერს ქმნით და მხოლოდ წარსულით ამაცობთ, ისე გაქრებით, როგორც გუშინდელი დღე. ცხოვრება ამოებაა, მაგრამ თუ ის რეალობად მიგიჩნევიათ, მაშინ კეთილი ინებეთ და იზრუნეთ სიახლეებზე“. მაგრამ აქვე ისევ ეუფლება სოფიზმი და იტყვის: „მოვკვდი იმისთვის, რათა გადავრჩე, თქვენ ცოცხლობთ სიკვდილისთვის“ (459/460).

ავტორმა ვალურიას გაცნობის ჟამს გაგვაფრთხილა, რომ ეს განსაკუთრებული განდევილი ჩამოვიდოდა ხალხში და კიდევ იქადაგებდა. მან ეს დანაპირები შეასრულა და ცალკე თავი მიუძღვნა მის ქადაგებას.

უტუ გებულობს, რომ თოვლში ჩამარხული ვალურია უპოვია მონადირეს, ცოცხალმკვდარი გადაუყვანია მონადირის ფაცხაში და იქ სიკვდილს ებრძოდა „გადარჩენისთვის მკვდარი“ ვალურია. უტუ მიდის მის სანახავად.

ამჯერზე მონადირეთა კარავში შედარებით ფართო აუდიტორია იკრიბება და ვალურიასაც საკმაოდ ძლიერ ქადაგება გამოსდის. რა თქმა უნდა, მისი ქადაგების ობიექტ-სუბიექტი ადამიანისა და ღმერთის ურთიერთმიმართებაა. ის უმტკიცებს თავის ოპონენტებს, რომ ადამიანთა უმრავლესობას მაშინ ახსენდება ღმერთი, როცა რაღაც გაუჭირდება, მიზნის მიღწევის საშუალებას ვერ ხედავენ, მხოლოდ საკუთარ თავზე ზრუნვით სულის გადარჩენა კი შეუძლებელია. უტუს რეპლიკაზე – შენ ხომ თქვი, მარტო (განდევილად) იმისთვის ვცხოვრობ, სულის გადარჩენისთვის ვზრუნავო – ის მოკვეთით პასუხობს: „მე ვცდილობ ვიცხოვრო მაცხოვარში, აქ კი არ შეიძლება შენი თავის სხვებისგან გამოყო“, მაგრამ არაფერს ამბობს იმაზე, მაცხოვარი არის თუ არა იმ სხვებში ან თუნდაც მასში. ის ამჯერადაც იმეორებს ცხოვრების ამოების მოიადას: „მე მინდა მოვკვდე სიცოცხლისათვის, თქვენ კი ცოცხლობთ სიკვდილისათვის“ და ისევ აშორიშორებს ცასა და მიწას და ქრისტეში მცხოვრები ივინყებს ქრისტეს შეგონებას: „რასაც დედამინაზე, შეკრავთ, ზეცაშიც შეკრული იქნება, ხოლო რასაც გახსნით, დედამინაზე გახსნილი

იქნება ზეცაში“ (შეგონებანი იესო ქრისტეს...).

ამჯერად ვალურია მთელი სისრულით ეხება ჩვენ მიერ ზემოთ განხილულ ვოლტერისეულ ფილოსოფიას საზოგადოების ორ კატეგორიად დაყოფაზე. ის მიადგა ფილოსოფიის ერთ უმთავრეს საკითხს – ნების თავისუფლებას, რომელიც ერთი შეხედვით ძალზე ადვილია, მეორე მხრივ კიდევ, არაა სხვა საკითხი, რომლის გამოც ადამიანები მეტად იბნეოდნენ. ამიტომაც არის ადამიანური არსებობის უმთავრესი საკითხი – თავისუფლებისა – ასე გაურკვეველი და დამაბნეველი. ვერ ახერხებენ, ყოველმა ადამიანმა ჩაიხედოს საკუთარ არსებაში და მისცეს თავს პასუხი საკუთარ გრძნობაზე (ვოლტერი, გვ. 258). სწორედ ამ გრძნობათა და სურვილთა ზნეობრივ თემას უტრიალებს იგი. ამ შემთხვევაში ავტორს მისი გონებრივ-შემეცნებითი პოტენცია აჰყავს თანამედროვეობის სიცოცხლის ფილოსოფიის ზემოდერნისტულ გააზრებათა კრიტიკის დონემდე. ამ კონტექსტითაა გააზრებული ლევანის მიმართვა განდევილისადმი: თავის დროზე ყველა კვდება, ასეთია ბუნების კანონი. მე კი, სანამ ცოცხალი ვარ, ბედნიერად მინდა ვიცოცხლო.

ვალურიას პასუხი, რომელიც ავტორს წიგნის ეპიგრაფადაც აქვს გამოტანილი, ამ სურვილს დამორჩილებული აზროვნებიდან მომდინარე ქმედებას ეხება.

ის პასუხობს კვარაცხელიას: „ქარის მდევარი ხელმოცარული რჩება. ნუ გამოეკიდები ბედნიერებას და არ იქნები უბედური... რასაც შენ ბედნიერებას ეძახი, წამიერი ზმანებაა... და მალევე გაგეცლება ხელიდან...“ და მერე აგრძელებს: „ჯერ ის უნდა იცოდე, რა უნდა აკეთო და რაზე უარი თქვა“, „მოკო“ – მინდა უნდა დაამარცხო შენს თავში, ამისთვის იბადება ადამიანი, ბედნიერებისთვის სხვას კი არა, საკუთარ თავს უნდა ებრძოლო. „მინდას“ უნდა უთხრა „არ მინდა“, თორემ სურვილების ჯაჭვი ისე შეგკრავს, ვერც კი იგრძნობ, შებორკილი რომ ხარ. თავისუფლებას რომ ეძებ, ვერასდროს ვერ მიაგნებ მას. სურვილებთან გამკლავება, მოთმინება და ღვთის მორჩილება უნდა შეგეძლოს... მორჩილება თანხმობა და სიყვარულია. ორივეს თანაბრად უნდა ესმოდეს ეს: ბატონსაც და ყმასაც“. მათ ერთმანეთი უნდა უყვარდეთო. მაგრამ როცა შეახსენებენ: „ასე არ ხდებაო“, მაშინ ის ისევ უბრუნდება სოფიზმს: ბოროტ ბატონებს ღმერთი დასჯის. ძალადობით მოპოვებული თავისუფლება ძალადობითვე მოიხსობაო და ა.შ.

ვალურია დილემიდან დილემაში გადადის და ასკენის, უსამართლობის ჯაჭვი უწყვეტად დარჩებაო.

იგი მსგავსი ფორმით უტევს თანასწორობის იდეასაც. უტუს განმარტებაზე – „უსამართლობას იმისთვის უნდა ებრძოლოს კაცი, სამართლიანობა რომ დაამკვიდროს“ – პასუხობს: თავის მოტყუებაა ყველაფერი, თუმცა მომხიბლავი აზრია. თანასწორობას უთანასწორობა მოენატრება. თანასწორობის ქაობში პიროვნებები ჩაიხრჩობიანო. გათანასწორებული ყველაფერი იღუპება. უთანასწორობით იზრდება ადამიანის სული, ახალი წესები არ არსებობს ბუნებაში. მისი მიღება და მიჩვევა დიდ მსხვერპლს მოითხოვს, თაობები შეენირება მას. და უმთავრესი მის სოფისტიკაში: „მე თქვენ გეუბნებით, არ არის კაცის საშველი ამ დედამინაზე“. ვისაც ეს სოფელი უყვარდა, იმედგაცრუებული ნავიდაო და, სინამდვილეში, ხაზი გადაუსვა ყოველგვარ საზრისს ამ ცხოვრებისას, ის კი არა და, ადამიანების (მახარობელთა) სანუგეშოდ თქმული მაცხოვრის ბოლო ქადაგებაც დაივიწყა: „ქვეყნიერებაზე ჭირი გექნებათ, მაგრამ გამაგრდით. მე ვძლიე ქვეყნიერება“. ამდენად, მისი იდეა – ეს „ჟამიც გადაივლის და ცხოვრებაც თავისთავად შეიცვლება“ – „ცხოვრებისეულ ჭკუაში“ (die Weltklugheit) ვერ ჯდება. ეს უტოპიზმია და ამას შეახსენებენ მას: „თავისთავად არაფერი იცვლება დრო-ჟამის გარდა... დრო უგრძობელია და ადამიანის ტკივილებს ვერ ხედავს, ყველაფერი ერთად რომ მოძრაობს, მაშინ არის სიმშვიდე ხალხში. თანასწორობაზე, როგორც სოციალურ ფენომენზე, მსჯელობისას დარწმუნებით იტყვის: „თანაბრობა კი არასოდეს იქნება მაინც, ღმერთმა გვაშოროს, რომ უაზრობად იქცეს მთელი სამყარო“.

ვალურიას შემეცნება ამ საკითხში ვერ სცილდება სოციალურ გაგებას, ამიტომ ამბობს, ღმერთმა გვაშოროს, უაზრობად იქცეს მთელი სამყარო და მხედველობაში აქვს სიცოცხლე. მაშასადამე, მისთვის „თანაბრობა“ მატერიალური გაგებაა და არა **ღვთით ბოძებული ნება შესაძლებლობისა**. ამ გაგებით, ღვთისმოსავ მწირზე ახლოს ღვთის კეთილი ნების ნამდვილობასთან მოჯანყე უტუს გონებისმიერი შემეცნება (die Beronunferke nntnis) უფროა. ამაზე მეტყველებს მისი დევიზი: „კაცის კაცი არ უნდა იყოს, ყველა ღვთის გაჩენილები ვართ“. ტყუილად არაა, რომ

უტუსა და ვალურიას შემდეგი შეხვედრისას სწორედ ამ დევიზის ირგვლივ წავა მსჯელობა, მაგრამ ამჯერად საინტერესოა ვალურიას ქადაგების უტუსეული შეფასება.

ის ვალურიას ქადაგებაზე გადანწყვეტით იტყვის: „ვალურიას სიბრძნე აღარ გამომადგება მე“. ეს არაა ადრეული ცხოვრებისეულ სიბრძნის მაძიებელი უტუ. ჩვენ თვალწინაა ცხოვრების მამოძრავებელ მიზეზებში კარგად გაცნობიერებული, უპირობო სიკეთის მატარებელი „მე“. მას საზოგადოების თავისთავად მომნიჭებისა არ სჯერა. ყოველგვარ ვითარებას, თვით ცხოვრებას, ადამიანები ცვლიან. ის აცხადებს: „ჩემი სავალი გზები და ბილიკები მე უნდა გავიარო თვითონ...“ ამდენად, უტუ ამ ცხოვრებას ისე განიხილავს, როგორადაც განიცდის.

ამ შემთხვევაში, უტუს ცნობიერება მიჰყვება არა მარტო ცხოვრების მდინარებას, არამედ ის აღივსება გენოკულტურის მთელი ისტორიზმით. შესაბამისად, სრულიად კანონზომიერია მისი „ბელადად“ არჩევა. მას ძირისძირამდე აქვს გააზრებული ის პასუხისმგებლობა, რომელსაც ის იღებს არა მარტო ანმყოს, არამედ მომავლის და თვით ისტორიის წინაშე. ამიტომ აცხადებს: „მე თქვენ გეუბნებით, არა შურისძიებისთვის, არამედ **თავისუფლებისთვის ვიბრძობლები!**“.

თავისუფლებისთვის ბრძოლისკენ უტუს მოწოდებას შორიდან მიყურადებული ვალურიას რეაქცია აჯანყებულთა მიერ ფიცის დადებაზე ძალზე აგრესიულია, თუმცა აღსავსეა უტუსადმი კეთილისმყოფლური დამოკიდებულების გრძობით.

ვალურია ვალურიად რჩება, „კეთილი სოფისტიკის“ ტყვედ. ის ისევ აცალკევებს ხორციელ და სულიერ სამყაროს, არ უშვებს მათ ჰარმონიულ თანაარსებობას. უტუს ახსნაზე, რომ ხალხს თავისუფლება სწყურია და წინამძღოლად ამირჩია, ამიტომ ველაპარაკებოდი მაღლობიდანო, ის მისთვის ჩვეული ფატალისტური სტილით პასუხობს: „ისინი ხორციელი კმაყოფილებისთვის ითხოვენ თავისუფლებას. ასეთი თავისუფლება მარცხით მთავრდება. რად ჰპირდები ხალხს იმას, რისი გაკეთებაც არ შეგიძლია“, ან როგორ ბედავ მაღლობზე დგომას, როცა არაფრით განსხვავდები მათგან (543). თითქოს ისე ჩანს, რომ ვალურიას ანუხებს ის, რომ თავისუფლებისთვის ბრძოლა

მარცხით შეიძლება დამთავრდეს, მაგრამ, მისი „როგორ ბედავ მაღლობზე დგომას“, რამდენიმეჯერ გამეორებული, აშკარად მიაწინებს მის რეაქციულობაზე, ამ შემთხვევაში ჩვენ წინაშე რჩება ღვთისმცოდნეობის ქადაგებას შეფარებული ბატონყმური იერარქიის დამცველი; ის ეუბნება უტუს, გრიგოლთან რომ იყავით და პასუხი ვერ მიიღე, იქ უნდა დაგემთავრებინა ეს საქმე, უნდა მოგეცადა დედოფლის მოსვლამდე. „ახლა შენ ჰპირდები ხალხს იმას, რისი მიცემაც არ შეგიძლია“. ამაზე უფრო რეაქციულად ამ პრეტენზიას, რომ გაგეცოცხლებინათ, თვით დავით დადიანი ვერ წაუყენებდა უტუს. მაგრამ ეს არ ნიშნავს იმას, რომ ვალურია რეაქციონერია ან პროგრესისტი თუ სოციალისტი... ის არის ბუნებას შეზღუდული ემპირიული სულით გაჟღენთილი სახე, რომლისთვისაც თვით მამალმერთიც – ბუნებად, ადამ-ნესი და ტრადიცია კი ცხოვრების განანესად მიუჩნევიან, რომელიც თავის უძრაობაში მოძრაობს. მისთვის ამ ემპირიულთან ადამიანურის კავშირი გონების ძალით ხდება. შესაბამისად, ის ვერ წყვეტს კავშირს ადამიანებთან. „უძრაობის ბუნებრიობიდან“ განსჯის ცხოვრების შეუჩერებელ მოძრაობას, მის ორომტრიალს; ამოებდა აღიქვამს ეკლესიასტეს **მცდარი წაკითხვის ფონზე.**

ამიტომაც, რომ უტუს თქმაზე, ყველანი ერთად (ხალხი) მივალწევთ სანადელს, კატეგორიულად პასუხობს: ერთიანი ძალა, თუ მას გონიერება არ მართავს, ძალადობად იქცევა. ეს გათამამებული ძალადობა თავს დაესხმის სხვის თავისუფლებას. აქ იკვეთება შეუთავსებლობა უტუსა და მას შორის. **უტუსთვის ძალა საჭიროა სიკეთისთვის, ვალურია კიდევ, ძალაში მხოლოდ ძალადობას ხედავს** და ბოროტების წყაროდ მიაჩნია. ამ შემთხვევაშიც უტუ უფრო დიდ იდეალისტად გამოდის, ვიდრე მისი ოპონენტი. უტუს ძალა მიდის ცნობიერიდან მატერიალურისკენ; ხოლო ვალურია მასში ხედავს მხოლოდ მატერიალურ უხეშ ძალას, რომელიც აუცილებლად გადაიქცევა ძალადობად. ის ისევ იხლართება დილემაში და გამოდის მათ დამცველად, ვინც მასზე იძალადეს და თავის გაგიჟიანება აიძულეს. ის ეუბნება უტუს: „თქვენ უგვაროვნოდ გინდათ აქციოთ მთელი ქვეყანა და ამას თანასწორობას ეძახით, როცა ყველაფერი ერთნაირი

ხდება, მაშინ ისპობა სამყარო“, და უფრო მეტიც, მათ დასაცავად ღმერთს იშველიებს. ის ეუბნება უტუს, შენ ერთი რამე უთხარი სწორი იმ ბრბოს, რომ ყველანი ღვთის გაჩენილები ვართ, ეს იმას ნიშნავს, რომ საერთო მამა ჰყავს ყველას. ის დაგავინცდა, ვისაც თქვენ ებრძვი, ისინიც ღვთის გაჩენილები არიან. შენ კი ხალხი ხატზე დააფიცე და ძალმომრეობით დაპირდი ბედნიერებას. იცოდე, ასე თუ გააგრძელებ, იმათაც დალუპავ და თავსაც დაილუპავ. ისინი მიგატოვებენ და დაგწყევლიან. უთხარი, მოხნან მინები, მოიყვანონ მოსავალი და დაელოდონ დედოფალს, ის ცოტა რამეს დათმობს, დარწმუნებული ვარ, ეს უკეთესი იქნება იმაზე, რასაც თქვენ მოელით.

მამასადაამე, მოწოდება სრული მორჩილებისკენ. ასეთი მსჯელობის შემდეგ, შეიძლება თვითონ ავტორის რეალიზმშიც შეიტანოს ეჭვი მკითხველმა.

მაგრამ, სინამდვილეში, ვალურიას სახით ავტორმა დაგვანახვა ადამიანთა ცხოვრების (მთვარის მეორე, უნახავი მხარესავით) დაფარული სახე, რომელიც ისევ მოქმედებს და წარმართავს ადამიანთა მატერიალურ თუ სულიერ საქმიანობას, როგორც ის ნათლადმჩენი, ყოველდღიურობის წარმმართველი ნაწილი.

ვალურიას ოპონენტობის გარეშე უტუს, ისტორიული პიროვნების, საქმიანობის წარმოჩენა ისტორიულობის სქემატურობაში ჩაიხარშებოდა და ვერაფერს შესძენდა მის მიმართ უკვე არსებულ ნახევარსიმართლეს. ასე კი ავტორმა შეძლო იმ რეალური სამყაროს გადმოცემა, რომელშიც მოქმედებდა უტუ. დაგვანახვა აჯანყების გამომწვევი მიზეზები მთელი სისრულით, როგორც სოციალური (მატერიალური), ასევე სულიერი, მისი ისტორიული და გენოკულტურული ფესვებით.

ვალურია არის ცხოვრებისეული მარადიული დილემის სიმბოლო. ის მარადიული ეჭვის ნაყოფია. ეჭვისა, რომელიც ხრავს ადამიანთა სულსა და გულს, აღძრავს შიშს ცხოვრების მრავალგვაროვნობის წინაშე და მუდამ ჩაგვძახის: – ვაიმე, რალაც ისეთი არ მოხდეს, რაც ბუნებას არ დაუნესებია. ის გვაიძულებს, ჩვენი სისუსტეები დავფაროთ და უხილავსა და მიუწვდომელს შევავაროთ თავი.

ლაშა გვასალია

ქართული მწერლობის მრავალღონე...

მურმან ჯგუბურია გარდაიცვალაო, მისმა უსაყვარლესმა ძმის-შვილმა ხატიაშ შემიცხადა. რალაცნაირად ჩავწყდი, მაგნიტივით მიმიზიდა მინამ... ავტკივდი...

სიტყვის ბრწყინვალე ოსტატი გადავანდა ზეშთა საუფლოში, უნიკალური პოეტი, პროზაიკოსი, მთარგმნელი და საუკეთესო ესეისტი.

(„ღობეც შეშაა, თოლიგე, თუკი ზამთარი მკაცრია... – „მისეული სტრიქონი ამომივარდა წამისად...“)

იშვიათად მინახავს ბატონი მურმანივით ნაკითხი და დახუნძლული შემოქმედი. ყველაფერს კითხულობდა და ღირსეულის ფასი იცოდა. ძალიან მიყვარდა ჩემი მური, ჩემი კაფანდარა, „ხუმლა კორი“... ვისთან ლიტერატურაზე საუბარი ერთ რამედ ღირდა, თავს ევლებოდა ქართულს და მშობლიურს, ღრმადალიანად იცოდა უცხოური, განსაკუთრებით ჩინური პოეზია, უფრო უკეთესად – რუსული ლიტერატურა.

ქაოსურიც იყო და წყობილიანიც, ტობავარჩხილიც და დაუდგარი ენგურიც, ღიმილიანიცა და სევდიანიც... სიყვარულით მოპირთავებული და ჩონგურივით ალექსიმებუღი...

სხვანაირად ფიქრობდა, სხვანაირად წერდა, სხვანაირადაც, ანუ პოეტურად წავიდა... ქართული ლიტერატურის მრავალღონე – მურმან ჯგუბურია!..

ნათელი დაგადგეს ჩემო თავმდაბალო, მუდამ ჩრდილში მდგომო, სხვებზე გადაგებულო, უსაყვარლესო და უთბილესო უფროსო მეგობარო, მომენატრები, თანაც ძალიან!..

ეს ლექსი მივუძღვენი სტუდენტობისას:

ჯგუბურიასი ვიყიდე წიგნი

(ძველი რვეულიდან)

ჯგუბურიასი ვიყიდე წიგნი:

„შუადღის კარი“,

კარგი ჰქონია სიტყვა და რითმა,

პოეტურ ქარით-

წერს: თუ თორსაში ვით დაჰქროდა

უბელო ცხენით

და მთვარემ როგორ მოანათა

სასიზმრო ძღვენი...

წერს სიყვარულზე, სინანულზე,

ბაბუ სვიმოზე,

და ეკლესია ვით იმშვენებს

ფრთათერ მიმოზებს...

ნაბურდოვალი ალაგიდან

ლურჯად იები –

ესხივებიან გაზაფხულებს

რია-რიებით...

ესმის სიტყვა და

სიყვარულის აშენებს ტაძარს,

თვით უკიდია, შენც გიკიდებს

ყაყაჩოს ხანძარს...

არჩევს ლობიოს, თოხნის ყანას

და ვენახს ფურჩნის,

ხან მსუბუქია სიოსავით,

ხან – მძიმე, ურჩი...

შინამოს არსში გახვეული

ანით, ჰოეთი,

არის ლექსების მეგულძალე

ნაღდი პოეტი...

კვლავ თავს იგიჟებს

აფრენილი ხევიდან ქარი,

ჯგუბურიასი მახარებს წიგნი-

„შუადღის კარი“!..

21-ე საუკუნის შემოქმედი, ანუ ზაალ ჯალალონიას პოეტური საწიერი...

მე-20 საუკუნის პოეტური მშვენიერება კიდევ დიდხანს გაჰყვება მკითხველსაც და ავტორებსაც ამ ფორმით „გახედნილი“ სმენისა და დაგულებული გემოვნების მესაფუძვლედ. ვინ იცის, რამდენი დრო დასჭირდება სიტყვათა შეგრძნების ძველი არტახებიდან საბოლოოდ განთავისუფლებას. ეს ცუდ ტონად არვინ მიიღოს, რაც რუსთველის, ბარათაშვილის, ვაჟას, გალაკტიონის და თუნდაც დაუსრულებელი და ბოლომდე ჯერაც ამოუხილავი გრანელის სტილი-მა, სიტყვათა წყობამ თუ რიტმულ-რიტმულმა მოცემულობამ ერთ კოშკად უნდა მოიყაროს თავი და ახალი პოეტური ტაძრის მოსაძირო-კვლევა დაიწყოს. თანამედროვე მოთხოვნები, ხედვისა და გემოვნების არეალი აბსოლუტურად განსხვავებული საწიერით მოილანდება და როგორც ხუთ ლიტრ სითხეს ვერ ჩაატევ ნახევარ-ლიტრიან ჭურჭელში, ისე ამ მოთხოვნებს ვერ დააკმაყოფილებ ბოლომდე დაგემოვნებულ, დაღეჭილ-გადაღეჭილ ლიტერატურულ სამყაროში ფეხმორთხმით დაარხინებულ სტილსა და ფორმაში. სხვა სათქმელი, სიტყვის ყოველმხრივი გაგებაა საჭირო და აუცილებელიც, რათა საოცარი: „მან მისთა მჭვრეტთა წაულის გული, გონება და სული“... სხვანაირად შევიგრძნოთ და სხვა ფორმით გადმოვსცეთ. მავანი ამიხირდება და მეტყვის, რა საჭიროა, ასეც დიდებულად გვესმისო, მაგრამ რაც უკვე ღვთაებრივად ითქვა და განსახიერდა, იმას ღვთაებრივად ვერ გაიმეორებ, ახალი ხმითა და თანამედროვე მოთხოვნების შესაბამისი ფორმით უნდა გადმოიცეს, თუ გვინდა გავგრძელებთ და არ გავიყინოთ არსებულ მოცემულობაში.

ფილოსოფოსთა დიდი ნაწილი შემეცნების უმთავრეს და განსაკუთრებულ სახეობად მხატვრულ ტექსტს მიიჩნევს, რამეთუ ხელოვნების ნაწარმოებში მოცემულია თავისებური ცოდნა და გადმოცემის განსაკუთრებული ფორმა და სტილი. ნაჩვენებია არსი ადამიანის ცხოვრებისა, სიღრმისეული ხედვა იმ მოვლენებისა, რომელთაც ერთ მთლიანობაში მოჰყავს სამყარო და აზროვნების აღმატებული მოტივები. ამასთან, შემოქმედის დანიშნულება მხოლოდ ისტორიული და არსებული სინამდვილის გადმოცემა როდია,

არამედ ყოველივეს გათვალისწინებით, უამრავი წერტილიდან დანახვა, აღქმა და მაღალმხატვრულად, მხოლოდ საკუთარი ხმითა და ტონით გადმოცემა და ახმინება იმისა, რასაც მრავალნი ვერ ხედავენ და ვერც დაინახავენ, მით უფრო, ვერ გადმოსცემენ – უფლისგან მოუნაგრებელი ნიჭიერებისა, ანუ შესაძლებლობისა გამო. დიდებულად შენიშნა ამაზე დიდმა გალაკტიონმა: „ნიჭი, ძამიკო, ნიჭიო“...

ყურადღება უნდა გამახვილდეს ხელოვნების სწრაფვაზე მშვენიერებისკენ, რომელიც გამოწვეულია ფორმის მოცემულობით, მხატვრული სახის სილამაზით. მატერიის სიმძიმისა და წნეხისგან განთავისუფლებული ფორმა იძენს განსხვავებულ სიმსუბუქესა და ჰაეროვნებას, სტრიქონები კი აბსოლუტური თავისუფლებით დარიალებენ ცასა და მიწაზე. ამან ფრიდრიხ შილერის ლექსი „იდეალი და ცხოვრება“ მომაგონა:

„არა ნივთებთან ჯაჯგურით და
მტანჯველი ბრძოლით,
არამედ მწყობრად და ჰაეროვნად,
თითქოს იშვაო არარაისგან,
კამკამებს სახე
განცვიფრებულ პოეტის თვალწინ“.

მოდით, მოვუსმინოთ ისევ შილერს, რათა ჩვენს სათქმელს უფრორე განვუმტკიცოთ საძირკველი:

„მხოლოდ სხეული ემონება მძლავრ ბედისწერას,
ხოლო რჩეულთა თანამგზავრი წმინდა სახეა.

არ ჰმონებს იგი დროის სრბოლას,
კრთის სინათლეში,
როგორც ღვთაება ღვთაებებს შორის!“

ხელოვნების საიდუმლოება, მხატვრული წარმოსახვის, ანუ ფანტაზიის ძალაშია, სწორედ ეს აძლევს ხელოვნებას შემოქმედების ძალას!

„ვინ ხარხარებს ასე ხმამაღლა,
სახლს ლამისაა ჭერი ახადოს?!“

შეძახილი – ბაგირივით გაჭიმული,
უკონტროლოა წინ და უკუვარდნა.

რამდენად თანმიმდევრულად
ხდება ეს მოვლენები, ისევ მიზეზებში აირეკ-

ლება.

უმიზეზოდ სიცივეც არაა ჰაერში, არათუ განზომილებათა მდინარება და გადანაცვლებები“. – ეს ზაალ ჯალალონიაა, სხვანაირად, ანუ მხატვრულ სინამდვილეს არა მხოლოდ თვალების, არამედ სულისა და გონის, გულისა და სიზმრის მზერით ჩაღრმავებული შემოქმედი. ის უბრალოდ, ანუ ჰარიჰარად არ იკითხება, არ მოგცემს თავს საამისოდ და რასაც წერს – გააზრებით, განათლებულად წერს, ეს განათლებულად ბრჭყალებში შეგნებულად არ ჩავსვი, რადგან ზაალი მოაზროვნე, წიგნიერი კალმოსანია და როგორც ჰაინე იტყოდა: „ფიქრისეული ტექსტების ავტორი“.

„მე ზედ დავანერე განშორების ლექსი, რადგან ვიცოდი, რომ მაინც დადნებოდა. განშორება ეწერა ფრინველის ფრთებზეც, ადამიანი რომ იბადება, ესეც განშორებაა, ხანგრძლივი განშორება საკუთარ თავთან. ცხოვრება მუდამ ერთადერთია, რადგან სხვა მას ვერაფერი შეცვლის.“ – ესეც ზაალია, სამადაშვილი არა, ჯალალონია, ძალიან მაგარი პოეტი, ახალი ქართული პოეზიის ერთ-ერთი მესაძირკვე. ზაალი განსაკუთრებული მხატვრული წარმოსახვის უნარით, განსხვავებული წესებითა და კანონებით ქმნის ახალ სინამდვილეს, რომელსაც კანტი გენიალურს უწოდებდა. სხვათაშორის დიდი ფილოსოფოსი მხოლოდ ხელოვნების სფეროში სცნობდა გენიოსობას. დიდი ხელოვანი და არა დიდი მეცნიერი მიაჩნდა კანტს გენიოსად.

ვინმეს მოეწონება თუ არა ეს, ასეა, როგორც დიდი კონსტანტინე ბრძანებდა: ღმერთის „მეტოქე“ შემოქმედი, ხელოვანია მხოლოდ, ორივე ქმნიან, ის „ღმერთთან მებრძოლი იაკობია“. ამიტომაც აქვს რელიგიასაც ხშირი უკმაყოფილება თავისუფალ, უკიდევანო შემოქმედებასთან.

„მე არ ვთამაშობ, – მე ვქმნი.

მუდმივი ზრდით

უკან ვბრუნდები სახლში,

რომელიც სხვა ადგილას დამახვედრეს.

მართო ჩემში რომ ვიყო,

სიცოცხლეს წიხლს ვკრავდი,

როგორც ყველაზე უსარგებლო ბუტაფორიას.

მე ვიღებ არჩევანს,

და ვირჩევ შეუძლებელს..

მზე ყველა ოთახში აღარ შემოდის.

ჩემი ნაბიჯების ხმაც აღარ მესმის,

მაგრამ ყურს მჭრის,

შენი გაურკვეველი ჩურჩული.-

გრიგალი, რომელიც ხეებს არ არხევს.

ჩაგდებულ ქვისგან

ირხევა წყლის ზედაპირი, ფართოვდება

არამართო ის,

არამედ მასთან ერთად ჩემი მზერაც.

როგორ ყვითლდება შემოდგომა,

ეს მისი შინაგანი მდგომარეობაა,

თუ შექნილი თავისებურება.?

შესაძლებლობის ზღვარზე ირყევა ყოფიერების უსახური არსებობა.

ყოველთვის სამყაროში ვეძებ ჩემს,

რაც ჩემში არ არის,

არ არის არსად..

სინათლეში შევდივარ

სიბნელის ნიღბით.“ – აი, როგორ ხედავს

და აზროვნებს ზაალ ჯალალონია. მისი პოეზიის თემა, სალექსო ფორმა, გამოხატვის საშუალებანი და მხატვრული სახეები აბსოლუტურად განსხვავებულია. მის ლექსებში საგნები განსაკუთრებული მდგომარეობით აღიბეჭდებიან, ის უფრო თხილდება და ინახავს შთაბეჭდილებებს, რომლებსაც შემდგომ მისეული ქარგით გვთავაზობს ხოლმე. ჯალალონია შთაბეჭდილებების შემგროვებელიცაა და აღქმათა ოსტატიც. „სინათლეში შევდივარ სიბნელის ნიღბით“. ეს სამყაროზე განაწყენებული, მორიდებულად მომზირალი კალმოსნის პორტრეტია, მეტაფორული სიღრმით გადმოცემული. მის ქმნილებებში პრაქტიკული ინტერესებიც იგნორირებულია, რომელიც შესაძლებლობას გვაძლევს საგნებს ვუჭვრიტოთ უშეღავათოდ.

„გამოუცდელი მკითხველის მოტყუებას დიდი არაფერი უნდა. განელე ლექსი, მიახტი ღრუბლებს, მოტეხე ლავინი, მერე სულ მჯილი ირტყი მკერდზე. საქართველოს კუთხეების სახელები, ან ტაძრების სახელები მიუერთმე ერთმანეთს. სულ იმუშავე ეფექტებზე. მთის დიალექტებზე თუ მოუქცევ, ეს ხომ მთლად მისწრებაა. აქა – იქ სატრფიალო თემატიკაც გაურჩე. მე შენ გეტყვი, რილკე ზედ კედელთან არ გეყოლება მიყენებული და „დუინური ელეგიები“ კი არა, აბრაახუნოს დოლ-გარმონი, თუ უნდა, ვის რაში დაჰკარგვია. იფ, ზოგჯერ მართლა კარგია გამოუცდელობა და მდარე გე-

მოვლება.“ – წერდა ერთხელ ფეისბუქ გვერდზე ბატონი ზაალი. გული წყდება მას, ამ შემთხვევაში, როგორც განსწავლულ ლიტერატორს გამეფებულ მანკიერებებსა და უგემოვნებაზე, მაგრამ ვერაფერს იზამ, ესაა ჩვენი მოცემულობა, ჩვენი სოციალური ანტი და ჰოე!

შეამჩნევდა მკითხველი, რომ ბატონი ზაალის ლექსების გარჩევას ვერიდები, არ მინდა მკითხველს ჩემი საზრისი მოვახვიო თავს, მინდა ის ისევე დამოუკიდებელი და თავისუფალი იყოს, როგორც თავად ავტორია ამ ბრწყინვალე ლექსებისა.

ზაალ ჯალაღონია ვერლიბრში აღწევს იმ სიმაღლეს, რომლის თვალის მიდევნება უბრალო და გაუნაფავი მკითხველისთვის ძალიან რთული და უმეტესად შეუძლებელია. რა თქმა უნდა, ის კონვენციურ ლექსებშიც ბრწყინვალე და საინტერესოა, მაგრამ თავისუფალი ლექსის შემოუღობავი არე-მარე ხელებს შეუზღუდავად აშლევინებს და უახლოვდება „ცათა ბჭეს“. დგას წვეროსანი მოგვივით შეუვალის და განუსაზღვრელი. ბოხოქარი ზღვის დარად ჭირს მისი კიდებისთვის თვალის განვდენა, ჭირს და ბევრიც არ შეინუხებს თავს, არ დაძაბავს მზერას, არ მოიმარჯვებს „ჭოგრიტს“ ანუ ცოდნას, და გამომდინარე ასეთი ზერელე დამოკიდებულებისა, არ და ვერ ნაიკითხავს რთულად აღსაქმელ ტექსტს. ამიტომაც ის განთლებული, ჭარბად მზეჩამდგარი მკითხველების პოეტია. მის პოეზიაში, განსაკუთრებით კონვენციურში ილანდება შორეული ლანდები კოლხური, პელაზგური, „გილგამეშური“, ჰომეროსული სიდიადისა, რიტმულდება პოლიფონიური უნიკალიზმის მელოდიურობა, მაგრამ მისეული აღქმის ხერხებით.

სახელმწიფო და სამართალი მაშინ გახდა აუცილებელი, პირველყოფილ საზოგადოებაში, როცა მინა შემოლობა გლეხმა და გახდა მესაკუთრე. საკუთრებას სჭირდება დაცვა, კანონი და ნორმები... შემოუკავებელი, შემოუზღუდავი „პოეტური საკუთრების“ მფლობელია ჩვენი პოეტი და ამიტომაცაა ასე „ბედნიერი“ ტექსტებში (ბედნიერების საზომიც სხვადასხვა და განსხვავებულია საზოგადოებრივ ჯგუფებსა და ინტერესთა გაერთიანებებში).

„რით მოგაგონო, შენ ვინა ხარ, მე ვინ ვიყავი, აქ სურნელებით ემსგავსება გარემო კამას.

არ დამიტოვო შემოდგომა ნაუკითხავი, მივდივარ, ვტოვებ სულის ხეზე გაკიდულ ჰამაკს. ცა დამთამაშებს, როგორც სხივი მოლურჯო აღმასს, მე ჩუმად წავალ, ამ გზის გარდა, ათასი გზა მაქვს.

არ დამიტოვო შემოდგომა ნაუკითხავი, ყვითელყდიანი ეს წიგნი ხომ მე შენთვის დამაქვს.

აქ სურნელებით ემსგავსება გარემო კამას, მივდივარ,

ვტოვებ სულის ხეზე გაკიდულ ჰამაკს.“– აი, როგორ ახერხებს აცამაღლებას რითმულ ლექსშიც, თითქოს აქაც მორღვეულია კარიბჭე, აწყვეტილია არტახები, მაგრამ აი, ეს სხვა მწვერვალია მაინც:

„ჩემს ეზოში ძალღი რომ მება, ახლა მხოლოდ მისი ჯაჭვია შემორჩენილი, ისიც საკმაოდ დაჟანგული, ერთობ გამცვდარი... ჩემო მთვარევ, ჩემო ღრუბელო, ჩემი სიბერიდან ამოგყურებთ ახლა ორთავს.

არ მაქვს სახელი, არ მაქვს სახლი. თხემით– ტერფამდე შიშველი ვარ, თავისუფალი და უგარსებო.

სიბერეს გავივლი, ბავშვობას გავივლი, უფრო წინ წავალ, ჩემს სიცოცხლეში, ისევე ჩავალ საშვილოსნოში, ოღონდ არ ვიცი, ვისი სახე უნდა გამომყვეს. განა მაშინ რამე ვიცოდი, ჩემს ერთ– ერთ დაბადებაზე ცა და ქვეყანას ამ სახით რომ გამოვეცხადე?!

იქნებ ეს სახე ისევე იმას უნდა მოვარგო, ვისაც იგი ჩემამდე ჰქონდა.

პირველ გზაზე ვარ გამოსული. ამ გზის იქით, სხვა გზა არ არის... მე არასოდეს მეუბნებიან,

რომ მართალი ვარ.
ამის მიზეზს
მე ჩემს გულში ველარ ვიპოვი.
არავინ იცის ჩემი ყოფის
ლურჯი სათავე.
ის მუდამ აღმა მიედინება...“– აი, ამას ჰქვია
მაგარი ლექსი.

საინტერესოა ბატონი ზაალის პოე-
ტური საგანი. მისეული მხატვრული აღქმა,
შეგრძნებების მოჯარება მხატვრულ სახეში,
ქმნის საგანს, რომელიც არსებითად გან-
სხვავდება ჩვეულებრივ აღქმაში ასახული
საგნისგან, რადგან მისი სილამაზე და სიკაშ-
კაშე განპირობებულია საგნის განუმეორებ-
ლობიდან და ინდივიდუალობიდან. პოეტის
საგანს გამოარჩევს რალაცნაირად სავსე
მშვენიერება– ეს კი პირდაპირ კავშირშია ჯა-
ლალონიას თავისუფალ სულთან, მის შემოქ-
მედებაში ზოგადი ცნებები და მატერიალურ–
პრაქტიკული ინტერესები ზომაზე მეტად
მკრთალია, ან საერთოდ არაა და ამიტომაც
იხედება ასე შორს, სუფთად და გამჭვირვა-
ლედ.

ზაალ ჯალალონია პოეზიაში– პატრი-
ოტიცაა და კოსმოპოლიტიც , თბილიცაა
და ჯიქურიც, შორსაცაა და მეტად ახლოც,
მისანვდომიცაა და მიუნვდომელიც, ურ-
თულესია და მარტივიც, მაგრამ არავითარ
შემთხვევაში უმარტივესი!.. ის სავსე შემოქ-
მედია, ინტელექტით მოპირთავებული ლიტე-
რატორი და მოაზროვნე.

„სულში სულით ვიხედებით

სულში სულით ვიხედებით,
სხეულით კი არსად.
ხატად გარდავიხატებით,
მსგავსებად და მსგავსად.
ზეცის ძალა გვიმეუფებს
და დიდების აღთქმა,
სული მალე ისაუბრებს,
ის რაც ენამ არ თქვა.
სიტყვა ნათლად გაცხადდება,
ცაზე დაინინდება.
ეს მდინარეც დანყნარდება,
უფრო დაინმინდება.
ბოროტს ტახტი დაექცევა,

ლექსი მოვა მთიებად.
სული სანთლად გადიქცევა,
სული მონანიებად.
ბერი ტაძრად ილოცება,
გულო, ამიკვნესდები,
ცა მტრედისფრად იმოსება,
მტრედს ფრთაზე აქვს ფრესკები.
სულში სულით ვიხედებით,
სხეულით კი არსად...
ხატად გარდავიხატებით,
მსგავსებად და მსგავსად.“

პოეტის შემოქმედებაში არ ჩანს საზ-
ღვრები, არ ემორჩილება დროსა და კანონებს,
ლიმილს და ტაშს, კმაყოფილდება საკუთარი
აზრით – საკუთარ შემოქმედებაზე, რადგან
იცის, რასაც წერს, რასაც აკეთებს და საით-
კენ მიდის!

დიდებმა იციან ასე!

ზაალ ჯალალონიას პოეტური შუქი
ყველგან წვდება, ამიტომაცაა, რომ თით-
ქოსდა შინაგანი ნათება აცისკროვნებს მის
მხატვრულ სიტყვას და იპყრობს მკითხველს,
ოღონდ ნაღდ, წიგნიერ მკითხველს, რომელ-
საც ძალუძს ნაკითხულის მიღმა შეფარული
აზრებისა და კოდების გაგება.

სხვა დროს უთუდ უნდა შევეხო მის თარ-
გმანებს, ეს ცალკე ნიჭი და შესაძლებლობაა.
ზაალი თარგმნის ინგლისურიდან, მეგრული-
დან, პირიქით, მეგრულ სამშვინველს აცმევს
სხვა ენებიდან გადმოჩვენებულ ტექსტებს.
არის დიდებული პუბლიცისტი, მკვლევარი და
კრიტიკოსი...

ქმნის ორ ენაზე, მეგრულად და ქართუ-
ლად, ორივე ენას ფლობს უნიკალურად და
არის მართალი მწერალი.

სულიერი ნათესაობით ვამსგავსებ უიტ-
მენს, აპოლონ ადონიას, შოთა ჩანტლაძეს, სა-
მადაშვილსაც...

ზაალ ჯალალონია ახალი პოეტური სიტ-
ყვის მეგულსიტყვეა...

უმაგრესი პოეტია...

წაიკითხეთ, აღიქვით და თავადაც დარ-
წმუნდებით!..

ჯერ ყველაფერი წინაა, ახალგაზრდაა,
უმრავჯერ გაგვაოცებს და გაგვახარებს!
მიხარია და მეამაყება!..

ენით ქართული...

ქართულ ენაზე ფიქრისას ლევან გოთუას „ქვის დედაენა“ გამიცოცხლდა. ზის სადღაც მიუვალ კლდედა თუ გამოქვაბულში, ირმის ძუძუნანოვი გაცქნაფულ-მონკნუპული პატარა ქართველი და ქართულ ენასავით ბრძენი, ჯეროვანი მოხუცი უზარმაზარ ქვის ლოდზე ნახშირით გამოყვანილი ასო-ბგერებით ასწავლის დედაენას. მის სამშობლოს კი, როგორც ყოველთვის, მტერი შემოსევია. ვისაც ხმლის ქნევა შეუძლია – იბრძვის, ვისაც არა, დედაენისა და საერთოდ ქართულის გადარჩენაზე ფიქრობს. და ფეთქავს მარადისობას შეხიდული ენა ჩვენი, ცასავით მაღალი და ანგელოზით სპეტაკი. ენა სინტაქსია, სიტყვათა მარაგი... გამონახულების საშუალებანი და ელასტიურობა. ენა მუსიკაა, ფოლკლორია, სიტყვაკაზმულობაა, პოეზიაა და პროზა, გალობაა და პოლიფონიური ფერადოვნება. ენა ზმნაა, დიახ, შემასმენელიცაა ენა... რომელსაც ყოველგვარი კაზმულ-მორთულობის გარეშე შეუძლია ყოველივესა და ყველაფრის გამოხატვა. ისე მკვრივად და სისხლისად ნაგებია, ისეთი ისტორიული დულაბითაა ნაგებ-ნაგვირისტები – ყოვლისშემძლეა ნატვრისთვის ვით, სუნთქვა და გულთქმაა მითაჟამინდელი და უღრმესი ნაცისა. ამ ენით და ამ ენაზე შეიქმნა პლანეტარული ქმნილება „ვეფხისტყაოსანი“. ამ ენით და ამ ენაზე წყობილსიტყვაობდნენ: ცურტაველი, მერჩულე, ბარათაშვილი, ილია, აკაკი, ვაჟა, გალაკტიონი... ამ ენაზე სევდა-კალმობდა ტერენტი გრანელი... უდიდესი მოქართულეები ბრძანდებოდნენ ჩვენი ბრწყინვალე კალმოსნები, ქართული პროზის დიდოსტატები. რომელი ერთი გავიხსენოთ: მიხეილ ჯავახიშვილის „არსენა მარაბდელი“ და სხვა; ვასილ ბარნოვის „ტროფობა ნამებული“ და სხვა; კონსტანტინე გამსახურდიას „მთვარის მოტაცება“ და სხვა; ოთარ ჩხეიძის „ბორიაცი“ და სხვა; ნოდარ ნულისკირის „თუთარჩელა“ და სხვა; რეზო ინანიშვილის „ბარისკენ მიფრინავს ჯაფარა“ და სხვა. გიორგი შატბერაშვილის „თვალადური ქართული ჭაშნიკი – ლექსიკონი“ და სხვა; ოთარ ჭილაძის „აველუმი“ და სხვა. ეს ის ჩაუქრობად მოციალე ვარსკვლავებია, რომლებიც

ამ წამისად ამომიციმციმდნენ ცნობიერებიდან. დანარჩენების წინაშე ქედს ვიხრი და ვითხოვ მიტევებას. მიხეილ ჯავახიშვილი, პავლე ინგოროყვა, აკაკი შანიძე, არნოლდ ჩიქობავა, ვარლამ თოფურია და ეპეე... რამდენი და რამდენი... მე-როჭიკე ბერი საქართველოისა, ჩვენი პირბამბა პაპა – სულხან-საბა ორბელიანი. ჩვენი საოცარი თედო სახოკია... იქნებ თქვენც გაგახსენდათ, ძვირფასო მეგობრებო, რაბლეს „გარგანტუა და პანტაგრუელის“ გურამ გოგიაშვილისეული თარგმანი – ზეიმი და აღფრთოვანება ქართული ენისა. ბაჩანა ბრეგვაძისეული „დონ კიხოტ ლამანჩელი...“ დავით წერედიანის – ფრანსუა ვიიონის „ანდაზების ბალადა“; თამაზ ჩხენკელის „თვალსანთიერი“; ჯემალ აჯიაშვილის – იეჰუდა ჰალევის „საქორწინოდ მორთულ დედოფალს“ და მთლიანად ძველებრაული პოეზია. რა ამოუნურავი შესაძლებლობებისაა ჩვენი ქართული, რომელიც პლანეტარულ 14 ენასთან ერთად ამაყად იბრძვის მსოფლიოს დაკავშირებასა და ინტეგრაციაზე... არ ვიცი რატომ, მაგრამ ცნობიერებაში შემოცურდა სულმნათი ომარ კელაპტრიშვილი... დგას ლურლულა მზის ქვეშ, ტრიალ მინდორში, სიცხისგან დაქიმითებულ, ათაქთაგებული ნაგაზებით გარშემორტყმულ ცხვრის ფარასთან ეს ღვთაებრივი მესალამურე, გაჰყურებს ნისლის ჯანღში ზღაპრულად ჩაძირულ მთებს და ჯერ ერთი, მერე მეორე სალამურით განუმეორებელ რამეებსა უკრავს. ისეთ ჰანგებს აფრქვევს, ცა და მიწა სმენად ქცეულან, სიკვდილის ანგელოზსა ჩამოუვლიაო თითქოს. ეს ამქვეყნიური მელოდია სულაც არაა, ღვთაებრივი და უკიდევანა... მეცხვარულ და ჩვენებურ რამეებს რომ მორჩება, უცხოურ „ტოროლას“ დაუკრავს და ხელახლა ააცახცახებს დედამინას. ამ დროს, შორიახლო, ეულად მდგარ ხის ჩრდილში მხართეძოზე წამონოლილ მეცხვარეს მზერა შორს, ცის სიღრმეში მორიალე არწივისკენ გაქცევია და ნეტარებს. არ იმჩნევს, თითქოს არაფერიო, მაგრამ მასავით ცოტამ თუ უწყის ძალა და მნიშვნელობა ამ ღვთაებრივი ჰანგებისა. გულისჯიბეში უდევს სატურჩე გაშავებული სალამური, მაგრამ როგორ შეჰბედავს

ამ უფლისგან გამოგზავნილ მაცხეტროს... და ფეთქავს ენა ქართული... ლელა თათარაიძეც გამახსენდა, განელილი გარმონითა და ანსამბლ „კესანეთი“. ამირან არაბული და ეთერ თათარაიძე აღმა-დაღმა ლეგენდებში ნონიალით. ძუკუ ლოლუა, კინი გეგეჭკორი და სულ ახლახან გარდაცვლილი გომარ სიხარულიძე მომაგონდნენ. ჩვენი მაცხეტრო ანზორ ერქომაიშვილი „რუსთავთან“ ერთად. ჰამლეტ გონაშვილი: „ჩაკრულო“, „დაიგვიანეს“, „გარეკახური მრავალჟამიერი“... კიდევ, ღვთაებრივი „ლილე“, „ოდოია“, ანგელოზების „ნანა“... და კიდევ, „მზე შინა და მზე გარეთა, მზევე, შინ შემოდის.“ ჩვენი „ერისიონი“, „სუხიშვილები“... როკვა გალობად განფენილი... ნიკო ნიკოლაძე – გამორჩეული ქართულმოსაქმე მამულიშვილი. დავით კლდიაშვილი, ნიკო ლორთქიფანიძე. ფეთქავს ქართული ენა, ვითარცა გული საქართველოსი! იაკობ გოგებაშვილი, ნიკო ლომოური, „აი ია და აი თითი და აი თოხი, ისწავლე, თორემ წამოვიდა წკეპლა და ჯოხი..“ აუჰ, რა საოცრადაა ნათქვამი: „ეჰე, მოდის, ბეჰე მოდის, ბეჰე შვილი ბეჰემოთის...“ ნაზი კილასონია, გივი ჭიჭინაძე, მაყვალა მრეველიშვილი... ჩვენი უკვდავი „მარტვილი და ალამდარი“... კლდისა და სიცოცხლის მოძახილი „ვარადო“... ერთგულებისა და თავდადების ღალადისი „ჰაკი აძბა“... ჩვენი ჩონგური, ფანდური, ჭუნირი და აფხიარცა... ასფურცელა, კომბლე, ღვთისავარი და ჩვენებური, რალაცნაირად საყვარელი ზღაპარ-დევეები... ცისფერყანწელები – ტიცინი, პაოლო, კოლაუ, ვალერიან

გაფრინდაშვილი, გოგლა... უგანათლებულესი სიმონ ჩიქოვანი. ლადო, მირზა, მიხა ხელაშვილი, გაბრიელ ჯაბუშანიური... მამუკა ნიკლაური; ჯერაც ამოუცნობი და დაუფასებელი აპოლონ ადონია; მაფშალია ლაშა გახარია; „ცასნავალა“ – გოდერძი ჩოხელი; ქართულ მინაზე ლექსად ამოსული ნოდარ ჯალაღონია. ქართული ენის საგალობელის ავტორი – ირაკლი აბაშიძე: „ო, ენავ ჩვენო, დედაო ენავ, შენ ჩვენო ნიჭო, სრბოლავ და ფრენავ...“ ანა კალანდაძე; მუხრან მაჭავარიანი: „შენ სისხლო ჩემო, სისხლო ხნიერო...“ მოდით, აქ შევჩერდეთ, გულიც ვერ გაუძღებს ასე უცებ ამდენ მოგონებას, ამდენი გენიალური ადამიანის წარმოსახვას!.. ოტია პაჭკორია, ოტია იოსელიანი, რეზო ჭეიშვილი... მომიტევეთ თანამედროვე ავტორებმა, მწერალთა კავშირმა, მომიტევეთ დიდმა გურამ დოჩანაშვილმა, როსტომ ჩხეიძემ, იოსებ ჭუმბურიძემ, გიორგი სიჭინავამ, ზაურ მოლაშხიამ, ჯემალ შონიამ, იკა ქადაგიძემ, გური ოტობაიამ, შუკო ჯიქიამ, ელგუჯა მარლიამ, გია ჯიჭონაიამ, ნატა ვარადამ, კატო ჯავახიშვილმა და ყველამ, ყველამ, მეცნიერებმა, პროზაიკოსებმა, პოეტებმა, ესეისტებმა, პუბლიცისტებმა, მთარგმნელებმა... ქართული ენის დღეს გილოცავთ, ძვირფასებო! მრავალჟამიერი ჩვენს სათაყვანო ქართულთან ერთად! უნდა გვიყვარდეს უფალივით ჩვენი ქართული, არ გავაკაროთ ბარბარიზმი... ციდან მინამდე, წინაპართაგან მოქარგული, სხივით მორთული – გვწამდეს ფიცვივით სიკვდილამდე, ლოცვად ვიცავდეთ!..

მრავალტომიანი აფხაზეთის ქართული მწერლობის ისტორიაზე

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტთან არსებული ქართული ლიტერატურის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტი 2011 წლიდან ახორციელებს მეტად მნიშვნელოვან პროექტს აფხაზეთის ქართული მწერლობის ისტორიის შესაქმნე-

ლის, ალექსანდრე ჯიქიას, ვლადიმერ ჯოლოგუას ცხოვრებასა და შემოქმედებას. ამ ტომის თანაავტორები არიან ირმა ზაქარაია, მირანდა თოდუა, მედეა კვარაცხელია, ნონა კუპრეიშვილი, ნონა კუცია, ჯონი მარლანია, რობერტ მესხი,

ლადა, რაც, უდავოდ, განსაკუთრებული მოვლენაა ჩვენს თანამედროვე ლიტერატურულ ცხოვრებაში.

ციალა მესხია, მარიამ მირესაშვილი, ლელა მირცხულავა, ტიტე მოსია, ზეინაბ სარია, მარინე ტურავა, დარიკო ფიფია, მარინე ჯაიანი და ლელა ჯაფარიძე.

პროექტის ავტორი და მრავალტომიულის რედაქტორია სოხუმის უნივერსიტეტის პროფესორი, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, ცნობილი პოეტი, კრიტიკოსი და ქართული ლიტერატურის მკვლევარი ბატონი ტიტე მოსია.

მიმდინარე წელს გამოვიდა მრავალტომიულის მორიგი, მესამე ტომი. მასში წარმოდგენილი არიან ქართული მწერლობის წარმომადგენლები აფხაზეთიდან: მანონ ბულისკერია, ხუტა გაგუა, მირიან დგებუაძე, რამაზ კუპრავა, რობერტ მესხი, ანდრო ჟვანია, ანატოლი სოსელია, მარინე ტურავა, დარიკო ფიფია, ნანა ქარდავა, ალიო ქობალია, ჯემალ შონია, ამირიღონ ჩეგანი, დალი ცაავა, სერგო წურწუმია, შოთა ხოჭავა, გია ხუბუა და ჯემალ ჯინჯინაძე. მესამე ტომის თანაავტორები არიან ნანა არახამია, ნინო ვახანია, ირმა ზაქარაია, მირანდა თოდუა, სალომე კაპანაძე, მედეა კვარაცხელია, ნანა კუცია, ციალა მესხია, ლელა მირცხულავა, ტიტე მოსია, მარინე ტურავა, დარიკო ფიფია, რუსუდან ფიფია, ჯემალ შონია, როსტომ ჩხეიძე, თამარელა ნონორია, ლევან ჯინჯინაძე.

პირველი ტომი მრავალტომიულისა „ქართული მწერლობის ისტორიიდან“ გამოიცა 2014 წელს. მასში წარმოდგენილი არიან ცნობილი მწერლები და საზოგადო მოღვაწენი: ივანე გეგია, ფუცუ დგებუაძე-ფულარია, მოსე გვასალია, კლიმენტი გოგიავა, შოთა აკობია, მირიან მირნელი, ეთერ სამხარაძე-ჯღამაძე და გენო კალანდია. მათი ცხოვრებისა და შემოქმედების შესახებ წერილების ავტორები არიან უნივერსიტეტის პროფესორ-მასწავლებლები მედეა კვარაცხელია, ციალა მესხია, ტიტე მოსია, მარინე ტურავა, მარინე ჯაიანი და ლელა ჯაფარიძე.

ამჟამად მიმდინარეობს მუშაობა მეოთხე ტომის გამოცემაზე.

2017 წელს გამოიცა მეორე ტომი, რომელიც ეძღვნება ევგენი აქუბარდიას, გივი ბერაიას, დავით გაბუნას, დიმიტრი გიგიბერიას, რენე კალანდიას, ინდიკო კვეკვესკირის, ვლადიმერ მისაბიშვილის, ოთარ მიქაძის, ზურაბ ნაყოფიას, გურამ ოდიშარიას, გიორგი სიჭინავას, მურმან ხურცილავას, ნოდარ ხუნდაძის, ჯანო ჯანელი-

ჩვენი ჟურნალის მკითხველებს ახალგამოცემული მესამე ტომიდან ვთავაზობთ მედეა კვარაცხელიას წერილს რამაზ კუპრავაზე და ნანა არახამიას წერილს დალი ცაავაზე.

რამაზ კუპრავა

რამაზ კუპრავას პირადად არ ვიცნობდი, მაგრამ ვიცნობდი მის პუბლიცისტურ წერილებს, რომლებშიც პროფესიონალიზმი და დიდი მოქალაქეობრივი პასუხისმგებლობა იგრძნობოდა, ვიცნობდი მის ადრეულ ლექსებსაც. ეს ლექსები, როგორც რუსთაველი იტყოდა, არ არის დაწერილი „სანადიმოდ, სამღერეოდ, სააშუალოდ, სალალოდ, ამხანაგთა სათრეველად“, არამედ მათში ჩანს კაცობრიობის მარადიულ თემებზე, გარემომცველ სამყაროზე, ადამიანის როლზე ღრმად დაფიქრებული ახალგაზრდა კაცის გრძნობები და განცდები, სიხარული და ტკივილი“. ზოგჯერ იმედგაცრუებაც, რასაც ჯაბნის იმედი, რწმენა.

ბედმა რაც უნდა დამსაჯოს, მწყევლოს, მაინც გულდაგულ ბოლომდე ვივლი“(1,84).

ბოლომდე მართლაც გულდაგულ იარა საქმით და არა მხოლოდ სიტყვით და მაინც აწვალებდა კითხვა

„თუმცა ამდენს რომ ვლაპარაკობ, რა ვარ და ვინ ვარ?“ (2,20).

არადა, როგორც სვეტლანა კვიკინია წერს: რამაზ კუპრავა იყო „ღრმად განსწავლული, საქართველოს ისტორიის ზედმინევენით მცოდნე, პოეტი და ჟურნალისტი, ამაყი, შეუდრეკელი პიროვნება“. მისგან შორს იყო კარიერისტული მიზანსწრაფვა, რეგალიები; ვერ გუობდა სიყალბეს, ფლიდობას, გაუტანლობას“(9).

იგი დაიბადა 1939 წელს ზუგდიდში. დაამთავრა ივ. ჯავახიშვილის სახელობის უნივერსიტეტი ჟურნალისტიკის სპეციალობით და მუშაობა დაიწყო სოხუმში გაზეთ „საბჭოთა აფხაზეთის“ („აფხაზეთის ხმა“) რედაქციაში, სადაც 30 წელი იმუშავა; შემდეგ რედაქტორობდა გაზეთ „აფხაზეთის მოამბეს“ (1990-1991წწ), რომლის მხოლოდ ორი ნომერი გამოვიდა; შემდგომ აფხაზეთის ტელე-რადიო კომპანიის ქართული პროგრამების რედაქტორი იყო. ყველგან, სადაც კი უმუშავია, თავისი ნათელი კვალი დატოვა, მისი სიტყვა ფასობდა. ისევ სვეტლანა კვიკინიას დავესესხები: „მოუთმენლად ველოდით შენგან ნომერში გასული ჩვენი სტატიების შეფასებას. სარედაქციო თათ-

ბირამდე, დერეფანში, შენგან მხარზე დადებული ხელი პირველი შეფასება იყო. ასე იხვეწებოდა ჩვენი კალამი“ (8).

სრულიად საქართველოში ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის დაწყებას განსაკუთრებული გამოძახილი მოჰყვა აფხაზეთში. როგორც ამბობენ, რამაზ კუპრავას კაბინეტში იკრიბებოდნენ ეროვნული მოძრაობის წარმომადგენლები. იგი პირადად იცნობდა და მეგობრობდა ზვიად გამსახურდიასთან, მერაბ კოსტავასთან და სხვებთან. მოკლედ „აფხაზეთში განვითარებული მოვლენების ეპიცენტრში აღმოჩნდნენ „აფხაზეთის ხმის“ თანამშრომლები გოგი ხაფთანი, რამაზ კუპრავა გიორგი სიჭინავასთან, ანზორ გვარამიასთან, გორა ბახიასთან, მურმან ზაქარაიასთან, რევაზ კემულარიასთან და სხვებთან ერთად, სადაც უკვე იყვნენ ამ მოძრაობის გამოკვეთილი ლიდერები: ვოვა ვეკუა, ნუგზარ მგალობლიშვილი, თემურ მყავია, თემურ ლორთქიფანიძე, ჯემალ შონია, ბესო ნაყოფია და სხვები“ (10,4).

აფხაზეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი ბატონი ტიტე მოსია 1983 წლის ზამთარში სოხუმში ზვიად გამსახურდიას სტუმრობას იხსენებს: „ჩემს საცხოვრებელ ბინაში რომ მოვედით, გამაფრთხილა (ზვიად გამსახურდიამ მ.კ) სუფრაზე მხოლოდ თითო-ორილა მეგობარი მოიწვიე, ვისაც შენ ენდობი და არ გაგყიდის. ისე კი მოიკითხა ნუგზარ მგალობლიშვილი, რამაზ კუპრავა, ანზორ გვარამია... გათენდა თებერვლის ღრმად თოვლიანი დილა. ჩემს ბინაზე ბატონი ზვიადის გაგრაში გასაცლილებლად მოვიდნენ ანზორ გვარამია, რამაზ კუპრავა და სხვები“ (3,2).

ქართველი ერის ბრძოლა თავისუფლებისთვის ეროვნული ხელისუფლების არჩევით და, 1991 წლის 31 მარტის რეფერენდუმის საფუძველზე, საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადებით დაგვირგვინდა. მაგრამ ხანმოკლე გამოდგა თავისუფლებით მოგვრილი სიხარული (10,4).

1992 წლის დასაწყისში პარტიულმა ნომენკლატურამ, კრიმინალურმა სამყარომ და წითელმა ინტელიგენციამ რუსის ჯართან ერთად, იარაღით

დაამხეს კანონიერი ხელისუფლება, პირველი პრეზიდენტი და იგი ეღუარდ შევარდნაძით ჩანაცვლეს.

ქვეყანა ქაოსმა მოიცვა. თბილისში ზედიზედ დაიხვრიტა კანონიერი ხელისუფლების მხარდამჭერი მიტინგები. 1992 წლის შობა დღეს სოხუმში, ჩერნომორეცის მოედანზე, დიდი მიტინგით დაწყებული სახალხო მოძრაობაც სულ უფრო იკრებდა ძალას, დღის წესრიგში დადგა დამოუკიდებელი, არაკონტროლირებადი გაზეთის გამოცემა. როგორც მურმან ზაქარაია იხსენებს, „... მართალია, „აფხაზეთის ხმის“ რედაქცია თამამად ბეჭდავდა უკანონო ხელისუფლების სანინაალმდეგო წერილებს, მაგრამ აშკარა იყო, რომ არც თბილისის უკანონო და არც ადგილობრივი ხელისუფლება ამას დიდხანს არ დაუშვებდა. „ჩვენი დელეგაცია ა. გვარამიას, მ. ზაქარაიას, რ. კუპრავას, ს. საჯაიას, გ. სიჭინავას შემადგენლობით, ვენჭივით აფხაზეთის იუსტიციის მინისტრს ლაკობას...“ (8) პარალელურად მიმდინარეობდა სარედაქციო საქმიანობა, სადაც ძირითადად თავი მოიყარეს „აფხაზეთის ხმის“ ჭეშმარიტად პროფესიონალმა, პატრიოტმა და კანონიერი ხელისუფლების აღდგენისთვის თავდადებულმა მებრძოლებმა... სარედაქციო – შემოქმედებით საქმიანობაში აქტიურად იყვნენ ჩართულნი „აფხაზეთის ხმის“ სხვა მოღვაწენიც, პოეტები რამაზ კუპრავა, რენე კალანდია, პოლიტიკური მოღვაწე ზურაბ კვარაცხელია და სხვები.

გაზეთ „აღდგომის“ რეგისტრაცია ხელოვნურად ჭიანჭურდებოდა, მაგრამ ეს ადამიანები დიდი რისკის ფასად კვირაში ერთხელ ახერხებდნენ მის გამოცემას, 1992 წლის 15 მაისს კი, გროზნიდან ზვიად გამსახურდიას და ჯოჰარ დუდაევის ჩარევის შემდეგ, იგი რეგისტრაციაში გაატარეს.

აფხაზეთში ინსპირირებულმა ძმათამკვლელმა ომმა თავდაყირა დააყენა ყველაფერი და რამაზ კუპრავას, ათასობით ქართველის მსგავსად, დევნილის ხვედრი ერგო. იგი ოდაბადეში დაეფუძნა, სადაც 2006 წელს მეგრულ ენაზე გამოსცა გაზეთი „მაფშალია“ (ბულბული). ამ გაზეთის გამოცემას საზოგადოების არაერთგვაროვანი რეაქცია მოჰყვა. მიუხედავად იმისა, რომ იგი ლიტერატურული ხასიათისა იყო, ზოგმა მასში სე-

პარატიზმის საშიშროება დაინახა. მისი პირველი ნომრის გამოსვლას „ქართული გაზეთი“ (№10,1-8 მარტი, 2007წ). ინტერვიუთი გამოეხმაურა რამდენიმე ადამიანთან: რედაქტორ – გამომცემელი რამაზ კუპრავა, ენათმეცნიერი ნათელა ქუთელია, პოეტი დილარ ივარდავა, ლიტერატორი თემურ ქორიძე, პოეტი გენო კალანდია, „ჯორჯიან თაიმსის“ პრეზიდენტი მალხაზ გულაშვილი. ძირითადი კითხვა სწორედ სეპარატიზმის საშიშროებას შეეხება, რამაზ კუპრავას პასუხი კი შემდეგია: „რა მიზანი მქონდა და არ უნდა დაიკარგოს ეს ენა (მეგრული – მ.კ.), არ უნდა დავუკარგოთ იგი ჩვენს ქვეყანას. სეპარატიზმის სუნი როგორ გეცათ, კაცო, სეპარატიზმი კი არა, პირიქით, მეგრული უნდა შევუნარჩუნოთ დედაქართულს. სეპარატიზმს მწამებენ მე? არ დავიტრაბახებ და ჩემნაირი პატრიოტები საქართველოში ქუჩაში არ ყრია“ (12).

მართალიც იყო. რამაზ კუპრავას ანტისახელმწიფოებრივ განზრახვას ნამდვილად ვერავინ დასწამებდა, რესპონდენტთა უმეტესობასაც, გენო კალანდიას გარდა, ლიტერატურული „მაფშალიას“ სანინაალმდეგო აზრი არ გამოუთქვამს, მაგრამ ჰუმინგუეის მეგრულად თარგმნისა და გამოქვეყნების საჭიროება ვერ დაინახეს, რაშიც მეც ვეთანხმები მათ. ჩემი აზრით, მეგრულ ენაზე, ამ უძველეს და უმდიდრეს ქართველურ ენაზე, წერის უფლება ყველასა აქვს, მაგრამ როცა არსებობს მსოფლიო კლასიკოსთა უმშვენიერესი, აკადემიური თარგმანები, რატომ უნდა გაისარჯოს მავანი მათ მეგრულად თარგმანზე, არ მესმის და უფრო აკვირებულნი უაზრობა მგონია, ვიდრე სეპარატიზმი.

2009 წელს რამაზ კუპრავამ გამოსცა მეგრულ ენაზე დანერილი მშვენიერი ლექსების კრებული „ლაზონა და მარგალონა“.

ამ ლექსების თემა ოდაბადე-სამეგრელო და მშობლიური აფხაზეთია. მათში იკითხება აფხაზეთის დაკარგვით გამოწვეული დიდი ტკივილი. გთავაზობთ ერთ-ერთ მათგანს – „ვემგოტე დო ვემმოტუა“ (არ დაგტოვებ, არ დამტოვო)¹ ალინა ჩაგანავასეულ თარგმანს.

¹ უფრო სწორია – „არ მიგატოვებ, არ მიმატოვო.“

„ვემგოტე დო ვემმოტუა
გურს დაჩხირი ელმორზუნ
სი შეილებ თიმ შქირიტუა,
ოდო შური ქენმაქანც?
ვემგოტე დო ვემმოტუა.

სქან უმუშო ვეგნმალინე
კაკალია დლა დო სერი
თეს ვარწყექო, გირაგადუქ
დო კოს თოლშა ენგასერუ.

იმენდ მილუ, დომართუქ
შურსუ თის გინვორთუა,
ცა დო დიხაქ იკინწყვას,
ვემგოტე დო ვემმოტუა.

მა მილინდას, სი ყოფედა
სასაფულეს ქიგმოთუას,
ჩქიმ შური თევრე ვემგოტენს,
მა სი ათაქ ვემმოტუა.“

მინდა, ერთი სტროფი მოვიყვანო ლექსიდან „ოდაბადე“:

„მა ვორდიკო სოდგა-სოდგა,
სქან ცოროფამ ვამილ კილი,
გონწყ კიდირი, ქომხუტოლე,
რთხინ ბირგულ მოდირაკილი...“

აღბათ ამ სტრიქონების გამოძახილია სვეტლანა კვიკინიას გამოსათხოვარი სიტყვები: „ვერც შენმა დაღლილმა გულმა გაუძლო გაუსაძლის ტკივილს. აფხაზეთიდან იძულებით აყრილთა ბედის მოზიარე მინიდან ანუელ პატარა ბორცვად დააჩნდი მშობლიურ მიწას. საკინძეშეხსნილმა ოდაბადემ ჩაგიკრა გულში და მარადისობის ბინადარი გახდი“. (9) რამაზ კუპრავა გარდაიცვალა 2010 წლის 11 სექტემბერს. დაკრძალულია ზუგდიდის მანცხვარკარის (მაცხოვრისკარის) სასაფლაოზე.

რამაზ კუპრავას ლექსების სულ რამდენიმე კრებულია გამოცემული: „ლექსები“ (1976), „მონოლოგი“ (1979), „ლურჯი ბორანი“ (1984), „მიხაკები მთვარეზე 1988) „ლაზონა და მარგალიონა“ (2006).

მრავალფეროვანია მისი ლექსების თემატიკა და ვეცდები, ამ ნიშნით შევეხო ზოგიერთ

„არ დაგტოვებ, ნუ დამტოვებ,
გულზე ცეცხლი მომდებია,
შენ ერთს ძალგიძს, რომ ჩააქრო,
სულიერად დაქანცული
არ დაგტოვებ არ დამტოვო.

უშენოდ დღე არად მიღირს
და არც ღამე მიღამდება,
ვერა ხედავ? ვლაპარაკობ
და კაცს თვალნი მიბნელდება.

იმედი მაქვს, დავბრუნდები,
სული შვებას ამით ჰპოვებს
ცა და მიწაც რომ დაიქცეს,
არ დამტოვო, არ დაგტოვებ.
შენ იყავი, მე წავიდე და
საფლავზე დამათოვოს
/ა. ჩაგანავა, პირადი არქივი/

სადაც უნდა ვყოფილიყავ,
შენს ტრფობაში არ მაქვს კილი¹
გახსენ მკერდი, ჩამიხუტე,
გვედრი მუხლებმოდრეკილი.
(ა. ჩაგანავა, პირადი არქივი).

მათგანს. უპირველესი თემა, რა თქმა უნდა, სამშობლოს განცდაა, სადაც „ხარბად ისუნთქავ იმავე ჰაერს და იმავე ზეცას, დაბადების ჟამს დაინახე რაც პირველად“ (1,4) – და რომელიც გადარჩა „ერის შვილთა უმზევესი სულითა“ („საქართველოს“ (1,5).

იგი მტკივნეულად განიცდის სოფლებიდან ახალგაზრდების სწრაფვას დიდი ქალაქებისკენ: „...შვილიშვილები ეძიებენ ბედს დიდ ქალაქში, კვდება სოფელი შენთან ერთად, კაცო კეთილო?..“

ან კიდევ:
„ბიჭები საშოვარზე ქალაქში წასულან,
რამდენმა დაგტოვა შენ ძემ და ასულმა!
ვაი, რა გვიშველის, იმითლა ვსასოობთ,
რომ ნიკორწმინდა ცათამდე ასულა?!“ (2,32)
1979 წელს თუ ეს საკითხი ასე მძაფრად

¹ კილი – ქართულად: ნაკლი, ზადი.

იდგა, მაშინ რა უნდა ვთქვათ დღეს, როცა მილიონ-ნახევარი ქართველი (შეიძლება მეტიც) ლუკმაპურის საშოვნელად მთელ პლანეტას მოსდებიან და მათ დაბრუნებას პირი არ უჩანს.

პოეტი ეკითხება მათ, ვინც აფეტიშებს ყველაფერ უცხოურს: „შენ რომ მსოფლიო შემოგივლია, შემოიარე შენი მამული?!“

ზემოხსენებულ კრებულებში, რა თქმა უნდა, უხვადაა საქართველოს სხვადასხვა კუთხის სურათები ნელინადის სხვადასხვა დროს, უმეტესად კი ზღვის პეიზაჟები სჭარბობს. მათ არ აკლია არც ფერთა პალიტრა, არც მხატვრული სახეები და არც გამომსახველობა.

პოეტის განსაკუთრებული ჭვრეტის საგანია ადამიანი მისი ავ-კარგით, მაგრამ „ჩვენდა საოცრად „გაჩენილია ამ ქვეყნად რაიც, არის უბრალო ადამიანი“ (1,8), რაც ალბათ ასე უნდა გავიგოთ: უ-ბრალ-ო, ანუ ღირსეული, პატიოსანი ადამიანი, დუნია კი, როგორც იტყვიან, ჭრელია. ვის არ შეხვდებით აქ: ნიღბიანები თუ კარიერისტები, რომლებიც მხოლოდ კარიერული კიბიდან დანარცხების შემდეგ იღიმებიან ნაღდად; სნობები – „ქალი, რომელიც მანქანას უვლის“, თუნუქის კოლოფს: „არ გავოცდები, ქალბატონო, რომ ამ მანქანის ძრავა საკუთარ გულში გადაინერგო“ (2,23). პოეტს ეცოდება სნობის კარადაში დატყვევებული დიდი ჰომეროსი.

გამოირჩევა ქართველი პოეტების – გალაკტიონისა და ტერენტი გრანელისადმი, ასევე ნიკო ფიროსმანისადმი, მოდელიანისადმი მიძღვნილი ლექსები. მართლაც, რომ გალაკტიონის საკადრისია ლექსი „გალაკტიონი“, საიდანაც ერთ ძარღვიან სტროფს მოვიყვან:

„ბრძოლის ქარცეცხლი,
ლექსთა მთაგრეხილი,
ქროლვა – აწყვეტილი,
ძარღვი – დანყვეტილი“.

რამდენიმე ლექსი ეძღვნება საინტერესო პოეტს – შოთა ჩანტლაძეს, რომელთანაც მეგობრობდა რამაზ კუპრავა. როგორც „ლაზონა და მარგალონას“ წინასიტყვაობაში ვკითხულობთ. მას უნივერსიტეტის პარალელურად „ჩანტლაძის აკადემიაც“ დაუმთავრებია. საერთოდ, მეგობრობის თემა გამოკვეთილია მის შემოქმედებაში,

მეგობრების ნაადრევი გარდაცვალების სევდა კი უმძიმესია.

„ჩემში ხართ ყველა, უკლებლივ, მენდეთ,
უდროოდ მკვდარი ყველა ძმობილი,
ვარ გულდანყვეტილ ჩემი ლექსებით
თქვენს სამარეზე გადამხობილი (2, 48).

რამაზ კუპრავას ახლო ურთიერთობა ჰქონია ბევრ ქართველ პოეტთან. მურმან ხურცილავა იგონებს: „გულრიფშის აგარაკზე ვენვიეთ კარლო კალაძეს ანზორ გვარამია, ლერი ალიმონაკი, რამაზ კუპრავა და მე. ნარდს ვეთამაშებოდით „ძია კარლოს“ (ასე მიმართავდა მას რამაზ კუპრავა)... რამაზ კუპრავას მეშვეობით გავიცანი სოხუმში იმხნად ჩამოსული შოთა ჩანტლაძე და ოტია პაჭკორია“ („დევნილის ჩანაწერები“, „ჩემი აფხაზეთი“, 2018).

გამოსაყოფია ლექსების რკალი „უბრალო ფილოსოფია“ მარადიული თემებზე ხატოვნად გამოთქმული მოსაზრებებით: „არის დღე, რაიც არარას გვმატებს და სიცოცხლეში აღარ გვეთვლება“. ცხოვრება ჩვენი ერთად აღებულ სამყაროში სხვა არარაა, თუ არა გაელვება წამიერი“; „მოდის ხშირ-ხშირად და მის ჩრდილქვეშ (აქ ისე გრილა) სული მოითქვი... თორემ იცოდე, მოვა დრო, როცა შენ ამ მაგნოლიის ჩრდილქვეშ ვერ ჩამოჯდები“ (1,42).

არც სხვა ლექსებში იგრძნობა ასეთი აზრების ნაკლებობა: „ძალგიდეთ უნდა არმოწყენა და ჭირთათმენა... ნუ დაბერდებით ნაადრევად, სიბერე მოვა“. „გრძელია წამი... გრძელი წუთი... მოკლეა ჟამი“ (1,41).

კრებულში შესულია წინაპრებისადმი მიძღვნილი ლექსები და არც სიყვარულის თემაა პოეტისთვის უცხო, მაგრამ მათზე ამჟამად არ შევჩერდები.

დაბოლოს, რამაზ კუპრავას ცხოვრებისეული კრედო იკითხება შემდეგ სტრიქონებში:

„იმად მოვსულვარ ამ ქვეყანაზე,
გადაუხდელი არ დამჩეს ვალი,
ჩემი გულიდან ამოსულ ბნკარებს
აჩნდეს წინაპრის კეთილი კვალი. (2,41)

ვფიქრობ, რამაზ კუპრავას, ამ შესანიშნავ პიროვნებას, არ დარჩენია არც მამულის, არც წინაპრების, არც პოეზიის და არც უ-ბრალ-ო ადამიანების ვალი.

დალი ცაავა

ჭეშმარიტი მწერლობა ერებს შორის მეგობრობის პატიოსანი შუამავალია. მხატვრული სიტყვა დიდი საშუალებაა ხალხთა შორის მეგობრობის, პატრიოტიზმის იდეების საქადაგებლად, ამ სულისკვეთებით მიმოვიხილავ აფხაზეთში მოღვაწე შესანიშნავი ქართველი პოეტის დალი ცაავას შემოქმედებას. იქნებ ასე მაინც შევძლოთ მივანვდინოთ ხმა ჩვენს მოძმე აფხაზ მეგობრებს ჩვენ შორის ღრმა პატივისცემის გრძნობის, მეგობრობის და სიყვარულის აღდგენის იმედით.

დალი ცაავა არაორდინარული აზროვნების, მეტად საინტერესო პოეტია. იგი მოდერნული ავანგარდის შესანიშნავი წარმომადგენელია.

დალი ცაავა 1947 წელს დაიბადა ქალაქ სენაკში. ბავშვობა და ყრმობა ქ.სოხუმში გაატარა. ლექსების წერაც აქ დაიწყო. სოხუმში საშუალო სკოლის დამთავრების შემდეგ სასწავლებლად პეტერბურგს გაემგზავრა. მოგვიანებით თბილისში ჩამოვიდა და გურამ რამიშვილის სახელობის მე-6 გერმანულ სკოლაში რუსული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლად დაინიშნა.

„ღრმად განათლებული, არაორდინარული ხასიათის, იუმორის გრძნობით, ხელგამლილობით, გარეგნობითაც და ჩაცმის სტილითაც კი გამორჩეული იყო ..სული ჰქონდა დაუდგრომელი, თვალი – მახვილი, გემოვნება – დახვეწილი, მოსწავლეებზე ამოსდიოდა მზე და მთვარე და მიიჩნევდა, რომ ეს საქმე არანაკლებ მნიშვნელოვანი იყო, ვიდრე პოეზია.

„ცეცხლო დაიფარე,
წყალო დაიფარე,
მინავ დაიფარე,
ბაღები მზისადარი“

პიროვნება, პედაგოგი, პოეტი, სიტყვის ხელოვანი“, – ასე იხსენებენ ახლო მეგობრები დალი ცაავას.

მისი ლექსების კრებული – „სიზმრები ტყავის სავარძელში“ პირველად 1984 წელს სოხუმში გამოიცა. მეორე კრებული – „თორმეტი კაპრიზი“ თბილისში 1988 წელს დაიბეჭდა, ხოლო მესამე – „პონტოს ევქსინოსი“ 2000 წელს იქნა გამოცემული

თბილისში, რისთვისაც პოეტს გიორგი შარვაშიძის პრემია მიენიჭა.

სანამ დალი ცაავას პოეზიას შევეხებით, მინდა ყურადღება შევაჩერო მისი, როგორც ადამიანის, მოქალაქის პიროვნულ ღირსებაზე. ასევე მის უზადო ნიჭსა და განათლებულობაზე. გარკვეული პერიოდი პოეტმა იცხოვრა პეტერბურგში, სადაც იგი დაუახლოვდა და მეგობრული ურთიერთობები აკავშირებდა ანა ახმატოვასთან, იოსებ ბროდსკისთან. ნინო ბექიშვილი დალი ცაავას მოსაგონარ წერილში წერს: „დალი ცაავას პეტერბურგიდან ნამდვილი სიმდიდრე ჰქონდა ნამოლებული- ანა ახმატოვას ნაჩუქარი პატარა ჩანთა და თავისი ახლო მეგობრის იოსებ ბროდსკის ამერიკიდან გამოგზავნილი ავტოგრაფიანი ნიგნები, ღია ბარათები და წერილები. ბროდსკის ემიგრაციაში წასვლის შემდეგ პოეტის სხვა მეგობრებთან ერთად ისიც უვლიდა და პატრონობდა მის მოხუც მშობლებს.

ერთნი ამბობდნენ, რომ ამ პოეტსას, რომელიც სრულიად ნორჩი ჩავიდა ლენინგრადში სოხუმიდან, პლატონურად უყვარდა ბროდსკი. სხვები კი, მაგალითად, დალი ცაავას მეგობარი, პიტერული ანდერგრაუნდის წარმომადგენელი ელენე იგნატოვა საკუთარ მოგონებებში წერს, რომ დალის ბროდსკი სერიოზულად უყვარდა და მთელი ცხოვრება მასზე იყო შეყვარებული. რომ ქართველი პოეტი ქალი ბროდსკისთან შეხვედრას თავისი ცხოვრების უმთავრეს მოვლენად მიიჩნევდა. დალი ცაავამ ბროდსკის ლექსიც მიუძღვნა. მოკლე ხანში ბროდსკიმაც ლექსით უპასუხა.

იოსებ ბროდსკი დიდი ინტერესით იყო საქართველოს მიმართ, ერთხელ ესტუმრა კიდეც ჩვენს ქვეყანას. შესანიშნავად აქვს ნათარგმნი ოთარ ჭილაძის ლექსი, „გამოთხოვება“. არ არის გამორიცხული, დიდი რუსი პოეტისა და ამერიკელი ესეისტის, როგორც თავის თავს უწოდებდა ბროდსკი, გატაცება და ინტერესი საქართველოს მიმართ, დალი ცაავასთან მეგობრული კავშირითაც შიძლება ყოფილიყო განპირობებული და ერთგვარი შემოქმედებითი იმპულსის როლიც შეესრულებინა ჩვენს პოეტს ამ საქმეში. თუ გა-

ვითვალისწინებთ ელენე იგნატოვას მოგონებას, სადავ ვკითხულობთ: „საქართველო ბროდსკისთვის ძმები ჭილაძეები იყვნენ და კიდევ ერთი პიროვნება – ცნობილი ქართველი პოეტესა დალი ცაავა. ეს ის დალია, ბულატი ოკუფაციას „ქართული სიმღერის მუზა რომ იყო. ლეგენდარულმა პოეტმა მის შესახებ დანერა ცნობილი ლექსი „დაე იმღეროს ჩემთვის ჩემმა დალიმ“. ასევე იოსებ ბროდსკის დიდი სიყვარული გალაკტიონ ტაბიძის შემოქმედებისადმი უდავოდ დალი ცაავას დამსახურებაა. აი, რას წერს ე. იგნატოვა თავის მოგონებებში: „ბროდსკის დაუნყია გალაკტიონის ლექსის „ცამეტი წლის ხარ“ თარგმნა, მაგრამ მეორე სტროფის შემდეგ აღარ ან ველარ გაუგრძელებია. დალი ცაავას სიტყვები გალაკტიონის „მერის“ ბელა ახმადუღინასეულ თარგმანზე: „გალაკტიონამდე მიწვდომა ყველას უნდა, თუმცა ის ჯერ ვერაფერს შეძლო“ – საკმარისი გახდა ბროდსკისთვის, ეთხოვა დალი ცაავასთვის ტაბიძის ერთ-ერთი ლექსის სიტყვასიტყვით თარგმანი. სწორედ „ცამეტი წლის ხარ“ არის ის ლექსი, რომელიც მხოლოდ ერთი სტროფი თარგმნა და გაუმხილა დალი ცაავას: მთელი ღამე გავათიე, მაგრამ მეტი ვერაფერი დავამატეო. დიახ, ეს იყო იოსებ ბროდსკი, ხოლო გალაკტიონი ბროდსკისთვის მთელი საქართველო იყო. რელიგიური თემების ესოდენ მძლავრი ნაკადი დალი ცაავას პოეტურ სამყაროში, ვფიქრობთ, რომ იოსებ ბროდსკის შემოქმედების გავლენითაა შექმნილი. მას თითქმის ზეპირად სცოდნია ბროდსკის ლექსები.

საინტერესოა დალი ცაავას მეგობრული კავშირი და ურთიერთობა მუსიკოს თომას ჰოიზერმანთან, რომელმაც კარგად შეისწავლა ქართული ენა, ქართული ფოლკლორი და, როგორც ლიტერატორმა, გრიგოლ რობაქიძის შემოქმედებაზე ნაშრომიც გამოსცა. თომასი სვიმონიშვილების ოჯახში ხვდებოდა ხშირად დალი ცაავას, თავის მეგობარსა და ახლობელ ადამიანს. ერთად ისხდნენ და საუბრობდნენ სასიამოვნო თემებზე. ამ შემთხვევაშიც, ვფიქრობთ, მეტად ორიგინალური აზროვნებისა და დიდი განათლების მქონე დალი ცაავამ უფრო გაუცხოველა ინტერესი თომას ჰოიზერმანს ჩვენი ქვეყნის კულტურის, ფოლკლორის და ლიტერატურული ტრადიციების მიმართ.

დალი ცაავას დიდ ღირსებებზე მიგვანიშნებს არჩილ ფირცხალავას უსათაურო ლექსიც

„და მანუგეშებს დალი ცაავა,
ახლა ფილტვებით არ კვდებიანო“ ხოლო ლექსის დასარულს ვკითხულობთ:

„... სხვის ნიშნულ მთაზე მაინც არ ავალ,
თუმცა სხვაგვარი ალი მედება...
ისევ დღე, ლექსი, დალი ცაავა“.

გულშიჩამწვდომია ნინო ბექიშვილის სიტყვები დალი ცაავასადმი: „ის ნამდვილად გამორჩეული ადამიანი იყო: საინტერესო, ღრმა, განათლებული. უამრავ რამეს ასწავლიდა ბავშვებს ბერძნული მითოლოგიით დაწყებული ბიბლიური სიუჟეტებით დამთავრებული. ჩემი შვილი დღემდე იმეორებს, რომ არ შეხვედრია „დალიმასზე“ უფრო საინტერესო, განათლებული და მაგარი ადამიანი, რომ ყველაფერი, რაც უსწავლია, დალი მასწავლებლისგან იცის.“

დალი ცაავას ხსოვნისადმი მიძღვნილ მოსაგონარ წერილში გურამ რამიშვილის სახელობის მე-9 გერმანული სკოლის ერთ-ერთი მასწავლებელი წერს: „დალი ცაავა იყო საოცრად ახლობელი და უსაზღვროდ კულტურული ადამიანი. ამიტომ მოსწონდა ყველას ამიტომ ილტვოდნენ მისკენ. ათას ქურაში გამოწრთობილი მისი ხასიათის უცნაური შტრიხები ზოგს აცბუნებდა კიდევ. ის არ გავდა რაფინირებულ ინტელექტუალებს, რომელთაც მაღალი სენტიმენტებით უყვართ საუბარი.

სოხუმის უნივერსიტეტის პროფესორი ბატონი ტიტე მოსია იხსენებს „მეორე კურსის სტუდენტი ვიყავი და მონაწილეობას ვღებულობდი ტერენტი გრანელის პოეზიის საღამოზე. ეს ის დრო იყო, როცა გრანელზე იკრძალებოდა თავისუფლად საუბარი. ამ საღამოს გავიცანი დალი ცაავა მე და ჯემალ შონიამ. მონაწილეები მიგვიპატიჟა თავის ბინაში და ვსაუბრობდით მეტად საინტერესო ლიტერატურულ თემებზე. დალი იყო მეტად თავაზიანი, უზომოდ განათლებული, სტუმართმოყვარე და პატრიოტი ადამიანი“.

დალი ცაავა საკუთარი სტილის პოეტია. ამის თქმის საშუალებას არა მარტო მისი საოცრად განსხვავებული მეტად ავანგარდული პოეზია იძლევა, არამედ მისი ლექსების დასათაურების ორიგინალური ჩანაფიქრიც. ერთ კაპრიჩიოს მოყვა მეორე კაპრიჩიო, მეორეს მესამე და ასე შეიქმნა კაპრიჩიოსავით მუსიკალური პოეტის სამყარო.

კაპრიჩიო (იტალ. capriccio, სიტყვასიტყვით

ჭირვეულობა, უინიანობა), ცვალებადი ხასიათი-სა და თავისუფალი ფორმის ბრწყინვალე, ვირტუალური საკრავი პიესაა (ჩაიკოვსკის „იტალიური კაპრიჩო“, რიმსკი-კორსაკოვის „ესპანური კაპრიჩო“). ცვალებადი ხასიათი, თავისუფალი ლექსი, დალი ცაავასთვის ნიშანდობლივი განწყობილებებით, იმპულსებით არის ნაკარნახევი. ამიტომაც ასე უხდება და ხდის ორიგინალურ-საც მის პოეზიას მხოლოდ კაპრიჩო ლექსების სათაურად.

პლატონის აზრით, პოეტი ღმერთის „მთარგმნელი“ და განმამარტებელია: „...თვით ღმერთი მეტყველებს მათი პირით... არცერთი პოეტი სხვა არა არის რა, თუ არა ღმერთის მთარგმნელი და განმამარტებელი...“ ნამდვილად არ არის გადამეტებული, თუ ვიტყვით, რომ დალი ცაავას პოეზია ძალიან ახლოსაა ღმერთის ქადაგებასთან სიყვარულზე, კაცთმოყვარეობაზე, ნამუსიანობაზე, სიკეთესა და ბოროტებაზე...

და მაინც რაზე წერს პოეტი? რა არის მისი ლექსის მთავარი სათქმელი? როგორია პოეტი ქალის შინაგანი სამყარო? რა თემებს დასტრიალებს მისი ფიქრები? ვინაა დალი ცაავას ლექსების ლირიკული გმირი? რა საკუთარი ნიშნები ეტყობა დალი ცაავას პოეზიას?

სიკეთისა და ბოროტების მარადიული ჭიდილი წითელ ხაზად გასდევს პოეტის შემოქმედებას. „ერთი ფრთა თეთრი გაქვს, მოლალურო, მეორე კი შავი“, რა თქმა უნდა, პოეტი ქალი ამ სიტყვებით შეგვახსენებს ქვეყნის დასაბამიდან არსებულ პრობლემას – ბრძოლას კეთილსა და ბოროტს შორის. თემა, რომელიც ყველა დროის ესთეტიკოსს ანუხებდა, პოეტი ფიქრობს, რომ ბოროტება გაცილებით ზეიმობს ამქვეყნად, ვიდრე სიკეთე: „კაენის მოდგმავ, შენს სიხარბეს არ ადევს კლიტი,“ იმდენად მძლავრობს ბოროტება, რომ პოეტი თავის საყვარელ თუთიყუშს შესჩივის: „ვის ვუხმომ სუზი-ჩემო საბრალო თუთიყუშო?! ფუძის ანგელოზი სახლიდან წავიდა,

ბუხარი გაცივდა,
ნაცრის ჩხრეკას აზრი არა აქვს, რადგან
საწინახელი სავსეა ჭინკებით
და ტყის დედოფალს მგელი შეუკაზმავს“.

გულისტკივილით წერს პოეტი: „და გაცვეთილი ნამუსის ქუდი გვიდევს ზანდუკში“..... ეკლის გვირგვინი ადგას კეთილს, ბოროტს დაფნის გვირგვინი ამკობს“ ან კიდევ: „ყოველი ქვის ქვეშ მორიელი, ყოველ ხვრელში გველის წინილა იზ-

რდება დღე დღე.“ რაც უფრო ცდილობს პოეტის ლირიკული გმირი, აკეთოს სიკეთე ამქვეყნად, ბოროტებად უბრუნდება, რის გამოც შიშსა და სასონარკვეთაში ვარდება:

„შავი წყალი მოდიოდა,
შავი გველი მოჰყვებოდა,
ჩავკარ ხელი –
შავი გველი დავკიდე კანანს,
ისე ჭკნებოდეს, ისე დნებოდეს,
ქალი თვალებით მოსული არსაიდან!
წითელი წყალი მოდიოდა,
წითელი ქალი მოყვებოდა
ორშაბათი იყო
ჯარა დავატრიალე
თავშესაქცევი ამწყვიტა
სამშაბათი იყო
ხვიმარში საფქვავე ჩავყარე
დოლაბი გამიხეთქა...
ოთხშაბათი იყო:
ცხენის თავი მარგილზე წამოვაცვი
მესერი დამიქცია.
ხუთშაბათი იყო:
სელის შეკრულას ცეცხლი წაუჟიდე –
ჩამიქრო.
შავად გაუთენდეს წითელი პარასკევი!“

შეიძლება ითქვას, რომ პოეტის თითქმის ყველა ლექსი გაჯერებულია ცხოვრების ამაობით, სასონარკვეთით, უიმედობით. ტრადიციის გათვალისწინებით ცდილობს ავტორი ეს თემები მოდერნული ავანგარდით წარმოაჩინოს:

„რეკენ ზარები
შიშისმომგვრელ სიმარტოვეში
იღვიძებს ჩემი მთვლემარე გონი
და სიცხიანი ქალაქის მიღმა,
ავისმეტყველი,
ძვალთშესალაგს დაჰყურებს ქარი.“

ლირიკული გმირის ტანჯვა აღუწერელია, წამება გაუსაძლისი „იტირე ჩემო ბედისწერავ, შვებაა ცრემლი“. ნუგეშისმცემელიც კი არა ვინაა: „და მინდობილი უსაზღვრო სტიქიონს, მე ვამშვიდებდი საკუთარ ტკივილს...“ მისი „მწუხრი ნერვადაა ქცეული“ ხოლო გულს „შე-მოაფცქენეს ხეჭო და ჭვარტლი“, მხარს „მძიმე ჯვარი ველარ მიაქვს“, თითები „ნერვიულად ცახცახებენ“. მზეს გადაჩვეულა გული. სევდით, ტკივილით ნასაზრდოები პოეზია არის ჭეშმარიტი პოეზია და არა მოდური ორიგინალობისთვის შექმნილი.. მაიაკოვსკი წერს: „რომ თვით სევდა

ანერინებდა ლექსებს“. გენიოსი მწერლის ეს მოსაზრება დალი ცაავას პოეტურ სამყაროზეც ვრცელდება. არატრადიციული მეთოდებით შემოსილი პოეტი საკუთარი სტილის ერთგული რჩება. ფსიქოდელიური რაკურსით იკვეთება ის მთავარი სათქმელი, რაც წითელ ხაზად გასდევს პოეტის ლექსებს, ეს ლაიტმოტივებია: სამშობლოს უსაზღვრო სიყვარული, აფხაზეთის მონატრება, მარტოობა, სულითობლობა, სიყვარულში უიღბლობა, გაუტანლობა, ადამიანთა გულგრილობა, ბრძოლა სიკეთესა და ბოროტებას შორის, სიცოცხლე და სიკვდილი, ტყუილი და მართალი, ოცნება და სინამდვილე, მითი და რეალობა და სხვა თემები, რომლებიც ყველა დროში აქტუალურ თემებად რჩება. მწერლის შინაგანი ღირსება ხომ ისაა, რა მოვლენანი გაუხდია მას თავისი მწერლობის საგნად.

პოეტის სევდას არა აქვს დასარული:

„წვიმს უკიდევანოდ, ნოემბრის ნისლებით დამძიმდა სხეული,

სადღაც შორიახლო ობლად დარჩენილი ტირის მოლალური...

მასაც ჩემდაგვარად ტკივა უსათუოდ ღამე - უსახური.“

ან

„იყურე სულო, იბობოქრე გლოვის მდინარე,

ქარო აშარო გამიშალე წარის ფარდაგი“.

„ისევ ერთად ვართ მარტოობავე ისლის კარავში,“ „ეს გვიანი ფოთოლცვენაც თვითმკვლევლობას გავს“, თითქმის ყველა ლექსში მარტოობას და უიმედობას ჩივის პოეტი. სულიერი განგაშის პირობებში „წერვად ქცეულა მწუხრი“. დალი ცაავას ფაქიზ, მიამიტურ, და მგრძნობიარე ნატურაში მიმდინარეობდა ენით აღუწერელი სულიერი განგაში. ისევ და ისევ უიმედობის გამო „მდუმარე სამრეკლო უხატო კანკელი აღარ არს იმედი“, „მე გულგრილობის საშიშ წრეში ვზი მარტოსული.“ განხეთქილებას პოეტის სულში იწვევს ცხოვრების მწვავე საკითხებთან ძალიან ახლოს მისვლა. მწერლის შინაგანი ღირსებაც ხომ ესაა. მარტოობის განცდა არ ტოვებს პოეტს:

„რა დამრჩენია?! მხრები მტკივა, ვწევარ პირალმა,

ჰოი, მარადის იდუმალო თვალსაწიერო!“

მომენატრება გათენება ნისლებს გადაღმა-

ისევ შლეგი ვარ და ქარივით უმეხსიერო

რა დამრჩენია?! უსასრულოდ ცივი ზამთარი,

ჩანგი მწუხარე - ხელს ჩამოვკრავ, აქვითინდება...

იტირე ჩემო ბედისწერავ, შვებაა ცრემლი...

სარგუნებელი მოივებმა უკვე გარგუნეს

აპრილდება ერთხელ კიდევ სატანის გრდემლი

და სულში დიდი მარტოობა დაისადგურებს“.

დალი ცაავას მისი ამ დიდი სევდის გამო-სახატავად თავისი ფრაზეოლოგია, საკუთარი მხატვრული მიდგომა აქვს. ზოგჯერ ეს სევდა მეტად ორიგინალურად, ბიბლიური პასაჟებით არის გამოხატული:

„ო, ლოტის ცოლო შენი სოდომი,

ვერ შეედრება ამ ტკივილს ახლა!“

აყრილი ღირსება, შიში, შიმშილი, ზნეობის კრიზისი, გულგრილობა, სამყარო, რომელიც მხოლოდ ბოროტებით და გაუტანლობითაა სავსე უფრო და უფრო უძლიერებს პოეტს სევდას. იქნება ეს რელიგიურ ჭრილში, ფილოსოფიურად, ქრისტიანული შეკითხვის კონტექსტში თუ სხვა ფორმით გამოხატული:

„რბილხორციანი მოლუსკივით ვზივარ ნიჟარაში

ტყავის ვეებერთელა სავარძელში და ბელადონის

მწარე ნაყენით ამოდ ვცდილობ დავიყუჩო

ჩემი ხსოვნიდან დაძრული სევდა.“

დიდი ექსპრესიით გამოირჩევა კაპრიჩიო 11, სადაც უკიდევანოდ სევდას, ამქვეყნიური ცხოვრებისგან უზომოდ დაღლას ჩივის პოეტი.

მძულხარ!

სიცოცხლე ტვირთია მხოლოდ,

აღარ გრძნობს ტკივილს უკვე გულის

არც ერთი ფესვი,...

ან:

ო, დღეის იქით,

ვარ დაწყველილი თემის შვილი და სიკვდილამდე

ქვაა ჩემი თავსასთუმალი.

ზიზღი - საბანი.

მართალია, სანუთრო პოეტისთვის არის ამოება და ამქვეყნად, სიბრძნეს მოაქვს დარდი. უფრო მეტიც:

„ქარბორბალა აშრობს უდაბნოს.

ეკლის გვირგვინი ადგას კეთილს,

ბოროტს დაფნის გვირგვინი ამკობს.

უკეთუ მარყუჟში გვესვრის ჟამი,
უმონყალოდ გვიღარავს სახეს.“

ამიტომაც „არც სიცოცხლე, არც სიკვდი-
ლი სულს არ სწადია“, წერს პოეტი: ვფიქრობთ,
ამ შემთხვევაში დალი ცაავა აშკარად განიცდის
ტერანტი გრანელის პოეზიის გავლენას. გრანე-
ლი მის ერთ-ერთ შესანიშნავ ლექსში „გულიდან
სისხლის წვეთები“ წერს: „არა სიკვდილი, არა
სიცოცხლე, არამედ რაღაც სხვა“. იქნებ პოეტი
ქალის სულს სიყვარულის, „პირველყოფილი
სილამაზის“ დედოფლური სამყარო უხმობდა,
რადგანაც წერდა: „როცა თამამად ამბობენ
მძულხარ, სად არის გრძობა პირველყოფილი
სილამაზე – სიყვარული?“

იგი დაბადებულია სიყვარულისთვის და ეს
სტრიქონებიც ამის დასტურია

„შეეხე სიმებს!
დაშრეს წყარო.
ყელი-ღერწამი
და ნერვიული თითების სიცხით დაქანცე სიმი,
რომ ძველი სარკის ოთხკუთხედში გამომ-

წყვდეული

აენტოს სახე – ჩამქრალი ცვილი
შეეხე სიმებს!
დაშრეს სმენა.
ყური ნიჟარა“
და შენი ყოფის უწყვეტ ნაწილად აქციე
ჩემი სახელი-დალი!!!!

ჭემმარიტი სიყვარული ტანჯვაა, განუწყვე-
ტელი მსხვერპლშენირვაა, და ეს განუწყვეტელი
მსხვერპლშენირვა და ტანჯვა არაფრით არ ნაზ-
ღაურდება.უფრო სწორად,

ყველაზე დიდი საზღაური ის არის, ამგვა-
რი ტანჯვის განცდის და ამგვარი მსხვერპლის
გაღების უფლება რომ მოგეცა (ოთარ ჭილაძე).
დალი ცაავასთვის სიყვარული მათლაც რომ
მსხვერპლშენირვაა...

„მე მოგიტანე სათნობა და ვაზის ჯვარი,
რომ შენს ტაძარში
მუხლმოდრეკით შენზე მელოცა,
დაიღლებოდა, როცა გვემით სული – სალოსი
და უფლის ცრემლი წმინდა სანთლად აენთე-

ბოდა.
... შენი სიმების უმწარესი მე ვარ ტკივილი
და ღვთის წყალში განბანული
შენი სიმღერა.“

ფაქტია,რომ სიყვარულის მოტივი დიდ
როლს თამაშობს პოეტის ინტიმურ-მედიტაცი-
ური სამყაროს წარმოსაჩენად და უფრო გამ-

ჭვირვალეს ხდის შემოქმედის სულს.მოციქული
გვამცნობს : „ნაყოფი სულისა არს სიყვარული“. .
პოეტი ქალისათვის ეს გრძობაც ტრაგიკულია.
აქაც ავანგარდული ექსპრესიონიზმის პათოსს
ინარჩუნებს პოეტი:

„მიყვარხარ,
როცა წინ –ზვავია, უკან-მენყერი
და ფიქრი შავი არტახებით არის შეკრული,
როცა ეშვება ცეცხლის წვიმა
ციდან მიწაზე
და ფეხშიშველი უკანასკნელ აღმართს მიყვებო.
მიყვარხარ.
როცა მზე ღრიანკალს ეძებს სილაში
და სიცოცხლესთან
ბედისწერის ყრილია კენჭი,
როცა სიკვდილიც აღარ არის უკვე ნამება...

სიყვარულში უიღბლობას ჩივის ავტორი,
რაც სასონარკვეთაში აგდებს მას „ეს იმას ნიშ-
ნავს,რომ მერმინდელი არის ნამება ჩვენი შეხვედ-
რა“ „წარაფზე ნაკადად გადმოდის ნალველი,თუ
გზნებით დაღლილი კვლავ ჩემთან არა ხარ,“ გამ-
ძაფრებული გრძობებით და ქალურობით არის
გაჯერებული სიტყვები:

„ცისადცისადი სხივით ნაკემსი – სული დაღლილი
ცოდვით ცრემლებით,
საბედისწერო გზაჯვარედინთან ეთხოვებოდა სხე-
ულს წვალებით.
ისევ უმწეოდ კვნესის გვირილა-პირქარცი,მშვიდი
და უზაკველი,
„აღარ უყვარხარ!“... ნუხელ გრიგალებს ჩაუმ-
სხვრევიათ თურმე სარკმელი
შემორჩენია ვერცხლის მონეტას, მხოლოდ სახელი-
ცეცხლის ტვიფარი...
ერთ დროს ყველაზე უძვირფასესი, ახლა დუმილით
მოსაგონარი.“

ოცდაორი წლის შეყვარებული პოეტი ქა-
ლი კი აღიარებს:

„ოცდამეორე გაზაფხული ჯადოქრობს ჩემში,
თითქოს გულს-
თიხის უმჩატეს ფრინველს
ცხოველმყოფელი შეეხო ხელი,
ალბათ სამყაროს პირველი დილა იყო ასეთი-
უზენაესი და დიდებული...“

ეჭვებით შეპყრობილი უცნაურად ცდი-
ლობს ავტორი გაერკვეს:

„ვუყვარვარ?“...
„არ ვუყვარვარ?“
თეთრი ცრემლები სცვივა გვირილას.“
მედიტაციას,ინტიმურ ლირიკას ანიჭებს

უპირატესობას პოეტი და მისეული მუსიკალობითა და წერის მეტად თავისთავადი მანერით არგებს მოდერნულ ავანგარდს მის სათქმელს.. ეს ეხება პოეტის თთქმის ყველა ლექსს, მაგრამ განსაკუთრებული ექსპრესია ჩანს სიყვარულის თემაზე დაწერილ კაპრიჩიოებში.

„დაბნელები მზეო!

დღეს ჩემს გულში გაჩეხილ ნაპრალს აკმარე მისი მხურვალეობა,
ცეცხლს იმქვეყნიურს

რომ მუჭა ღვერფლი მაინც გადარჩეს“

პოეტს უყვარს, როცა „გონი ტყვეა“, როცა „სუნთქვაა უმნეო“, უყვარს ფოთოლცვენის და მარტოობის დროსაც... და მაშინაც როცა... მზე ღრინაკალს ეძებს სილაში

და სიცოცხლესთან ბედისწერის ყრილია კენჭი როცა სიკვდილიც აღარ არის უკვე ნამება და ვით ფესვები ნამეხარ მუხას შუბლს დაზღმურდული, აღარ სტკივა უკვე ძარღვებში“.

აფხაზეთის თემატიკას ქართველი მწერლების მხატვრულ მემკვიდრეობაში ხშირად ვხვდებით, მაგრამ ამ ნალკოტ მხარეს ნაზიარებ ქართველ პოეტთა შემოქმედებაში ეს თემა მეტად განსხვავებული ექსპრესიითაა წარმოდგენილი. მათ აფხაზეთის გარეშე სუნთქვაც და შესაბამისად არსებობაც უჭირთ. მათი სულითობის მიზეზი აფხაზეთია. ლექსები, რომლებიც შეტანილია პოეტის უკანასკნელ კრებულში „პონტოს ევქსინოსი“, სწორედ ამ თემას ეძღვნება – აფხაზეთი. (შავ ზღვას ძველი წელთაღრიცხვის მეექვსე-მეხუთე საუკუნეებში ბერძენი ზღვაოსნები უწოდებდნენ პონტოს აქსინოს. (pontos axeinos) სიტყვასიტყვით – არასტუმართმოყვარე ზღვა. ახალი წელთაღრიცხვის დასაწყისიდან პონტოს ევქსინოს (pontos evxeinos) მოიხსენიებდნენ, როგორც სტუმართმოყვარე ზღვა).

განსაკუთრებული სიყვარულით და ეროვნული ძალისხმევითაა გაჯერებული ლექსები აფხაზეთზე. დალი ცაავას პოეზიაში იმდენად ჩქვეს ეროვნული სისხლი და იმდენად ძლიერია აფხაზეთის მონატრების გრძნობა, რომ ამ მოტივზე შექმნილი ლექსები განსაკუთრებულად ამახსოვრდება მკითხველს. ნიჭიერი ხომ ის მწერალია, ვისი ნაწარმოებებიც რამდენჯერაც უნდა წაიკითხო, კიდევ სურვილს აღგიძრავს ახლად წაიკითხო, სწორედ ასეთი ლექსები აქვს პოეტს მიძღნილი აფხაზეთისადმი.

აქაც უსაზღვროა პოეტი ქალის სევდა : „სულს ამძიმებს აგვისტოს ფერფლი და გარდაცვლილი ქალაქთა ძილი – ლეთარგიული.

ასე იწყება ალბათ ვარამი, როს დამარცხებულ ლაშქარს დახრილი მოაქვს ალამი

და უშენობით სავსე ღამეში არ არის სულთქმა.

ასე იწყება, სიმღერა უკანასკნელი.“

დროის უხეში ხელიც კი ვერას აკლებს ხსოვნაში ჩარჩენილ აფხაზეთს. გულისტკივილით წერს პოეტი:

როგორ მენანება.... ზღვა და ქოსაგარზე ქობიბალაგანი,
დაუბრუნებელი თეთრი ხომალდების მშვიდი ქარავანი,
მთვარით მონუსხული ფიქრი ვარსკვლავებზე მალლა მახუდარი ვაი...იანვარი...ბედი, ნათელივით შუა გადამტყდარი

დავთმე, ვინც მიყვარდა... განა მკურნალია დროთა მდინარება?!

ახლაც სასწაულის ჩუმი მოლოდინით სუნთქავს მონატრება

სადღაც შორიახლო ობლად დარჩენილი ტირის მოლაღური,

თეთრო იალქანო, ნუთუ გათენდება ღამე უსახური?!”

ერთ ამოსუნთქვაში იკითხება თითქოს ლექსი, რომელიც პოეტმა მიუძღვნა თავის სამშობლოს.

„შენ ხარ საწყისი ყველაფრისა, ყველა ნაყოფი ჩასახულია შენს ნიაღში და კურთხეული – სრულყოფილია შენი სახის ხუთივე ხატი პირველყოფილი შენ ხარ სიჩუმე და როგორც ბალღი მთვარის მოვანებისას შობილი

არის უმნიკვლო შენზე სიმღერა.

და ყველა სიმი ხმა შეწყობილი.

მზე შენით ჩადის და სისხამ დილით, როგორც ზამბაკში მარგალიტის გამოღვიძება ჩაუმქრალია მისი კაშკაში“..

აფხაზეთისადმი უსაზღვრო სიყვარულითაა გაჯერებული კაპრიჩიო 23, რომელიც ქართული ენისა და ლიტერატურის ამაგდარ პედაგოგს თამარ გუჯაბიძეს მიუძღვნა პოეტმა. ლექსი გამოირჩევა ემოციური ზემოქმედების საოცარი მუხტით. დალი ცაავა თთქმის ყველა ლექსში

ახერხებს ააფორიას და გამოაღვიძოს მკითხველის შინაგანი სამყარო, გააქტიუროს მისი ფსიქიკა. ამას პოეტი „საკრამიტე თიხაში აზელილი შავნალველის“ წრფელი გადმოცემით აკეთებს.

...რას მღერის ალი-ნაკვერჩხალზე მროკავი
ამორძალი,

როცა გავლილია უკვე ნახევარი ტვერი ცხოვრებისა,
მოდის ქარავანი და ნაქვესკნელარი ფიქრი ბაირაღებს
შლის, რომ დამიამოს ზურგი ნაშოლტარი,
მტკივა უსასრულოდ ყველა განშორება, ყველა
პაემანი

სიმზე დამსხვრეული ღამე სიზმარია,
მთვარე კეთროვანი.

რას მღერის ქნარი –ნიფლის ტოტი ოხვრით
ჩამომხმარი,

როცა მდუმარეა ქარი-ოქროპირი ცა-
განუჭვრეტელი,
დღეა დღეთაგანი, არსით ნუგეშინის აღარ ჩანს
მცემელი,

იქ სადღაც, ოდესღაც ზღვა იყო მღელვარე
და ყოველ ცისმარე, ზვირთებს მოაპობდა თეთრი
იალქანი....

სიმზე დამსხვრეული ღამე სიზმარია,
სული კიდობანი.“

პოეტის „დამძიმებული სხეული“ ობლად დარჩენილი მოლაღური, „თეთრი ხომალდების მშვიდი ქარავანი“, ხსოვნაში ჩარჩენილ ტკივილად აფხაზეთი არ აძლევს სიმშვიდეს პოეტს და სულის შემამოფოთებელი მონატრებით წერს იგი: „მე იქ ვცხოვრობდი, ფინალზე მეგო ჭილოფი, მქონდა სამშობლო და სალბუნიც ჩემი სამყოფი, ამოდიოდა ზღვის ქაფიდან მთვარის ქალღმერთი, მძულდა, მიყვარდა... შორეული... ის... ერთადერთი.“

„როგორც ჩანს, სამშობლო ისაა, ურომლი-სოდაც სიცოცხლე არ შემიძლია.“ (ნ. დუმბაძე) ეს სიყვარული, ეს განცდაა საოცრად მძაფრი ემოციებით და ძლიერი ექსპრესიით ნათქვამი პოეტის სიტყვებში :

...„ტირის თებერვალი, მხოლოდ სიზმარია
თეთრი მაგნოლია,
ქარის აგონია აფრებს გადაედო, თითქოს აღ-
სასრული

გარდაუვალია, თითქოს ჯოჯოხეთის შავი
ჭიშკარია

პონტოს ევქსინოსი...
... წვეთავს სიმალლიდან შხამი სისხლისფერი,
სიმი, სიყვარულით

გულში ანაჟღერი ჩანყდა, ჩაიფერფლა მხარე
საზღაპრისი.

ჩემი აკვანია მკვდარი ოაზისი. მღერის იავნანას
ქარი კუდიანი.

ო, ანა მარია... ტირის თებერვალი...
პოეტს უნდა დაბრუნდეს მის აფხაზეთში, მის
ბუდეში, სადაც გაიზარდა, სადაც დატოვა მშობ-
ლიური სახლ-კარი. მაგრამ იცის, მისი ნატვრა
მშობლიურ ქალაქში დაბრუნებაზე აუხდენელ
ოცნებად რჩება, სწორედ ეს აგდებს პოეტს სა-
სონარკვეთაში:

„ვიცი ბრუნდება ყველა ბარტყი ბუდის ძა-
ხილზე,
მაგრამ სადაა ჩემი ბუდე ან სამარტვილე?!“

ყველა პოეტის მხატვრულ მემკვიდრეობაში
არის ლექსები, რომლებიც განსაკუთრებულად
მოგწონს და ასევე განსაკუთრებულად გამოხა-
ტავს მისი პოეტის მთავარ სათქმელსაც და სუ-
ლის სულში ჩადებულ იდუმალებასაც. ერთ-ერ-
თი ასეთი ლექსთაგანია კაპრიჩიო 30. ამ ნოტაზე
მინდა დავასრულო საუბარი აფხაზეთის თემაზე,
რომელიც უდიდესი ტკივილის და სევდის მიზეზი
იყო დალი ცაავასათვის.

„ასეა, ცოდვილ ვარ წინაშე უფლისა, ქალი ქა-
რაფიდან,
ბედი მაქვს პოეტის, სანთელ-საკმეველი სხვისი
რალად მინდა,
ვებრძვი ქარბორიებს, ნიშნდადებული შეგირდი
მთვარისა,
ურჩი და უგრეხი ძირით ძირობამდე კოლხური
გვარისა....
ზღვა დამესიზმრება, წამით გაცხადდება არე
ბზუნდოვანი,
მზერას დაატყვევებს მოსული სხვაგნიდან უცხო
კიდობანი.“

და მაინც სიკეთისა და სინათლისათვის
იბრძვის პოეტი. ამ ბრძოლაში მისი იარაღი
სიტყვაა. ამიტომ სრულიად გასაგებია პოეტის
მუდარა „იყავ სიტყვაო ჩემო, მყარი და ურყე-
ვი-კლიტე და ბოქლომი“. ეს სტრიქონები ჩვენი
ფოლკლორიდანაა და წარმოადგენს ხალხური
შელოცვის რემინისცენციას.

დალი ცაავა არა მარტო ძალიან შთამბეჭ-
დავი და ორიგინალური ხედვის გამორჩეული
პოეტური სახეა თანამედროვე ქართული პოე-
ზიისა, არამედ იგი მეტად განსწავლულია მითო-
ლოგიაში, კარგად იცნობს ჩვენს ფოლკლორს,
ავლენს უზადო ცოდნას ბიბლიისა. დალი ცაავა

აგრძელებს ბიბლიური სიმბოლიკის ტრადიციას, რაც აისახა ვ.ბარნოვის, გ.რობაქიძის გ.ლეონიძის, გ.ტაბიძის და სხვათა შემოქმედებაში. დასტურად მოგვაქვს მაგალითები როგორც ბიბლიური გმირებისა, ასევე მითოლოგიურ და ფოლკლორული სამყაროს სახე პერსონაჟთა გალერეადან. „სანნახელი სავსეა ჭინკებით“, „ტყის დედოფალს მგელი შეუკაზმავს“. „ალქაჯების ჭრელი მარაქა“, „ელდორადო ოქროსფრად წვავს ჰორიზონტს“

...„და ასფურცელას ვუფევ იარებს“, „სირიუსი ნათობს მაღალი“, ტოვებს წიაღს წმინდა ნილოსი, „ქალაქთა ძილი ლეთარგიული“ „ჯადოზის ცივი პროფილი“, „ბატონო კაიაფა“, „აბელის კრავები“, „არიადნას ძაფის გორგალი“, „ყვითელ ჰორიზონტზე ამოსულ ეფემერას“, „სამოთხის ვაშილი“, „თავსაფარი ვერონიკასი“, „ლევიათანის ხახა“, „პოსეიდონის მკაცრი სამკაპი“, „არონის კვერთხი“, „ლოტის ცოლი“, „დემონი ყვავი“, „კაენის მოდგმა“, „შეკრთა ედემი“, „სატანის პირმშო“, „დავითის ქნარი“, „ტირის სემირამი“, „მონა აღასფერი“, „გორგონა გრძნეული“, „სატანის გრდემლი“, „კასიოპეა-უნუგემო ცის სახსოვარი“, „მესმის სუნთქვა ზევსის ასულთა“, „ღმერთები ხელმეორედ სჯიან იკაროსს“, „მოინახულე კითერიავ ჩემი კუნძული“.

საგულისხმოა დალი ცაავას მხატვრული სამყარო, სადაც ჩვენს ყურადღებას იპყრობს ავტორის მეტაფორული სახეებით აზროვნების არქიტექტონიკა. დიდი მოაზროვნე არისტოტელე ცდილობდა გაერკვია ენის მხატვრული შესაძლებლობების არსი. იგი წერდა: „თუ სათქმელი შედგება მეტაფორისაგან, იგი გამოცანაა, სწორედ გამოცანის ხარისხი ქმნის მეტაფორის შინაარსის გაგების სირთულეს. არისტოტელეს ეს ნათქვამი ჩვენს პოეტზეც ვრცელდება. იგი მეტაფორას იყენებს არა ფერადოვნებისთვის და კეკლუცობისთვის პოეზიაში, არამედ მისი ყოველი მეტაფორული სახე გააზრებულ და გრძნობებით დატვირთულია. ლირიკული გმირის სულიერების და ემოციურობის გამოხატვის დატვირთვის მატარებელია. მოგვეხსენება ლიტერატურა სახეებით საუბარია, ხოლო გასა-

ლები ლიტერატურისა, ძირითადად მეტაფორის აზროვნებაშია მოქცეული. ასეა ჩვენი ავტორის შემთხვევაშიც. გთავაზობთ ნაწილს ამ პოეტური სამკაულისა, რაც ასე ამშვენებს და ორიგინალურს ხდის პოეტი ქალის პოეზიას. „მთვრალი კაქტუსი“, „ყრუ-მუნჯი ფასკუნჯი“, „ქარის იავნანა“, „თებერვლის ტირილი“, „ქარი კუდიანი, „ვარამის მდინარე“, „უამი აფთარი“, „წყვდიადის ყვავილი“, „ველური სიზმარი“, „გლოვის მდინარე“, „აშარი ქარი“, „ხსოვნის ყვავილი“, „ქარი ურჯუკი“, „გული ზანდუკი“, „მკვდარი ორქიდეა“, „მზე კინოვარი“, „ცეცხლის გვირგვინი“, „სმარაგდის თვალებით“, „ბერნი ყვავილი“, წარღვნის ქარები“, „ლურჯი ფრინველი“....

ამდენად, პოეტი მხატვრულ სამკაულებს იყენებს მკითხველზე ემოციური ზემოქმედებისათვის და საშუალებას გამოაღვიძოს მკითხველის შინაგანი სამყარო:

გააქტიუროს მისი ფსიქიკა, გამოიწვიოს მასში თანაგანცდა და შესაბამისად ექსპრესიული ეფექტი, რასაც შესანიშნავად ფლობს ჩვენი პოეტი.

შეიძლება თამამად ითქვას, რომ დალი ცაავას პოეზია მისი ინელექტუალური უნარების კომპლექსია პოეტურ პრიზმაში ორიგინალურად წარმოჩენილი. მისი პოეზია ელოდება ლიტერატურულ კრიტიკას, მომავლის პრეროგატივაა ამ შესანიშნავი, მეტად ორიგინალური პოეტის პოეზიის კომპლექსურად შესწავლა, რაც ბევრ ახალ პლასტს წარმოაჩენს თანამედროვე სალიტერატურო სივრცეში. დალი ცაავას პოეტური შემოქმედება მომავალში ელოდება თავის ღირსეულ წამკითხველს, შემფასებელს და დიდ აღიარებას, რასაც ნამდვილად იმსახურებს.

ჩვენ კი საუბარი გვინდა დავასრულოთ პოეტის უახლოესი მეგობრის იოსებ ბროდსკის სიტყვებით: „ჩვენ მივდივართ, სილამაზე კი რჩება, ჩვენ მომავლისკენ მივმართებით, სილამაზე კი მუდმივი ანმყოფა.“ ეს სიტყვები ნამდვილად ვრცელდება დალი ცაავას პოეზიაზე, რომელიც ყველა დროის ადამიანისათვის იქნება...“ სილამაზე მუდმივი ანმყოფი.“

ჯემალ შონია

რედაქტორისაგან

(რევაზ ხარებავა, „ინეზას სიყვარული“)

ეს ნიგნი გახლავთ მეორე, შევსებული გამოცემა ავტორის ნიგნისა „ინეზა“, რომელიც რეზო ხარებავამ გარდაცვლილ მეუღლეს – ინეზა გოშუა-ხარებავას უძღვნა.

მეუღლის დაკარგვიდან, 2014 წლიდან დღემდე ბატონი რეზო თავის თანამეცხედრეზე, ცხოვრების უპირველეს და უებრო მეგობარზე დარდითა და ფიქრით ატარებს ყოველ დღეს, ყოველ საათს, უვლის და ეფერება საყვარელი არსების ხატებას, მის სიყვარულს – ცალად დარჩენილს, მაგრამ მაინც ძველებურად ძლიერსა და გაუნებლებელს. სწორედ ამიტომ დაარქვა მან თავის ახალ ნიგნს „ინეზას სიყვარული“.

ძნელია ახლობელ და საყვარელ ადამიანთან განშორება. იგი ყველაზე მძიმეა ცალად დარჩენილი მოსიყვარულე მეუღლისთვის. როგორც ბატონ რევაზ ხარებავას, ამ გაუტყხელ, შეუდრეკელ, ჭირთამთმენ და მართალ კაცს სამეგობროში ამოოხვრით აღმოხდა, ის ცოცხლობს და არა ცხოვრობს. დიახ, ეს სავსებით ბუნებრივია. მან დაკარგა მეგობარი, ცხოვრების თანამგზავრი და მოსიყვარულე მეუღლე. იგი დაიარება თვალცრემლიანი, ყოველდღე ელოლიავენა ინეზას საფლავს, ეფერება მარმარილოს ქვაზე გამოსახულ სურათს... ძველთაგან თქმული შეგონებისა არ იყოს, თურმე სიყვარული რომელიმე მიჯნურის გარდაცვალების შემდეგ კი არ ქრება, არამედ პირიქით, უფრო ძლიერდება და წმინდა ხდება; იგი იძინებს და იღვიძებს მასზე ფიქრით, ხმამალღაც ბევრჯერ გაუმეორებია: „ასე იქნება

მანამ, სანამ ინეზას იმ ქვეყნად არ მახილვებს ჩემი წუთისოფლის გზის დასალიერი.“

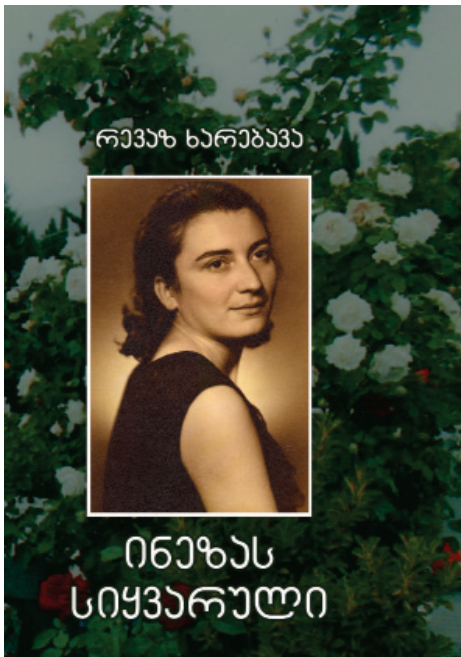
ინეზა გოშუა ზუგდიდის რაიონში დაიბადა, ბავშვობა მშობლებთან ერთად წალენჯიხაში გაატარა. ზუგდიდის პირველი საშუალო სკოლის წარმატებით დამთავრების შემდეგ სოხუმის პედაგოგიური ინსტიტუტის ფიზიკა-მათემატიკის ფაკულტეტზე ჩაირიცხა, ისწავლა, იღვანა...

ასე შეიძლება მის ბიოგრაფიულ ჩანაწერებში ჩვეულებრივ ამოიკითხოთ, თუმცა მან უფრო შთამბეჭდავი, წარუშლელი კვალი დატოვა საზოგადოებაში, ნაცნობ-მეგობრების, ახლობლების, ოჯახის წევრების ხსოვნაში. ეს კარგად ჩანს მეუღლისადმი გულწრფელად მიძღვნილ ამ ნიგნში.

როცა რევაზ ხარებავას და ინეზა გოშუას თანაცხოვრების ტკივილიანი, ბევრისთვის უცნობი ეპიზოდების შესახებ ალალ მოგონებებს კითხულობ, თვალს ცრემლი მოადგება, პირად ურთიერთობებზე უთუოდ დაფიქრდება, დაგეუფლება თანაგრძნობის განცდა და მოუფრთხილდება იმ დიდ გრძნობას, რომელიც მარადიული სიყვარული ჰქვია.

ბატონი რევაზი წინათქმაში წერს, არ ვფლობ ადამიანის სულიერებისა და ფაქიზი გრძნობების აღწერის ფსიქოლოგიურ ხელოვნებას, არც მწერლობაში ვარ

განაფულიო, თუმცა ღვანღმოსილ მეცნიერს პირადი გრძნობების გადმოსაცემად კალამი მშვენივრად უჭრის-მის გულწრფელობას, განცდათა სიღრმეს იოტისოდენა შელამაზება არ ურევია, ყველაფერი უშუალო, ბუნებრივია და სავსეა სითბოთი, რომელსაც ქალბატონი ინეზა უთუოდ იმსახურებდა. ამით რევაზ ხარებავამ მეუღლის სახელი სამარადისოდ უკვდავყო.

კუკური ვიზია

კოლხური კულტურული მემკვიდრეობის შესწავლისა და დაცვის ასოციაცია „კოლხეთის“ ვიცე-პრეზიდენტი

**მეგრული (იბერიული) ბგერა-სიტყვები –
იბრაული ასონიშნების შექმნის საფუძველი**

ცნობილია, რომ მნიშვნელობის მქონე მორფემები, ანუ სიტყვები წარმოადგენენ გარკვეული მიმდევრობით დალაგებულ, მნიშვნელობის არმქონე ფონემების, ანუ ასობგერების ერთობლიობას. ე.ი. სიტყვის შემადგენლობაში არსებული ასობგერები, ცალცალკე, მნიშვნელობის მატარებელი არ არიან, მაგრამ ერთობლიობაში ქმნიან მნიშვნელობის მქონე სიტყვებს. ეს ქვემარტივად ასეა, მაგრამ შეუძლებელია, დამოუკიდებლად აღებული თანხმოვანი ბგერა რომელიმე ერის წარმომადგენელმა წარმოთქვას ირაციონალური, ნახევარხმოვანი **გ (ჰ)** ბგერის თანხლების გარეშე. ამიტომ, როგორც მამანტი ძაძამია აღნიშნავს, საოცრად სადაგია, რომ არახმოვან ბგერას თანხმოვანი ჰქვია. ე.ი. დამოუკიდებლად გამოთქმული თანხმოვანი ბგერები წარმოადგენენ თანხმოვანი ფონემისა და ნახევარხმოვანი **გ (ჰ)** ფონემის ერთობლიობას.

აღნიშნული ქვემარტივების საფუძველზე თანხმოვანი ბგერები, ცალკე, დამოუკიდებლად გამოთქმული, იბერიულ ენაში სრული მნიშვნელობის მქონენი არიან. ამიტომ თანხმოვან ბგერებს, დამოუკიდებლად გამოთქმულს, **ბგერა-სიტყვებს** ვუნოდებთ. მაგრამ ბგერა-სიტყვები ფიგურირებენ დედამიწაზე მხოლოდ ერთადერთ მეგრულ(იბერიულ) ენაში. ყოველ შემთხვევაში, ჩვენ ჯერჯერობით, ვერ მოვიძიეთ ინფორმაცია, რომ რომელიმე სხვა ენაში თითო თანხმოვნით გამოხატული სიტყვები ფიგურირებდეს. ენათმეცნიერების ინსტიტუტში მითხრეს, უდურ ენაში არისო, მაგრამ არ დადასტურდა.

მთელი საოცრება და საინტერესო ისაა, რომ ამ იბერიულ ბგერა-სიტყვებში ასახულია ის ღვთიური თვისებები, რომლებმაც ორფეხა ველური ცხოველი, რომელსაც თავიდან გაბმული ზმუილის გარდა არაფერი შეეძლო, მოაზროვნე არსებად, ადამიანად აქცია. მეორე საოცრება კი ისაა, რომ ეს ბგერა-სიტყვები და ბგერათა ჰარმონიული კომპლექსები (**ბგ, გგ, ღგ,**

ვგ, ზგ და ა.შ., **ტყგ, ჩხგ, ჭყგ, ჯღგ, რტყგ, რჩხგ** და ა.შ.) უზენაესი შემოქმედის ფიზიკურმა გამოვლინებამ – ბუნებამ უკარნახა ორფეხა ველურ ცხოველებს. ველური წინაპრები კი თავიდანვე ჩადებული ღვთიური ნათელით (მოდით, ასე ვუნოდოთ) აღიქვამდა, იმახსოვრებდა, იმეორებდა და საგნებსა და მოვლენებს იმას არქმევდა, რა ბგერასაც და ბგერათა კომპლექსებს ესა თუ ის საგანი ან მოვლენა გამოსცემდა. თვით ამ ბგერა-სიტყვებისა და ბგერათა ჰარმონიული კომპლექსების მნიშვნელობების მიღების საფუძველსაც ბუნება კარნახობდა ორფეხა ველურ ცხოველს და ყველაფერი ეს ასახულია ე.წ. მეგრულ ენაში.მაგ., როცა მყუდრო გარემოში თოვს და თოვლის ფიფქი თავზე და მხრებზე გვეცემა,გავიგონებთ ბგერას **თგ-თგ-თგ** და ა.შ. **თგ//თგ** შემეგრულად ნიშნავს თოვა-ს; ასევე, როცა ხე, ან გრძელი ხის მორი ნაიქცევა, მისი მიწის სწორ ზედაპირზე გართხმისა და განოლის მომენტში გავიგონებთ ბგერას **ჯგგგ**. ამიტომ თავიდან ხეს ეწოდა **ჯგ**, ხოლო **გ** ბგერის გახმოვანების შემდეგ **ჯა** ჰქვია. აღსანიშნავია, რომ ირაციონალურ (ნახევარხმოვან) **გ** ბგერას აქვს მიდრეკილება სრულად გახმოვანებისაკენ და ხმოვანდება ხმოვნებით **ა, ე, ი, ო** და **უ**-თი. მსგავსად აღნიშნულისა, ყველა ბგერა-სიტყვისა და ბგერათა ჰარმონიული კომპლექსების სახელდებანი და მნიშვნელობები მიღებულია ამ ბგერებისა და ბგერათა ჰარმონიული კომპლექსების გამღებ რეალობებზე ხმაბაძვით.

ყველაფერი ეს დამადასტურებელია იმისა, რომ იბერიული ენა ადამიანმინდელი, კაცობრიობის დასაბამისდროინდელი ენაა. გარდა ამისა, არსებობს ბევრი სხვა მტკიცებულება, რომლებიც ადასტურებენ იბერიული ენის პირველადობას, რაც კარგად ჩანს მ. ძაძამიას შრომებში.

მოგეხსენებათ, რომ ასონიშნები წარმოადგენენ ფონემების, ანუ მნიშვნელობის არმქონე ასობგერის აღმნიშვნელ გრაფიკულ გამოსახუ-

ლებას და შეუძლებელია ისინი რაიმე თვისების მატარებლები იყონ. ასევე, მოგეხსენებათ, რომ არსებობენ ამა თუ იმ ენისათვის დამახასიათებელი სპეციფიკური ბგერები, მაგრამ ძირითადი სამეტყველო ბგერები ყველა ენისათვის დედამინაზე ერთია, ხოლო ბგერების აღმნიშვნელი ასონიშნები სხვადასხვა ენისა და დამწერლობისათვის სხვადასხვაა.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, შეიძლება დავასკვნათ, რომ ბუნებისგან ნაკარნახევი ბგერა-სიტყვებისგანაა მიღებული სამეტყველო ბგერები და ამდენად ისინი ღვთიური წარმოშობისაა, ხოლო ამ ბგერების აღმნიშვნელი ასონიშნები, რა თქმა უნდა, ღვთის ნებით, მაგრამ ადამიანის შექმნილია და, გამორიცხულია, რომელიმე დამწერლობა ღვთიური წარმოშობისა იყოს.

აკად. თამაზ გამყრელიძეს თავის ნაშრომში „წერის ანბანური სისტემა და ძველი ქართული დამწერლობა“ განხილული აქვს ორიგინალური დამწერლობანი და აღნიშნავს, რომ როგორც აღმოსავლურ, ისე დასავლურ ცივილიზაციებში ზოგი უძველესი ორიგინალური დამწერლობანი ღვთაებრივი ძალის პროდუქტად არის მიჩნეული, მაგრამ ცივილიზებული სამყაროსათვის დამწერლობის ღვთაებრივი წარმომავლობის შესახებ წარმოდგენები უცხოა და ასეთ წარმოდგენებს „ფანტასტიკურს“ უწოდებენო. არადა, აშკარაა, რომ იბერიულ ბგერა-სიტყვებში ასახული ადამიანური თვისებებისთვის გამოუგონებიათ პირობითი გრაფიკული ნიშნები და იბერიულ ბგერა-სიტყვებში ასახული თვისებების მიხედვით შეუქმნიათ შესაბამისი ბგერის აღმნიშვნელი ასონიშნები. ე.ი. თავიანთი ასონიშნებისათვის მიუნიჭებიათ შესაბამისი იბერიულ ბგერა-სიტყვაში ასახული თვისებები და ასონიშნები „თავიანთი თვისებებით“ აღფავიტური რიგის უკუმიმართულებით, ვითომ, მიდიან შემოქმედთან, წარმოუდგენენ „თავიანთი თვისებების“ უპირატესობას და თითოეული მათგანი თხოულობს მისი თვისებებით შექმნას სამყარო და ეს პროცესი და თვისებები ისეთი სიზუსტითაა ერთმანეთთან დაკავშირებული, ოღონდ თავისებური კაბალისტური ინტერპრეტაციით, რომ ამ პროცესისა და თვისებების სიღრმისეული ანალიზი და გაცნობიერება სულიერი განვითარების გზაზე დააყენებს ადამიანს.

არცერთ სხვა ენაში, გარდა იბერიულისა

(ე.წ. მეგრულისა), მათ შორის ებრაულშიც, არ არის თითო თანხმოვნით გამოხატული სიტყვები (ებრაელები და, საერთოდ, სემიტური ენები დამწერლობაში სონანტებს (ხმოვან) ბგერებს არ ხმარობენ, მათი დამწერლობა კონსონანტურია.

მაშ, საიდან შეეძლოთ ებრაელებს აეღოთ ასონიშნებისათვის მინიჭებული თვისებები, თუ არა იბერიულ ენაში არსებული შესაბამის ბგერა-სიტყვებში ასახული თვისებებიდან?

ებრაულ აღფავიტში ბოლო ასონიშანია ტ(ת), სახელდებით ტავ. პირველი წარდგა (თურმე, კ.ფ.) შემოქმედის წინაშე ასონიშანი ტავ-ი და თქვა: „სამყაროს მპყრობელო! კარგია და შეგეფერება ჩემით შექმნა სამყარო, რადგან მე ვარ შენი ბეჭედი, რომელიც იწოდება ჭეშმარიტებად და თავდება ასონიშნით „ტავ“ .ამიტომ იწოდები შენ თვითონ ჭეშმარიტებად და ამიტომ შეეფერება მეფეს სამყაროს შენება ჩემით და ჩემი თვისებებით“. შემოქმედი პასუხობს: „ლამაზი და პირდაპირი ხარ შენ, მაგრამ შენით ვერ შევქმნი ჩემს მიერ ჩაფიქრებულ სამყაროს, რადგან შენ ენერები შუბლზე ჭეშმარიტად მონამე პირებს, რომლებიც შეასრულებენ თორას ალფ-დან ტავ-ამდე და იმათ შუბლზე, ვინც შენს გამო დაილუპებიან, ანუ სიტყვა „მავეტ“ (სიკვდილი) შენით მთავრდება“. ე.ი. წმინდა მონამენი შენი სიმკაცრის გამო დაილუპებიანო. ტავ-ის „თვისებების“ გამომხატველი აქ მოტანილი არგუმენტები ბევრად სუსტია იბერიულ ბგერა-სიტყვაში ტგ ასახულ არგუმენტებთან შედარებით, რადგან ტ-თი დამთავრებულ სიტყვებში ემეტ (ჭეშმარიტება), მავეტ (სიკვდილი) და პლუტ (განთავისუფლება) ასონიშანი ტ ისევე ვერ განსაზღვრავს ამ სიტყვების მნიშვნელობას, როგორც ამ სიტყვებში შემავალი დანარჩენი ასონიშნები, რამეთუ ამ სიტყვებში შემავალი ნებისმიერი ასონიშნის ამოღება ისევე უკარგავს აღნიშნულ სიტყვებს მნიშვნელობას, როგორც თვით ტ-ს ამოღება. რადგან აღნიშნულ სიტყვებში შემავალი ბგერები და მისი აღმნიშვნელი ასონიშნები თანაბარი მნიშვნელობისაა.

როგორი სურათია იბერიულ ენაში?

იბერიულ ენაში ბგერა-სიტყვას ტგჭაქვს რამდენიმე მნიშვნელობა: 1) ტგჭ// ტოვა-ს; მაგ., „ჭკვერი კოჩიქ ნათელი კვალი დი-ტგ“ (ბრძენ-კაცმა ნათელი კვალი და-ტოვა); 2) ტგჭ// ტევა-ს. მაგ., „ლეხიქ შური გო-ტგ“ (ავადმყოფმა

სული განუ-ტევა); 3) ტგ // შვა-ს. მაგ., „ბალანაქ ჩიტი გოუ-ტგ“ (ბავშვმა ჩიტი გაუ-შვა); 4) ტგ // არჩინა-ს. მაგ., „გიორგიქ მყალე ღურას გინა-ტგ“ (გიორგიმ მეგობარი სიკვდილს გადა-არჩინა); 5) ტგ // ცური.

როგორც ვხედავთ, იბერიულ ენაში ბგერა-სიტყვა ტგ-ს ყველა მნიშვნელობა ტოვა, ტევა, შვა და არჩინა ხილვადი რეალობებია და ოთხივე შემთხვევაში ნივთმტკიცებულებებთან, ანუ აბსოლუტურ ჭეშმარიტებებთან გვაქვს საქმე. ასევე, აღსანიშნავია, რომ ებრაული სიტყვების ემეტ (ჭეშმარიტება), მავეტ (სიკვდილი), და პდუტ (განთავისუფლება) ეტიმოლოგიას ვერ არკვევს ებრაული ენა, რადგან მათ ენაში არ არის თითო თანხმოვნით გამოხატული სიტყვები, ხოლო ეს ებრაული სიტყვები უნდა წარმოადგენდეს სრულყოფილი იბერიული წინადადებების შეკვეცილ ფორმებს: ე, მექ| ტგ| (ე, მემ ტოვა); მაქ| ვგტგ| (მემ ვაება ტოვა); პ|გ| დ(ო) ტგ| (მყო და მშვა), რომლებიც ზემოთ მოტანილი ებრაული სიტყვების სრულ მნიშვნელობას ადასტურებენ.

წარსდგა ასონიშანი შ(შ) სახელდებით შინ შემოქმედის წინაშე და უთხრა: „სამყაროს მყრობელო, მე შემეფერება სამყაროს შექმნა, რადგან ჩემით იწყება შენი სახელი „შადაი“. უბასუხა მას შემოქმედმა: თუმცა შენ კარგი, ლამაზი და მართალი ხარ, მაგრამ რამდენადაც სიტყვა „შექერის“ (სიცრუის) თვისებებმა აგიყვანეს შენ, არ შემიძლია შენი თვისებებით შევქმნა სამყარო, იმიტომ რომ „შექერი“ (სიცრუე) არსებობს მხოლოდ იმის წყალობით, რომ ასონიშნებმა ქოფ-მა და რეშ-მა აგიყვანეს შენ“.

ებრაელი ბრძენის არგუმენტი ისაა, რომ ასონიშან შინ-ის დადებით ძალას განსაზღვრავს შემოქმედის სახელის შადაი ამ ასონიშნით დაწყება, ხოლო მის უარყოფით თვისებას კი ის, რომ ამ ასონიშნით იწყება სიტყვა შექერი (სიცრუე). მაგრამ ეს არგუმენტი ძალზე სუსტია, რადგან ნებისმიერი სხვა ასონიშნის ამოღება იმდენადვე უკარგავს ამ სიტყვებს მნიშვნელობას, როგორც ეს ასონიშან შ-ს ამოღებით ხდება. ხოლო ის მტკიცებულება, რომ ასონიშანი შ შედის შემოქმედის სახელში და იმიტომ ის საზღვრავს სამყაროს და მასზე დასახლებულების არსებობას (იხ. მ. ლაიტმანი, ზოჰარი, გვ. 317), როგორც ასონიშან ტ-ს შემთხვევაში, შეიძლება შევადაროთ დანიშნულ ადგილზე შორეული და გაუკვალავი, შემოვლი-

თი გზით მისვლას, როცა არსებობს მოკლე და პირდაპირი ფართო შარაგზა.

რომელია ეს მოკლე და ფართო შარაგზა?

ბგერა-სიტყვა შგ მე-3 პირის ზმნაა და მეგრულ(იბერიულ) ენაზე ნიშნავს: ახსოვს, ზოგადი ფორმით – ხსოვნას, მახსოვრობას.

აღბათ დამეთანხმებით, რომ სამყაროს და მასზე დასახლებულების არსებობა გამორიცხულია, იბერიულ ბგერა-სიტყვაში შგ ასახული ღვთაებრივ-ადამიანური თვისების მახსოვრობის გარეშე, რადგან ადამიანში არსებულ მახსოვრობის დონეზე დამოკიდებული გონებრივი განათებულობის ხარისხი და, შესაბამისად, მოაზროვნე არსების – ადამიანის და თვით სამყაროს არსებობა. ამავე დროს, ყველა დიდი ბოროტების საფუძველს მახსოვრობა წარმოადგენს. ასევე, საეჭვოა ებრაულმა ენამ გაშიფროს შემოქმედის სახელი შადაი, რადგან მათ ენაში არ არსებობენ ბგერა-სიტყვები. თუ განვიხილავთ შემოქმედის სახელს შადაი იბერიული ენის მონაცემებით, ის მიღებული ჩანს არქაული ხანის ძირისეული ფორმიდან შგ დგგ, სადაც შგმმახსოვრობას ნიშნავს, დგშ// დგშკი დო-ს, ზოგადი ფორმით, დება-ს. თუ ამ ორ სიტყვას დავაკავშირებთ ერთმანეთთან, მივიღებთ: მახსოვრობის მღები. როგორც ვხედავთ, შემოქმედის 70, თუ 72 სახელიდან მახსოვრობის მღები ერთერთი საკმაოდ სადაგი სახელია.

ებრაულ დამწერლობაში ასონიშან პ(פ)-ს პეი ჰქვია, რაც პირს ნიშნავს. შედის ასონიშანი პეი შემოქმედთან და ეუბნება: სამყაროს მყრობელო, კარგია ჩემით შექმნა სამყარო, რამეთუ მე ჩანერილი ვარ სიტყვაში „პდუტ“ (განთავისუფლება), რომელსაც შენ გააკეთებ მომავალში, მაგრამ შემოქმედი პასუხობს: ბრწყინვალე ხარ შენ, მაგრამ შენ ჩანერილი ხარ, ასევე, სიტყვაში „პეშა“ (ცოდვა, დანაშაული) შენიღბულად, გველის მსგავსად, რომელიც იკბინება და თავს მალავს ტანში. ე.ი. საბა ამენონას არგუმენტი ისაა, რომ სიტყვები პდუტ (განთავისუფლება) და პეშა (ცოდვა, დანაშაული) იწყება ასონიშნით პ, თითქოს, მხოლოდ ის განსაზღვრავდეს ამ სიტყვების მნიშვნელობებს, მაგრამ ასონიშანი პ ისევე ვერ განსაზღვრავს აღნიშნული სიტყვების მნიშვნელობებს, როგორც ამ სიტყვებში შემავალი ნებისმიერი დანარჩენი.

როგორი სურათია იბერიულ (ე.წ. მეგრულ) ენაში?

მეგრულ ენაზე ჰგმყო-ს, მქმნა-ს ნიშნავს.

ასევე, ორმაგი პგ-ს პგპგ გახმოვანებული ფორ-
მა პიპუ ბაგეებს ნიშნავს. ე.ი. სანამ გახმოვან-
დებოდა, ბაგეები პგპგ-თი იწოდებოდა.

ალბათ დამეთანხმებით, რომ ბუნების-
გან ნაკარნახევი ბგერა-სიტყვების აღქმისა
და მათზე ხმაბაძვით ბაგეებიდან გამოსულმა
სიტყვებმა აქცია ორფეხა ველური ცხოველი
ადამიანად. ამიტომ ნიშნავს ბგერა-სიტყვა
პგჟმყო-ს, მქმნა-ს. ხოლო იმ ჭეშმარიტების გა-
მო, რომ ჩვენს გარშემო ყველაფერი ღმერთია,
ანუ უზენაესი შემოქმედის ფიზიკური გამოვ-
ლინებაა, ამიტომაც ნათქვამი: **თავდაპირველად
იყო სიტყვა, სიტყვა იყო ღმერთთან და სიტყვა
იყო ღმერთი. ყოველივე მის მიერ შეიქმნა და მის
გარეშე არაფერი შექმნილა, რაც კი შექმნილა.
მასში იყო სიცოცხლე და სიცოცხლე იყო ადა-
მიანთა ნათელი.**

მოგეხსენებათ, ვინც არ აზროვნებს, ისი-
ნი მკვდართ მიეკუთვნებიან. ხოლო ადამიანმა
აზროვნება დაიწყო იმ დროიდან, როცა მან
დაიწყო ბუნებისგან ნაკარნახევი ბგერა-სიტ-
ყვებისა და ბგერათა ჰარმონიული კომპლექსე-
ბის აღქმა და საგნებისა და მოვლენებისათვის
იმ სახელდებების შერქმევა, რასაც საგნები და
მოვლენები გამოსცემდნენ. მანამდე კი ორფეხა
ველური ცხოველების მიერ გაღებული ბგერები
უაზრო გაბმული ზმუილით, ან ცხოველებისათ-
ვის დამახასიათებელი სპეციფიკური ბგერების
მსგავსად, ბუნებრივად თანდაყოლილი **ჰჰჰჰჰჰჰჰჰ** –
ჰჰჰჰჰჰჰჰ მორისდებულით შემოიფარგლებოდა, რო-
მელსაც დღესაც გავიგონებთ მეგრელი ქალე-
ბისგან სამწუხარო ამბავის შეცხადებისას. ე.ი.
ველური ცხოველების მდგომარეობიდან ორფეხა
ველური ცხოველის განთავისუფლება მოხდა
პგპგჟ – პიპუ-ს, ანუ **ბაგეების** საშუალებით და
არა ასობგერა პ-ს, ანუ ფონემა პ-ს აღმნიშვნე-
ლი გრაფიკული გამოსახულებით, რომელსაც
არავითარი მნიშვნელობა არ გააჩნია. ხოლო
ბგერა-სიტყვა **პგ მყო**-ს, **მყო[ფიერებელს]** ნიშ-
ნავს და, სწორედაც, რომ პიპუმ, ბაგეებმა,
პირმა ჰყო ორფეხა ველური ცხოველი ადამიან-
ად. ამასთან, პიპუდან, ანუ ბაგეებიდან მოდის
ყველა ის უბედურებები, რომლებიც სტანჯავს
კაცობრიობას და ხშირად სისხლისღვრისა და
სიკვდილის მიზეზი ხდება.

როგორც ვხედავთ, საბა ამენონას არგუ-
მენტი აქაც, დასახულ მიზნამდე შორეული,
შემოვლითი გზით მისვლას ჰგავს, მაგრამ ებ-
რულ ენას სხვა საშუალება არ გააჩნია.

წარსდგა შემოქმედის წინაშე ასონიშანი
ს(ბ) სახელდებით **სამეხ**-ი და თქვა: „**სამყაროს
შემქმნელო, კარგია ჩემი თვისებებით შექმნა
სამყარო, რადგანაც ჩემშია სმიხა(მხარდაჭერა)
დაცემადებისათვის, როგორც ნათქვამია: „მხარს
უჭერს (სამეხ) შემოქმედი ყველა დაცემადებს“.**
უპასუხა მას შემოქმედმა: „**ამიტომ ხარ აუცი-
ლებელი შენ შენს ადგილზე და არ გახვიდე იქი-
დან. მაგრამ თუ გადაინევი ადგილიდან, დაცემა-
დები დაკარგავენ საყრდენს, რამდენადაც ისინი
შენს თვისებებს ეყრდნობიან“.** ამის გაგონება და
ასონიშანი სამეხი გაშორდა იქაურობას.

საბა ამენონას აზრით, ასონიშან სამეხ-ში
„ღვთისგან ჩადებული(?) მხარდაჭერის თვისე-
ბას განსაზღვრავს სიტყვის **სმიხა** (მხარდაჭე-
რა) ასონიშან **ს**-თი დანყება, მაგრამ, როგორც
ყველა ზემოგანხილულ შემთხვევაში, ვერც აქ
განსაზღვრავს ასონიშანი **ს** მხარდაჭერის მნიშ-
ვნელობას. ხოლო იბერიულ ენაზე ის ასე იმიფ-
რება: **სმიხა – სგ მიჰხი** (შეება, მე, შობა//შეება
მესთვის შობილი). მაგრამ იმის დასამტკიცებ-
ლად, რომ ასონიშანი **ს**, როგორც ყველა და-
ნარჩენი ასონიშანი ღმერთმა მზამზარეული და
აქ აღნიშნული თვისებებით აღჭურვილი უბოძა
ებრელ ხალხს, ადამიანის ტვინის ზომბირების
მცდელობას და შემოვლითი შორეული გზით
მიზნამდე მისვლას უფრო გავს, როცა იბერი-
ულ ენაზე, პირდაპირ, ერთ ბგერა-სიტყვაში **სგ**
ასახულია ადამიანში ხანდახან გამოვლინებადი
შეება-ნეტარების მნიშვნელობა.

მოგეხსენებათ, ფიზიოლოგიური მოთ-
ხოვნები ჩვეულებრივი მოვლენაა ცოცხალი
არსებებისათვის, მაგრამ ამ მოთხოვნების
დასაკმაყოფილებლად დრო და პირობებია
საჭირო. ამ მოთხოვნათა დაკმაყოფილება
ნებისმიერ დროს და პირობებში, უხერხული
რომც არ იყოს, შეუძლებელიცაა და, ხშირად,
საკმაოდ ხანგრძლივი დროით თავშეკავებას
მოითხოვს, რომლის შემდეგ, მაგ., შარდისგან
განტვირთვა შეებას და სიმსუბუქეს, ზოგჯერ
სიამოვნებასა და ნეტარებას ჰგვრის ადამიანს.
ამ ფიზიოლოგიური მოვლენის დროს გვესმის
გაბმული ბგერათა კომპლექსი **სსსსსგ**. ამი-
ტომ მიიღო იბერიულ ენაზე ბგერა-სიტყვამ
სგჟმე-3 პირის ზმნის – შარდას მნიშვნელობა,
რომლის დროსაც მიღებული განტვირთვისა და
ნეტარების გრძნობის გამომხატველი მნიშვნე-
ლობა შემდგომ, აისახა ბევრ სხვა ადამიანურ
ქმედებებში. მაგ., როცა დავისახავთ მიზ-

ნად, შესაძლოა, ძალზე მძიმე, მაგრამ დიდად სასარგებლო სამუშაოს შესრულებას და, როცა ვუახლოვდებით მიზანს, ქრება დაღლილობა და გვეუფლება სიამოვნების განცდა; ხოლო როცა ვაღწევთ კულმინაციის მომენტს, ნეტარებაში ვიძირებით. და ამ განცდის გამოხატულება მეტყველებაში უნდა ასახულიყო ძირისეული ფორმით სგ ხგ, სადაც სგ ნიშნავს შვებას, ხგ კი შობას, ერთობლიობაში – შვების შობას, მაგრამ ამ ფორმაში ოპტიმის შეკვეცით მივიღეთ სხ კომპლექსი, რომელიც შემდგომ საფუძვლად დაედო შემდეგი სიტყვების შექმნას: ა) მეგრულში – ირ-სხგჟ(იხსნა), მიო-რ-სხგ (მია-ბა); ბ) ქართულში – სხ-და, [ფრთა] შეი-სხ-ა და ა.შ. მაგრამ ეს არაა ბუნებრივი ჰარმონიული კომპლექსი და ამიტომ გვაქვს შებრუნებული ფორმაც ხს(შობა შვებისა), რაც იგივე მნიშვნელობისაა და ასახულია სიტყვებში: [საინტერესო წარსულის] გა-ხს-ენება, [რაიმე საიდუმლოს] გა-ხს-ნა, [უმწეო მდგომარეობაში ჩავარდნილის] ხს-ნა და ა.შ.

შვება-სიამოვნება-ნეტარების განცდის თვისება რომ არ ჰქონოდა ადამიანს, ის სიცოცხლეს არ ისურვებდა, მაგრამ შვება-ნეტარების განცდა იმდენად ძლიერი და დიდი მხარდაჭერაა ადამიანისათვის, ის ხანგრძლივ ტანჯვას იტანს ამ განცდის მიღების მოიმიდე.

იბერიული ენის ბგერა-სიტყვაში სგჟასახული, სწორედ, ეს ჭეშმარიტება აიტაცა ებრაელმა ბრძენმა საბა ამენონამ და ებრაული ასონიშანი შ(ს) ამ თვისებით შექმნა.

წარდგნენ ასონიშნები დ(ღ) დალუტი და გ(გ) გიმელი შემოქმედის წინაშე, მაგრამ მაშინათვე უპასუხა შემოქმედმა: საკმარისია, რომ თქვენ ერთად ხართ, სანამ არ გამქრალან ღარიბები დედამიწიდან, რომელთაც გულმონყალება უნდა უყოთ. დალუტი ხომ იწოდება სიტყვიდან „დალუტი“, (მათხოვარი), ხოლო გიმელი, წარმომდგარი სიტყვიდან გომელეტი (გულმონყალება) უკეთებს მას გულმონყალებას.

რის საფუძველზე ნიშნავს დალუტი მათხოვარს, როცა ამ სიტყვაში, უფრო სწორად, წინადადებაში (დგ ლგ ტგ) შემავალი ვერცერთი ბგერა-სიტყვის მნიშვნელობა ებრაულმა ენამ არ იცის? ან რის საფუძველზე მიიღო სიტყვამ გომელეტი გულმონყალების მნიშვნელობა, როცა, ისევე, როგორც დალუტის შემთხვევაში, ვერც ებრაულში და ვერცერთ სხვა ენაში დედამიწაზე, ბგერები და, მით უმეტეს, მათი

აღმნიშვნელი ასონიშნები მნიშვნელობის მატარებელნი არ არიან?

საქმე იმაშია, რომ ძვ.წ.აღ. მე-ნ საუკუნიდან იბერიაში მცხოვრებმა ებრაელებმა ბრწყინვალედ იცოდნენ იბერიული (ე.წ. მეგრული) ენა და იცოდნენ. რომ დალუტი გახმოვანებული ფორმაა იბერიული ძირისეული წინადადებისა დგ ლგ ტგ, სადაც დგ ნიშნავს დებას, ლგჟ- ვარდნას, ტგჟი შვას. ე.ი. თანამედროვე იბერიულ ენაზე – ქართულზე დგ ლგტგჟნიშნავს დებად ვარდნილი შვა. ცხადია, დებად ვარდნილის, ანუ უმოქმედოდ დაცემულის შობა, უფრო სწორად, უმოქმედოდ დაცემისთვის შობილი მათხოვრობისთვის არის განწირული.

მეგრულში იტყვიან: „ღორონთიში ნოხოლე ვალი გინი-გგ“ (ღვთის წინაშე ვალი გადაი-ხა-და), ან კიდევ, „მარდი გინა-გგ“ (მადლი მია-გო). ამ მეგრული წინადადებიდან ჩანს, რომ ბგერა-სიტყვა გგ ნიშნავს ხადა-ს და გო-ს. გადახ-და და მიგება, ანუ გაცემა გულმონყალებაა, წმინდა ღვთიური თვისებაა, რითაც ადამიანი ღმერთს ემსგავსება.

გომელეტი გახმოვანებული ფორმაა ძირისეული წინადადებისა გგჟმგჟლგჟტგ. ბგერა-სიტყვა გგ აქ, როგორც ვნახეთ, გაცემას ნიშნავს, მგჟ- მეს, ლგ – ვარდნას, ტგჟ – შვას. ე.ი. გგ მგ ლგ ტგჟნიშნავს: ვარდნილად შობილზე გაცემა მესგან. ვფიქრობთ, გულმონყალება, ებრაულად (?) გომელეტი, მეტი სხვა არაფერია.

შევიდა ასონიშანი ბ(ב) ბეტი-ი შემოქმედთან და უთხრა: სამყაროს შემქმნელო, კარგია ჩემით შექმნა სამყარო, რამეთუ ჩემით გადიდებენ შენ უმაღლესნიც და უმდაბლესნიც. „ბეტი“-ი ხომ ბრახაა (კურთხევაა). უპასუხა მას შემოქმედმა: დიას, მე შენით შექმნი სამყაროს, და შენ იქნები სამყაროს დასაწყისი.

ებრაულ ენას და ებრაული ასონიშნების შემქმნელს სხვა არავითარი მტკიცებულება არ გააჩნია ასონიშან ბეტიით შექმნას სამყარო, გარდა იმისა, რომ ამ ასონიშნით იწყება სიტყვა ბრახა (კურთხევა).

როგორი სურათია იბერიულ (ე.წ. მეგრულ) ენაში?

ე.წ. მეგრულში იტყვიან: „ჩხოუ ჯას მიკო-ბგ“ (ძროხა ხეზე მი-ბმულია), ან „გუდა ჯას მუკო-ბგ“ (გუდა ხეზე ჰ-კიდა), ან კიდევ, „ჩიტქი ჯას კურჩით ქიმკი-ბგ“ (ჩიტი ხეზე ფეხით ჩამო-ეკიდა). როგორც ვხედავთ, მე-3 პირის ზმნებში: ბმულია, კიდა, ეკიდა განხორცი-

ელეზულია ბმა, კავშირი, რაც ბგერა-სიტყვა ბგ-შია ასახული.

რა მნიშვნელობით ჩაისახა ებრაული(?) სიტყვა ბრახა?)

ამ სიტყვის ძირისეული ფორმა **ბგ რგ ხგ** უნდა ყოფილიყო, სადაც **ბგ**ნიშნავს **ბმას, კავშირს, რგმ// რე – არის, ხგ**, კიდევ, შვა-ს. მაგ., იტყვიან: „**თხაქ ქაცარი ფინახარც ქინა-ხგ**“ (თხამ თიკანი შიგ ფარეხში შვა). ე.ი. **ბრახა // ბგ რგ ხგ** ნიშნავს: **კავშირით არის შობილი**. და, მართლაც, სამყარო პლანეტებს და გალაქტიკებს შორის მუდმივი კავშირით, მიზიდულობისა და მათი ორბიტის გარშემო მარადიული ბრუნვისას წარმოშობილ ცენტრიდანულ ძალთა წონასწორობითაა შობილი, ანუ განხორციელებული და სამყაროს არსებობის ეს უნიკალური საფუძველი იბერიულ ბგერა-სიტყვა **ბგ-შია** ასახული.

ზოჰარის შემსწავლელი კაბალისტი პროფ. მიხაილ ლაიტმანი წერს, რომ ასონიშნებს **ა(ח) ალეფს** და ებრაულ ალფავიტში მე-16 ასონიშანი **(ט) აინს** არა აქვთ დამოუკიდებელი ბგერითი მნიშვნელობა, არამედ გამოითქმება მათი თანმხლები ხმიანობა (იხ. მ. ლაიტმანი, ზოჰარი, გვ. 298), ე.ი. რომელიღაც სხვა ბგერაზე დართვის შემთხვევაში გამოითქმება.

იქვე ვკითხულობთ: „იდგა ასონიშანი ალეფი და არ შედიოდა შემოქმედთან“. უთხრა მას შემოქმედმა: **შენ რატომ არ შემოდიხარ ჩემთან, როგორც ყველა დანარჩენი? უპასუხა მას: იმიტომ, რომ დავინახე ყველა დანარჩენი ასონიშნები გამოვიდნენ შენგან სასურველი პასუხის გარეშე და, ამასთან, დავინახე როგორ მიეცი ეს დიდი საჩუქარი ასონიშან „ბეტ“-ს. ხოლო სამყაროს მეფეს ხომ არ შეუძლია უკან დაიბრუნოს თავისი საჩუქარი და სხვას გადასცეს! უპასუხა მას შემოქმედმა: თუმცა მე ბეტ-ით შევქმნი სამყაროს, მაგრამ შენ დადგები ყველა ასონიშნის, (ანუ თვისებების, ძალების, სურვილების) სათავეში და არ იქნება ჩემთან ერთიანობა შენს გარეშე, ყოველთვის შენგან დაიწყება ყველაფრის ანგარიში და ამ სამყაროს ყველა საქმიანობა, ხოლო ყველას ერთიანობა მხოლოდ შენშია. ე.ი. შემოქმედმა უთხრა ასონიშან ალეფს, ძირითადი ბგერის თანმხლებ ასობგერას, რომელსაც არა აქვს საკუთარი, დამოუკიდებელი ბგერადობა, არამედ წარმოითქმება იმ ძირითადის წარმოთქმის შემთხვევაში: **არ იქნება ჩემთან ერთიანობა შენს გარეშე**.**

მაშ, რომელია ის ძირითადი ბგერა, მხოლოდ რომლის წარმოთქმის შემთხვევაში წარმოითქმება ასობგერა ა და, რომლის გარეშე შეუძლებელია ერთიანობა ღმერთსა და იმ თვისებებს შორის, რომელთაგან ერთერთი მათგანის გარეშე ვერ შეიქმნებოდა სამყარო?

უეჭველია, საბა ამენონამ ბრწყინვალედ იცოდა იმ ძირითადი ბგერის არსი, მაგრამ ეს რომ გაეცხადებინა, ყველაფერს ფარდა აებდებოდა და ამიტომ დამალა.

აქ უნდა აღვნიშნოთ, რომ ე.წ. მეგრულში პირველი პირის ნაცვალსახელი – **მა**, ხშირად თავმოკვეცილი ფორმით გამოითქმება. მაგ., იტყვიან: „**ა-შო ქომური**“ (აქეთ მომეცი). „**აშო ქომური**“ ქართულად ითარგმნება „**აქეთ მომეცი**“, მაგრამ ქართულ **აქეთ**-ს უფრო ზუსტად შეესატყვისება იბერიული **ათაურე (აქეთ)**. **აქეთ (ათაურე)**, შეიძლება იყოს ჩემს მხარეს, მაგრამ ჩემგან მარჯვნივ ან მარცხნივ, ხოლო **ა-შო**, პირდაპირ მიუთითებს **მა(მე)**-სთვის და ეს შესტითაც, ხელის მკერდის ცენტრში მიდებით, ნათლად ჩანს. ე.ი. სიტყვა **ა-შო**, იგივე **მა-შო**, ზედმინევენითი თარგმანით ნიშნავს **ა-სთვის**, ანუ **მა(მე)**-სთვის.

მაშ, ვინ ყოფილა ის უმთავრესი, რომლის გარეშე შეუძლებელია ყველა ღვთიურ თვისებათა თავმოყრა და შემოქმედთან ერთიანობა? ცხადია, ესაა **მა** (ქართულად, მე), **სამყაროს გვირგვინი – ადამიანი**, რომლის გარეშე ამ უსაზღვრო სამყაროს და, თვით, უზენაესის არსებობას არავითარი აზრი არ ექნებოდა, რადგან, მის გარეშე, ვერავინ გააცნობიერებდა სამყაროს და შემოქმედის არსებობას.

კაბალისტების ცნობით, თორა და სხვა წმინდა წერილები დაწერილია უზენაესი შემოქმედის არსის შესაცნობად. მასში აღწერილია უზენაესი შემოქმედის არსში წვდომის გზები და მეთოდები.

საბა ამენონა გადმოგვცემს, რომ ეს ინფორმაცია კაბალისტებს, ე.ი. ყველაფრით ამალღებულებს სულიერ სამყაროში და ამიტომ შემოქმედთან უშუალო კავშირის მქონეთ, დაპყავთ ჩვენამდის ოთხი ენით:

1. ენა **თანახა (თ – თორა, ხუთნიგნეული, ნ – ნევიმ, წინასწარმეტყველები, ხ – კტუვიმი – წმინდა წერილები)**. ამ ენითაა დაწერილი მთელი **თორა** (ე.ი. ენა „**თანახა**“ ებრაელი კაბალისტების გადმოცემით არის

თორას, წინასწარმეტყველებებისა და წმინდა წერილების დამწერი ენა, რომელიც უხსოვარი დროიდან არსებობდა, რაშიც აბსოლუტურად ვეთანხმებით, რადგან ბიბლიურ „დაბადებაში“ აღმოვაჩინე 21 არგუმენტი, რომლებიც ადასტურებენ, რომ „დაბადება“ დაწერილია იბერიულ ენაზე.

2. აღსრულების ენა (აღსრულებანი წესდება-კანონებისა).

3. თქმულებათა ენა.

4. კაბალის ენა.

ყველა ენა გვეუბნება ერთზე – შემოქმედის შეცნობის გზაზე (მეთოდზე კ. ფ.) ჩვენგან, რომლებიც ვცხოვრობთ ამ სამყაროში, რადგან ჩვენ მხოლოდ ამისთვის ვართ შექმნილი და შემოქმედის ჩანაფიქრით მხოლოდ ამისთვის უნდა გამოვიყენოთ მთელი ჩვენი გონებრივი, ფიზიკური და სულიერი შესაძლებლობანი. და თუ მხოლოდ ამისთვის განვანჯობთ ჩვენს მისწრაფებას, ბუნებრივია, მხოლოდ ამისთვის გამოვიყენებთ ჩვენს საურთიერთობო ენას. რადგან ყველაფერი, რაც მოცემულია ჩვენთვის, მოცემულია მხოლოდ ჩვენი ამოცანების ამ სამყაროში აღსრულებისათვის, შემოქმედის წვდომა – შეგრძნებისათვის ჩვენს სიცოცხლეში.

ამიტომ პირველი ენა, ათვისებული ხალხით, იყო „ივრითი“. მაგრამ დანიშნულებისგან დაშორების გამო, ხალხმა შეიძინა დამატებითი ენები და მსოფლიოს ყველა დანარჩენ ენებში არის შინაგანი მიზანი, მაგრამ, რადგანაც მათი ალფავიტები არაა გახსნილი კაბალისტებისაგან, ჩვენ ვსწავლობთ სულიერ ძალებს, გამოსახულს ივრითული ალფავიტით, რომლებიც წყაროა ყველა დანარჩენისათვის“ (იქვე, გვ.293).

თუ კაბალისტები ივრითში გულისხმობენ კაცობრიობის პირველად ენას – იბერიულს, რომლისგან ნაწარმოები ჩანს ტერმინი ივრითი (→ იბრითი → იბერიითი), შეუძლებელია, მთლიანად ამ ვრცელ ციტატაში ჩამოყალიბებულ აზრს არ დაეთანხმოს ობიექტური მკითხველი და პატივი არ მიაგოს ებრაელ ბრძენთ, მაგრამ, თუ ებრაული ენა მიაჩნიათ პირველად ენად, მაშინ ებრაელ ბრძენთათვის შეუფერებელი შეცდომა აქვთ დაშვებული, რადგან, ჯერ ერთი, ტერმინის **ივრითი** ებრაული ეტიმოლოგია უცნობია; მეორეც, **წიგნი შესაქმისა**-ში, რომელიც აბრაამის დაწერილად არის მიჩნეული, წერია აბრაამ იბრი (→ იბერი); მესამეც,

პირველადი ენის მონაცემები, რომლებიც იბერიულ ენას აქვს შემონახული, ნებისმიერი სხვა ენისათვის და, მათ შორის, ებრაული ენისათვის წარმოუდგენელია; მეოთხეც, ებრაულ ენაში სულ 22 ასონიშანია. მათ შორის, ზოგიერთი მათგანი, სხვადასხვა სიტყვაში სხვადასხვანაირად იკითხება, რაც დაუხვეწელი ენის შთაბეჭდილებას ტოვებს; მეხუთეც, 36 ბგერისა და მათი აღმნიშვნელი იმდენივე ასონიშნის მფლობელი ენისა და 22 ასონიშნის მფლობელი ენის გამომსახველობითი უნარის ურთიერთშედარება, უბრალოდ, უხერხულია; მეექვსეც, ებრაული ასონიშნები შექმნილია შესაბამის იბერიულ ბგერა-სიტყვაში ასახული თვისებების მიხედვით; მეშვიდეც, იბერიული ენის 36 ასობგერიდან, 30 ბგერა-სიტყვაში (6 ბგერა ხმოვანია და მნიშვნელობის მატარებელი არ არიან) ასახულია ღვთისგან მომადლებული ყველა ის თვისება, რომლებმაც ორფეხა ველური ცხოველი ადამიანად აქცია; მერვეც, ებრაული ასონიშნები ღვთაებრივი წარმოშობისაა და მზამზარეული მიეცა ებრაელ ხალხს ღმრთისაგან, რომელშიც, თითქოსდა, ასახული იყო ადამიანური თვისებები, სურვილები და აზრები და, რომელიც შემდგომ ამოხსნეს ებრაელმა ბრძენებმა, – დაუჯერებელია, რადგან გრაფიკა შექმნილია და იქმნება ადამიანის მიერ ცნობილი (არსებული) მონაცემებისა და მნიშვნელობების მიხედვით და არა პირიქით.

მოგვყავს შემდეგი ციტატა: „**არის განსხვავება ენისა ალფავიტისაგან, როგორც ჩვენს სამყაროში არის ხალხი მფლობელი სამეტყველო ენისა, მაგრამ უცოდინარნი წერაკითხვისა (წერა-კითხვის უცოდინარში, ალბათ, მეგრელებად წოდებულ იბერებს გულისხმობენ, რადგან ისინი მოწმენი არიან, როგორ დაკარგეს იბერებმა სახელმწიფოებრიობა და იბერიულმა ენამ სახელმწიფო ენის სტატუსი, როგორ აუკრძალეს მწერლობა და დაავიწყეს უზენაესთან მეკავშირეობა, კ.ფ.). ყველაზე უძველესი სამეტყველო ენაა – ენა თანახა, აღმავალი ადამისკენ. მისგან წარმოიშვა აღმასრულებელი ენა, შემდეგ თქმულებათა ენა. ყველა ეს ენები ერთად და თითოეული ცალცალკე გამოიყენება ჩვენს რელიგიოზურ ლიტერატურაში“ (იქვე, გვ. 293). როგორც ვხედავთ, ებრაელი ბრძენი პირდაპირ არ უთითებს რომელია ენა **თანახა**, ებრაულად **שנה (თნხ)** იბერიული, თუ ებრაული.**

ჩვენი აზრით, ტერმინი **თანახა** გახმოვანებული ფორმაა ადამყამინდელი ძირისეული წინადადებისა **თგზნგზგ**, სადაც **თგ** ნიშნავს **ნათელს, ნგ – წყალს, წყაროს სიცოცხლისა**, მეტაფორულად, **ღმერთ შემოქმედს, ხგზ– შობას. ე.ი. თგ ნგ ხგ // თანახა** იგივეა, რაც **[პირველადი] ღვთიური ნათელით შობილი ენა**.

ცოცხალია თუ არა ეს ენა და თუ ცოცხალია, რომელია კაცობრიობის ყველა ენათა დედა – თანახა? ყველა მეცნიერული მონაცემებით: დედამინაზე არსებული ოთხივე ტიპის ენობრივი მონაცემებით; სამეტყველო ბგერების წარმოშობის მექანიზმებით; თავდაპირველი ძირისეული ფორმების წარმოშობისა და მნიშვნელობების მიღების მექანიზმის ფლობით; კაცობრიობის პირველი დამწერლობების, ჩვენი მხედრულისა და ასომთავრულის წარმოშობისა და შექმნის საიდუმლოებების ამავე დამწერლობებში არსებობით; ბიბლიური დაბადების შემქმნელი ენის რომელადობის დამადასტურებელი 21 არგუმენტით; ბგერა-სიტყვების მნიშვნელობებში ასახული თვისებებით და სხვა მრავალი მაჩვენებლებით ეს ის ენაა, რა ენაზეც ადამი მეტყველებდა და შეინარჩუნა იმ ხალხმა, რომელსაც 523 წლამდე **იბერი**, ხოლო დღეს **მეგრელი** ჰქვია (**თგზგ რგ[®] თიბერი[®] იბერი[®] იგერი[®] ეგერი[®] ეგრი[®] მეგრი[®] მეგრელი**) და მავანთა სურვილით მისი ენა უმწერლობო ენადაა ცნობილი. ე.ი. ენა **თანახა – ნათელით ღვთისა შობილი** ენა შეინარჩუნა (უზენაეს) ნათელთან კავშირის მქონე, **თგზგ რგ, ანუ უზენაეს ნათელთან მოკავშირედ ყოფიერმა** ხალხმა და ერთადერთს მას ძალუძს დედამინაზე ეტიმოლოგიის დადგენა იმ ადამყამინდელ სიტყვათა, რომლებიც შეინარჩუნეს ერებმა და ენებმა, როცა ეს ერები და ენები ასეთის შესაძლებლობას მოკლებულია.

ებრაელმა ბრძენმა საბა ამენონამ ებრაული ასონიშნები შექმნა შესაბამის იბერიულ ბგერა-სიტყვებში ასახული თვისებების მიხედვით, ხოლო, რადგანაც ეს სიტყვები ნაკარნახევია ბუნებისაგან, ღვთისაგან, მათ თავიანთი ასონიშნების ერთობლიობას უწოდეს **წმინდა დამწერლობა**, ებრაულ ენას **წმინდა ენა**, ხოლო ხალხს **ღვთის რჩეული**, ანუ **წმინდა ერი**. მაგრამ ერი, რომელმაც ღმერთი ჯვარს აცვა, არ შეიძლება წმინდა იყოს, თუმცა, განწმენდვა შეუძლია.

შეიძლება ჩემს ზემოგანხილულ გამოკვლევაში ებრაელ ბრძენთა კრიტიკა ჩანდეს, მაგრამ მინდა ხაზგასმით აღვნიშნო, რომ დაუფასებელია ებრაელი ბრძენების მიერ განეული უდიდესი სამსახური, რომელიც მათ იბერიულ ბგერა-სიტყვებში ასახული თვისებების დაფიქსირებით გაგვიკეთეს. რომ არა ებრაელი ბრძენები, შეიძლებოდა, ამ ბგერა-სიტყვებში ასახული ღვთიური თვისებები, რომლებიც ადამურ-იაფეტურ-იბერიული მოდგმის ერის ეროვნულ ენერგიას და მის სასიცოცხლო ძალას განაპირობებდა, სამარადისოდ გამქრალიყო, როცა თვით იბერთა მოდგმამ ნაცარი მიაყარა და დაივიწყა ეს უდიდესი ღვთიური საგანძური. ამიტომ ძალიან მინდა პირველადი ფორმით აღდგეს ჩვენს სალიტერატურო ენაში იბერიული ბგერა-სიტყვები, რომლებიც ეროვნული ენერგიის წყაროდ წარმოიშობებოდა.

სამწუხაროდ, ქართველ მეცნიერებს შორის არიან პიროვნებები, რომლებიც მეგრული ენის ფენომენის წარმოჩენას, სეპარატიზმად გვითვლიან, მაგრამ იმედია, საზოგადოების მოწინავე ნაწილი გააცნობიერებს ღვთისგან ბოძებულ ამ უდიდესი საგანძურის მნიშვნელობას და ქართველი ერი მყარად დაიკავებს ღირსეულ ადგილს კაცობრიობის განვითარების ისტორიაში. არადა, არარსებული სეპარატიზმის მეგრელებზე დაბრალებით, ღმრთისგან ნაკარნახევი და მასთან დამაკავშირებელი ბგერა-სიტყვების მნიშვნელობების უგულვებელყოფა-უარყოფით და მათი სხვისთვის გადალოცვით, ანუ ღვთიური ძალის მომცემი ეროვნული ენერგიის არაფრად ჩაგდება, ისტორიული სინამდვილისათვის ნაცრის მიყრითა და გაყალბებით, ამ გაქანებული მასონური გლობალიზაციის ხანაში, ისედაც ყოფნა-არყოფნის ზღვრამდე დაცემული ქართველი ერი, ღმერთმა ნუ ქნას, მაგრამ, მალე აღმოჩნდება ისტორიის სასაფლაოზე.

დაბოლოს, ბოდიშს ვუხდი პატ. მკითხველს თემიდან მცირეოდენი გადახვევისა და ასე დასრულებისთვის. უნდა აღვნიშნა, რომ ზემოთ განხილულ კვლევაში არაფერია თქმული, ჰქონდათ თუ არა იბერებს დამწერლობა იმ უძველეს ხანაში, როცა სემიტები ე.წ. კვადრატულ დამწერლობას ქმნიდნენ? ამ კითხვაზე პასუხს იძლევა ბიბლიური „დაბადება“.

მოსაზრება „ზაზისისა“ და „აი-ას“ საერო-სამეცნიერო აკადემიების წევრის, ბატონ კუკური ფიფიას ნაშრომზე „მეგრული (იბერიული) გზა-სიტყვები ებრაული ასონიშნების შექმნის საფუძველი“

უნდა ითქვას, რომ ნაშრომის ავტორს, ბატონ კუკური ფიფიას მნიშვნელოვანი ძალისხმევა მიუძღვრება იმის წარმოსაჩენად, რაც წერილის სათაურში აქვს გამოტანილი.

ავტორი ვარაუდობს, უფრო სწორად, სრულიად დარწმუნებულია, რომ „იბერიულ ბგერა-სიტყვებში ასახულია ის ღვთიური თვისებები, რომლებმაც ორფეხა ველური ცხოველი, რომელსაც თავიდან გაბმული ზმუილის გარდა არაფერი შეეძლო, მოაზროვნე არსებად, ადამიანად აქცია“ და

„...რომელია კაცობრიობის ყველა ენათა დედა-თანახა? ყველა მეცნიერული მონაცემებით... ეს ის ენაა, რა ენაზეც ადამი მეტყველებდა და შეინარჩუნა იმ ხალხმა, რომელსაც 523 წლამდე **იბერი**, ხოლო დღეს **მეგრული** ჰქვია (თგ ბგ რგ * თიბერი * იბერი * იგერი * ეგერი * ეგრი * მეგრი * მეგრელი) და მავანთა სურვილით მისი ენა უმწერლობო ენადაა ცნობილი. ე.ი. ენა თანახა – ნათელით ღვთისა შობილი ენა შეინარჩუნა (უზენაეს) ნათელთან კავშირის მქონე, თგ ბგ რგ, **ანუ უზენაეს ნათელთან მოკავშირედ ყოფიერმა** ხალხმა და ერთადერთს მას ძალუძს დედამინაზე ეტიმოლოგიის დადგენა იმ ადამიანინდელ სიტყვათა, რომლებიც შეინარჩუნეს ერებმა და ენებმა, როცა ეს ერები და ენები ასეთის შესაძლებლობას მოკლებულია“.

აქ არსებითად ყველაფერია ნათქვამი, რისი თქმაც ავტორს სურდა.

თავი დავანებით ფონეტიკურად გაუგებარ გარდაქმნებსაც და უხერხულ აქცენტებსაც და ვიკითხოთ – რა არის ეს სასწაულებრივი „ენა-თანახა“?

ეს ყოფილა ებრაული კაბალისტების მიერ დასახელებული „ყველაზე უძველესი სამეტყველო ენა – აღმავალი ადამისკენ“ და, რაც მთავარია, ეს სიტყვა თურმე იშიფრება მხოლოდ მეგრულსათვის ნიშანდობლივი ბგერა-სიტყვებით: **თგ ნგ ხგ** 'ნათელი' – „წყალი“ – „შობა“ (ანუ: ღვთიური ნათელით შობილი ენა)! (ასე დამახინჯებულად თუ წარმოუდგენ მკითხველს ავტორის აზრს, მისი შეცდომაში შეყვანას რა

უნდა. ბგერა-სიტყვა **ნგ** მე განმარტებული მაქვს, რომ პირდაპირი მნიშვნელობით წყალია, მაგრამ წყალი ხომ სიცოცხლის წყაროა, ხოლო უპირველესი სიცოცხლის წყარო ღმერთი – შემოქმედი. ამიტომ თანხმობენური მეტყველების ხანაში ღმერთი, მეტაფორულად, ბგერა-სიტყვით **ნგ** გამოიხატებოდა, მაგრამ პატივცემული ოპონენტი ამ ჭეშმარიტებას გვერდით უვლის და ებრაელი კაბალისტების ბრმა მიმდევრად გამოვყავარ. – კ.ფ.).

დიახ, წერილის ავტორი ებრაელი კაბალისტების (რომელთაც „ებრაელ ბრძენებს“ უწოდებს) „მემკვიდრეობას“ მისდევს და თავისებურად ავითარებს მათს ფანტაზიას.

ეს „ებრაელი ბრძენები“ დიდი ხნის წინ შევიდნენ კაბალისტისტიკის ლაბირინთებში და უკან აღარ დაბრუნებულან – თავის საიდუმლოებებიანად!.. არა გვგონია, რაიმეს მომცემი იყოს მათს კვალზე დადგომა, თუმცა თავისუფალ სამყაროში ვერც ვინმეს დავუშლით ამას.

რაც მთავარია, კლასიკური ენათმეცნიერება არასოდეს დამყარებია კაბალისტთა „მონაპოვრებს“ და ამგვარ ცდებს მხოლოდ ირონიით უყურებდა.

სწორედ კლასიკური მეცნიერების პოზიციიდან არის შეუძლებელი, ოპონირება გაუწიოთ ავტორს, რომელიც არ ხელმძღვანელობს ამ მეცნიერების მეთოდებით.

მაგრამ რადგან ავტორის დაჟინებული სურვილია, აკადემიურმა მეცნიერებამ შეაფასოს მისი მიგნება, იძულებული ვართ რამდენიმე პრინციპული ხასიათის შენიშვნა გამოვთქვათ, კერძოდ, ვაჩვენოთ ის არასწორი დებულებები, რომელსაც ეს „თეორია“ ეყრდნობა და ავითარებს.

1. გაუგებარია იბერიულისა და მეგრულის იგივეობის მიღება, როგორც ფაქტისა, მით უფრო, მათი ერთმანეთისგან გამოყვანა.

2. ლინგვისტური თვალსაზრისით მიუღებელია ე.წ. ბგერა-სიტყვებზე ლაპარაკი, როგორც ენათა წარმოშობის პირველსაწყისისა და არა გვგონია მშვენიერ მეგრულ ენას რაიმეს მატებდეს იმის აღნიშვნა, რომ „თვით ამ ბგერა-სიტყვებისა და ბგერათა ჰარმონიული კომპლექსების მნიშვნელობების მიღების საფუძვლებსაც ბუნება კარნახობდა **ორფეხა ველურ ცხოველს** და ყველაფერი ეს ასახულია **ე.წ. მეგრულ ენაში**“ (რატომ არის „ე.წ.“?). ნუთუ მეგრული უცვალებელი დარჩენილა ათასწლე-

ულების განმავლობაში?!

3. სამწუხაროდ თუ საბედნიეროდ მეცნიერებას არანაირი მეთოდით არ შეუძლია იმ ენობრივი ვითარების აღდგენა, როდესაც ადამიანი „ორფეხა ველური ცხოველი“ იყო და ზმუოდა თუ ღმუოდა... და ყოველგვარი ცდა ამ მიმართულებით მარცხით დამთავრდა!..

4. კლასიკური კომპარატივისტიკა რეალური ენობრივი მონაცემების შედარებით აღადგენს მონათესავე ენათა ერთობის ვითარებას. ამ დონეზე სხვადასხვა ენობრივ ჯგუფში და, მათ შორის, ქართველურში მართლაც აღდგება ცალთანხმოვნის ძირები. მაგრამ ეს სულაც არ ნიშნავს იმას, რომ უძველესი ქართველები ცალი თანხმოვნებით ლაპარაკობდნენ.

5. რაც შეეხება მეგრულ „ბგერა-სიტყვებს“: ბგ, დგ, თგ, ჯგ... (რომლებზეც ავტორი ბრძანებს, რომ „ბგერა-სიტყვები ფიგურირებენ დედამიწაზე მხოლოდ ერთადერთ მეგრულ (იბერიულ) ენაში“), ენათმეცნიერულად დასაბუთებულია, რომ ასეთი შემთხვევები სრულხმოვნის ძირის თუ ფუძის (მაგ. სქირ გ სქგრ) რედუქციის შედეგია და საერთოქართველურ დონეზე ე.წ. „ირაციონალური ხმოვანი“ გ არც არის პოსტულირებული. ამიტომაც უხერხულია ამ ფაქტების ადამუშავებულ ვითარებამდე დაყვანა, თანაც მეცნიერული ავტორიტეტების მოხმობით.

6. ასევე უხერხულია ბატ. მამანტი ძაძამიას დამონშება ისეთი ტრივიალური ჭეშმარიტების სათქმელად, რომ „არახმოვან ბგერას თანხმოვანი ჰქვია“. ამ შენიშვნაში იმასაც ვგულისხმობთ, რომ ენობრივ მასალაზე, რომელსაც ავტორი ეხება, ზღვა ლიტერატურა არსებობს, რაც ძირითადად გათვალისწინებული არ არის.

7. უკვე მივანიშნეთ (იხ. „თანახა“), რომ სიტყვათა ელემენტოვანი ანალიზი და ამ საფუძველზე წარმოებული ეტიმოლოგიები ენათმეცნიერულ განსჯას არ ექვემდებარება.

8. ცხადია, მიაბიტიურია და არც სამეცნიერო სტილს შეეფერება ასეთი სურვილი: „... ძალიან მინდა პირველადი ფორმით აღდგეს

ჩვენს სალიტერატურო ენაში იბერიული ბგერა-სიტყვები, რომლებიც ეროვნული ენერჯის წყაროდ წარმომიდგენია“.

9. მეტი რომ არ ვთქვათ, უხერხულია კვლევითი ხასიათის წერილში ისეთი „არგუმენტის“ მოშველიება, როგორცაა: [ებრაელმა ბრძენებმა] „თავიანთი ასონიშნების ერთობლობას უწოდეს **წმინდა დამწერლობა**, ებრაულ ენას **წმინდა ენა**, ხოლო ხალხს **ღვთის რჩეული**, ანუ **წმინდა ერი**. მაგრამ ერი, რომელმაც ღმერთი ჯვარს აცვა, არ შეიძლება წმინდა იყოს, თუმცა, განწმენდვა შეუძლია“ (!).

10. უხერხულზე მეტია სამეცნიერო ოპუსში ისეთი წყევლა, რომლითაც ფაქტობრივ მთავრდება ეს წერილი: „...არადა, არარსებული სეპარატიზმის მეგრელებზე დაბრალებით, ღმრთისგან ნაკარნახევი და მასთან დამაკავშირებელი ბგერა-სიტყვების მნიშვნელობების უგულვებლყოფა-უარყოფით და მათი სხვისთვის გადალოცვით, ანუ ღვთიური ძალის მომცემი ეროვნული ენერჯის არაფრად ჩაგდებათ, ისტორიული სინამდვილისათვის ნაცრის მიყრითა და გაყალბებით, ამ გაქანებული მასონური გლობალიზაციის ხანაში, ისედაც ყოფნა-არყოფნის ზღვრამდე დაცემული ქართველი ერი, ღმერთმა ნუ ქნას, მაგრამ, მალე აღმოჩნდება ისტორიის სასაფლაოზე“!

ამ აბზაცს ავტორი იწყებს „მხილებით“: „სამწუხაროდ, ქართველ მეცნიერებს შორის არიან პიროვნებები, რომლებიც **მეგრული ენის ფენომენის** წარმოჩენას, **სეპარატიზმად** გვითვლიან...“

ესეც დაუშვებელი აქცენტია! მართლაც დიდებული მეგრული ენის ფენომენს წარმოაჩენდნენ ი. ყიფშიძე, არნ. ჩიქობავა, ვ. თოფურია, გ. როგავა, ტ. გუდავა, კ. დანელია და სხვა დიდი მეცნიერები და მათ მიმართ აუგი არავის უთქვამს ამის გამო.

ეს იმიტომ, რომ ჭეშმარიტად მეცნიერულ საფუძველზე იდგნენ!

ოპონენტი

(ავტორის პასუხი ოპონენტისადმი დაიბეჭდება დეკემბრის ნომერში)

თენგიზ კუჭლაშვილი

გვასსოვდეს ჭიდაობა!

ქართული ანდაზაა: თურამაჟლის პატრონი ტყეში პანტას ეძებდაო.

ასეა ჩვენი საქმე. განსაკუთრებით ბოლო დროს ყველაფერი უცხოელების მოგვწონს. აფრო-ამერიკელების რწევით სიარული და მათი სიმღერები ყვაჯების ქექვის თანხლებით! შეძახილი “ვაუ” ამერიკულად! ბლანჟეს დაყენება და სექსი ევროპულად. კაცების კონჩიტობა და ქალთა ტრაბახი საყვარლების სიმრავლეზე...

არის გამონაკლისიც, როცა უცხოელებისგან კარგს, სულიერად და ფიზიკურად სასარგებლოს ვსწავლობთ. მაგალითად: ძიუდო, სამბო, კარატე...

გლდანის მასივში, საცხოვრებელი კორპუსების კედლებზე გაკრული რეკლამა მსურველებს იაპონური “აიკიდოს” შესწავლას პირდებოდა. მივესალმები, სულაც არა ვარ წინააღმდეგი, ქართველმა ბავშვებმა “აიკიდო” ისწავლონ, მაგრამ რატომ ვივინყებთ ქართულ ჭიდაობას?

ჩვენი ლეგენდარული ფალავნების ტრიუმფალური გამარჯვებები რკინების ნებისმიერ სახეობაში განპირობებულია ქართული ჭიდაობის ილეთებით. ამ ილეთებს იაპონელები დიდი ინტერესით სწავლობენ და ცდილობენ, იაპონური ორთაბრძოლები ქართული ილეთებით გაამდიდრონ.

ჩვენ კი მას ვივინყებთ. არსად არავინ ასწავლის ქართულ ჭიდაობას!

ქართველი ერი უძველეს დროში სხვა ფასეულობებთან ერთად ქმნიდა სპორტულ და მოძრავ თამაშებს – ლელო და ისინდი, ცხენბურთი, მარულა, ყაბახი, დოლი, ფარიკაობა, მშვილდოსნობა და სხვა, რომლებიც თანამედროვე სპორტული თამაშების არქაულ ფორმებს წარმოადგენენ და რომლებიც მომავალი თაობის სამხედრო-პატრიოტული, ფიზიკური, რაინდული ქცევების ფორმირებისა და აღზრდის საქმეს ემსახურებოდნენ.

ქართველ ხალხს განსაკუთრებით უყვარს ჭიდაობა. თაობიდან თაობას გადაეცემოდა ილეთები, იხვენებოდა და მდიდრდებოდა იგი, მაგრამ არ იცვლებოდა ჭიდაობის შინაგანი ბუნება – კაცთმოყვარეობა, მონინააღმდეგის ღირსების პატივისცემა.

უძველეს დროში ჭიდაობის არსებობაზე

მიუთითებს უამრავი არქეოლოგიური მონაპოვარი, ეთნოგრაფიული მასალები და ლიტერატურულ-ისტორიული წყაროები.

საყურადღებოა ის, რომ ეს მასალები მოპოვებულია პროტობერიელთა განსახლების მთელ არეალზე. მათი განსახლების არეალი კი მოიცავდა პირინეის ნახევარკუნძულს, ხმელთაშუა ზღვის კუნძულებს, იტალიას, საბერძნეთს, მცირე აზიას ინდოეთამდე... ერთი მოდგმისა და მონათესავე ენებზე მოლაპარაკე ბასკებს, ტრუსკებს, პელაზგებს, კოლხებს, ხალიბებს, მოსხებსა და სხვა ქართველურ ტომებს ჰომოჰენური მსოფლმხედველობა ჰქონდათ და ამიტომ მათ მიერ შექმნილი ცივილიზაცია და კულტურა ერთგვაროვნებით ხასიათდება.

ამერიკელი მეცნიერი ჯ. ჩედვიკი თავის წიგნში “მიკენური სამყარო” (თბ. 1989 წ.) ასაბუთებს იმას, რომ ზემოთ დასახელებულ ტერიტორიებზე ინდოევროპული ძველი ბერძნების მოსვლამდე სახლობდა სხვა მოდგმისა და სხვა ენაზე მოლაპარაკე ხალხი. თანამედროვე ენათმეცნიერებისთვის საკამათო არ არის ის, რომ ეს ხალხი იყო კოლხ-იბერები.

შემორჩენილია კუნძულ კრეტაზე მინოსის სასახლის კედელზე დახატული ჭიდაობის სცენები.

ანატოლიაში არქეოლოგებმა იპოვეს დიდი სტელა (ძვ. წ. 2500 წ.), რომელზეც გამოსახულია მოჭიდავენი.

მესოპოტამიაში ნაპოვნია ბრინჯაოს მცირე პლასტიკა (ძვ. წ. 2600 წ.), რომელსაც “შუმერ მოჭიდავეებს” უწოდებენ. როგორც სპეციალისტები აღნიშნავენ, შუმერ მოჭიდავეთა დგომა და ხელის ჩავლების მანერა ძალიან გვაგონებს ქართულ ჭიდაობას. გარდა ამისა, “შუმერ მოჭიდავეებს” საკულტო დანიშნულება ჰქონდა, რაზეც მოჭიდავეთა თავებზე დადგმული ბარძიმები მეტყველებენ.

ბატონი კ. კოლუა მიუთითებს, რომ შუმერულად ჩაჭიდება, ჭიდება გადმოიცემა სიტყვა “გიდ”-ით, რადგან შუმერულში დამწერლობის ნიშნებით “ჭ” არ გადმოიცემა, ამიტომ შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ “ჭიდ” და “გიით” ერთი და იგივეა. შუმერული “გიით”, “კიდ” – ქართულად “გდება”, “მოკიდება”, “ჭიდება” (კ. კოლუა, “სა-

ინტერესო ნაპოვნი”, ყურნალი “დროშა, 1962 წ. №4”).

ბატონი ვ. ელოშვილი თავის პედაგოგიურ-ეთნოგრაფიულ გამოკვლევებში იმონებს რა ავტორებს, აღნიშნავს, რომ შუმერი მორკინალები იყენებდნენ ისეთ ილეთებს, რომლებიც ქართულ ჭიდაობაში გვხვდება და რომ შუმერი და ქართული სიტყვები, რომლებიც ტანის ნაწილებისა და ილეთების სახელწოდებებს აღნიშნავენ, თითქმის ერთნაირად ჟღერენ (В. Элошвили “Традиции грузинской народной физической культуры и современность” ТБ., 1972 г. с. 216).

შუამდინარეთში აღმოჩენილ ქვის ფილაზე გამოსახული რკინების მომენტი ძალიან ჰგავს ჭიდაობის სვანურ ვარიანტს “ლიბურგიელს” (В. Элошвили “Традиции грузинской народной физической культуры и современность” ТБ., 1972 г. с. 216).

არ არის გამორიცხული, რომ “შუმერი მოჭიდავეები”, რომლებმაც ათასწლებს გაუძლო, “ლიბურგიელის” სახით დღემდე შემორჩა მაღალმთიანი სვანეთის კონსერვატიულ საზოგადოებას.

შუმერიული და ქართული ენების ნათესაობა, აგრეთვე არქეოლოგთა მიერ მოპოვებული მასალების ანალიზი, ეთნოგრაფთა დაკვირვებანი შემდეგი დასკვნის გამოტანის გამოტანის საშუალებას იძლევა: **შუმერებმა და კოლხ-იბერებმა კაცობრიობის ცივილიზაციის გარიჟრაჟზე შექმნეს ჭიდაობის სისტემა, რომელსაც თავდაპირველად საკრალური ფუნქცია ჰქონდა და ღვთაებებისადმი მიძღვნილი რიტუალების ერთ-ერთ შემადგენელ ელემენტს წარმოადგენდა.**

სვანეთში იმართებოდა წარმართული დღესასწაულები “მურყვამობა”, “ადრეკლაჲ”, “საქმისაჲ”, “მელაიაჲ-ტელფაჲ”, რომლებიც მთავრდებოდა ჭიდაობით, კრივით, ფარიკაობით. დამარცხებულის მხარეს თოვლის კოშკს გადააქცევდნენ და მომავალი მოსავლის ვითარებას არკვევდნენ (ივ. ჯავახიშვილი, ქართველების წარმართობათა. თხზ. ტ. I თბ. 1979 წ. გვ. 106).

საქართველოს ყველა კუთხეში, სადაც კი წარმართული დღესასწაულები იმართებოდა, როგორც წესი, ჭიდაობითა და კრივით მთავრდებოდა.

ჭიდაობის თავისებურ სახეობას წარმო-

ადგენს სვანური ჭიდაობა “ლიბურგიელ” და “ლიბურძგვალ”, რომელიც გუნდური ჭიდაობაა.

ჭიდაობის საინტერესო ვარიანტებია დამონებული საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში: “მოშ და მოშ”, “მუქასრითა ხელის ჩაღლებით”, “ლოჯური”, “მთიულური”.

ეთნოგრაფების ცნობით, “მთიულურს” ქალებიც ჭიდაობდნენ (ვ. ელოშვილი, გაზეთი “ლელო” 1963 წ. 6 ივლისი).

ქართველურ ტომებში გავრცელებული იყო ხართან რკინება. სვანეთში წმინდა ხარს მსხვერპლად შეწირვის წინ ერკინებოდნენ (Бардавелидзе В.В. Древнейшие репигиозные верования и обрядовое графическое искусство грузинских планет. ТБ., 1957).

სამეგრელოში ხართან ჭიდილს “კურული” ჰქვია. კურულის წესებს მკაცრად იცავდნენ. არ შეიძლებოდა ხართან იარაღით ბრძოლა. მორკინალს უფლება ჰქონდა ხარისთვის ხელი რქებში, ყურებში, ბეჭებზე ჩაეველო და მინაზე ისე დაეგდო.

ხართან რკინების შემდეგ იმართებოდა რიტუალში მონაწილეთა ჭიდაობა.

კურული ანალოგს ნახულობდა კრეტა-მინოსის კულტურაში ხარის კულტთან დაკავშირებით.

ქალბატონი მათა ჩქვანავა სტატიაში “‘კორიდა’ ქართულია?!” აღნიშნავს, რომ კუნძულ კრეტაზე მინოსის სასახლეში კედელზე აღმოჩენილ ფრესკაზე დახატულია ხარი, რომელზეც ქალ-ვაჟი მალაყს გადადის, ზოგიერთი კი ამ ხარის წინ დგას და მათი პოზა ძალიან მოგვაგონებს ესპანურ კორიდას.

ესპანურ “კორიდას” ბასკურ ენაზე “კურიდა” ჰქვია. თუ ბასკურ “კურიდას” და ქართულ “კურულს” მანარმოებელ სუფიქსებს ჩამოვაშორებთ, დაგვრჩება სიტყვის ძირი “კურ”, რომელიც ქართულ “კუროდან” წარმოდგება (მათა ჩქვანავა, გაზეთი “ლაშარის გორი” №1, 1996 წ.).

ეს ბუნებრივია. ბასკები პროტოიბერულ მიდგომას ეკუთვნიან და ბასკური და ქართული მონათესავე ენებია.

პროტოიბერიელებისგან ინდოევროპელებმა ბევრი რამ გადაიღეს, მათ შორის ბასკებისგან ხართან ბრძოლა იმავე ტერმინით. თუმცა, ესპანური კორიდა და უძველესი კურული ერთმანეთისგან იმით განსხვავდება, რომ კორიდაში ხარს დაშნით კლავენ, კოლხურ სამყაროში კი

ხარს უიარალოდ ერკინებოდნენ.

საქართველოში ქრისტიანობის სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადების შემდეგ, ქრისტიანული დღესასწაულების დროს ჭიდაობდნენ ეკლესიის ეზოში ან მის შემოგარენში. ეს ტრადიცია თანდათან სუსტდება და იკარგება.

არცთუ შორეულ წარსულში შეჯიბრი ჭიდაობაში საერთო სახალხო დღესასწაულის ხასიათს ატარებდა, არ იყო ორგანიზებული რომელიმე პიროვნების, საზოგადოების ან უწყების მიერ. არ არსებობდნენ პროფესიონალი მოჭიდავეები. ჭიდაობდა ყველა მამაკაცი, ვისაც რაიმე ფიზიკური ნაკლი ან ავადმყოფობა ხელს არ უშლიდა. ჩემი თაობის ხალხს კარგად ახსოვს, რომ ჭიდაობდნენ საერთო და რელიგიური დღესასწაულების დღეებში, აგრეთვე ყოველ კვირადღეს საჭიდაო მუსიკის ფონზე.

ახალგაზრდა თაობა ამ დროს ეუფლებოდა უძველეს დროში ღმერთებთან ნაზიარებ ქართულ ჭიდაობას.

სამწუხაროდ, სხვა ტრადიციებთან ერთად,

ეს ტრადიციაც დაივიწყეს.

მომავალი თაობა, ჩვენი ბიჭუნები, ქართული ჭიდაობის ილეთებს ვეღარ სწავლობენ!

ყოველ ერს აქვს საკუთარი სპორტული და მოძრავი თამაშები ეროვნული ნიშნით განპირობებული სიუჟეტით. სწორედ ეს სათამაშოები უნდა იქცნენ ეროვნულ სკოლაში ფიზიკური აღზრდის ძირითად საშუალებად. სამწუხაროდ, ფიზიკური აღზრდის სასკოლო პროგრამიდან ხალხური სპორტული და მოძრავი თამაშოები, მათ შორის ქართული ჭიდაობა, ამოღებულია და ამით ახალგაზრდა თაობის აღზრდის პროცესს ზიანი მიაყენეს. ბავშვები ეროვნული ნიჰილიზმით იზრდებიან და ადვილად ექცევიან უცხოელი კულტურის გავლენის ქვეშ.

ლეგენდარული მოჭიდავის კულა გლდანელის მშობლიურ სოფელში კი ქართული ჭიდაობის მაგიერ იაპონურ "აიკიდოს" ეუფლებიან...

ამას ვერ დავაბრალებთ ვერც რუსებს, ვერც ამერიკელებს, ვერც ევროპელებს... ეს ჩვენი ბედოვლათობის ბრალია...

ღევენილის სტრიქონები

ქუქუნა კახაია-ლოლუა

გაგრის მონატრება

მინდა, გაგრავ სანატრელო, რომ შორიდან მოგეფერო, როგორც მინდა, რომ ოდესმე შენი ნახვა მოვახერხო.

შენზე ვფიქრობ დღით და ღამით, ფიქრმა გული დამიკოდა, ნლები გადის, მე ვბერდები, ვკარგავ იმედს, რომ შენ გნახავ.

მე მინდა, რომ ერთხელ მაინც გულში მაგრად ჩაგიხუტო, დავტკბე შენი სილამაზით, შენ ზღვას და მთებს მოვეფერო.

კიდევ მინდა ბევრი გითხრა, გავიხსენო რამ მრავალი, მაგრამ გული ვეღარ უძლებს, ცრემლი მომდის უამრავი.

იმედს მაინც მე არ ვკარგავ, მინდა გნახო, ჩემო გაგრა, ჩემს კოლხიდას ჩავეხუტო, ვუთხრა, რომ მე კვლავ მასთან ვარ.

მოვალ, დავლევ იზაბელას კოლხიდური თასით ხელში, გადღეგრძელებ, ჩემო გაგრა, კარგ სიტყვებსაც მაშინ გეტყვი.

ოხ, ნეტავი ეს ოცნება ახდებოდეს, გაგრავ, მალე, ფრთებს შევისხამ, მოვფრინდები. ჩემო კუთხევ, გენაცვალე!

მოვალ, ვნახავ იმ აფხაზეთს, ვისთანაც მე მიცხოვრია, ლხინში, ჭირში ჩვენ მრავალი ნლები გაგვიტარებია.

მე არ მინდა მოვკვდე სხვაგან, სიკვდილიც კი შენთან მანყობს, შენი დალოცვილი მიწა, მინდა გულზე დამეყაროს.

იმედი მაქვს, ამ ჩემს ნატვრას, ამისრულებს ჩემი ღმერთი, დავბრუნდებით აფხაზეთში, ჩვენს გადამწვარ ოჯახებში.

РАИСА МУЗИЧЕНКО

Гуляет эпидемия дурманная.
Планету душал дьявольские пытки,
И версия (по правде, иль обманная) _
Испытывает _ стойкие ль мы, прыткие?

Кто устоит, кто вознесется скоро?
Не гарантирован никто, никто из близких.
Не утихают СМИ, и всюду споры _
От высших ли вибраций гибнем или низких.

Катастрофически погибли встарь атланты.
и боль та ощущается поныне.
(Ведь гибли там несчитанно таланты)
Исчезли, не сломив своей гордыни.

И не страшны для сердца эти варианты,
Я всё молюсь, молюсь своей богине
О том, чтоб вспомнил ты, когда пробьют куранты.
Ведь без любви мы словно бы в пустыне.

Ни вздохом и не словом не встревожу,
А заглянуть в глаза подавно не посмею.
Наверно искоркой надежды путь прорежу
Размах у крыльев обрести я вмиг сумею.

КОРОНАВИРУС

Зима _ в послених числах марта.
Снега _ так непредвиденно мертвы.
Коронавирус из подземелья дьявольского ада,
Как крик истерзанной навек души.

Ничто не греет сон. Прострация сознания,
И тыщчи в земле растресканной, сухой.
Встает вопрос _ нам нужно ли свиданье
В туманах забытья. Ведь ты не мой.

Спит разум. Нервы лишь трепещут.
Не радуется свет утра. Ни закат...
И мир, мой мир стоит в преддверье
Невероятных. предпоследних врат.

Взгляни, поэт, как серным всё закрыто
Напоминанием Бодлера вороньё~.
Да маковки церковей. Звон поминальный
Вразрез идет, и жжет политиков вранье.

Пред самым утром нет еще просвета.
А воздух дышит ароматом спелых вишен.
И ничего нет кроме гор моих и лета.
И голос человека был бы лишним.

Чего мне не хватает к концу ночи?
Услышать посвист самой ранней птицы.
Мне без дыхания родого жить нет мочи.
А жизни злой все свернуты страницы.

Стук сердца замирает. Он все тише.
А стук колес по рельсам дальше, горше.
Ну не вписались мы в счастливой райской нише.
Жить без полетов многим в мире проще.

Мой хмель, там на веранде, вновь завьется.
И снова зацветет айва и ветка вишни.
В душе крылатой та ж печаль завьется.
И белый свет покажется мне лишним.

* * *

Уже забыла голос и повадки
И рук тепло, и золотистость взгляда.
Взрастила я цветов бесчисленные грядки.
А любви моей флюиды растворила солнечная прана.
В колыханье маков и ковылей
Взглядывалась словно бы в сердечки.
И манили ночи омуты, полыньи.
Утопали в них мои колечки.
Выковать мне б цепи золотые;
Колдовать бы в ночи бархатистой.
Но вернулась в горы дорогие
Там для птиц рассыпала мониста.

Собирают птицы самоцветы-
Слез моих волшебные огранки.
Вот как соберут все к концу лета,
Так и выйду в путь я спозаранку,
А потом сложу тебе поверье
О дремучей ласковой сторонке,
Чтобы преступили страх вы, неверье;
Жизнь _ её не спрячешь всю в картоке.

МОИМ ДРУЗЬЯМ. ДЕРЗАЙТЕ

Нашей юности дни зацветут в померанцах,
Теплый отблеск любви закружит ещё в танцах.
Лучезарность мечты всколыхнет эту мерность.
Чести флаг мы несли; и ценим мы верность.

И в гомборских лесах, этих солнечных высях,
И в лагунах морей на затерянных личсах
Заводила весна мифы, дерзкие дайны
Открывала любовь многоликие скрытые тайны.

Факел наших идей _ он ещё не погаснет.
Путь далекий лежит; и манит он, и дразнит.
И ответственны мы за стремления юных.
Водрузим белый флаг в неприступных горах и
изменчивых дюнах.

27.06.2020

ТАК НАВЕРНОЕ НЕ БЫВАЕТ?

Ты была королева, богиня.
Ты была эдельвейсов дитя,
И казалась сиянием жгучим,
Перламутром блестящего дня...
Но внезапно, мгновенно и глупо
Наваждее сошло на тебя...
Саркастична; уродливо, криво
Косишь глаз, как зелёный упырь.
Потеряла сознание духа,
И летишь, всё летишь легче пуха
Прямо к звёздам _ в пучине отвратной
Отраженьем болотного дна...
Золотое копьё почернело,
Крылья в лапы сложились давно.
Леденят все твои изреченья.
Где-то было так в диком кино.
Где-то встарь предсказал ясновидец
Снисхождение светлейших в Тартар,
И что будет то дикое действо
Неотвратней набегов татар.
Пострашнее вампирьих укусов
И похлеще, чем Каина грех.
На глазах попадаю в бурусы,
Где на людях щетина и мех...
Где клыки поприсыпаны густо
Наважденьем улыбок впотьмах,
И в копилках души только пусто,
И наследие ваше не густо _
После смерти Рассыплется в прах...
...Лёгкость сердца становится гирей.
Прикасаюсь неволько к рубцам.
Сатанинское поле, всё шире,
Отправляет любовь к проатцам.

ПОКЛОН

Наклонюсь над землёй низко-низко
Обувь жёсткую наспех сниму.
Непокорное жаркое сердце
Остужу и немного уйму.

Под босыми ногами пружинясь,
Блеском майским приветит трава.
Желтизною пушистой ответит
Одуванчиков юных канва.

Заколотится сердце. волнуясь,
Принимая земли благодать,
Ряды стройных осинок прозрачных
И кустов расцветающих рать.

Океаны безбрежных цветений,
Стаи бабочек к локонам льнут.
Сколько строк мне навеют, молений
До того, как под вечер уснут.

Ну и мне до хрипот петушиных
Не сомкнуть уже, к счастью, глаза.
Оросит, словно небом омоет
Утром ранним святая роса...

НОША ПОЭТА – МОЕГО СОВРЕМЕННОГО

О, беспокойная душа тревожного поэта
Он, может, в этот миг с тобой. Через секунду где-то.
Большие видятся миры, и тайна приоткрыта...
Непреходящею зарёй судьба его пролита.

Он дерзновенней с каждым днем.
Вех пройденных не считаны подъемы.
Молва бежит, поёт о нем.
И видит он небес разъем, просторов окоёмы...

Сам бог склоняется с небес
И дружбу с ним заводит.
Из звёзд слагается покров-навес.
Светило в той стране, моей, подчас и не заходит...

ПОЭТУ

Когда сердце болит за страну,
Когда мысли пронзают столетия.
Пересиливать не вмоготу
Мерзапакости, стон лихолетья.

Ты, поэт, на вершину взойдя,
И окинув преддверие рая,
Кандалами условий гремя,
Не улышь поругательств и лая.

Скорьб узнешь родимой земли,
И подаришь творения чашу
О всех лученьях услышь, им внемли
_ Ноша тяжкая. Нет её краше.

ВЛАДИМИР ЧХЕИДЗЕ

* * *

Брожу я по пустыне дикой,
Где с пересохшим ртом песок
Все шепчет о тоске великой,
Которую принес мне рок.

Но вижу: призрачно-прозрачно
Над той пустыней вдруг возник
На небе сумеречно-мрачном
Из звезд мерцающих твой лик.

Свое хрустальное виденье
Боюсь я мыслями разбить.
Волшебных звезд немое пенье
Сумело душу поразить.

И я с надеждой затаенной,
Похоронив тоску в песок,
Немою песней упоенный,
Направил шаг свой на Восток.

По солнечным лучам-ступеням
Взойду к тебе на небеса,
И буду там до исступленья
Все целовать твои глаза.

Я все иду, иду и вязну
В песке, с надеждою в груди.
И не отдам себя соблазну
Свернуть к оазису в пути.

1987

СОНЕТ

Когда ковал-чеканил милой лик,
То блики медных глаз моей любимой
Нешадно сердце жгли, и был велик,
И звонок крик души моей ранимой.

И оживал в руках моих металл.
Глаза ее со мною говорили.
А я в тумане грез своих витал,
И музы вдохновение дарили.

Всю жизнь ловил мгновения удач.
Был мучеником сладостной работы.
И не заметил в сонмище задач,
Как пролетели молодые годы.

Несчастно-счастлив тот, кто одержим.
О, Боже, от себя не убежим.

1985

* * *

Опять кровавые дожди
Залили древнюю Колхиду,
И предков грозные вожди
Узрели горькую обиду.

Воспрянул их орлиный дух
И мечется над этим краем,
А мы, живые, словно пух,
В огне войны дотла сгораем.

Так сохраним же в тяжкий час
Ту кровь, что бережно копили,
Ту, что в истории не раз
Перед Всевышним искупили.

1992

* * *

Не унимала буря спесь,
Гоняя ветер, дождь и тучи.
А я, ушедший в бурю весь,
Был бурным, яростным, кипучим.

Вздымались волны и попасть
Хотели на небо, казалось.
И разверзало море пасть,
Когда на берега бросалось.

Кидалось пеной и песком,
Стонало, корчилось, металось,
Своим понятным языком
Со мною бурно объяснялось.

~Зачем меня ты разбудил?!~ _
Оно мне без конца кричало.
А морю я одно твердил,
Что жизнь хочу начать сначала.

Не унимала буря спесь,
Гоняя ветер, дождь и тучи.
А я, ушедший в бурю весь,
Был бурным, яростным, кипучим.

1968

АПОКАЛИПСИС _ 1

Летит планета голубая, _
К другим мирам волшебный мост.
Но люди, жадно колукая,
Её толкают в бездну звёзд.

Она, _ красавица Вселенной,
И колыбель, и дом `Орды~,
А мы, великие, надменной
Своею подлостью горды.

Мы кровь её из недр сжигаем,
Леса сжигаем, кислород,
И видим, как не понимаем,
Что этим сгинет весь наш род.

Мы в войнах перебьём друг друга.
Друг друга, всех, с ума сведём.
Ветрами с севера и с юга
Свои следы все заметём.

О, породивший нас Всевышний!
К нам снисходительнее будь,
В природе человек не лишний _
Скажи, где истинный наш путь?

Горят сердца, горят как свечи.
Чтоб не погасли, упаси,
Наш род, великий, человечий,
Проси, Всевышнего, проси!

2003

АПОКАЛИПСИС-2

Пепел серый,
Дождь кровавый.
И без веры
Воин бравый.

Подстрекает
Только матом,
Подстригает _
Автоматом.

И стрельбою
Разговоры,
Да судьбою _
Наши горы.

В этой страшной
Круговерти _
В рукопашной,
Запах смерти.

Самолёты,
Бомбы, танки, _
Идиоты
Жгут останки.

Раньше, позже
Всё стораец,
Видно, Боже
Так карает.

1991

НОСТАЛЬГИЯ

(Амткели)

Утонувшая Луна
В озеро Амткели,
Ждёт меня у валуна,
Где мы с нею пели.

Где угрюмая скала,
Что такой казалась,
Вся раздета догола,
Радостно плескалась.

Где купались мы втроём,
В летние недели.
Где все звёзды в водоём
К нам с небес слетели.

И Амткели, и Луна,
И скала мне снятся.
Разлучила нас война.
Как бы к ним добраться?

2004

ЖАЖДА

Друзья, вина с родных мне гор!
И я хочу, чтобы подали
Не `Херес~, `Вермут~ и `Кагор~,
А `Хванчкару~ и Цинандали~.

~Манавис мцване~ дайте мне,
И `Ркацители~ дайте тоже,
Чтоб пребывал я, как во сне,
Где раздает всем счастье Боже.

И дайте мне, поможет Бог,
Родной Абхазии `Одессу~,
Чтоб в жизни доиграть я мог
Свою трагическую пьесу.

Я ими кровь взбодрю свою,
Забуду горести, обиды.
И Родину я воспою,
От гор высоких до Колхиды.

Подайте же, друзья, я жду,
Ведь щедрая земля родная.
Как пил я горе и нужду,
Так выпью вина все до дна я.

2000

ТУМАН

Нет, у тумана
Не всё в порядке.
Он неустанно
Играет в прятки.

Кто где в тумане
Нам не известно.
Стоишь, как в бане,
Только не тесно.

Кричи, аукай,
Если неймётся.
Может, от скуки
Кто отзовется.

Алкаш в `тумане~, _
Мороз по коже.
Что ёж в кармане.
Помилуй Боже!

Но, вот Одесса, _
В тумане _ краше.
Тогда Пьересса
Поёт и пляшет.

Рыбачка Соня
Тогда моложе
А как застонет, _
Мороз по коже.

Нам без тумана
Не интересно.
Жить без обмана
Не вкусно _ пресно.

2003

Я ВЕРНУСЬ

Я вернусь к тебе, моя мимоза,
~Изабелла~, я к тебе вернусь.
Жизнь моя _ трагическая проза,
Будешь поэтической, клянусь.

Обласкаю все деревья сада,
Каждый кустик сада обниму.
За оградой в трауре досада
Будет мне понятна одному.

Припаду к корням моих деревьев,
Землю буду страстно целовать,
Так, что вздрогнет вся моя деревня,
Вскрикнут из могил Отец и Мать.

И спою я саду свои песни.
Прокричу _ `Несчастье, осовой.
И взорвись, о горе, или тресни,
Я умру _ на Родине своей!~

2003

* * *

Блеснул закат в зрачке орлином,
И тут же до утра погас.
А ночь, печальным Арлекином,
Выкатила лунный глаз.

И на земле посеребрились
В осеннем золоте края.
Все крыши серебром покрылись,
И даже голова моя.

1999

ЧЁРНЫЙ ВОРОН

* * *

Чёрный ворон надо мной,
В чёрном небе звёзды,
Подо мной конь вороной,
И мелькают вёрсты.

Кусок гитары,
Шматок хрипенья,
Ломоть прекрасный
Большой души.

И мелькает жизнь моя _
Жду свою удачу.
Конь храпит и ржёт, а я
И пою, и плачу.

Сковали чары
Пожары пенья,
Огонь их страстный
Не потушить.

И летят из-под копыт
Искры наших песен.
Неспокойный, странный быт,
Всё равно прелестен.

Звени гитара,
Хрипите звуки,
Волнуйся морем
Душа моя.

Всё равно, я жить хочу,
Пламенем пылаю.
Хоть и дорого плачу,
Но зато _ гуляю!

Настигает кара
Врагов, и муки
Покинут вскоре
Мои края.

Чёрный ворон, не кричи
Жизнь что быстротечна,
Всё равно, найдём в ночи
Мы дорогу в вечность.

2004

2004

* * *

* * *

Я у птиц учился петь,
И слагать стихи.
А у ветра _ навевать
Тонкие штрихи.

Ногами шар земной кручу,
Руками ловко землю рою,
А мыслями я, как хочу,
Миры себе иные строю.

И у вод учился я
Ручейками быть,
Чтобы мог в стихах журчать,
И прибором бить.

Вот раскрутился шар земной.
Леса мелькают, горы, страны,
И шлейфом тянется за мной,
Мной выстроенный мир мой странный.

И учился же, конечно,
У своей души,
Что нашептывает вечно:
~Про любовь пиши~.

И в этом мире что добыл,
Я не возьму с собой в дорогу.
А если я несчастным был,
Но я ведь был. И слава Богу!

2005

2008

ТЕРЕНТИЙ ГРАНЕЛИ

(Квирквелия)
1897 – 1934

Перевела с грузинского
Этери Агаронова

ТЮРЕМНАЯ ЭЛЕГИЯ

Ночь. На небе одна звезда
Снова будит во мне надежды.
Божья искра – моя душа
Вновь метелью засыпана снежной.

Я пришёл к вам, как солнца блик,
В переливах хрустального звона.
И тот вечер был наг и тих,
И он стлался синеющим морем.

Стали жизни моей отрадой
Веги, скорбью и болью отмечены,
И сегодня призрачным садом
Мимо шли, немотствуя, женщины.

Вот и здесь спуют люди чуждые.
Мчит карета куда-то, как ветер.
Стала жизнь моя – тенью смутною.
И чего-то жду – больше смерти,

Прерывая свои скитанья,
И оставив заветную грань.
Слышу только, что пёс где-то лает,
И висит безнадежно луна.

И не в силах никто помочь,
Чтоб разжечь новой жизни пламень.
Над Тбилиси звёздная ночь
Нависает тяжёлым камнем.

И он гибнет под тяжким спудом,
Град, ничьим не укрыт раденьем.
И в его тишине сокрыты
Правота моя и спасенье.

Воют ветры, такие безликие.
Свет звезды, как паук, – простёрт.
Я без друга в жизни – потерянный.
Усугубил мне горечь острог.

Дум тщету о твоих воздаяньях
Забелю мечтой о покое.
Мерно меркнет звезды сиянье,
Сохрани меня ночь и укрой.

20.01.2019 (15.30)

АГОНИЯ ЖЕНЩИНЫ

(Т. Р.)

Смотришь в зеркало, словно Диана,
В ожиданье далёкого друга,
И сознание, что он опоздал,
Твои множит печали и муки.

Слёзы веки твои омыли,
И усталость наружу стремится.
С чьей-то чуждой лестничной клетки
Ты на город взираешь, как птица.

Ты откроешь крышку рояля,
Пробежишь игриво ладами.
Мамой хочешь ты стать безумно,
Ты безумно стать хочешь дамой.

Смотришь в зеркало снова устало.
Словно голубь, водишь глазами,
Помышляя о ком-то неравном,
И знаменьям следуя странным.

Но доколе твоё ожиданье?
Может, в том, что доселе невинна,
Суть, причина того, что тебе
Жизнь, такой молодой, постыла?

И сидишь ты в комнате, хвоя,
Как дитя, засыпая устало,
И тебе не хватает дыханья,
И ты хочешь предаться печали.

27.01.2019 (16.46)

* * *

Жизни все стёжки-дорожки изведаны.
Снова бреду я тропой печальной.
Как же мне быть, коли все меня предали,
И что похожим на труп теперь стал я?

Лёг уж окрест меня день этот странно, –
Мук косяки – неотступною стаей.
Город притих внезапно устало,
И затаил вдруг город дыханье.

Мир озираю теперь издалече.
Чувствами слёзными полнятся очи.
С горестным взором взмываю над вечером,
И к голубой устремляюсь ночи.

27.01.2019 (17.26)

ПРИБЛИЖЕНИЕ ЗИМЫ

Скоро зима, снег и морозы.
Каплей лазурною стылого снега,
Ликом болезнен – перед кончиной,
Ликом болезнен, плыву, словно лебедь.

Ночью блуждаю, оснежен, покоен,
Заиндевелый, как город в дожде.
Трепетом к пламени сердцем влекомый,
Снова такой я, каким был прежде.

К недостигаемому устремляючи,
Числа в стенаньях ветров обескровлены.
Вновь овеваем смогом тбилисским,
Я – мёртвых листьев спутник бессонный.

Спят ураганы в потухших витринах.
С солнцем иссякли душа и удача.
Тихо бреду по улицам – сир я,
Снова согбен, стеная и плача.

27.04.2019 (15.50)

* * *

Ветры опять лишили покоя.
Ты же надежду во мне лелеяла,
В это безоблачье тихого дня,
В предвосхищеньи выпренных елей.

Ты почивала, как королева,
А с моей горечью соразмерны,
Вкруг, окаймлены тщетою, высились
Заиндевелые горы Цагвери.

Ты не внимала моим рыданиям.
Слышался близко малиновый звон.
Был снова вечер... Я чувствовал боль.
Время текло в тишине и безмолвьи.

Как я мечтал о цветущих просторах!
Негде укрыться от снега личины.
Горечи море бурлило лишь в снах
Неотвратимостью близкой кончины.

27.04.2019 (16.20)

ВЕСЕННИЙ ВЕЧЕР

Вечер весенний покоем вышит.
С ветки на ветку вспорхнула птичка.

Душа пареньем коснётся небес.
Скоро получишь добрую весть.

Неба достигнув, продлённость ночи,
Мне неземную радость пророчит.

Я упованьям этим лишь внемлю.
Луна устала смотреть на землю.

Вечер весенний покоем вышит.
С ветки на ветку вспорхнула птичка.

27.04.2019

* * *

Одиноко влачусь за своей судьбой, –
Где-то женщина мнится, в слёзном покое,
Повелось уж давно, и доселе стремлюсь я
Отмечать только дальнее и голубое.

Где-то ветры, как прежде, грозить будут небу.
И, как прежде, заплачут белые лебеди.
Устремляюсь туда, где музыки звуки,
Где иные обитают надежды.

3. 05. 2019

* * *

Был я мечтой одной обуян.
Хоть пред богом с ней не предстал бы.
Бараташвили и тот, я уверен,
С болью моей не совладал бы.

Жизнь родилась моя, как мученье.
(Вьётся дорога. И где-то Пшани),
Мне это чувство особенно горько.
Что оно теперь означает?

Тихого плача пени,
Сквозь ураган надрывный.
Веруют все в мой гений
И – в огонь неизбывный.

3. 05 2019

* * *

День окрест. И мои мученья.
В ветр иду. Улыбаюсь дню.
Осень к бездне со мной шагает,
Облетели деревья в лесу.

Как железо, рука холодна.
Мыслей строй здесь так зрим и ясен.
Этих листьев окрест желтизна.
В этих листьях покоится осень.

ЛУНА ИЗ ТЮРЬМЫ

Ире

Сижу. И над камерой сумерки виснут.
Я снова в тюремной путине – засуженный.
Наверно, Тбилиси скучает теперь,
И звёзды плененье моё обнаружили.

Я больше вовне, и более ветрено.
И думы, как море, колышутся мерно.
И будто луна и сама арестант,
И неба лазурь для неё – заточенье.

И уподобляется королеве,
В окружье, в верхах, облаков лежит перечень.
Я думаю, что и луна безнадежна,
И думаю, что и она арестована.

Сижу. И над камерой сумерки виснут.
Я снова в тюремной путине – засуженный.
Наверно, Тбилиси скучает теперь,
И звёзды плененье моё обнаружили.

04. 05. 2019 (15.10)

ПИРОСМАНИШВИЛИ

Вслед тебе закрывала харчевня затворы железные.
Звук фальшивый шарманок тревожил тебя в ночи.
Не кляня судьбы своей, не приемля жалости,
В стычке с белью луны поникшую тень влачил.

Ты узрел тогда волшебства искус в серых линиях,
В стёкла горечи обрамлял кошмары сокрытые,
Непривычный к покою, ходил со своей кручиною.
И искал ночных забулдыг с кубками винными.

Ты молитвой крошил свои прегрешенья на кладбище.
Окровавленной грудью Армази взметнул, хрустальный.
Вдохновенный художник, – стоишь теперь,
зачарованный.

Представляю, как преисподня тебя будоражит!

Отдыхала твоя мечта на красной скрижали.
В грешном городе, в чохе худой влачился, дрог.
Видно, оборотень на стезе тебя той стерёг.

04. 05. 2019 (16.30)

SILENTIUM

Цветы тишины

Думы похитил к утру ураган,
(Я всё гуляю походкой размеренной),
И безнадежности вылил нектар,
Вырвался с музыкой ветр сожалений.

Шелест окрест. И кружат снова лебеди.
За расставанье я сам же радел.
Дни одиночества снова встречаю,
Лишь тишина – мой кавалер.

Видно, друзья меня, намедни, вспомнили,
Испепелённого, ночи попутчика.
Вот я во гробе. Сердце спокойно.
Следом процессия – медленным спутником.

Будет цветов на могиле бессчётно.
Видно, Мария заплачет о сыне.
Месяц безмолвен, и небо высоко.
Снова рассвет стремится балдахином.

5. 02. 2020 (14.20)

МОЛИТВА К ПОЛЁТУ

Миг воспаренья,
И мысль проста.
Бог, вознеси,
Покажи Христа.

Перстом указующим
Адамов грех.
Сведи с ума
И меня ж пригрей.

Хоть бы зов моря
Увлёк меня с ветром,
Бог, разбуди
На другой планете.

Сад я отверзтый,
Влачу панихиду.
Бог, успокой
И сном удостой.

05. 02. 2020 (15.15)

ИЗ ДНЕВНИКА УСОПШЕГО

(Тема после смерти)

Не найдёшь уже. Не ищи меня.
Унесли меня чьи-то длани.
Я вчера почил здесь в полночи,
Когда звёзды на небе мерцали.

Мрак окрест. Темноты провал.
Был на стёклах налёт тревожный.
Я в гробу безмятежно спал,
И несли мне венки и розы.

Смерть мою почувствовал ближний,
Не вернусь уже из тумана,
Был я мёртв уже и безжизнен,
И ждала могильная яма.

Где-то лили дожди косые,
С края облака необъятного,
И стояли там серафимы,
Обо мне Богоматерь плакала.

Не сулили уже спасенья
И молитвы далёких сестёр,
Понесли меня руки воздетые,
И пред гробом моим шёл Христос.

Смерть рукой обвила у бездны.
Что я мог душой безотрадной?
Эту тьму я хотел разверзнуть,
Мир ещё раз окинуть взглядом.

Не найдёшь уже. Не ищи меня.
Унесли меня чьи-то длани.
Я вчера почил здесь в полночи,
Когда звёзды на небе мерцали.

06.02.2020 (18.35)

ГОЛУБИЗНА ВЕЧНОСТИ

Заплакать – одно мне осталось
А. Блок

Нет уже слёз. А я всё-таки плачу,
К недостижимым далям стремлюсь.
Белой голубкой взмыла душа,
Тело осталось на грешной земле.

Там горевали тогда обо мне,
В годы далёкие юной беспечности.
Знаю я точно теперь, что по мне
Лишь голубое свечение вечности.

Скоро, я знаю, и кровь застынет.
Смерти я вижу желтую мантию.
Я догораю. И благостыней
Пламя всемирной печали распластано.

Ночь опустилась. Я плачу опять,
К необозримым далям стремлюсь.
Белой голубкой взмыла душа,
Тело осталось на грешной земле.

10. 02. 2020 (14.20)

ПОЭТ АРЕСТАНТ

Чёрные мысли роятся опять,
Мук приближается белое бремя.
Землю отвергнув, и я, как Христос,
Видишь, готовлюсь уже к воспаренью.

Сердце тебя лишь приемлет, поверь,
Ангел мой тщетных, несбывшихся чаяний.
Как бы желал я, бессчётных тех мук
Лик чтоб был явлен, иль окончанье.

Друга не знал никогда я иного,
Ветер лишь в мире мой верный попутчик,
И неотступна лишь меланхолия,
Думы о неосуществимом, не сущем.

Было безмолвье. Три точки... Неблизкие
Дни, что давно уже миновали,
И со звезды меня, с неба лучистого,
Слышишь, Христос к себе призывает!

Скоро, наверно, будет июнь.
Двадцать седьмое – май за окном.
Я же, по-прежнему, устремлюсь
В край, где тишина и покой.

Шум повсеместно. Горячки чадилище.
Дождик сочится чуть слышный минорный.

И возвышается, как страшилище,
Где-то тюрьма, и как прокажённый.

Сердце источит глубокая боль,
О, эта ночь, видно, так и не кончится,
Вон тот разбойник, а этот вор,
А до рассвета дойти так хочется!

Снова надежды заплакали. Снова
Я опечален их небреженьем.
И на воротах кругом затворы,
И я мирюсь с таким положеньем.

Не рассветает. Тонируюсь более.
После дождя ночь тиха и бесстрастна.
Видно, меня уже вспоминают
Там как поэта и арестанта.

10. 02. 2020 (17.30)

* * *

Смерч всё играл моей судьбой.
Мне ураган – попутчик бывалый.
Солнечный день. И из Баку
Медленный поезд сейчас прибывает.

Звон. И молитвы... В день этот мгlistый,
Ветер и влага едино незримы.
Здесь овевают осенние мысли,
Там паровоза слышны позывные.

Девять часов. Пробудились дороги.
И прекратилось стенанье звонницы.
К вечности я простираю руки,
Мир ожидает нового солнца.

Смерч всё играл моей судьбой.
Мне ураган – попутчик бывалый.
Солнечный день. И из Баку
Медленный поезд сейчас прибывает.

10. 02.2020 (18.20)

ЖЕНЩИНА В ПОЕЗДЕ

Ночи таинственной явит лицо
Старой луны овал у окошка.
Вот, с полустанка отходит поезд,
Снега на улице белое крашево.

Снова люблю эту белую ночь.
Крик паровоза с вокзала истошный.
Глаз не смыкаю. И поезд везёт
Женщину, что вспоминает о прошлом.

Светлых мыслей открытая просинь
В воспоминаньях веет продрогших,
Белые руки печальной женщины
Поезд, как снег, с собой уносит.

Снова люблю эту ночь, эту просинь,
С тайным безмолвьем далёкого сада.
Крик паровоза. И поезд увозит
Ту незнакомку, с горестным взглядом.

Старой луны лик за окном.
Тайных минут опять упование.
Крик паровоза. И за собой
Поезд увозит печаль расставанья.

12. 02. 2020 (18.30)

ДОРОГОЙ ЖЕНЩИНЕ

Тёплый воздух вокруг завевая,
Как перина, пространство ватное.
Просто, встреча была иная,
Встреча тихая и внезапная.

О дожде я тогда не думал.
Боже! Где то зеркал озерцо?
Драгоценная, ты, уходила,
И мне нежно смотрела в лицо.

И меня увлекала взором,
И в тебе я искал покоя.
Ты промолвила: я устала,
И застыла на косогоре.

И тебя призывало к полёту
Тех высоких небес влечение,
И моё лицо освещало
Твоих глаз голубое свечение.

День был белый, тёплый до скуки,
Стих мой вспомнила ты с прежним жаром,
И стоял я, скрестивши руки.
Ты, покинув меня, убежала.

Тёплый воздух вокруг завевая,
Как перина, пространство ватное.
Просто, встреча была иная,
Встреча тихая и внезапная.

23. 02. 2020 (16.00)

* * *

Он выживет? – спрашивает докторов Зозия, моя сестра.
Он выживет? – стенают стены лазарета...
Сестричка, твои слёзы для меня – талисман,
Сестричка, у меня жар, и похоже уже скитаюсь где-то.

Он выживет? – спрашивает докторов моя сестра...
А ко мне извечный хаос подкрадывается.
Я оглядываюсь, и от моего смертного одра
Всё отдалено, кроме кладбища.

Минуты безнадёжности оказывается наиболее быстротечны!
(Где-то звонят. Точат стрелы).
Моё слабое тело – оборванная струна,
Моё творчество – сон Вселенной.

Вокруг меня сумерки, вокруг меня осадки,
Привидение входит в зрачки открытых глаз.
От всего вечного веет холодом!
Вот именно поэтому я не уверовал в сострадание!

Он выживет? – спрашивает докторов Зозия, моя сестра.
Он выживет? – стенают стены лазарета...
Сестричка, твои слёзы для меня – талисман,
Сестричка, у меня жар, и похоже уже скитаюсь где-то.

23. 02. 2020 (16. 20)

БЛЕДНЫЙ СИЛУЭТ

Смуглый твой лик озаряет святой оберёг.
Белый халат так под стать твоей шее хрустальной.
С облака хмари развеется прежний дымок.
Цвет бирюзы запестрит луговыми цветами.

Бледные тени зависнут в круженьи, как смог.
Ангелы в пламени зыбком неслышно растают.
Чаяний прежних крушенья приемлю я в срок,
И облачусь, как монахиня, тотчас же в траур.

Белой звездой загорится тогда небосклон.
Чудо-лучи я желаю собрать в бриллианты.
Вслед лунной ночи рассветный зардеет костёр,
И распылится мечта на видений гирлянды.

27. 02. 2020 (17.30)

МИЛАЯ ЗОЗИЯ, СКОРО УЙДУ

Милая Зозия, скоро уйду,
Ветром развеянный, к бурям привычный.
Свет этот жгучий бешеных лампочек
Скоро заменит сиянье свечек.

Милая Зозия, скоро уйду,
Тень материнская, знаю, близка,
И вместо этих бешеных ламп
Скоро увижу глаза Христа.

15. 03. 2020 (17.00)

ВОСПОМИНАНИЕ ВО ВРЕМЯ ВЕТРА

Ветер безумствует в этот вечер,
По небу жёлтых туч вереницы.
Он не придёт, он уж далече,
И не о нём уже мои мысли.

Солнце сокрылось жёлтою охрой.
Шквалы судьбы, как ветра – дюжи.
И над горой повисло облако.
Облако это, как горб верблюжий.

Ветер безумствует в этот вечер.
Ветер желанья мои обескрылил.
Он не придёт, он уж далече.
Тот, чьи шаги в саду простыли.

Ночь уж близка. Границы зыбки.
Думы ночные бденья венчают.
Он, видно, где-то снегом выпал,
Он отголосок далёкий отчаянья.

Как надоели эти печали!
Ветер безумствует в этот вечер.
Он и того за собой увлёт,
Кто не придёт, кто уж далече.

15. 03. 2020 (17.50)

Сонет мачехе

Ты у могилы отца всплакнёшь в этот дождь.
Ходишь вокруг кладбища гневно, с взором померкшим.
И, как верёвкой, опутана горечью слёз,
Ты для молитв избрала цаленджихскую церковь.

Непостижима вера, в твоей к ней приязни.
В храм ты вступаешь извечно в длинной шинели.
Снова тебе прочтёт Евангелье поп Лазарь,
И к своим грешникам вновь возвратишься ты в мир с
доверьем.

В жарких молитвах опять запыхаешь свечой,
Мучима злобой людской, и лунным сияньем.
И на колени твои осыпется свет осиянный.

С тёмной печалью своей, в траурных лентах
Божьих рабов опять оплачешь слезами.
И в твоих снах Гелатский Храм засияет.

17. 03. 2020 (20.00)

ნანული ნებიერიძის ხსოვნას

მიმდინარე წლის გაზაფხულზე გარდაიცვალა ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის ერთ-ერთი აქტიური წარმომადგენელი, კანონიერების აღდგენისათვის ბრძოლის ღირსეული მონაწილე ქალბატონი **ნანული ნებიერიძე**.

ნავიდა ჩვენგან კიდევ ერთი გულანთებული ქართველი მანდილოსანი, იმ მამულიშვილ ქალთა უშიშარი და კოლორიტული სახე, რომლებმაც იწვნიეს შევარდნაძის ანტიეროვნული რეჟიმის სისასტიკე, დევნა და რეპრესიები, მაგრამ გაუძლეს, არ შეშინებიათ სატანური ძალების დაუნდობლობისა და ბოლომდე წმინდად და ღირსეულად დაიცვეს ერისა და ქვეყნის ღირსება, მომავლისადმი რწმენა და სამართლიანობის იდეალები.

ქ-ნი ნანული ნებიერიძე 1938 წელს დაიბადა ზესტაფონის რაიონის ს. საქარაში. საშუალო სკოლა თბილისში დაამთავრა; სწავლობდა საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტის სამშენებლო ფაკულტეტზე. მან, როგორც სამაგალითო ინჟინერ-მშენებელმა, წამყვანმა სპეციალისტმა, დიდხანს იმუშავა საქართველოს მშენებლობის სამინისტროში, სადაც მოღვაწეობდა როგორც საბჭოთა პერიოდში, ისე დამოუკიდებელი საქართველოს წლებშიც. ქალბატონი ნანული ადრინდენვე იზრდებო-

და ეროვნული სულისკვეთებით. ეს ბევრად განაპირობა იმანაც, რომ საქართველოს დემოკრატიული ხელისუფლების დამხობის შემდეგ ბოლშევიკების სასტიკი ტერორის მსხვერპლი გახდნენ ნანული ნებიერიძის ბიძა და სხვა ახლობლები. სწორედ ამიტომ ეს პატრიოტი ქართველი ქალი განსაკუთრებით აფასებდა დამოუკიდებელი საქართველოს მთავრობის ღვანლს, რის გამოც მეგობართა წრეში მას მეტსახელად „მენშევიკს“ ეძახდნენ.

ნანული ნებიერიძე იყო ზვიად გამსახურდიას ეროვნული ხელისუფლების უერთგულესი მომხრე და დამცველი, მოძრაობა „ჭყონდიდელის“ აქტიური წევრი. იგი თავისი უშიშარი ხასიათითა და პრინციპულობით გამოირჩეოდა იმ მამულიშვილთა შორის, რომლებიც თავს იყრიდნენ თბილისის ტაშკენტის ქუჩის 25-ში, ლუარა (დოდო) გამყრელიძის ბინაზე, სადაც ეროვნულ მოღვაწეთ უძნელეს პორობებშიც არ შეუწყვეტიათ კანონიერი ხელისუფლების აღდგენისათვის ბრძოლა და ფიქრი.

ჩვენში, ნანული ნებიერიძის თანამებრძოლებსა და თანამოაზრეებში, მუდამ დარჩება ამ დიდებული ქალბატონის ნათელი ხსოვნა.

ჟურნალ „მიჯნის“ რედაქცია

ტექნიკური რედაქტორი: ლუარა გამყრელიძე

კომპიუტერული მომსახურება: თეანა ზაქარაია, ემა ჩიბიროვი

დამკაბადონებელი: ნანა ყანდაშვილი

დიზაინი: ირაკლი უშვერიძე

ავტორებს ვთხოვთ, მოგვანოდონ მასალების ელექტრონული ვერსია

აინყო და დაკაბადონდა შპს „გამომცემლობა „მიჯნაში“

☒ ტაშენტის ქ. №25, ბ.1, ტელ. 2-38-03-11

დაიბეჭდა გამომცემლობა „უნივერსალის“ სტამბაში

☒ ა. პოლიტკოვსკაიას, №4, ტელ. 5-99-33-52-02

თუ თქვენ დაგაინტერესათ ჩვენმა ჟურნალმა,
მაშინ შეგიძლიათ მისი ელექტრონული ვერსია
მოიძიოთ:

საქართველოს პარლამენტის
ეროვნული ბიბლიოთეკა

ივერიელი

ციფრული ბიბლიოთეკა

dspace.nplg.gov.ge

ველიცავი!

მათე მოლაშხია ჰარველუტასელოა!

მიმდინარე წელს იგი ჰარველად შეატებს თბილისის 47-ე საჯარო
სკოლის უარებს. ველიცავი მათეს ბებას, ქალბაქონ ნაქოს და ბაბუას,
ჩვენს მეგობარსა და ჩვენი ფურნალის აქციურ ავქონს,
ცნობილ ჰიქსსა და გამომცემელს ზაურ მოლაშხიასი გვჭერს,
რომ მათე წარმაცებელი მოხსავლე იქნება
და ტრისეულად გაავრძელებს მოლაშხიების სამავალიოი ოჭახის
დადებულ წრადიციებს!

